

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İDARİ MAKAMLARCA VERİLEN YABANCI BOŞANMA
KARARLARININ TÜRK MİLLETLERARASI USUL
HUKUKUNDA TESCİLİ VE TANINMASI

Melike Asya TAYFUR

2501181397

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Faruk Kerem GİRAY

İSTANBUL – 2022

ÖZ

İDARİ MAKAMLARCA VERİLEN YABANCI BOŞANMA KARARLARININ TÜRK MİLLETLERARASI USUL HUKUKUNDA TESCİLİ VE TANINMASI

MELİKE ASYA TAYFUR

Boşanmaya uygulanacak kurallar ve boşanma usulleri hukuk sistemleri ve ülkeler arasında farklı düzenlemelere tabidir. Boşanma hukukunun özelleştirilmesi reformları ile tarafların, mahkemeye başvurmadan idari makam kararıyla evlilik birliğini sona erdirebilmelerini sağlayan düzenlemeleri kabul eden ülkelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. 5718 sayılı Kanuna göre Türk hukukunda yalnızca yabancı ülke mahkemelerince verilen kararlar; tanıma ve tenfize konu olabilir. 690 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Nüfus Hizmetleri Kanunu'na eklenen 27/A maddesi ile yabancı boşanma kararları ile evliliği sona erdiren diğer kararların 5718 sayılı Kanun çerçevesinde Türk mahkemelerince verilecek bir tanıma kararı olmaksızın etki doğurması sağlanmıştır. İlgili düzenleme, yabancı boşanma kararları ve evliliği sona erdiren diğer kararların idari makam olan Nüfus Müdürlüklerince tesciline imkân sağlamaktadır. Ayrıca düzenleme ile idari makamlarca verilen yabancı boşanma kararlarının ve evliliği sona erdiren diğer kararların da Türk hukukunda etki doğurması sağlanmıştır.

Bu çalışmada yabancı boşanma kararlarının Türk hukukunda adli makamlarca tanınması, yabancı idari makamlarca verilen boşanma kararlarının Türk hukukunda idari makamlarca tanınması ve tescili ile milletlerarası sözleşmeler çerçevesinde yabancı boşanma kararlarının tanınması hususları incelenmiştir.

ABSTRACT

REGISTRATION AND RECOGNITION OF FOREIGN DIVORCE DECISIONS MADE BY ADMINISTRATIVE AUTHORITIES IN TURKISH INTERNATIONAL PROCEDURE LAW

MELIKE ASYA TAYFUR

Divorce rules and divorce procedures are subject to different regulations between legal systems and countries. The number of countries adopting regulations that enable the parties to terminate the marriage union by the decision of the administrative authority without resorting to court is increasing day by day. with the privatization reforms of the divorce law. According to Law No. 5718, only the decisions made by foreign courts; may be subject to recognition and enforcement in Turkish law. The new amendments of art. 27/A of Civil Registration Act with the Decree Law No. 690, has provided a legal effect without any requirement of a court decision within the framework of Law No. 5718- of divorce decisions and other decisions that terminates marriage. With this amendment recognition of divorce decisions and other decisions that terminates marriage can be made by administrative authorities (civil registry offices). In addition with this amendment, impact on Turkish law of foreign administrative divorce decisions and other decisions that terminates marriage was accepted.

In this study, the recognition of foreign divorce decisions by judicial authorities in Turkish law, the recognition and registration of divorce decisions made by foreign by administrative authorities in Turkish law and the recognition of foreign divorce decisions within the framework of international agreements will be examined.

ÖNSÖZ

Yabancı idari makamlarca verilen boşanma kararlarının Türk hukukunda tanınması ve tescili yasal temelleri ile bu tez kapsamında incelenmeye çalışılmıştır. Bu tez; idari makam boşanma kararlarının tanınması ve tesciline imkân veren düzenlemelerin olumlu ve olumsuz yönlerini inceleyerek getirdikleri sorunların incelenmesini ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri getirilmesini amaçlamaktadır.

Öncelikle çalışmanın konusunun belirlenmesinde ve hazırlanmasında yardımcı olan, tez yazım sürecinde fikirleriyle katkı sağlayan tez danışmanım sayın Prof. Dr. Faruk Kerem Giray’a teşekkürü borç bilirim.

Tezimin her aşamasında maddi ve manevi desteğinden ötürü değerli arkadaşım Av. Esra Kayandan’a çok teşekkür ederim. Tez sürecimin başından sonuna kadar her aşamasında yanımda olarak desteğini hiç esirgememiştir.

Yüksek lisans eğitiminin başında tanıştığım tez süresince maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Av. Senem Necip ve Av. Yasemin Kızılbağlı’ya çok teşekkür ederim. Bu tezin uygulamaya yönelik kısmında bana destek olan, Aksaray Nüfus Müdürlüğü çalışanlarına derin şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans eğitim süresince 2210 Yurt İçi Yüksek Lisans Burs Programı ile maddi açıdan büyük destek gördüğüm TÜBİTAK’a ve Kurumun bağışçılara teşekkürü borç bilirim.

Son olarak, bu süreçte maddi ve manevi desteğini hiç esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YABANCI BOŞANMA KARARLARININ TANINMASI KONUSUNA GENEL BAKIŞ.....	4
1.1 Evlenme ve Türk Hukukunda Evlenmenin Koşulları	4
1.1.1 Evlenme Tanımı	4
1.2.1 Evlenmenin Koşulları.....	5
1.2.1.1 Evlenmenin Şekli Koşulları.....	5
1.2.1.2 Evlenmenin Maddi Koşulları.....	5
1.2.1.2.1 Evlenme Ehliyeti	5
1.2.1.2.2 Evlenme Engelleri	5
1.2.1.2.2.1 Kesin Evlenme Engelleri	6
1.2.1.2.2.1.1 Hısımlık	6
1.2.1.2.2.1.2 Mevcut Evlilik	6
1.2.1.2.2.1.3 Akıl Hastalığı.....	7
1.2.1.2.2.2 Kesin Olmayan Evlenme Engelleri	7
1.2.1.2.2.2.1 Bekleme Süresi	7
1.2.1.2.2.2.2 Bulaşıcı Hastalıklar.....	7
1.2. Evliliğin Hükümsüzlüğü	8
1.2.1 Genel Bilgi	8
1.2.2 Evlenmenin Yokluğu	8
1.2.3 Evlenmenin Butlanı.....	9
1.2.3.1 Mutlak Butlan Sebepleri	10
1.2.3.2 Nisbi Butlan Sebepleri.....	10
1.3 Evliliğin Sona Ermesi	11
1.3.1 Evliliğin Ölüm, Ölüm Karinesi ve Gaiplik Kararı ile Sona Ermesi	11
1.3.2 Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Boşanma	12

1.3.2.1 Boşanma Hukukuna Genel Bakış	12
1.3.2.2 Karşılaştırmalı Hukukta Boşanma.....	13
1.3.2.2.1 Boşanma Sistemleri	13
1.3.2.2.1.1 Boşanmayı Yasaklayan Sistem.....	13
1.3.2.2.1.2 Boşanma Serbestisi Sistemi.....	14
1.3.2.2.1.3 Boşanmayı Hâkim Kararına ve Belirli Sebeplerin Varlığına Bağlayan Sistem	15
1.3.2.2.2 Adli ve Adli Olmayan Boşanmalar.....	15
1.3.2.2.2.1 Adli Boşanmalar	16
1.3.2.2.2.2 Adli Olmayan Boşanmalar	16
1.3.2.2.2.2.1 Dini Boşanmalar	17
1.3.2.2.2.2.2 İdari Makam Önünde Yapılan Boşanmalar	18
1.3.2.3 Türk Hukukunda Boşanma.....	19
1.3.2.3.1 Boşanma Sebepleri	19
1.3.2.3.2 Boşanma Davası	20
1.3.2.3.3 Milletlerarası Özel Hukukta Boşanmaya Uygulanacak Hukuk...	21
1.4. Yabancı Kararların Tanınması Ve Tescili Konusuna Genel Bakış.....	22
1.4.1 Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Tanımaya Konu Olabilecek Kararlar	22
1.4.2 Mahkeme Kararlarının Sonuçları	23
1.4.2.1 Kesin Hüküm Etkisi	23
1.4.2.2 İcra Kabiliyeti	24
1.4.3 Yabancı Mahkeme Kararlarının Ülke Dışı Etkisi	25
1.4.4 Tanıma Kavramı	25
1.4.5 Tanımanın Hukuki Niteliği	26
1.4.6 Tanımaya İlişkin Görüşler.....	27
1.4.6.1 Tanımayı Kabul Etmeyen Görüş	27
1.4.6.2 Tanımayı Kabul Eden Görüş	28
1.4.7 Türk Hukukunda Yabancı Kararların Tanınması ve Tescili	28
1.4.7.1 MÖHUK Hükümleri Çerçevesinde Tanıma.....	29
1.4.7.2 Milletlerarası Sözleşmeler Çerçevesinde Tanıma.....	31
1.4.7.3 NHK m. 27/A Çerçevesinde Yabancı Boşanma ve Evliliğin Sona Ermesine İlişkin Diğer Kararların Tescili	32
1.4.7.4 NHK m.30/2 Çerçevesinde Evlat Edinmeye İlişkin Yabancı Adli ve	

İdari Makam Kararlarının Tanınması	33
1.4.7.5 Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge Çerçevesinde Kararların Tescili	34

İKİNCİ BÖLÜM

2. YABANCI İDARİ MAKAMLARCA VERİLEN BOŞANMA KARARLARININ TÜRK HUKUKUNDA ADLİ MAKAMLARCA TANINMASI..... 36

2.1 Genel Bilgi Yabancı Boşanma Kararlarının Türk Hukukunda Tanınması	36
2.2 İdari Makamlar Tarafından Verilen Boşanma Kararları	36
2.2.1 Genel Bakış	36
2.2.2 Türk Hukukunda İdari Makamlarca Boşanma Kararı Verilmesi Hususuna Yaklaşım	41
2.3 Yabancı Boşanma Kararlarının MÖHUK hükümlerince Tanınması	44
2.3.1 Genel Bilgi	44
2.3.2 İdari Makamlar Tarafından Verilen Boşanma Kararlarının MÖHUK Hükümlerince Tanınmasına İlişkin Değerlendirme.....	44
2.3.3 MÖHUK Hükümlerince Tanınmanın Ön Koşulları ve Asli Koşulları.....	46
2.3.3.1 Tanınmanın Ön Koşulları	46
2.3.3.1.1 Yabancı mahkeme tarafından verilmiş bir ilam olması	46
2.3.3.1.2 İlamın hukuk davalarına ilişkin olması.....	50
2.3.3.1.3 İlamın kesinleşmiş olması.....	51
2.3.3.2 Tanınmanın Asli Koşulları	53
2.3.3.2.1 İlâmın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Giren Bir Konuda Verilmemiş Olması	53
2.3.3.2.2 İlâmın Dava Konusu veya Taraflarla Gerçek Bir İlişkisi Bulunmadığı Halde Kendisine Yetki Tanıyan Bir Devlet Mahkemesince Verilmemiş Olması	55
2.3.3.2.3 Kararın Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması.....	57
2.3.3.2.3.1 Genel Bilgi.....	57
2.3.3.2.3.2 Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınmasında Kamu Düzeni Etkisinin Görülebileceği Haller.....	60
2.3.3.2.3.2.1 Boşanma Davasında Davalının Savunma Haklarının İhlal Edilmiş Olması.....	60
2.3.3.2.3.2.2 Tanınması veya Tenfizi İstenen Yabancı Boşanma Kararı Hakkında Daha Önceden Verilmiş Bir Türk Mahkemesi Kararının Bulunması	62

2.3.3.2.3.2.3 Yabancı Mahkemenin Esasa Uyguladığı Hukukun veya Uyguladığı Kanundaki Boşanma Sebebin Kamu Düzenine Aykırılığı Olması (Esasa Girme Yasağının İhlali).....	63
2.3.3.2.3.2.4 Yabancı Boşanma Kararının Kamu Düzeni Müdahalesi ile Karşılaşabileceği Diğer Haller.....	66
2.3.3.2.4 Savunma hakkının ihlal edilmemiş olması	67
2.3.4 Tanınmanın Türk Hukukunda Uygulanma Biçimi.....	69
2.3.4.1 Genel Bilgi.....	69
2.3.4.2 Tanıma Usulü	71
2.3.4.2.1 Görev ve Yetki	71
2.3.4.2.2 Teminat.....	72
2.3.4.2.3 Tanıma Davasının Tarafları, Tanıma İstemi ve Gerekli Belgeler73	
2.3.4.2.3.1 Tanıma Davasının Tarafları	73
2.3.4.2.3.2 Tanıma İstemi.....	75
2.3.4.2.3.3 Dilekçeye Eklenenecek Belgeler.....	76
2.3.4.2.4 Tanıma Davasının Görülmesi.....	78
2.3.4.2.4.1 Davanın Açılması ve Tebligat	78
2.3.4.2.4.2 Yargılama Usulü.....	79
2.3.4.2.4.3 Tanıma Davasında İspat Yükü	80
2.3.4.2.4.4 Tanıma Davasında İleri Sürülebilecek İtirazlar	81
2.3.5 Tanıma Sonucunda Verilecek Kararlar	82
2.3.6 Yabancı Boşanma Kararının Tanınmasının Sonuçları	83
2.3.6.1 Kesin Hüküm Etkisi	83
2.3.6.2 Tanınmayan Yabancı Boşanma Kararlarının Etkisi	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YABANCI İDARİ MAKAMLARCA VERİLEN BOŞANMA KARARLARININ TÜRK HUKUKUNDA İDARİ MAKAMLARCA TANINMASI VE TESCİLİ..... 91

3.1 NHK m. 27/A Düzenlemesi Çerçevesinde Boşanma Kararlarının Tescili	91
3.1.1 Genel Bilgi	91
3.1.2 Adli ve İdari Boşanma Kararlarının Adli Makamlar Dışında Tanınmasına İlişkin Düzenleme İhtiyacı ve Hükümün Gerekçesi	92
3.1.3 Düzenlemenin Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda Yapılmasına İlişkin Değerlendirme.....	95

3.1.4 Düzenlemenin Hukuki Niteliği	96
3.1.5 Tescilin Şartları	100
3.1.5.1 Kararın Boşanmaya, Evliliğin Butlanına, İptaline veya Mevcut Olup Olmadığının Tespitine İlişkin Olması.....	100
3.1.5.2 Tarafların Birlikte Başvurmaları Şartı ve Başvuruda Bulunabilecekler	104
3.1.5.3 Yabancı Devletin Yetkili Adli ya da İdari Makamlarınca Verilmiş Bir Karar Olması	112
3.1.5.4 Kararın Usulen Kesinleşmiş Olması.....	117
3.1.5.5 Kararın Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması.....	120
3.1.5.6 Tanınması Talep Edilen Kararla İlgili Türk Mahkemelerinde Görülmekte Olan veya Reddedilmiş Bir Dava Bulunmaması	127
3.1.6 İdari Tanıma Usulü.....	129
3.1.6.1 Başvuru Mercii	129
3.1.6.2 Başvuruda Gerekli Belgeler.....	130
3.1.6.3 Başvuru Komisyonu ve Talebin İncelenmesi	131
3.1.7 İdari Tanıma Başvurusu Sonucu Verilecek Kararlar	133
3.1.7.1 Genel Bilgi.....	133
3.1.7.2 Tescil Talebinin Kabulüne İlişkin Karar	133
3.1.7.3 Tescil Talebinin Reddine İlişkin Karar.....	135
3.1.8 İdari Tanıma Kararına Karşı Başvurulabilecek Kanun Yolları.....	137
3.1.8.1 Genel Bilgi.....	137
3.1.8.2 Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda Düzenlenen Davaların Tescil Açısından Değerlendirilmesi	138
3.1.8.3 Tescile Karşı İdari Yargıda Açılacak Davalar.....	139
3.1.8.4 Tescil Talebinin Reddine Karşı MÖHUK Hükümlerince Tanıma Talep Edilmesi.....	140
3.2 Mavi Kart Sahiplerine İlişkin Boşanma Kararlarının Tanınması.....	142

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELER ÇERÇEVESİNDE YABANCI BOŞANMA KARARLARININ TANINMASI..... 145

4.1 Genel Bilgi.....	145
4.2 Çok Taraflı Sözleşmeler.....	145
4.2.1 Genel Bilgi	145

4.2.2 Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkında Sözleşme.....	146
4.2.2.1 Genel Bilgi.....	146
4.2.2.2 Sözleşmenin Amacı	147
4.2.2.3 Sözleşme Kapsamında Tanınabilecek Kararlar	147
4.2.2.4 Sözleşme Hükümlerince Tanıma Şartları	148
4.2.2.5 Sözleşme Hükümlerince Tanıma Usulü	149
4.2.3 Boşanma ve Ayrılıkların Tanınmasına Dair Lahey Sözleşmesi	150
4.2.3.1 Genel Bilgi.....	150
4.2.3.2 Sözleşmenin Amacı ve Sözleşme Kapsamında Tanınabilecek Kararlar	151
4.2.3.3 Sözleşme Hükümlerince Tanıma Şartları	151
4.2.4 Evliliğe ve Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Milletlerarası Yetki ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında 2201/2003 sayılı AB Konsey Tüzüğü	153
4.3 İki Taraflı Sözleşmeler.....	154
SONUÇ	160
KAYNAKÇA.....	166
ÖZGEÇMİŞ.....	192

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
a.e	: aynı eser
a.g.e	: adı geçen eser
a.g.m	: adı geçen makale
a.g.t	: adı geçen tez
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
a.m	: aynı makale
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Akd.HFD	: Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
bkz.	: bakınız
bs.	: bası
C.	: Cilt
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DHH	:Devletler Hususi Hukuku
dn.	: dipnot
E.	: Esas
e.BK	:eski Borçlar Kanunu
Fr.	:Fransa
H.D	:Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HMU	:Hukuk Muhakemeleri Usulü
HUAK	: 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
IZA	: Institute of Labor Economics
İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İYUK	: 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu
K.	:Karar
KADEM	:Kadın ve Demokrasi Derneği
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
K.T	:Karar Tarihi

m.	: madde
MERNİS	: Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
MHAD	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MÖH	: Milletlerarası Özel Hukuk
MÖHUK	:5718 Sayılı Milletlerarasi Özel Hukuk Ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
NHK	: 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu
NIPR	: The Netherlands Journal Of Private International Law
no	:Numara
p.	: page
RG.	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SBFD	: Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TBK	:6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	:8049 sayılı Türk Medeni Kanunu
TNBHD	: Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi
UTTDER	: Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vb	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Vol.	: volume
Y.	:Yıl
Y. HGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kutulu
YİBGK	:Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
YBHD	: Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi

GİRİŞ

Türk hukukunda yabancı adli makamlarca verilen boşanma kararlarının MÖHUK hükümleri çerçevesinde mahkeme kararıyla tanınabileceği hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Tanıma ve tenfiz davaları incelendiğinde özellikle yabancı boşanma kararlarının tanınması hususunda çok fazla başvurunun bulunduğu görülecektir. Globalleşen dünyada hukuki ilişkilerin ülkesel sınırları aştığı ve bu bağlamda yabancı kararlara hukuki etki sağlayan düzenlemelere duyulan gereksinimin de gün geçtikçe arttığı görülmektedir.

Boşanma usulleri, hukuk sistemlerinin gelişimi ve toplumsal düşünce yapıları neticesinde ülkeler arasında farklılık arz etmektedir. Boşanma hukukunun özelleştirilmesi reformları ile de boşanma ve evliliği sona erdiren kararlar alma yetkisini adli alanın dışına çıkaran ülkelerin sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün "Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tescili" konulu ve 07.05.2020 dağıtım tarihli yazısında 32 ülkede idari makamlara boşanma ve evliliği sona erdiren diğer kararlar hususunda yetki verildiği görülmüştür.

Yabancı boşanma kararlarının Türkiye'de hukuki etkisinin sağlanmasına ilişkin düzenlemeler hukukumuzda; 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 50-59, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m.27/A, Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge ve milletlerarası sözleşmelerde yer almaktadır. NHK m. 27/A düzenlemesi öncesinde, idari makamlarca verilen yabancı boşanma kararlarının istisnalar dışında Türk hukukunda etki doğurabilmesi mümkün değildi. Bu durum özellikle yabancı ülkelerde yaşayan ve idari makam kararı ile boşanan çok sayıda Türk vatandaşını olumsuz etkilemekte ve mağduriyetlere sebep olabilmekteydi. İdari makam kararıyla boşanan Türk vatandaşları Türkiye'de yeniden boşanma kararı alana kadar evli sayılmakta; çocuğun soybağı, mirasçılık gibi hususlarda problemler doğabilmekteydi. Çalışma kapsamında düzenlemenin bu sorunlara ne ölçüde çözüm getirdiği hususu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

NHK m.27/A düzenlemesi ile yabancı adli ve idari makamları tarafından verilen boşanma ve evliliği sona erdiren diğer kararların Türk hukukunda adli makam kararı olmaksızın hukuki etki doğurmasının yolu açılmıştır. İlgili düzenleme Nüfus Müdürlüklerine yabancı boşanma ve evliliği sona erdiren diğer kararlarının tescili hususunda yetki verilmiştir. Yabancı adli ya da idari makam tarafından verilen boşanma kararları tanıma davasına gerek olmaksızın madde ve Yönetmelik hükümlerinde belirtilen şartların sağlanması halinde kolay bir usul ile Türk hukukunda hukuki etki sağlayacaktır.

Yabancı idari makamlarca verilen boşanma kararlarının Türk hukukunda hukuki etki doğurmasını sağlayan düzenlemeler; öğretideki görüşler, mehz kanunlardaki düzenlemeler ve Yargıtay kararları incelerek bir çalışma yapılması görüşünde olmamız sebebiyle tezimizin konusu seçilmiştir. NHK m.27/A hükmünün yeni bir düzenleme olması sebebiyle sorunlara ne ölçüde çözüm getirdiği, hükmün olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilerek uygulamada doğabilecek sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır.

Tez çalışmamızda yabancı idari makamlarca verilen boşanma kararlarının tanınması ve tescili hususunu; MÖHUK ilgili hükümleri, NHK m.27/A hükmü ve milletlerarası sözleşmeler çerçevesinde incelemeye çalıştık. Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır.

Tezimizin birinci bölümünde; evlenme, evliliğin hükümsüzlüğü, evliliğin sona ermesi, boşanma ve boşanma sistemleri, adli ve adli olmayan boşanmalar ile Türk hukukunda yabancı kararların tanıma ve tenfizine imkân sağlayan düzenlemeler genel hatlarıyla incelenmeye çalışılmıştır.

Tezimizin ikinci bölümünde; yabancı idari makamlarca verilen boşanma kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınması hususu değerlendirilmiştir. İdari makamlarca verilen boşanma kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınmasının mümkün olup olmadığı hususu öğretideki görüşler ve Yargıtay kararları çerçevesinde incelenmiştir. Bu kısımda idari makamlar tarafından verilen boşanma kararları, Türk hukukunda idari boşanma kararlarına yaklaşım, MÖHUK hükümlerince tanıma şartları, tanıma

usulü ve yabancı boşanma kararlarının tanınmasının sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır.

Tezimizin üçüncü bölümünde; yabancı idari makamlarca verilen boşanma kararlarının Türk hukukunda idari makamlarca tanınması ve tescili hususu incelenmiştir. NHK m.27/A düzenlemesi ve Yabancı Ülke Adli veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik hükümleri değerlendirilerek düzenlemenin gerekçesi ve hukuki niteliği, maddede ve Yönetmelik hükümlerinde yer alan şartlar, düzenleme kapsamında başvuru usulü, başvuru sonucunda verilebilecek kararlar ve bu kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kısımda ayrıca Mavi Kart sahiplerine ilişkin boşanma kararlarının tanınması hususu incelenmiştir.

Tezimizin son bölümünde; iki taraflı ve çok taraflı milletlerarası sözleşmeler çerçevesinde yabancı boşanma kararlarının tanınması hususu incelenmiştir

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YABANCI BOŞANMA KARARLARININ TANINMASI KONUSUNA GENEL BAKIŞ

1.1 Evlenme ve Türk Hukukunda Evlenmenin Koşulları

1.1.1 Evlenme Tanımı

Türk doktrininde evlenmenin bir hayat birliği, duygu düşünce ve kader ortaklığı olduğu vurgulanmaktadır¹. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu evliliği “tam ve sürekli bir hayat ortaklığı yaratmak üzere cinsiyetleri ayrı iki kişinin hukuken makbul ve geçerli şekilde birleşmesi” olarak tanımlamıştır². Evlendirme Yönetmeliği³ m.2’de ise evlenme “bir kadın ve erkeğin usulüne göre yetki verilmiş bir memur önünde bir aile kurmak amacı ile yapmış oldukları medeni hukuk sözleşmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Uluslararası alanda ise sosyolog Anthony Giddens evliliği, iki yetişkin kişi arasında kurulan ve toplum tarafından tanınan ve onaylanan birliktelik olarak tanımlanmıştır⁴.

Evlenmenin geçerliliği her ülkede belirli koşulların gerçekleşmesine bağlıdır. Bu koşullar Türk hukuku açısından incelenirken şekli ve maddi koşullar olarak ayrılabilir⁵.

¹ Feyzi Necmettin Feyzioğlu, **Aile Hukuku (1986)**, 3. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1986, s.83; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **Türk Medeni Hukuku Cilt 2 Aile Hukuku**, 5.bs., İstanbul, Nurgök Matbaası, 1965, s.45; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **Aile Hukuku**, 2.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1989, s. 62; Bilge Öztan, **Aile Hukuku (2004)**, 5. bs., Ankara, Turhan, 2004; s.94; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku**, Cilt 2, Beta, 20. bs., İstanbul, 2017, s.59; Selahattin Sulhi Tekinay, **Türk Aile Hukuku**, 4.bs., Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1987, s. 67; Ömer Uğur Gençcan, **Aile Hukuku**, Ankara, Yetkin, 2011, s. 252; Aydın Zevkliler, Ayşe Havutçu, Şeref Ertaş, Damla Gürpınar, **Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)**, 9. bs., Ankara, Turhan, 2015, s. 221.

² Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **a.g.e.**, s.45.

³ RG. 7.11.1985-18921.

⁴ Anthony Giddens, **Sosyoloji**, 1.bs., Kırmızı, İstanbul, 2012, s. 159 (Çeviri: Zeynep Mercan, Hazırlayan; Cemal Güzel).

⁵ Bilge Öztan, 2004, s. 100; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti **a.g.e.** s. 66; Ömer Uğur Gençcan, **Aile Hukuku**, s.258; Aydın Zevkliler, Ayşe Havutçu, Şeref Ertaş, Damla Gürpınar, **a.g.e.** s. 222; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.** s. 61; Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, 14.bs., İstanbul, Filiz, 2019, s. 47; İzzet Doğan, **Öğretide ve Uygulamada Milletlerarası Aile hukuku ve Milletlerarası Usul Hukuku**, 1.bs., İstanbul, Seçkin, 2010, s.24.

1.2.1 Evlenmenin Koşulları

1.2.1.1 Evlenmenin Şekli Koşulları

Türk hukukunda evliliğe ilişkin hükümler 4741 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda⁶ düzenlenmiştir. TMK m. 141 gereğince tarafların evlenmeye yönelik beyanları, evlendirme memuru ve iki tanığın huzurunda yapılmalıdır. Evlenme, sıkı şekil şartlarını gerektiren bir hukuki işlem olup bu şartlar TMK m. 134 ve TMK m. 144 hükümleri arasında ve Evlendirme Yönetmeliği'nde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

1.2.1.2 Evlenmenin Maddi Koşulları

1.2.1.2.1 Evlenme Ehliyeti

TMK m. 124/1'de belirtildiği üzere erkek veya kadının evlenebilmesi için 17 yaşını doldurmuş olması gerekir. Hâkim, olağanüstü hallerde ve pek önemli bir sebebin varlığı ile on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilmektedir (TMK m.124/2)⁷.

TMK m. 125 gereğince ayırt etme gücüne sahip olmayanların evlenmeleri yasaktır. Kısıtlılar ise yasal temsilcilerinin izni ile evlenebilirler (TMK m.127). Ancak yasal temsilcinin haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermemesi halinde hâkim yasal temsilciyi dinledikten sonra küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir (TMK m.128).

1.2.1.2.2 Evlenme Engelleri

Geçerli bir evlilikten söz edebilmek için kişinin evlenme ehliyetine sahip olmasının yanında evlenme engelinin olmaması gerekir. Evlenme engelleri hükümsüzlük sonucunu doğurmasına göre kesin evlenme engelleri ve kesin olmayan evlenme engelleri olarak ikiye ayrılır⁸. Evlenme engeli, mutlak butlanla sakatlık

⁶ RG. 8.12.2001-24607.

⁷ Hukuk sistemleri evlenebilmek için farklı yaşlar belirlemiştir. Evlilik yaşı, ABD'nin Kaliforniya, New York ve Washington eyaletlerinde 18; İtalya'da 21; İngiltere, Avusturya ve İrlanda'da 18; Fransa'da kadın için 15, erkek için 18 olarak belirlenmiştir. Bkz. İzzet Doğan, **a.g.e**, s.25.

⁸ Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e**, s.56-57; Bilge Öztan, 2004, s.148; Ömer Uğur Gençcan, Aile Hukuku, s.289; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e**, s.72.

sonucunu doğuruyorsa kesin evlenme engeli, evliliğin geçerliliğini etkilemiyorsa kesin olmayan evlenme engeli bulunmaktadır⁹.

1.2.1.2.2.1 Kesin Evlenme Engelleri

1.2.1.2.2.1.1 Hısımlık

TMK m. 129'da belirli seviyedeki hısımlık kesin evlenme engeli olarak düzenlenmiştir. Madde kan hısımlığını, kayın hısımlığını ve evlatlık ilişkisini ayrı fıkralarda düzenleyerek hangi hısımlık ilişkilerinin kesin evlenme engeli oluşturacağını belirtmiştir¹⁰. Buna göre; kan hısımlığı durumunda üstsoy ve altsoy arasında derece fark etmeksizin evlilik yasaktır. Yansoy hısımlığında ise kardeşler arasında ve üçüncü dereceye kadar hısımlar arasında evlenme yasağı söz konusudur.

TMK m. 129/b.2, kayın hısımlığına ilişkin kesin evlenme engellerini düzenlemiştir. Buna göre evlilik sona ermiş olsa dahi eşlerden biri ile diğer eşin üstsoyu ve altsoyu arasındaki evlilik yasaklanmıştır. TMK m. 129/b.3 hükmü, evlatlık ilişkisi kurulduktan sonra evlatlık ile evlat edinen veya bunlardan birisi ve diğerinin altsoyu ve eş arasındaki kesin evlenme engelini düzenlemiştir.

1.2.1.2.2.1.2 Mevcut Evlilik

TMK m. 130'da belirtildiği üzere “yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır”. Ayrıca TMK m. 145/1 eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması halinde evliliğin mutlak butlanla batıl olacağını belirtmektedir. Söz konusu maddeler, mevcut evliliğin kesin evlenme engeli olduğunu göstermektedir. Türk hukuk sisteminde monogami (tek eşle evlilik) kabul edilmiştir. Belirtmek gerekir ki İslam Hukukunun yürürlükte olduğu birçok ülkede mevcut evlilik evlenme engeli sayılmamaktadır. Bu ülkelerde poligami (çok eşlilik) sistemi kabul edilmiştir¹¹.

⁹ Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.e.** s.56; Bilge Öztan, 2004, s.116; Ömer Uğur Gençcan, Aile Hukuku, s.289; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e.** s.72.

¹⁰ Madde 129- “Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,
2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,
3. Evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.”

¹¹ Afganistan, Bahreyn, Bangladeş, Kongo, Mısır, İran, Hindistan, Suudi Arabistan, Kuveyt vb. ülkelerde poligami serbesttir; bkz. Isa Mansur Yelwa, “Law Reform in the Muslim World: A Comparative Study of the Practice and Legal Framework of Polygamy in Selected Jurisdictions”,

Gaiplik durumunda mevcut evliliğin geçerliliği, TMK m. 131’de düzenlenmiştir. Buna göre kişinin gaipliğine karar verilmiş olması evliliğini kendiliğinden sona erdirmez. Evliliğin sona ermesi için kaybolanın eşinin gaiplik başvurusuyla birlikte ya da ayrıca dava yoluyla mahkemeden evliliğin feshini istemesi gerekir.

1.2.1.2.2.1.3 Akıl Hastalığı

TMK m. 133 gereğince “akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbi sakınca bulunmadığı resmi sağlık raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler.”. Yine 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu¹² m.123, benzer bir hükümle akıl hastalığının kesin evlenme engeli olduğunu belirtmektedir. Ancak akıl hastalığının evlenme engeli olabilmesi için evlenmeye sakınca oluşturabilecek nitelikte olması gerekmektedir¹³.

1.2.1.2.2.2 Kesin Olmayan Evlenme Engelleri

Kesin olan evlenme engellerinden farklı olarak, TMK m.132 ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu m. 123 ve m. 124 hükümlerinde belirtilen engellere rağmen evlilik gerçekleştiği takdirde, evlilik geçerliliğini korur ve bu sebeplerle iptal edilmesi mümkün değildir¹⁴.

1.2.1.2.2.2.1 Bekleme Süresi

TMK m. 132 gereğince kadının yeniden evlenebilmesi için evliliğin sona ermesinden itibaren üç yüz gün beklemesi gerekmektedir. Süreyi beklemeden kadının evlenmiş olması halinde evlilik geçerli olarak kurulmuş sayılacaktır bu halde evliliğin butlanı için dava açılması mümkün değildir¹⁵.

1.2.1.2.2.2.2 Bulaşıcı Hastalıklar

Evlenmeye engel bulaşıcı hastalıklar, Umumi Hıfzısıhha Kanunu m. 123 ve m. 124’te düzenlenmiş olup bu düzenlemelere göre frengi, belsoğukluğu, yumuşak

International Journal of Business & Law Research 2(3), September 2014, s.38 (Çevrimiçi) <https://seahipaj.org/journals-ci/sept-2014/IJBLR/full/IJBLR-S-3-2014.pdf> 25.04.2021.

¹² RG. 6.5.1930-1489.

¹³ , Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e**, s.60; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e**, s. 79-80, Bilge Öztan, 2004, s. 119.

¹⁴ Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.e**, s.59; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e**, s. 80; Bilge Öztan, **a.e**, s. 120; Ömer Uğur Gençcan, Aile Hukuku, s.299.

¹⁵ Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.e**, s.61; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e**, s. 80; Bilge Öztan, **a.e**, s. 120.

şankr ve cüzam hastalarının evlenebilmeleri için iyileştiklerini doktor raporuyla belgelenmeleri gerekmektedir (m.123). Verem hastalarının evlenebilmeleri için ise iyileşmelerinden itibaren altı ay geçmesi gerektiği düzenlenmiştir (m.124). Bu hastalıkların varlığına rağmen kişinin evlenmesi halinde evlilik geçerli kabul edilir ve butlanı istenemez¹⁶.

1.2. Evliliğin Hükümsüzlüğü

1.2.1 Genel Bilgi

Hükümsüzlük kavramı öğretide geniş ve dar anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanmakta olup hükümsüzlük türleri de bu tanımlara göre belirlenmektedir. Geniş anlamda hükümsüzlük, kurucu ve tamamlayıcı unsurlarındaki eksiklik sebebiyle hukuki işlemin hukuk düzeninde etki doğurmaması ya da geçersiz kılınabilmesidir¹⁷. Dar anlamda hükümsüzlük ise, gerekli şartları taşıyamaması sebebiyle hukuki işlemin sonradan etkisiz kılınmasını ifade eder¹⁸. Dar anlamda hükümsüzlük, kesin hükümsüzlük, iptal edilebilirlik ve askıda hükümsüzlük durumlarını içerirken, geniş anlamda hükümsüzlük yokluk kavramını da hükümsüzlük türlerine dahil eder¹⁹.

Evlenme açısından yokluk da dahil edilerek geniş anlamda hükümsüzlük kavramını kullanmak daha uygun olacaktır²⁰. Belirtmek gerekir ki evlenme Türk hukukunda oldukça sıkı maddi ve şekli şartlara bağlanmış olup bu şartlarda meydana gelen eksikliklerin tamamı aynı etkiye sahip olmayıp farklı sonuçlar doğurmaktadır²¹.

1.2.2 Evlenmenin Yokluğu

¹⁶ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s. 81-82; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.62, Bilge Öztan, 2004, s. 121; Selahattin Sulhi Tekinay, **a.g.e.**, s. 98; Ömer Uğur Gençcan, Aile Hukuku, s. 300.

¹⁷ Hüseyin Hatemi, **Borçlar Hukuku**, Fasiküller, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2002, s.56; M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku-Genel Hükümler**, Vedat, İstanbul, 2016, s. 174.

¹⁸ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku- Genel Hükümler**, 21.bs., Yetkin, Ankara, 2017, s.348.

¹⁹ Yokluk kavramının da hükümsüzlük türlerine dahil eden yazarlar için bkz. Hüseyin Hatemi, **a.g.e.**, s. 64; Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, **a.g.e.**, s.174-175. Aksi yönde bkz. Fikret Eren, **a.e.**, s.348-359.

²⁰ Sabiha Nur Uludağ, Evlenmenin Hükümsüzlüğü Sebepleri, **Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, Aralık 2019, s. 45.

²¹ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s. 208; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.71.

Evlenmenin yokluğu öğreti tarafından oluşturulmuş bir yaptırım kavramıdır²². Evlenmenin kurucu unsurlarındaki eksiklik yoklukla sonuçlanır²³. Yokluk halinde evlilik hiç kurulmamış kabul edilir²⁴. Kadın ve erkeğin evlendirme memuru önünde evlenmeye yönelik irade beyanında bulunmaları evliliğin kurucu unsurudur. Evlenmenin aynı cinsten kişiler arasında yapılması, evlenmenin görevli memur huzurunda yapılmamış olması, tarafların evlendirme görevlisi önünde hazır bulunmamaları ve tarafların irade beyanlarını açıklamamaları halleri yokluk yaptırımına tabidir²⁵.

Evlenmenin yokluk yaptırımına tabi olduğu hallerde baştan itibaren hükümsüz bir evlilik söz konusu olup bu hükümsüzlük için ayrıca bir hukuki işleme gerek yoktur. Ancak evliliğin nüfus kütüğüne tescil edildiği hallerde taraflar mahkemeden yokluğun tespitini isteyebilirler²⁶.

1.2.3 Evlenmenin Butlanı

Kurucu unsurları olan bir evliliğin kanunun aradığı bazı şartların eksikliği veya tarafların evlenmeye ilişkin iradelerinde meydana gelen sakatlıklar sebebiyle batıl olması halinde evlenmenin butlanı söz konusu olur²⁷. Evlilik, kamu düzenini etkileyen sebeplerin varlığı halinde mutlak butlanla sakatken, tarafların menfaatlerini etkileyen sebeplerin bulunması halinde nisbi butlan ile sakatlanır²⁸. Mutlak butlan ve

²² Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s. 204; Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.72, Bilge Öztan, 2004, s. 320; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e.**, s.96; “Yokluk bir hükümsüzlük derecesi olarak Aile Hukuku uygulamasında Alman hukukçular tarafından yaratılmış bir kavramdır.” Bkz. Ömer Uğur Gençcan, Aile Hukuku, s. 363.

²³ Ömer Uğur Gençcan, **a.e.**, s.363; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e.**, s.204; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **a.g.e.**, s.28; Bilge Öztan, **a.e.**, s.320; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.e.**, s.96; Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.e.**, s.79.

²⁴ Ömer Uğur Gençcan, **a.e.**, s.363; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e.**, s.204; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **a.g.e.**, s.28; Bilge Öztan, **a.e.**, s.320; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.e.**, s.96; Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.e.**, s.79.

²⁵ Bkz. Ömer Uğur Gençcan, Aile Hukuku, s. 363-369; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s. 204-206; Bilge Öztan, 2004, s. 320-323; Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.72-79.

²⁶ Ömer Uğur Gençcan, **a.e.**, s. 369; Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.e.**, s.79

²⁷ Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.e.**, s.80, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s.208; Bilge Öztan, 2004, s.323; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e.**, s.97; Ömer Uğur Gençcan, **a.e.**, s. 373.

²⁸ Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.e.**, s.80, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e.**, s.208; Bilge Öztan, **a.e.**, s.323; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.e.**, s.97; Ömer Uğur Gençcan, **a.e.**, s. 373.

nisbi butlan sebepleri sınırlı sayıda olup 4741 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiştir.

1.2.3.1 Mutlak Butlan Sebepleri

TMK m. 145'te dört bent halinde mutlak butlan sebepleri sayılmıştır:

- “1. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması,*
- 2. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması,*
- 3. Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması,*
- 4. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması.”.*

Bu sebeplerden birinin varlığı halinde evlilik hâkim kararına kadar geçerliliğini sürdürür (TMK m.156). Evlilik mutlak butlanla sakat olması halinde kendiliğinden sona ermez²⁹. TMK m. 146 gereğince mutlak butlan sebepleri mevcutsa mutlak butlan davası resen cumhuriyet savcısı tarafından açılır. Ayrıca her ilgili de bu davayı açabilir. Evliliğin sona ermiş olması halinde ilgililer mutlak butlan davası açabilecekken, Cumhuriyet savcısı resen dava açamaz (TMK m.147/1). Ayırt etme gücünün sonradan kazanılması veya akıl hastalığının iyileşmiş olması durumlarında dava yalnızca ayırt etme gücünü sonradan kazanan ya da akıl hastalığı iyileşen eş tarafından açılabilir (TMK m.147/2). Mutlak butlan davası kamu düzeninden olduğu için hak düşürücü süreye tabi değildir, her zaman dava açılabilir.

1.2.3.2 Nisbi Butlan Sebepleri

Türk Medeni Kanunu m. 148, m.149, m.150, m.151 ve m.153'te nisbi butlan sebepleri sayılmıştır. Buna göre;

- Evlenme sırasında eşlerden birinin geçerli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olması (TMK m. 148) halinde ayırt etme gücünden yoksun olan eş,

²⁹ Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.82, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s.209; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e.**, s.97; Ömer Uğur Gençcan, Aile Hukuku, s. 373.

- Eşlerden birinin evlenmeyi istememesine rağmen yanılarak evlenmesi ya da evlenmeyi düşünmediği bir kişiyle yanılma sonucu evlenmesi ya da eşinde bulunmaması birlikte yaşamayı çekilmez hale getirecek bir nitelikte yanılması (TMK m. 149) hallerinde eşlerden biri,
- Eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında üçüncü kişi tarafından aldatılarak evlenmesi halinde ya da eşin veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmesi (TMK m.150) hallerinden eşlerden biri,
- Kendisinin veya yakınlarından birinin yaşamı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmiş olması (TMK m. 151) halinde korkutulan eş, nisbi butlan sebebiyle evlenmenin iptali davası açabilir.
- Ayrıca yasal temsilcinin izni olmadan küçük ve kısıtlının evlenmesi halinde, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptali davası açabilir (TMK m.153/1).

TMK m. 152’de hak düşürücü süre düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre iptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve herhalde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer. Butlan davasında yetki ve yargılama usulü hakkında Türk Medeni Kanunu’nun boşanmaya ilişkin hükümleri uygulanır (TMK m.160).

1.3 Evliliğin Sona Ermesi

1.3.1 Evliliğin Ölüm, Ölüm Karinesi ve Gaiplik Kararı ile Sona Ermesi

Kanundaki şartları taşıyarak kurulmuş olan geçerli bir evlilik eşlerden birinin ölümü halinde kendiliğinden sona erer. Ancak eşin ölümü sebebiyle evliliği sona eren kadın evliliğin sona ermesinden itibaren üç yüz gün geçmedikçe evlenemez (TMK m.132). Kadın buna rağmen evlenmişse evliliğin bu sebeple geçersizliği ileri sürülemez³⁰. Ölüm karinesi halinde de evlilik mahkeme kararı gerekmez³¹ kendiliğinden sona erer³¹. Belirtmek gerekir ki ölüm karinesi adi bir karine olup

³⁰ Bekleme süresi hakkında bkz. s. 7.

³¹ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e**, s 195; Ömer Uğur Gençcan, Aile Hukuku, s. 516; Bilge Öztan, 2004, s.319.

ölüm karinesi alınan eşin dönmesi ile karine kalkacaktır. Bu halde ölüm karinesi kararı verilen eş yeniden evlenmişse eşin ikinci evliliği, birinci evliliğin varlığı sebebiyle butlanla sakattır³².

Gaiplik halinde gaiplik kararının alınmasıyla evlilik kendiliğinden sona ermez³³. Mahkeme tarafından evliliğin feshine karar verilmesi gerekir. Sağ kalan eş feshe ilişkin mahkeme kararı olmadıkça yeniden evlenemez. Belirtmek gerekir ki Türk hukukunda kabul edilmemiş olsa da kişinin müebbet hapse mahkûm olması ya da manastıra kapatılması hususlarının evliliğin sona ermesine sebebiyet verdiği ülkeler de bulunmaktadır³⁴.

1.3.2 Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Boşanma

1.3.2.1 Boşanma Hukukuna Genel Bakış

Türk doktrinde boşanma eşlerden birinin veya her ikisinin talep etmesi halinde evlilik birliğinin mahkeme kararıyla sona erdirilmesi olarak tanımlanmaktadır³⁵. Boşanma ile butlan sebebiyle açılan evlenmenin iptali davalarından farklı olarak geçerli olarak doğmuş bir evlilik sona erer³⁶. Türk hukukunda boşanma ancak yetkili mahkemenin kararıyla mümkündür³⁷. Mahkeme kararıyla boşanmayı kabul eden hukuk sistemleri olduğu gibi, farklı usullerde boşanmanın mümkün olduğu ya da boşanmanın yasak olduğu hukuk sistemleri de bulunmaktadır.

³² Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s.195; Ömer Uğur Gençcan, **Aile Hukuku**, s. 518.

³³ Bilge Öztan, 2004, s. 319; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e.**, s.196-198; Ömer Uğur Gençcan, **a.e.**, s. 512-513; Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.104.

³⁴ Bilge Öztan, **Şahsın Hukuku-Hakiki Şahıslar**, 7.bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 1997, s.21; Nuray Ekşi, **Milletlerarası Özel Hukukta Medeni Olmayan Evliliklerin ve Adli Olmayan Boşanmaların Tanınması**, İstanbul, Beta, 2012, s.39 (2012); Ergin Nomer, **Devletler Hususi Hukuku (DHH (2017))**, 22.bs., İstanbul, Beta, 2017, s.259.

³⁵ Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s. 104; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s.235; Aydın Zevkliler, Ayşe Havutçu, Şeref Ertaş, Damla Gürpınar, **a.g.e.**, s. 281.

³⁶ Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, **a.e.**, s. 105; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e.**, s.235; M. Kemal Oğuzman ve Mustafa Dural, **Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2001, s.112.

³⁷ İlgili madde 4741 sayılı TMK m. 168; “Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.”.

Boşanma hukukunun temelinde ferdiyetçi ve toplumcu olmak üzere iki temel düşünce akımı bulunmaktadır³⁸. Ferdiyetçi düşünce, serbest iradeyi vurgulayarak, kendi iradeleriyle evlenen tarafların boşanmaya da kendi iradeleriyle karar verebilmeleri gerekliliğini belirtir³⁹. Toplumcu düşünce ise, evliliğin toplumun temeli olduğunu, bireysellikten ayrı olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve toplumun yararı için sürekliliğin gerekliliğini savunur⁴⁰. İki karşıt görüşün dışında, kanunlarda belirlenmiş sebeplerle evliliğin sona erdirilmesi gerektiğini savunan bir görüşte mevcuttur. Bu görüşe göre evliliğin sona ermesi hususunda eşlere sınırsız yetki verilmemeli aynı zamanda taraflar ömür boyu mutsuzluğa da mahkûm edilmemelidir⁴¹.

1.3.2.2 Karşılaştırmalı Hukukta Boşanma

Toplumların ferdiyetçi veya toplumcu görüşü benimsemeleri ve benimseme şekilleri boşanmaya ilişkin farklı sistemleri beraberinde getirmiştir⁴². Bu sistemler; boşanmanın yasaklandığı sistem, tarafların iradelerinin esas alındığı rızai boşanma sistemi ve boşanmanın belirli sebeplerle hâkim kararıyla mümkün olduğu adli boşanma sistemidir.

1.3.2.2.1 Boşanma Sistemleri

1.3.2.2.1.1 Boşanmayı Yasaklayan Sistem

³⁸ Bilge Öztan, 2004, s.366-367.; Ahmet Cemal Ruhi, Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması ve Tenfizi, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 1994, s.6-7, Bilgin Tiryakioğlu, **Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1996, s. 2; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e**, s.237-240; Ömer Uğur Gençcan, **Boşanma Hukuku**, Ankara, Yetkin, 2006, s.66-67; Namık Yalçinkaya ve Şakir Kaleli, **Boşanma Hukuku**, 2.bs., Türk Hava Kurumu, Ankara, 1988, s.7-10; Bilge Öztan, 2004, s. 366-367.

³⁹ Andreas B. Schwarz, **Aile Hukuku**, Bülent Davran Çevirisi, İstanbul, Ülkü Matbaası, 1942, s. 129-130; Bilge Öztan, **a.e**, s. 367; Namık Yalçinkaya ve Şakir Kaleli, **a.e**, s.7; Ömer Uğur Gençcan, **a.e**, s.67.

⁴⁰ Andreas B. Schwarz, **a.e**, s.129; Bilge Öztan, **a.e**, s. 367; Namık Yalçinkaya ve Şakir Kaleli, **a.e**, s.9-10; Ömer Uğur Gençcan, **a.e**, s.67.

⁴¹ Feyzi Necmettin Fevzioglu, 1986, s. 244; Bilge Öztan, **a.e**, s.367; Aydın Zevkliler, **Medeni Hukuk-Giriş ve Başlangıç Hükümleri- Kişiler Hukuku- Aile Hukuku**, Ankara, Savaş, 1989, s. 873.

⁴² Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e**, s.237; Ömer Uğur Gençcan, **a.e**, s.68; İlhan Akipek, **Mukayeseli Hukuk Bakımından Boşanma Sebepleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1952, s.3; Bilge Öztan, **a.e**, s.367-368; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e**, s. 141; Selahattin Suphi Tekinay, **a.g.e**, s. 180; Sistemler hakkında ayrıca bkz. Halil Cin, **Eski Hukukumuzda Boşanma**, 2.bs., Konya, Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1988, s.16-22; Namık Yalçinkaya ve Şakir Kaleli, **a.g.e**, s.12-27.

Katolik Kilise Hukukunu benimsemiş olan ülkelerde, İncil’de yer alan “*Tanrının birleştirdiğini insan ayırmamalıdır*” sözü gerekçesiyle boşanma yasaklanmıştır⁴³. Avrupa ülkelerinden İtalya⁴⁴, İspanya⁴⁵ ve İrlanda’da⁴⁶ boşanmanın yasak olduğu sistem geçmiş dönemde kabul edilmiştir. Malta, 2011 yılı referandumuna kadar boşanmanın yasak olduğu son Avrupa ülkesiydi⁴⁷. Günümüzde Vatikan ve Filipinler boşanma yasağının halen yürürlükte olduğu ülkelerdir⁴⁸.

1.3.2.2.1.2 Boşanma Serbestisi Sistemi

Eşlerin istedikleri zaman boşanabilmelerini temel alan bu sistem ferdiyetçi düşüncenin bir görünümüdür. Bu sisteme göre taraflar her nasıl ki serbest iradeleriyle evlenebiliyorlarsa serbest iradeleriyle de evliliği sonlandırabilirler. Eşler karşılıklı anlaşarak ya da tek tarafın iradesi ile boşanabilirler⁴⁹. Bu sonuç için eşlerin bir makamın takdirine ihtiyaçları yoktur.

Dini boşanmalarda, boşanma serbestisi sistemi sıklıkla görülmektedir. İlk ve Orta Çağda da oldukça yaygın görülen bu sistem ile Eski Türk, Roma, Cermen, Babil, İbrani ve İslam hukuklarında eşlerin iradeleriyle boşanmalarına imkân

⁴³ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **a.g.e**, s. 178; Selahattin Sulhi Tekinay, **a.g.e**, s. 181; Ömer Uğur Gençcan, **Boşanma Hukuku**, s. 68; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e**, s. 141; Halil Cin, **a.g.e**, s.16-17; Namık Yalçinkaya ve Şakir Kaleli, **a.g.e**, s.12-16.

⁴⁴ İtalya’da 1 Aralık 1970 tarihli ve 898 sayılı Kanunun 1974 yılında yapılan Referandum ile (yüzde 59’a yüzde 41) kabul edilmesiyle eşlere boşanma imkânı verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rodolfo Socco, İtalya’da Boşanma, Çeviren Hüseyin Hatemi, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 1977, C. 11, S.14, s. 125-132; Daniela Saresella, “The Battle for Divorce in Italy and Opposition from the Catholic World (1861-1974)”, **Journal of Family History**, 2017, V:42, I:4, s. 401-418 (Çevrimiçi), <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0363199017725468> 25.01.2021.; Feyzi Necmettin Fevzioğlu, 1986, s. 244-246.

⁴⁵ 7.7.1981 tarihli, 30/1981 Kanunu ile İspanya’da eşlere boşanma imkânı verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, Mahkeme Dışı Boşanma Kurumu ve Türk Hukukunun Bu Kuruma Yaklaşımı, **YBHD**, Y. 5, S. 2020/1, 2020, s.322-323.

⁴⁶ 1995 yılında yapılan referandum ile boşanma yasağı İrlanda Anayasasından kaldırılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Laura Cahillane, **Fifteenth Amendment of the Constitution Act 1995, Women's Legal Landmarks Celebrating the History of Women and Law in the UK and Irelands**, Editor(s): Erika Rackley, Rosemary Auchmuty, Hart Publishing, 2018, Chapter 68, s.475-481.

⁴⁷ Angela Abela, Divorce in Malta, In R.E. Emery (Ed.), **Cultural sociology of divorce: An Encyclopedia**, Thousand Oaks, CA: Sage, 2013, s.748-749.

⁴⁸ Jeffrey B. Abalos, Divorce and separation in the Philippines: Trends and correlates, **Demographic Research**, Volume 36, Article 50, Pages 1515-1548, Published 9 May 2017, s.1516, (Çevrimiçi), <https://www.demographic-research.org/volumes/vol36/50/36-50.pdf> 27.07.2021.

⁴⁹Selahattin Sulhi Tekinay, **a.g.e**, s. 181; Namık Yalçinkaya ve Şakir Kaleli, **a.g.e**, s.19-21; Ömer Uğur Gençcan, **Boşanma Hukuku**, s. 69-70; Halil Cin, **a.g.e**, s.18-20; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e**, s. 141.

tanınmıştır⁵⁰. İslam hukukunda boşanma serbestisi sistemi geçerli olup talak ile koca, tek taraflı iradesiyle evliliğe son verebilmektedir⁵¹. Ayrıca eşlerin anlaşarak evliliği sona erdirmeleri ya da kocanın bazı durumlarda karısına boşanma yetkisi verebilmesi de mümkündür⁵².

Türk hukukunda boşanma serbestisi sistemi kabul edilmemiştir. TMK m. 166/3 tarafların anlaşması halinde belirli şartların gerçekleşmesi ile boşanma imkânı getirmiş olup tarafların buradaki iradeleri sınırsız değildir. Hâkim tarafların ve çocukların menfaatlerini dikkate alarak gerekli gördüğü değişiklikleri yapacaktır (TMK m.166/3). Görüldüğü üzere hukukumuzda tarafların karşılıklı iradesi ile boşanma imkânı olsa da boşanma serbestisi söz konusu değildir.

1.3.2.2.1.3 Boşanmayı Hâkim Kararına ve Belirli Sebeplerin Varlığına Bağlayan Sistem

Boşanmayı yasaklayan Katolik Kilisesi Hukukuna tepki olarak Protestan kilisesi hukuku ile getirilen bu sistemde boşanma yalnızca belirli sebeplerle ve hâkimin kararıyla mümkündür⁵³. Boşanmanın hüküm ve sonuçları kanunla düzenlenir. Kanunda sayılan sebepler dışında bir sebebe dayanılmaz. Bu sistem boşanma yasağını kabul etmemekte ancak boşanma hakkının sınırsız kullanımına da imkân vermemektedir⁵⁴. Çağdaş ülkelerde uygulanan bu sistem 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu tarafından da benimsenmiştir.

1.3.2.2.2 Adli ve Adli Olmayan Boşanmalar

⁵⁰ Turgut Akıntürk, Derya Ateş, **a.g.e.**, s. 235-239; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Boşanma**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2006, s. 27-28; Nuray Ekşi, 2012, s. 42; Bahadır Erdem, “Yabancı Aile Hukuku Mahkeme Kararlarının Tanıma ve Tenfizi ile Avrupa Birliği Brüksel II Tüzüğü”: Şıpka, Şükran/Şensöz, Ebru/Şenol, Ayşe Nilay/Özbilen, Arif Barış (Editörler), Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı, **Medeni Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk ile İlişkili Güncel Aile Hukuku Meseleleri 18-20 Kasım 2005**, İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 2006, s. 156; Ömer Uğur Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 69; Eski Uygarlıklarda ve İlkçağda ve Ortaçağda boşanma anlayışı için bkz. Namık Yalçinkaya ve Şakir Kaleli, **a.g.e.**, s. 44-70; Müge Vatansever, Eski Türk Hukukunda Boşanma Ve Günümüz Hukukuyla Karşılaştırılması, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2011, s. 18-37.

⁵¹ Hıfzı Veldet Vedidedeoğlu, **a.g.e.**, s. 153; Turgut Akıntürk, Derya Ateş, **a.g.e.**, s. 235-239; Halil Cin, **a.g.e.**, s. 36; Ömer Uğur Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 69-70.

⁵² Halil Cin, **a.g.e.**, s.36.

⁵³ Selahattin Suphi Tekinay, **a.g.e.**, s.167; Halil Cin, **a.e.**, s. 21; Namık Yalçinkaya ve Şakir Kaleli, **a.g.e.**, s.21-22; Ömer Uğur Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 73-74; Bilge Öztan, 2004, s. 368; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e.**, s. 239.

⁵⁴ Namık Yalçinkaya ve Şakir Kaleli, **a.e.**, s.21.

Boşanma hukukuna ilişkin düzenlemeler, ülkeler arasında farklılık arz etmektedir. Ferdiyetçi veya toplumcu düşünceler ülkelerin boşanma hukukuna ilişkin düzenlemelerini etkilemektedir⁵⁵. Son yıllarda ise “*boşanma hukukunun özelleştirilmesi* (Privatisierung des Scheidungsrechts)” olarak adlandırılan reformlar maddi hukuk ve usul hukuku açısından değişikliklere sebep olmuştur⁵⁶. İlk reform irade serbestisine dayanan anlaşmalı boşanmanın kabulü ile maddi hukuk açısından, diğer reform ise eşlere mahkemeye gitmeksizin idari makamlar önünde boşanma imkânının tanınmasıyla usul hukuku açısından gerçekleşmiştir⁵⁷. Bu bağlamda boşanmalar mahkeme kararıyla gerçekleşen adli boşanmalar ve mahkeme kararı olmaksızın gerçekleşen adli olmayan boşanmalar olarak ayrılabilir⁵⁸.

1.3.2.2.1 Adli Boşanmalar

Adli boşanmalarda, evlilik birliğini sona erdirebilmek için boşanmanın mahkeme önünde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Taraflar ancak kanunda belirtilen sebepler mevcutsa ve adli makamın vereceği kararla boşanabilir. Günümüzde boşanmanın yalnızca adli makamlar önünde gerçekleştirileceğini kabul eden ülkeler⁵⁹ olduğu gibi adli makamların yanında özellikle çekişmeli olmayan boşanmalarda idari makamlara yetki veren ülkeler⁶⁰ de bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki Türk hukukunda mahkeme dışında bir makam kararıyla ya da mahkemeye başvurmaksızın boşanma imkânı yoktur, çekişmeli ya da çekişmesiz olması fark etmeksizin yalnızca adli boşanma mümkündür (TMK m.168)⁶¹.

1.3.2.2.2 Adli Olmayan Boşanmalar

⁵⁵ Bkz. s. 13-15.

⁵⁶ Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m.**, s.311.

⁵⁷ Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m.**, s.311.

⁵⁸ Lale Ayhan İzmirli, Nüfus Hizmetleri Kanunu Madde 27/A Çerçevesinde Yabancı Ülkelerde Verilen Boşanma Kararlarının İdarî Yoldan Tanınması, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 12, Y. 2018, S. 4, s.76.

⁵⁹ Almanya, Belçika, Bosna Hersek, Hırvatistan, Hollanda, İsveç, İsviçre, Şili, Ukrayna vb. Devamı için bkz. İçişleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 07.05.2020 Dağıtım Tarihli, Yabancı Ülke Adli ve İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tescili Konulu, 40004962-010.07.01-E. 50233 Sayılı Talimat Dosyası, Ek 11.

⁶⁰ Brezilya, Çin, Danimarka, Fransa, Gürcistan, İspanya, Rusya, Yunanistan devamı için bkz. İçişleri Bakanlığı, Talimat Dosyası, Ek 11.

⁶¹ TMK madde 168: “Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.”.

Eşlerin mahkemeye başvurmaksızın ya da mahkeme dışı bir makam önünde boşanarak evlilik birliklerini sona erdirmeleri, adli olmayan boşanmaları oluşturmaktadır⁶². Çalışmamız kapsamında adli olmayan boşanma kavramı dini boşanmalar ve idari makam önünde yapılan boşanmaları ifade etmek için kullanılacaktır.

1.3.2.2.2.1 Dini Boşanmalar

Katolik Kilise Hukuku evliliği kutsal bir birliktelik kabul ederek boşanmayı kesin olarak yasaklamıştır⁶³. Yahudi hukukunda dini bir evlilik yapılmışsa kocanın karısına boşanma belgesi (get) vermesi gerekmektedir⁶⁴. Geleneksel Yahudi hukukunda get yalnızca kocanın boşanmayı kabul ettiği durumlarda verilir ve kocanın boşanmayı istemediği durumlarda kadının boşanmayı isteme hakkı yoktur⁶⁵.

İslam hukukunda serbest boşanma sistemi geçerlidir⁶⁶. Kocanın tek taraflı iradesi ile boşanabilmesine talak denilmekte olup bu halde boşanma için hâkim kararı ya da yetkili makamın izni gerekmemektedir⁶⁷. Belirli sebeplerin varlığı halinde kadının hâkime başvurarak boşanabilme imkanına tefrik denir⁶⁸. Ayrıca

⁶² Alman öğretisinde “mahkeme dışı boşanma (außergerichtliche Scheidung)”, “özel boşanma (Privatscheidung)”, “mahkemesiz boşanma (Scheidung ohne Gericht)” ve “idari makam önünde/ idari makamın katılımı ile boşanma (Scheidung vor einer Behörde/Scheidungunter Mitwirkung von einer Behörde)” kavramları da kullanılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.e.**, s.313.

⁶³ “Tanrının birleştirdiğini insan ayıramaz. Her kim başka bir kadınla evlenmek için karısını boşarsa, ona karşı zina yapmış sayılır ve bir kadın da başka bir erkekle evlenmek için kocasını terk ederse zina yapmış olur. Ben değil, Tanrı emrediyor; karı kocasından ayrılmasın ve koca da karısını terk etmesin.” Yeni Ahit, Luka, 16/18; Matta, 19/9. Ayrıca bkz. Halil Cin, **a.g.e.**, s. 16.

⁶⁴ Mahmut Salihoğlu, Yahudi Hukukunda Mamzer, **Ekev Akademi Dergisi**, Y.15 S.4, 2011, s.274, Mahmut Salihoğlu ve Şefaatt Bedir, Mordecai Kaplan’ın Yahudi Dinî Hayatında Yaptığı Yenilikler, **Oksident, Yahudilik, Hristiyanlık ve Batı Araştırmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2,2019, s. 186-187.

⁶⁵ Mahmut Salihoğlu ve Şefaatt Bedir, Mordecai Kaplan’ın Yahudi Dinî Hayatında Yaptığı Yenilikler, s.186-187, Mahmut Salihoğlu, Yahudi Hukukunda Mamzer, s.274.

⁶⁶ Müge Vatansever, **a.g.t.**, s.9; Halil Cin, **a.g.e.**, s. 36; Aksi görüş için bkz. Nihat Dalgın, **İslam Hukukunda Boşama Yetkisi**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul,2001, s.27.

⁶⁷ Halil Cin, **a.e.**, s. 33; M. Akif Aydın, **İslam-Osmanlı Aile Hukuku**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1985, s. 36; Talak, genel olarak kocanın tek taraflı iradesi ile gerçekleştirdiği boşanmayı, karısı ile anlaşarak gerçekleştirdiği boşanmayı ve hâkim kararı ile gerçekleştirilen boşanmayı da kapsar. Ancak modern İslam hukukçuları talak başlığı ile yalnızca kocanın tek taraflı iradesi ile gerçekleşen boşanmaları incelemektedir. Bkz. M. Akif Aydın, **a.e.**, s.36.

⁶⁸ M. Akif Aydın, **a.e.**, s. 43; Halil Cin, **a.e.**, s. 36.

kadının kocasına vereceği bedel karşılığında anlaşarak mahkemeye başvurmaksızın da boşanmaları mümkündür (muhâlaa veya hul)⁶⁹.

1.3.2.2.2.2 İdari Makam Önünde Yapılan Boşanmalar

Boşanma konusunda tarafların iradelerini ön plana çıkaran düzenlemeler hukuk sistemlerinde gün geçtikçe önem kazanmaktadır⁷⁰. İdari makamlarca boşanma kararı verilebilmesine imkân veren düzenlemeler içeren ülkelerin sayısı özellikle Avrupa’da son yıllarda artmaktadır⁷¹. İdari makamlara boşanma kararı verme imkânı veren ülkelerde belediye, valilik, nüfus müdürlükleri, noter, konsolosluk ve diplomasi memurları bu yetkiye sahip makamlar olarak düzenlenmektedir⁷².

Mahkeme dışında idari makamlar tarafından boşanma kararı verme hususu İskandinav ülkelerinden Danimarka⁷³ ve Norveç⁷⁴’te uzun yıllardır uygulanmaktadır. Aile sistemi, bu ülkelerde toplumsal bir yapı olarak değil, bireysel özgürlük, kadın ve erkek eşitliği ve devletin refahını gösteren bir kurumdur. Bu sebeple idari boşanmalar bu devletlerde kolaylıkla benimsenmiştir ve uzun yıllardır kabul edilmektedir⁷⁵.

Rusya’da 1920’li yıllarda devletin boşanmalar üzerindeki kontrolünü azaltmak ve boşanma hukukunun adli alandan çıkmasını sağlamak amacıyla reformlar yapılmış ve idari makamlara yetki verilmiştir⁷⁶. Günümüzde de Rus Aile Kanunu’nun⁷⁷ 19. maddesi gereğince eşler, ergin olmayan çocuklarının bulunmaması

⁶⁹ M. Akif Aydın, **a.g.e.**, s.42; Halil Cin, **a.g.e.**, s.36.

⁷⁰ Nuray Ekşi, Tanıma, s. 40; Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m.**, s.314.

⁷¹ Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m.**, s.316.

⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz. s.38-41.

⁷³ Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 37- § 38, <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2012/1052>; LBK No. 1052 of 12/11/2012, Danimarka Evlilik Yasası Æ1, Bölüm 4, Ayrılma ve Boşanma Prosedürü m. 37, (Çevrimiçi) 23.04.2021.

⁷⁴ Lov om ekteskap (ekteskapsloven), LOV-1991-07-04-47 § 27. Norveç Evlilik Yasasının İngilizce çevirisi için bkz. The Marriage Act Section 27. Which authority will decide the case. “Separation and divorce are granted by the county governor unless otherwise provided in the second or third paragraph.”. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1991-07-04-47#KAPITTEL_1. (Çevrimiçi) 23.04.2021.

⁷⁵ Bkz. Kari Melby, Anu Pylkkänen, Bente Rosenbeck and Christina Carlsson Wetterberg, **The Nordic Model of Marriage**, Women’s History Review, Published: 21 Nov 2006, p. 651-661.

⁷⁶ Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.e.**, s.316.

⁷⁷ Sobranie Zakonodatelstva Rossiyskoy Federatsi, 01.01.1996, No: 1, St. 16; (The Family Code of The Russian Federation No. 223-FZ of December, 1995). <http://www.jafbase.fr/docEstEurope/RussianFamilyCode1995.pdf> (Çevrimiçi) 23.04.2021.

ve boşanma hususunda anlaşmaları şartları ile idari makam önünde boşanabilmektedir⁷⁸.

İdari makamlara boşanma kararı verme yetkisini veren ülkeler, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün "Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tescili" konulu ve 07.05.2020 dağıtım tarihli yazısının 11. Ekinde belirtilmiştir⁷⁹.

1.3.2.3 Türk Hukukunda Boşanma

1.3.2.3.1 Boşanma Sebepleri

Türk hukukunda boşanma kararını verebilecek makam yalnızca mahkemelerdir. Adli olmayan boşanmalar hukukumuzda kabul edilmemiştir. Boşanmaya ilişkin hükümler hukukumuzda 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda⁸⁰ yer almaktadır. Boşanma sebepleri, Kanun m. 161-166 arasında sınırlı sayıda belirtilmiştir.

Kanunda belirtilen boşanma sebeplerinden bazıları, kanunda olayın açıkça belirtilmesi sebebiyle doktrinde özel boşanma nedenleri olarak adlandırılmakta olup bu nedenler; zina (TMK m.161), pek kötü ve onur kırıcı davranış (TMK m. 162), suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme (TMK m.163), terk (TMK m. 164) ve akıl hastalığıdır (TMK m. 165)⁸¹. Evlilik birliğinin temelden sarsılması (TMK m.166/1-2), eşlerin boşanma hususunda anlaşmaları (TMK m. 166/3) ve fiili ayrılık (TMK m.166/4) ise genel boşanma sebepleri olarak kabul edilmektedir⁸². Özel bir boşanma

⁷⁸ Rusya hukukunda boşanma hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Salimya Ganiyeva, Türk ve Rusya Federasyonu Milletlerarası Usul Hukukunda İdarî Boşanma Kararlarının Tanınması Sorunu, **MHB**, C. 33, S.1, 2013, s. 40-46.

⁷⁹ İçişleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 07.05.2020 Dağıtım Tarihli, Yabancı Ülke Adli ve İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tescili Konulu, 40004962-010.07.01-E. 50233 Sayılı Talimat Dosyası, Ek 11 (Talimat).

⁸⁰ RG. 8.12.2001-24607

⁸¹ Bilge Öztan, 2004, s.373; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s.244; Ömer Uğur Gençcan, Boşanma Hukuku, s.82; Feyzi Necmettin Feyzioğlu, 1986, s. 254-255; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e.**, s. 146; Selahattin Suphi Tekinay, **a.g.e.**, s.208; Ayşe Havutçu, M. Beşir Acabey, Şeref Ertaş, Aydın Zevkliler, Damla Gürpınar, **a.g.e.**, s. 283-289; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.105.

⁸² Öğretide, evlilik birliğinin temelden sarsılmasının genel boşanma sebebi olduğuna ilişkin bir görüş birliği vardır. Ancak anlaşmalı boşanma ve ortak hayatın yeniden kurulamaması hususlarının genel boşanma sebebi olup olmadığı tartışmalıdır. Genel boşanma sebeplerinden olduğunu savunan yazarlar, bu iki sebebin de m.166'da düzenlendiğini ve madde lafzını gerekçe olarak kabul etmektedirler. Bkz.

sebebinin bulunması genel sebep olan TMK m.166'ya dayanarak dava açılmasına engel olmaz⁸³.

Öğretide, boşanma sebeplerine ilişkin diğer ayrım mutlak ve nisbi boşanma sebepleri olarak yapılmaktadır⁸⁴. Mutlak boşanma sebeplerinin varlığı halinde boşanma sebebinin varlığının ispatı yeterli olup ayrıca bu sebebin ortak hayatı çekilmez hale getirdiğine ilişkin bir araştırma yapılmaz⁸⁵. Mutlak boşanma sebepleri; zina, hayata kast, pek kötü ve onur kırıcı davranış, terk, eşlerin anlaşması⁸⁶ ve fiili ayrılıktır. Nisbi boşanma sebeplerinin varlığı halinde ise bu sebebin varlığının ispatı tek başına yeterli olmayıp sebebin diğer eş için ortak hayatı çekilmez hale getirdiğinin de ispatı gerekmektedir⁸⁷. Haysiyetsiz hayat sürme, suç işleme, akıl hastalığı ve evlilik birliğinin temelden sarsılması nisbi boşanma sebepleridir.

1.3.2.3.2 Boşanma Davası

Türk hukukunda boşanmayı talep hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olup boşanma davası bizzat eşler tarafından açılabilir. Boşanma, bozucu yenilik doğuran dava şeklinde mahkemenin vereceği karar ile gerçekleşir⁸⁸. Boşanma sebebinin gerçekleştiğini iddia eden eş yetkili mahkemeye başvurarak boşanma

Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e.**, s.260-274; Kemal Oğuzman ve Mustafa Dural, **a.g.e.**, s.113; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.117-118; Serap Helvacı, **İsviçre ve Türk Hukuklarında Boşanma Sebepleri**, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C. 2, İstanbul, 2002, s.1156-1168. Aksi görüş için bkz. Hüseyin Hatemi ve Rona Serozan, **Aile Hukuku**, Filiz, İstanbul, 1993, s.217-218.

⁸³ Yargıtay HGK. 27.3.1991, E. 1991/2-34, K. 1991/146; ayrıca Selahattin Suphi Tekinay, **a.g.e.**, s.248; Hüseyin Hatemi ve Rona Serozan, **a.g.e.**, s.235-236.

⁸⁴ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s.244; Ömer Uğur Gençcan, **Boşanma Hukuku**, s.80-81; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e.**, s. 146-147; Feyzi Necmettin Feyzioğlu, 1986, s. 255-257; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.105.

⁸⁵ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.e.**, s.244; Ömer Uğur Gençcan, **Boşanma Hukuku**, s.80; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e.**, s. 146-147; Feyzi Necmettin Feyzioğlu, 1986, s. 255-257; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.105.

⁸⁶ TMK m. 166/3 "Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurusu ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz."

⁸⁷ Bilge Öztan, 2004, s.373; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s.244; Ömer Uğur Gençcan, **Boşanma Hukuku**, s.81; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, **a.g.e.**, s. 146-147.

⁸⁸ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **a.g.e.**, s.274; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, ve Mustafa Alper Gümüş, **a.g.e.**, s.139.

kararının verilmesini talep eder. Yetkili mahkeme, TMK m. 168 gereğince eşlerden birinin yerleşim yeri ya da davadan önce son altı aydır eşlerin birlikte oturduğu yer mahkemesi olup görevli mahkeme 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun⁸⁹ m. 4/b.1 gereğince aile mahkemeleridir.

Belirtmek gerekir ki boşanma davası süresince özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri hâkim resen alır (TMK m.169). Dava sonunda boşanma şartlarının gerçekleştiği tespit edilirse boşanma kararı verilir (TMK m.170/1). Ayrıca ortak hayatın yeniden kurulma olasılığının bulunduğu durumlarda mahkeme ayrılık kararı da verebilir. Ancak dava yalnızca ayrılık talebiyle açılmışsa mahkeme boşanmaya karar veremez (TMK m.170/2).

1.3.2.3.3 Milletlerarası Özel Hukukta Boşanmaya Uygulanacak Hukuk

5718 sayılı MÖHUK⁹⁰ m.14'te⁹¹ boşanmaya uygulanacak hukuk düzenlenmiş olup hükmün birinci fıkrasına göre boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri, eşlerin müşterek millî hukuku bağlama noktasına tabi kılınmıştır. Ancak tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları halinde müşterek mutad mesken hukuku, müşterek mutad meskenin bulunmadığı takdirde Türk hukuku uygulanacaktır. Hükmün ikinci fıkrasında; boşanmış eşler arasındaki nafaka taleplerinde de birinci fıkrada yer alan bağlama noktalarına göre belirlenen hukukun uygulanacağı belirtilmiştir.

Boşanmada velayet ve velayete ilişkin sorunlarda eşlerin müşterek milli hukuku, eşlerin ayrı vatandaşlıkta olmaları halinde müşterek mutad mesken hukuku, müşterek mutad mesken bulunmadığı takdirde Türk hukuku uygulanacaktır (MÖHUK m.14/3). Geçici tedbir talepleri hakkında ise Türk hukuku uygulanacaktır (MÖHUK m.14/4).

⁸⁹ RG. 18.01.2003-24997.

⁹⁰ RG. 12.12.2007-26728.

⁹¹ "MADDE 14 – (1) Boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri, eşlerin müşterek millî hukukuna tâbidir. Tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları hâlinde müşterek mutad mesken hukuku, bulunmadığı takdirde Türk hukuku uygulanır. (2) Boşanmış eşler arasındaki nafaka talepleri hakkında birinci fıkra hükmü uygulanır. Bu hüküm ayrılık ve evlenmenin butlanı hâlinde de geçerlidir. (3) Boşanmada velâyet ve velâyete ilişkin sorunlar da birinci fıkra hükmüne tâbidir. (4) Geçici tedbir taleplerine Türk hukuku uygulanır."

Madde boşanma ve ayrılık sebep ve hükümlerine ilişkin uygulanacak hukuku düzenlemiş olup evliliğin diğer sona erme sebeplerine yer vermemiştir. Ancak öğretide evliliğin diğer sona erme sebeplerine uygulanacak hukukun da bu kapsamda belirlenmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁹². Belirtmek gerekir ki boşanma sebepleri ve hükümleri değişken ihtilaflardan olmaları sebebiyle dava tarihindeki vatandaşlık ve mutad mesken dikkate alınacaktır (MÖHUK m.3)⁹³.

1.4. Yabancı Kararların Tanınması Ve Tescili Konusuna Genel Bakış

1.4.1 Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Tanımaya Konu Olabilecek Kararlar

Mahkemeler uyuşmazlıkları çözmek amacıyla geçici hukuki koruma kararları, ara kararlar ve uyuşmazlığa son veren nihai kararlar olmak üzere çeşitli kararlar verir. Anlaşmazlığı esastan çözen, hâkimin davadan el çekmesini gerektiren ve davayı kesin olarak sonuçlandıran nihai kararlar, hüküm olarak adlandırılır⁹⁴. Esasa ilişkin mahkeme kararları niteliklerine göre eda kararları, yenilik doğurucu kararlar ve tespit kararları olarak ayrılabilir.

Eda kararları, taraflardan birine bir şeyi yapma, verme ya da vermeme hususunda edim yükleyen kararlardır. Maddi anlamda ve şekli anlamda kesin hüküm teşkil eden bu kararlar aynı zamanda icra edilebilirliğe sahiptir⁹⁵. Eda davasının

⁹² Gülören Tekinalp, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, 9.bs., Arıkan, İstanbul 2006, s.165-166; Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **Devletler Hususi Hukuku**, 16.bs., Beta, İstanbul, 2008, s.254; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk (2020)**, 16.bs., Beta, İstanbul, 2020, s. 249-251; Gülören Tekinalp, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları(2020)**, 13.bs., Vedat, İstanbul, 2020, s. 170-171; Boşanmaya uygulanacak hukuk hakkında bkz. Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Fıganmeşe, **Milletlerarası Özel Hukuk (MÖH 2021)**, 9.bs., Beta, İstanbul, 2021, s. 162-169; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 256-263.

⁹³ “MADDE 3 – (1) Yetkili hukukun vatandaşlık, yerleşim yeri veya mutad mesken esaslarına göre tayin edildiği hâllerde, aksine hüküm olmadıkça, dava tarihindeki vatandaşlık, yerleşim yeri veya mutad mesken esas alınır.”

⁹⁴ Eyüp Sabri Erman, “Hüküm Nedir, Nasıl İttihaz ve Tefhim Olunmalıdır?”, **Adalet Dergisi (AD)**, Sayı 1, 1974, s.1; Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü (HMU)**, C 2, 4.bs, Ankara, 1980, s.2059; İlhan Postacıoğlu ve Sümer Altay, **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, Vedat, 7.bs., İstanbul, 2015, s. 757; Hüküm hakkında bkz. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özokes, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, On iki levha, 7.bs., İstanbul, 2019, s. 423-430.

⁹⁵ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, 2020, s. 705; Ebru Şensöz Malkoç, **Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması**, 1.bs., On iki levha, İstanbul, 2017, s.17(Tanımaya); Ahmet Cemal Ruhi, **Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 23; Saim Üstündağ, **Medeni Yargılama Hukuku**, C.I-II, 7.bs., Filiz, İstanbul, 2000, s. 803; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, **Milletlerarası Özel Hukuk (MÖH 2021)**, 9.bs. Beta, İstanbul, s.625.

kabulü neticesinde verilen hükmün davalı tarafından yerine getirilmemesi halinde hüküm cebren icra edilir⁹⁶. Yabancı mahkeme kararının eda hükmü, tenfiz ile Türk hukukunda geçerlilik kazanır.

Tanımaya konu kararlar; tespit davaları ve inşai davalar sonucunda verilen kararlardır⁹⁷. Bir hukuki ilişkinin veya hakkın var olup olmadığına ilişkin açılan dava neticesinde verilen ve eda hükmü içermeyen kararlar tespit kararlardır⁹⁸. İnşai kararlar ise mevcut bir hukuki durumun değiştirilmesi, kaldırılması ya da yeni bir hukuki durum oluşturulması amacı ile açılan davalar neticesinde verilen kararlardır⁹⁹. Yabancı mahkeme tarafından verilen tespit kararları ve inşai (yenilik doğuran) kararlar, tanıma ile Türk hukukunda etki doğururlar. Belirtmek gerekir ki inşai kararların eda hükmü içermesi mümkündür. Bu durumda eda hükmünün Türk hukukunda etki doğurabilmesi için kararın tenfizi gerekir. Örneğin yabancı boşanma kararının nafakaya ilişkin hüküm içermesi halinde nafakanın Türk hukukunda da geçerli olabilmesi için nafakaya ilişkin hüküm tenfiz edilmelidir.

1.4.2 Mahkeme Kararlarının Sonuçları

1.4.2.1 Kesin Hüküm Etkisi

Olağan kanun yollarından geçerek kesinleşen hükmün ilk sonucu kesin hükümdür. Uyuşmazlık mahkeme kararıyla kesin olarak çözümlendikten sonra kesin hüküm etkisiyle yeniden dava konusu haline getirilemeyecektir¹⁰⁰. Kesin hüküm hukuk güvenliğinin teminatını sağlamayı amaçlamaktadır. Kesin hüküm, aynı

⁹⁶ Saim Üstündağ, **a.g.e.**, s. 803; Ahmet Cemal Ruhi, Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması ve Tenfizi, s. 23; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s.17.

⁹⁷ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 623-624; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 508; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, 2020, s. 705; Ahmet Cemal Ruhi, **Boşanma ile İlgili Yabancı İlamların Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi (2003)**, 1.bs., Seçkin, Ankara, 2003, s.113.

⁹⁸ İlhan Postacıoğlu ve Sümer Altay, **a.g.e.**, s.254; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 508; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, 2020, s. 705; Ahmet Cemal Ruhi, Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması ve Tenfizi, s. 23-24.

⁹⁹ İlhan Postacıoğlu ve Sümer Altay, **a.g.e.**, s.260-263; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 508; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, 2020, s. 705; Ahmet Cemal Ruhi, Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması ve Tenfizi, s. 24.

¹⁰⁰ 6100 sayılı HMK m.114/1-i “Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması.” dava şartıdır.

meselenin taraflar arasında dava konusu yapılamaması ve taraflar arasında kesin delil teşkil etmesini sağlar¹⁰¹.

Kesin hüküm maddi hukuk ve şekli hukuk arasında bağlantıyı sağlayan bir kurumdur¹⁰². Şekli ve maddi anlamda olmak üzere iki farklı yönü ortaya çıkmaktadır¹⁰³. Şekli anlamda kesin hüküm, karara karşı başvurulabilecek kanun yollarının tüketilmesini; karara karşı başvurulacak olağan kanun yolunun kalmamasını ifade eder¹⁰⁴. Maddi anlamda kesin hüküm ise şekli anlamda kesinleşen bir hükmün daha sonraki davalarda bağlayıcılığını ve aynı sebebe dayanarak yeniden dava edilememesini ifade eder¹⁰⁵. Maddi anlamda kesin hükmün olumlu ve olumsuz etkisi bulunmaktadır¹⁰⁶. Kesin hükmün olumlu etkisi taraflar arasında kesin delil teşkil etmesidir¹⁰⁷. Olumsuz etkisi ise aynı taraflar arasında, aynı sebebe dayanarak ve aynı konuda yeniden dava açılabilmesidir. Kesin hüküm dava şartlarından olup mahkeme tarafından resen gözetilir¹⁰⁸. Taraflar da her zaman kesin hüküm itirazında bulunabilir.

1.4.2.2 İcra Kabiliyeti

Yargı kararlarının bir kısmı, sonuçlarını kendiliğinden doğurmaz. Tarafların her ne kadar yargı kararlarına uyması beklense de bu durum her zaman kendiliğinden sağlanamaz. Hükmün getirdiği gereklilikleri yerine getirmeyen tarafın, devlet

¹⁰¹ Tuğrul Arat, “Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 1-4, 1964, s.424; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, **a.g.e**, s.443; İlhan Postacıoğlu ve Sümer Altay, **a.g.e**, s. 772; Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulu**, Demir Demir, 6.bs., C. V, İstanbul, 2001, s. 4981.

¹⁰² Hamide Özden Özkaya-Ferendeci, **Kesin Hükümün Objektif Sınırları**, On iki levha, İstanbul, 2009, s.1.

¹⁰³ Baki Kuru, HMU (2001), s. 4979-4980; İlhan Postacıoğlu ve Sümer Altay, **a.g.e**, s.772-773; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, **a.g.e**, s.443.

¹⁰⁴ Baki Kuru, HMU (2001), s.4981-4983; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, **a.g.e**, s.444; Necip Bilge ve Ergun Önen, **Medeni Yargılama Hukuku Dersleri**, Sevinç, 3.bs., Ankara, 1978, s.687.

¹⁰⁵ Necip Bilge ve Ergun Önen, **a.e**, s.703-704; Baki Kuru, HMU (2001), s.5062; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, **a.g.e**, s. 444-449.

¹⁰⁶ Baki Kuru, HMU (2001), s.5053-5092; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, **a.g.e**, s.450-451; İlhan E. Postacıoğlu, **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, 6.bs., Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1975, s.678.

¹⁰⁷ Kesin delil, kanun ile belirlenen şartların gerçekleşmesi halinde hâkimin takdir hakkının olmadığı delildir. Hâkim, kesin delilin gösterdiği vakıanın gerçekleştiğini kabul ederek karar vermelidir. Bkz. Mehmet Necmettin Berkin, **Medeni Usul Hukuku Esasları**, İstanbul, 1969, s. 173; İlhan E. Postacıoğlu, **a.g.e**, s. 568.

¹⁰⁸ RG. 4.2.2011-27836; 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.114/1(i) “Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması” dava şartıdır.

organları aracılığıyla yerine getirmesinin sağlanması hususuna kesin hükmün icra kabiliyeti denir¹⁰⁹. Tarafa bir şeyi yapma, yapmama ya da verme hususlarında borç ve yükümlülük getiren eda hükümleri, taraflara borç ve yükümlük yüklemeyen tespit ve inşai hükümlerin aksine icra etkisine sahiptir¹¹⁰. Nafaka, velayet ya da tazminata ilişkin hükümler içeren boşanma kararlarının icra kabiliyeti mevcuttur.

1.4.3 Yabancı Mahkeme Kararlarının Ülke Dışı Etkisi

Devletlerin egemenlik alanlarının bir gereği olarak yargılama, devletin hukuk kurallarına bağlı olarak devletlerin yetkili makamları tarafından gerçekleştirilmektedir. Yargılamayı gerçekleştiren devlet makamının kararlarının etkilerini devletin hakimiyet alanı dışında doğurup doğurmayacağı hususu milletlerarası özel hukuk doktrininde tartışılmıştır¹¹¹. Belirtmek gerekir ki kararlara verildiği devlet dışında etki tanıyacak bir uluslararası kural bulunmamaktadır¹¹². Özellikle uluslararası ilişkilerin artması, uluslararası ticaretin gelişmesi, devletlerin hakimiyet alanları dışına seyahatin kolaylaşması, eğitim, sağlık, ekonomik vb. sebeplerle yurt dışında yaşayan insanların sayısının artması yabancı devletlerde verilen kararların devlet dışında etki doğurması hususunu gerekli kılmıştır¹¹³. Devletler yabancı kararların etkisini iç hukuk düzenlemeleri yaparak ve milletlerarası sözleşmeler ile sağlama yoluna gitmişlerdir¹¹⁴. Belirtmek gerekir ki kararların etkisi sınırsız ve doğrudan kabul edilmemiş ancak belirli şartların sağlanması ile kararlara etki tanınacağına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır¹¹⁵. Türk hukukunda yabancı kararların kesin hüküm etkisi tanıma ile icra kabiliyeti ise tenfiz ile sağlanmaktadır.

1.4.4 Tanıma Kavramı

¹⁰⁹ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.14.

¹¹⁰ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, **a.g.e.**, s. 423-427,430; Vahit Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 6.bs., Savaş, Ankara, 2020, s. 115-116; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, **MÖH 2021**, s. 624-625; İlhan Postacıoğlu ve Sümer Altay, **a.g.e.**, s. 246;

¹¹¹ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.14.

¹¹² Şeref Ertaş, “Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, Kudret Ayiter Armağanı, **DEÜHFD**, C.III, S.1-4, 1987, s.374.

¹¹³ Aysel Çelikel, **Ahkâmı Şahsiye Konusundaki Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması**, Doktora Tezi, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1963, s..2-3. Tuğrul Arat, “Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, **AÜHFD**, C.21, S.1-4, 1964, s.423.

¹¹⁴ Şeref Ertaş, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi” s.369; Ata Sakmar, **Yabancı İlamların Türkiye’deki Sonuçları**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982, s.8.

¹¹⁵ Aysel Çelikel, 1963, s.3.

Tanıma kavramının tanımı, Türk hukukunda doktrindeki hâkim görüş ve MÖHUK düzenlemesi çerçevesinde kesinleşmiş mahkeme kararları esas alınarak yapılmaktadır¹¹⁶. Buna göre tanıma, yabancı bir mahkeme kararının kesin hüküm etkisinin Türkiye’de kabul edilmesidir¹¹⁷. Belirtmek gerekir ki bu tanım tanıma kavramını kanaatimizce tam olarak kapsamamaktadır. NHK m.30 hükmü; yabancı adli ve idari makamlarınca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran evlat edinmeye ilişkin kararların ve belgelerin tanınmasına imkân sağlamaktadır¹¹⁸. NHK m. 27/A düzenlemesi de mahkemeye başvurulmaksızın yabancı ülke adli ve idari makamlarınca verilen boşanma kararlarının hukuki sonuçlarının Türkiye’de kabul edilmesini sağlamaktadır. İki düzenleme de ilgili idari makam kararlarının Türkiye’de etki doğurmasına olanak sağlamaktadır. Bu sebeple mahkeme kararı esas alınarak yapılan tanım, kanaatimizce yetersiz kalmaktadır¹¹⁹. Bu bağlamda MÖHUK dışındaki düzenlemeleri de kapsayacak şekilde “yabancı adli ve idari makamlarınca verilen kararların hukuki sonuçlarının tanıma ülkesinde kabul edilmesi” şeklinde tanım yapılması daha doğru olacaktır¹²⁰.

1.4.5 Tanımanın Hukuki Niteliği

Öğretide tanımanın hukuki niteliği konusunda birçok farklı görüş ileri sürülmektedir. Tanımayı nevi şahsına münhasır bir karar olarak nitelendiren görüş¹²¹, her zaman bir davacı veya davalı bulunmasını gerektirmeyen çekişmesiz bir

¹¹⁶Figen Sargın ve Rıfat Erten “MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanımanın Hukukî Niteliği, Usûlü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar: “Yeni Bir Düzenleme Yapma Gereği””, C. 3, S. 2, **UTTDER**, 2014, s.46.

¹¹⁷ Ata Sakmar, Yabancı İlamların Türkiye’deki Sonuçları, s. 150; Vahit Doğan, **a.g.e**, s.138; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s. 63; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 623; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, 2020, s.783; Işıl Özbakan, **Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara, 1987, s.18; Ergin Nomer, DHH (2017), s.508; Nuray Ekşi, **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, 2. bs., Beta, İstanbul, 2020 s.4-5.

¹¹⁸ “Madde 30- (1) Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde yapılan evlât edinme işlemleri aslı şartlar bakımından Türk mevzuatına uygun olmak şartıyla Türkiye’de de geçerlidir. (2) Evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adli veya idarî makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye’de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır.”

¹¹⁹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s.73.

¹²⁰ Figen Sargın ve Rıfat Erten, **a.g.m**, s. 57; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s.73.

¹²¹ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s. 28-31.

tespit işlemi şeklinde nitelendiren görüş¹²², dava niteliği taşımayan kendine özgü sonuçları olan bir tespit işlemi olarak tanımlayan görüş¹²³ öğretideki hukuki nitelendirmelerdendir. Yargı kararları ve öğretideki hâkim görüş “tanıma davası” ifadesini kullanmaktadır¹²⁴. Bu yaklaşımdaki yazarların bir kısmı tanımayı “tespit davası” olarak¹²⁵ bir kısmı da çekişmesiz yargı ile hasımsız olarak görülen dava şeklinde nitelendirmektedir¹²⁶. Öğretide, tespit davasının diğer dava türlerinde olduğu gibi taraflar arasında bir ihtilafın olması halinde söz konusu olabileceği, tanıma davasında ise yabancı devlet makamının kararı ile ihtilafın zaten ortadan kaldırıldığı bu sebeple tespit davası olarak nitelendirilemeyeceği haklı olarak belirtilmektedir¹²⁷. Yazara göre tanınmanın çekişmesiz yargı işi olarak da değerlendirilmesi mümkün değildir¹²⁸. Zira çekişmesiz yargı kararları kesin hüküm niteliği taşımaz. Ancak MÖHUK hükümlerince tanınan bir karar maddi anlamda kesin hüküm kuvvetini tanıma ülkesinde de kazanacaktır. Ayrıca çekişmesiz yargıda davalı bulunmayacağı için MÖHUK’ta düzenlenen tanıma şartlarından itiraz gerektiren hususların incelenmesi zorlaşacaktır¹²⁹. Belirtilen gerekçelerle kanaatimizce de tanımayı nevi şahsına münhasır bir karar olarak nitelendirmek daha doğru olacaktır.

1.4.6 Tanımaya İlişkin Görüşler

1.4.6.1 Tanımayı Kabul Etmeyen Görüş

¹²² Tuğrul Ansay, Yabancı Boşanma İlamlarının Türkiye’de Tanınmasına İlişkin İlk Görüşler”, **MHB**, C.2, S.2 s.6; “...MÖHUK’te tanıma ve tenfiz talepleri hakkında kanun koyucunun ifade ettiği “talep, karar vb.” ifadelerden hareketle, denilebilir ki tanıma ve tenfiz süreci bir dava değil; taleptir. Bu durum da tanıma ve tenfiz taleplerinin çekişmesiz yargı işi olduğuna dair ilk izlenimi vermektedir...” Bkz. Ali Önal, Tanıma ve Tenfiz Kararlarının Hukuki Niteliği, **MHB**, C. 37, S. 2, 2012, s.605-606.

¹²³ Figen Sargın ve Rıfat Erten, **a.g.m**, s.61,

¹²⁴ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2018/169, K. 2019/6711, T. 24.10.2019; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2017/4627, K. 2019/3589, T. 09.05.2019; Yargıtay 11. HD, E. 2017/2448, K2018/1131, T. 23.05.2018; Yargıtay 2. HD, E.2016/18019, K. 2017/8968, T.12.07.2017; Yargıtay 18. HD, E.2015/18139, K.2016/11280, T. 13.10.2016; Yargıtay 2. HD, E.2015/14872, K. 2016/6515, T. 31.03.2016.

¹²⁵ Ata Sakmar, **Devletler Hususi Hukukunda Boşanma**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1976, s. 177; Rona Aybay ve Esra Dardağan, **Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı)**, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 312, 314; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 548-549.

¹²⁶ “Tanıma davası nizasız kaza şeklinde hasımsız olarak görülmesi gereken bir davadır.” Bkz. Şeref Ertaş, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, s. 401.

¹²⁷ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s.30.

¹²⁸ Bkz. Bilgin Tiryakioğlu, **a.e**, s.30-31.

¹²⁹ Bilgin Tiryakioğlu, **a.e**, s.30-31.

Bu görüş, kararların kesin hüküm ve icra kabiliyetlerinin birbirinden ayrılmaması gerektiğini; bir mahkeme kararının ancak tenfiz edilirse tenfiz edildiği ülkede kesin hüküm etkisi kazanabileceğini belirterek hem kararın icra kabiliyeti kazanması için hem de kesin hüküm etkisini doğurması için tenfizin gerektiğini belirtmektedir¹³⁰.

1.4.6.2 Tanımayı Kabul Eden Görüş

İlk görüş, yabancı devlet mahkemesinden verilmiş bir kararın tanıma usulüne gerek olmaksızın kendiliğinden diğer devletlerde tanınacağını belirtmektedir¹³¹. Öğretide, tanımayı kabul eden diğer bir görüş, hükmün icra kabiliyetinin ve kesin hüküm etkisinin birbirinden farklı olduğunu, icra kabiliyetinin icrai davranışları gerektirdiğini, hükmün iki sonucunun ayrı ayrı değerlendirilmesi ve bu sebeplerle tanımanın kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir¹³².

Tanımayı kabul eden diğer bir görüş, yabancı mahkeme kararlarının ancak belirli şartları taşımaları halinde tanınabileceğini belirtir¹³³. Bu görüşe göre bir devletin yabancı mahkeme kararını herhangi bir şart aramaksızın tanınması, devletin menfaatlerine aykırı sonuçlar doğurabilecektir¹³⁴. Gerçekten de her ne kadar yabancı kararların tanınması zorunlu olsa da tanımanın, tanımayı zorlaştırmayacak şekilde belirli şartlara tabi kılınması gereklidir¹³⁵.

1.4.7 Türk Hukukunda Yabancı Kararların Tanınması ve Tescili

¹³⁰ Max Petitpierre, *La Reconnaitance et l'Execution des Jugements Civils Etrangers en Suisse*, These, Paris 1924, s. 173 (Nazikioğlu: a.g.m. sayfa 477'den naklen) bkz. Işık Nazikioğlu, *Yabancı Memleket Mahkemelerinden Verilen İlamların Tanınması ve Tenfizi*, **AHFD**, C. 7, S. 3-4, 1950, s. 477-478; Lanie, *Revue, Critique de legisl, et de jurispr*, 1903, s.98 (Belgesay **a.g.e** sayfa 214'ten naklen) bkz. Mustafa Reşit Belgesay, **Devletler Hususi Hukukunda Adliye**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2. Kısım, İstanbul, 1938, s. 214.

¹³¹ İlk Bartın tarafından ileri sürülmüştür. B. Bartın, *Le jugement etranger considere comme un fait Clunet*, 1924, s. 872 (Naklen Ata Sakmar, *Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları*, s.154); A. Weiss, *Tr; de Dr; int, priv; t; VI; p.5; Manuel Pillet, de dr; int- priv*, p.682 (Belgesay, **a.g.e**, s.215'ten naklen).

¹³² Mustafa Reşit Belgesay, **a.g.e**, s. 215; Osman Fazıl Berki, **Devletler Hususi Hukuku**, 6.bs., C.2, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1966, s. 350; Işık Nazikioğlu **a.g.m**, s. 478; Muammer Raşit Seviğ, **Türkiye Cumhuriyeti Kanunlar İhtilâfı Kaidelerinin Sentezi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1941, s. 92.

¹³³ Aysel Çelikel, 1963, s. 3; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t**, s.13.

¹³⁴ Aysel Çelikel, 1963, s. 3; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t**, s.13.

¹³⁵ Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t**, s.13.

Yabancı kararların Türkiye’de hukuki etkisinin sağlanmasına ilişkin düzenlemeler hukukumuzda; 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun¹³⁶ m. 50-59, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu¹³⁷ m.27/A ve m.30/2, Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge m.10/3, m.17 ve m.18 ile milletlerarası sözleşmelerde yer almaktadır.

1.4.7.1 MÖHUK Hükümleri Çerçevesinde Tanıma

Devletlerin egemenlik ilkesinin bir sonucu olarak bir devlet mahkemesinde verilen karar, kural olarak yalnızca kararın verildiği ülke hukukunda geçerli olur¹³⁸. Yabancı bir devletin yargı organınca verilen karar “yabancı mahkeme kararı” olup¹³⁹ milletlerarası ihtiyaçlar bu kararların belirli koşullar gerçekleştiği takdirde diğer ülkelerde de hukuki sonuç doğurmasını, gerekli hale getirmiştir¹⁴⁰. Yabancı mahkeme kararlarının Türk hukukunda hukuki sonuç doğurması için bu kararların etkisine göre tanınması veya tenfizi gerekmektedir¹⁴¹. Tanıma ya da tenfiz kararı verilmeyen yabancı mahkeme kararları ancak takdiri delil olarak mahkemede ileri sürülebilir¹⁴².

Mahkeme kararlarının kesin hüküm etkisi ve icra edilebilirlik olmak üzere iki sonucu bulunmaktadır. Kesin hüküm ile uyuşmazlık nihai olarak ortadan kaldırılır ve uyuşmazlığın bir daha mahkeme önüne getirilmesinin önlenir¹⁴³. Tanıma ile yabancı

¹³⁶ RG. 12.7.2007-26728.

¹³⁷ RG. 39.4.2006-26153.

¹³⁸ Ergin Nomer, DHH (2017), s.504-505; Ziya Akıncı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 1.bs., Vedat, İstanbul, 2020, s.185; Tuğrul Arat, **a.g.e.**, s.421; Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.620.

¹³⁹ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 702.

¹⁴⁰ Erdoğan Göğçer, **Devletler Hususi Hukuku (Kanunlar İhtilafı)**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 4.bs, Ankara, Sevinç, 1977, s.374-375; Aysel Çelikel, 1963, s.3.

¹⁴¹ Ziya Akıncı, **a.g.e.**, s. 185; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 114; Ergin Nomer, DHH (2017), s.505; Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 620.

¹⁴² Ergin Nomer, DHH (2017), s.506; Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, 2014/16082 E.,2015/2916 K., 17.03.2015 T. “Anılan karar tenfizinin olanaklı olmaması nedeniyle kesin hüküm ve kesin delil olarak kabul edilmez. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 11.10.1972 günlü ve 2/493-829 sayılı kararında da açıklandığı üzere ancak takdiri delil olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle, işin esası incelenerek bir hüküm kurulması gerekir.”; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2013/23629 E., 2014/18556 K. 17.10.2014 T. “Ancak bu şekildeki yabancı mirasçılık belgesinin tanınması istemi reddedilmiş olsa bile; Türkiye’de yeniden açılacak bir mirasçılık belgesi verilmesi davasında “takdiri delil” olarak kullanılmasına yasal bir engel bulunmamaktadır (Y.HGK.nun 27.05.2009 T.2009/19-161 E.2009/207 K. Sayılı kararı).” .” (Çevrimiçi, 12.02.2021) www.legalbank.net.

¹⁴³ Bkz. s.23-24.

mahkeme kararının kesin hüküm niteliği tanıma ülkesinde kabul edilir. Tanıma, icra kabiliyeti bulunmayan ve yeni bir hukuki durumu kuran ya da var olan bir hukuki durumu değiştiren veya bozan; yenilik doğuran (inşai) davalar ve bir hukuki ilişkinin varlığının veya yokluğunun tespitine ilişkin açılan tespit davalarında verilen yabancı mahkeme kararlarında mümkündür¹⁴⁴.

Türk hukukunda tanıma ve tenfiz ayrı maddelerde ve ayrıntılı olarak ilk kez 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun¹⁴⁵ ile düzenlenmiştir¹⁴⁶. 5718 sayılı MÖHUK, mülga kanunun yaklaşımını korumuş ancak tanıma ve tenfiz usulü ve tanıma ve tenfiz için gereken koşullarda farklı düzenlemelere yer vermiştir. Çalışmamız kapsamında 5718 sayılı MÖHUK hükümleri incelenecektir.

5718 sayılı MÖHUK 50-59. maddeleri arasında yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi düzenlenmiştir. 5718 sayılı MÖHUK m.50/1’de belirtildiği üzere *“Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye’de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.”* Yabancı mahkeme kararlarının tenfizi için MÖHUK m.50/1’de, tenfize konu ilama ilişkin şartlar (ön şartlar) ve MÖHUK m. 54’te tenfiz için gereken asli şartlar düzenlenmiştir. MÖHUK m. 58/1 gereğince tenfize ilişkin şartlar MÖHUK m.54/a hükmünde düzenlenen karşılıklılık şartı dışında yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında da aranacaktır¹⁴⁷. MÖHUK m.55/2’de ise itiraz ile yabancı mahkeme kararının tenfizinin engellenebileceği durumlar düzenlenmiştir.

MÖHUK’un 54. maddesinde bentler halinde düzenlenen koşullar şu şekildedir:

¹⁴⁴ Ergin Nomer, DHH (2017), s.508; Işıl Özbakan, **a.g.e.**, s.13; Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021 s. 623-624.

¹⁴⁵ RG. 22.05.1982-17701.

¹⁴⁶ 2675 sayılı Kanunun, 34. Ve 41. maddeleri arasında tenfiz; 42. maddesinde tanıma düzenlenmiştir.

¹⁴⁷ **“MADDE 58 – (1) Yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığına mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımda 54’üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz.”**

“a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiilî uygulamanın bulunması,

b) İlâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı halde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması,

c) Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması,

ç) O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması.”

MÖHUK m.55/2, ise “(2) Karşı taraf ancak bu bölüm hükümlerine göre tenfiz şartlarının bulunmadığını veya yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş yahut yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış olduğunu öne sürerek itiraz edebilir.” düzenlemesini içermektedir.

1.4.7.2 Milletlerarası Sözleşmeler Çerçevesinde Tanıma

Yabancı bir devlet makamınca verilen karar, kanun hükümlerince ya da milletlerarası sözleşmelerle tanınması ile tanıma devletinde hukuki etki kazanır. Yabancı kararların tanınmasına ilişkin Türkiye’nin taraf olduğu iki veya çok taraflı sözleşmeler bulunmaktadır. MÖHUK m. 1/f. son hükmü taraf olunan milletlerarası sözleşme hükümlerini saklı tutmuştur. Bu sebeple Türkiye’nin sözleşmenin tarafı olduğu durumlarda MÖHUK hükümlerince değil sözleşme hükümleri çerçevesinde tanıma yapılır¹⁴⁸. Milletlerarası sözleşmelerde tanıma usulü genellikle kararın

¹⁴⁸ Ebru Şensöz Malkoç, *Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması*, 1.bs., On iki levha, İstanbul, 2017, s.53-73; Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s.520-523; Ebru Şensöz Malkoç, Türkiye’nin Taraf Olduğu Bazı Milletlerarası Sözleşmeler Çerçevesinde Doğrudan Tanıma Usulü (Doğrudan Tanıma Usulü), “10. Yıl’a Armağan”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 11, S. 22, 2012, s. 392.

tanınmasının talep edildiği devletteki usulle gerçekleşir¹⁴⁹. Ancak bazı milletlerarası sözleşmeler, taraf devlet kararlarının şarta ya da usule bağlı olmaksızın akit devletlerde resen etki ve sonuçlarını doğurmasına imkân vermektedir¹⁵⁰. Avrupa Birliği hukukunda otomatik tanıma, Fransız hukukunda ise doğrudan tanıma olarak kabul edilen bu usul, milletlerarası sözleşmeler ya da yasal düzenlemelerle yabancı adli veya idari makam kararlarının tanıma usul ve koşullarına tabi olmaksızın doğrudan hüküm doğurmasıdır¹⁵¹. Türkiye'nin taraf olduğu Türkiye-Irak arasındaki adli yardım sözleşmesi¹⁵² ve bazı çok taraflı milletlerarası sözleşmeler¹⁵³, doğrudan tanıma usulünü kabul etmiştir.

Boşanma kararlarının tanınmasına ilişkin milletlerarası sözleşmeler ve ilgili hükümleri çalışmamızın üçüncü bölümünde incelenecektir¹⁵⁴.

1.4.7.3 NHK m. 27/A Çerçevesinde Yabancı Boşanma ve Evliliğin Sona Ermesine İlişkin Diğer Kararların Tescili

690 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 2017 yılında Nüfus Hizmetleri Kanunu'na eklenen “yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen boşanma

¹⁴⁹ Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme m. 6 ile Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme m. 13; Evlenme ile Nesebin Düzeltilmesine Dair Sözleşme m. 6. İki taraflı adli yardım sözleşmeleri için bkz. Ebru Şensöz, Doğrudan Tanıma Usulü, s.393, dn. 12. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 2016/20654 E., 2018/10592 K., 25.10.2018 T. “...1958 tarihli Lahey Sözleşmesinin 6.maddesinde ise; tenfiz kararı verilmesine ilişkin usulün tenfiz merciinin mensup olduğu Devletin kanuna tabi olduğu belirtilmiş, gerekli şartlar Sözleşmesinin 2.maddesinde sıralanmıştır. Yine, 1973 tarihli Lahey Sözleşmesinin 13.maddesinde de; kararın tanınması veya tenfizi usulünün talep edilen Devletin hukukuna tabi olduğu belirtilmiştir. Anılan Sözleşme hükümlerinde görüldüğü üzere, nafaka dayanağı kararın öncelikle talep edilen ülkenin kendi iç hukukuna göre tanınıp tenfiz edileceği, bu şekilde iç hukukta geçerli bir karar haline geldikten sonra yasal yollarla borçludan tahsil işlemlerine başvurulacağı açıktır...”. Yabancı mahkeme kararlarının tanınma ve tenfizine imkân veren milletlerarası antlaşmalar için bkz. Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s.381-517.

¹⁵⁰ Ebru Şensöz, Doğrudan Tanıma Usulü, s. 395.

¹⁵¹ Ebru Şensöz, Doğrudan Tanıma Usulü, s. 392.

¹⁵² RG. 8.5.1990-20512 Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Adlî İşbirliği Sözleşmesi m.84 “Bizzat kendi vatandaşlarının ahal-i şahsiyesini ilgilendiren sorunlarda Akit Taraflardan birinin kesinleşmiş adlî kararları diğer tarafın ülkesinde tanınır ve hiçbir tanıma usulüne tabi olmaksızın hüküm ifade eder.”

¹⁵³ Küçüklerin Korunmasına Dair Makamların Yetkisine ve Uygulanacak Kanuna Dair 1961 tarihli La Haye Sözleşmesi m.7; Uluslararası Çocuk Kaçırmaların Hukuki Veçhelerine Dair 1980 tarihli La Haye Sözleşmesi m. 14; Evlenme ile Nesebin Düzeltilmesi Hakkında Sözleşme m. 6; Bazı Ölümünün Tespitine Dair Sözleşme m.4; Kişi Hallerine İlişkin İşlemlerin Düzeltilmesi Kararları ilgili Sözleşme m.2; Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair 1993 tarihli La Haye Sözleşmesi m.23.

¹⁵⁴ Bkz. s. 145-159.

kararlarının nüfus kütüğüne tescili” başlıklı 27/A maddesi¹⁵⁵ ile yabancı ülke adli ve idari makamlarınca verilen boşanma, evliliğin iptali, butlanı ve mevcut olup olmadığının tespiti ile ilgili kararların düzenlemede yer alan şartları taşıması halinde nüfus kütüğüne tescil edileceği düzenlenmiştir. Düzenleme ile mahkemeye başvurmaksızın söz konusu kararların tescili imkânı getirilmiştir. Ayrıca düzenleme ile MÖHUK hükümlerinden farklı olarak mahkeme dışında idari makamlarca verilen kararların Türk hukukunda etki doğurması mümkün olmuştur. Düzenlemenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik¹⁵⁶ ile düzenlenmiştir.

1.4.7.4 NHK m.30/2 Çerçevesinde Evlat Edinmeye İlişkin Yabancı Adli ve İdari Makam Kararlarının Tanınması

NHK m.30/2’ye göre “*Evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adli veya idarî makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye’de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır.*”

Düzenleme idari makamlarca verilen karar ve belgelerin MÖHUK hükümlerince yetkili mahkeme tarafından tanınmasına imkân veren tek istisnadır¹⁵⁷. Kararların tanınabilmesi için verildiği devletin hukukuna göre kesinleşmiş olması veya kesin hüküm gibi etki doğurması gerekmektedir. Kesin hüküm etkisi kararın verildiği ülke hukukuna göre değerlendirilecektir¹⁵⁸. Evlat edinmeye ilişkin verildiği ülkede kesinleşmiş olan ya da kesin hüküm gibi sonuç doğuran yabancı adli ya da idari makam kararının Türkiye’de icra edilebilmesi için kararın MÖHUK hükümlerince tanınması veya tenfizi gerekmektedir¹⁵⁹.

¹⁵⁵ RG. 29.4.2017-30052 (690 sayılı KHK ile yapılan değişiklik, 8.3.2018 tarih ve 30354 sayılı Resmi Gazete ile aynen kabul edilmiştir.).

¹⁵⁶ RG: 7.2.2018-30325.

¹⁵⁷ NHK m.27/A düzenlemesi MÖHUK hükümlerince tanıma imkânı sağlamaz. Düzenleme yabancı kararların idari makamlarca tanınmasına olanak sağlamaktadır. Bkz. Sercan Ecemiş, MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 1, 2020, s.374.

¹⁵⁸ Ergin Nomer, DHH (2017), s.219; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.374.

¹⁵⁹ Yurt dışında yetkili makamlar önünde yapılan evlat edinme işlemleri “asli şartlar bakımından Türk mevzuatına aykırı olmamak şartıyla” MÖHUK hükümlerince tanınır. Bkz. Nuray Ekşi, Tanıma ve

1.4.7.5 Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge Çerçevesinde Kararların Tescili

Doğumla Türk vatandaşı olup vatandaşlık izni alarak Türk vatandaşlığını kaybedenler ile bu kişilerin üçüncü dereceye kadar altsoyları, 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu¹⁶⁰ kapsamında mavi kartlı yabancılarıdır. Yönerge,¹⁶¹ 10/3.¹⁶², 17.¹⁶³ ve 18.¹⁶⁴ maddeleri ile Türk hukukunda imtiyazlı yabancı olarak kabul edilen mavi kartlılara ilişkin yabancı adli veya idari makamlarca verilen boşanma, evliliğin feshi veya iptali kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınmaksızın, talep ile ilgili kütüğe tescilini düzenlemiştir¹⁶⁵.

Türk Medeni Kanunu m. 39, “*Mahkeme kararı olmadıkça, kişisel durum kaydında düzeltme yapılamaz.*” hükmünü içermektedir. Ayrıca MÖHUK hükümleri de yabancı mahkeme kararlarının Kanunda düzenlenen şartları taşıması halinde tanıma ve tenfize konu olacağını belirtmektedir. Yönerge hükmü, mahkeme kararı olmadan kişisel durum kaydının düzeltilmesine olanak sağlamakta ve tescil için herhangi bir şart aramamaktadır. Bu sebeplerle düzenlemenin, TMK m.39’a ve MÖHUK tanıma ve tenfiz hükümlerine aykırı olduğu açıktır¹⁶⁶.

Tenfiz, s.35; Evlat edinmeye ilişkin kararların tanıma ve tenfizi hakkında bkz. Sercan Ecemiş, **a.g.m**, s.374-378.

¹⁶⁰ RG. 12.6.2009-27256.

¹⁶¹ Yönerge Tarihi 30.4.2013, www.nvi.gov.tr. (Çevrimiçi) 23.05.2021.

¹⁶² Madde 10/3 “Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişilerin uyruğu bulunduğu ülke makamlarından almış oldukları karar ve idarî belgeler usulüne göre tasdik edilmiş ve onaylanmış ise, ayrıca 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun hükümleri uyarınca tanınması veya tenfizi istenmez.”

¹⁶³ Madde 17- “(1) Boşanma kararlarının nüfus müdürlüklerine intikal etmesi halinde;

a) Her iki kişi de Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı ise boşanma, kayıtlarına işlenir.

b) Eşlerden biri Mavi Kartlılar Kütüğünde, diğeri aile kütüklerinde kayıtlı ise, boşanma her iki kütüğe usulüne uygun olarak tescil edilir.

c) Eşlerden biri Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı diğeri yabancılar kütüğünde kayıtlı ise boşanma her iki kütüğe de tescil edilir.

ç) Eşlerden biri yabancı ise boşanma, Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişinin kaydına işlenir.”

¹⁶⁴ Madde 18 “(1) Evliliğin feshine veya iptaline ilişkin kararların nüfus müdürlüklerine intikal etmesi halinde, bu Yönergenin 17 inci maddesine göre işlem yapılır.”

¹⁶⁵ Burak Huysal, Nüfus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan Tescili, **MHB**, Cilt: 37, Sayı: 2, 2017, s.477-478.

¹⁶⁶ Sercan Ecemiş, **a.g.m**, s.379; Çalışma s. 139-142.

Normlar hiyerarşisinde yönetmeliklerin altında kalan adsız düzenleyici işlem olan yönergeler, Anayasa'ya, kanuna ya da yönetmeliğe aykırı hükümler içeremez¹⁶⁷. Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönergenin normlar hiyerarşisine aykırı olduğu açıktır. Öğretide, normlar hiyerarşisine uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir¹⁶⁸.

NHK m.27/A hükmü gereğince Türk vatandaşlarına ilişkin boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların nüfus kütüğüne tescili için tescil şartlarının sağlanması gerekmektedir. Yönerge ise mavi kartlılar için şart aramamaktadır. Mavi kartlı yabancılar her ne kadar Türk hukukunda imtiyazlı yabancı olarak kabul edilseler de Yönerge hükümleri ile Türk vatandaşlarına dahi tanınmayan bir tescil imkanının tanınması yerinde değildir¹⁶⁹. NHK m. 27/A düzenlemesi sebebiyle Türk vatandaşlarına ilişkin yabancı adli ve idari makamlarca verilen boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların tescili hususunda Yönerge hükümlerinin uygulanması mümkün değildir¹⁷⁰.

¹⁶⁷ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E. 2011/2500, K. 2012/9052 T. 17.05.2012; “Anayasa’nın 138. maddesinde de yer alan, "Normlar hiyerarşisi" ilkesi uyarınca, hukuk kuralları yukarıdan aşağıya doğru "Anayasa", "Kanun", "Kanun Hükmünde Kararname", "Tüzük", "Yönetmelik" ve "Diğer alt düzenleyici işlemler (Yönerge, Genelge vb.)" şeklinde sıralanmakta olup, alt kademe yer alan bir normun üst kademedeki norma aykırı olması ya da onun kapsamını aşan düzenlemeler içermesi mümkün bulunmamaktadır. Bu durum, “Genel kurallar, usulü dairesinde değiştirilinceye veya kaldırılınca kadar, düzenleyici işlem tesis etme yetkisi olan makam ve kurumları da bağlar” şeklinde ifade edilen “Tu patere legem quam facisti” prensibi ile izah olunmaktadır. Bu ilkenin doğal sonucu olarak, normlar hiyerarşisinde üst kademe de yer alan yasal kurallara aykırı düzenleyici tasarrufların idare tarafından yürürlüğe konulmasının hukuka aykırı olacağı şüphesizdir.” (Çevrimiçi, 2021) www.legalbank.net.

¹⁶⁸ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.100; dn.121.

¹⁶⁹ Burak Huysal, Tescil, s. 478; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 379.

¹⁷⁰ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 379-380.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YABANCI İDARİ MAKAMLARCA VERİLEN BOŞANMA KARARLARININ TÜRK HUKUKUNDA ADLİ MAKAMLARCA TANINMASI

2.1 Genel Bilgi Yabancı Boşanma Kararlarının Türk Hukukunda Tanınması

Eşler açısından geçerli olarak kurulan evlilik birliğinin sona ermesini sağlayan, kişilerin hukuki statülerini değiştiren yabancı boşanma kararları yenilik doğuran kararlardır. Bu kararlar, icra edilebilir hüküm içermedikleri takdirde tenfizlerine gerek olmaksızın tanınmanın konusunu oluştururlar¹⁷¹. Ancak tazminat, mal rejimi, velayet, nafaka gibi cebri icrayı gerektiren ferî sonuçlara yer veren yabancı boşanma kararlarının bu hususlarının icrası için tenfizi gerekmektedir¹⁷². Boşanma kararlarının tanınması ve tesciline ilişkin düzenlemeler Türk hukukunda MÖHUK hükümlerinde, milletlerarası sözleşmelerde ve 690 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Nüfus Hizmetleri Kanununda yapılan değişiklik ile NHK m.27/A hükmünde yer almaktadır. Ayrıca Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge de mavi kart sahiplerinin yabancı ülke makamlarından aldıkları boşanma kararların tesciline ilişkin düzenleme içermektedir. Türk hukukunda etki doğurması istenen boşanma kararı yabancı devletin adli makamları tarafından verilmiş olabileceği gibi idari bir makam tarafından da verilmiş olabilir. İdari makam boşanma kararlarının Türk hukukunda tanınması, bahsedilen hukuki düzenlemeler açısından ayrı ayrı değerlendirilecektir.

2.2 İdari Makamlar Tarafından Verilen Boşanma Kararları

2.2.1 Genel Bakış

Hukuk sistemleri, boşanmaya uygulanacak kurallarda ve boşanma usullerinde birbirinden farklı düzenlemeler içermektedir. 1980’li yıllardan itibaren geleneksel mahkeme temelli boşanmaların yanında, arabulucu veya tahkim ile gerçekleştirilen

¹⁷¹ Aysel Çelikel, 1963, s. 55; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.67; Boşanma kararının nüfus kütüğüne tescil edilmesi idari işlem olup kararın tenfizi niteliğinde değildir. Bkz. Aysel Çelikel, 1963, s.55.

¹⁷² Ata Sakmar, 1976, s. 203; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.67.

boşanmalar¹⁷³, idari makamlarca gerçekleştirilen boşanmalar, tarafların anlaşmaları ile gerçekleştirilen boşanmalar ve dijital boşanmalar¹⁷⁴ farklı ülkelerde kabul edilmiştir¹⁷⁵. Boşanma hukukunun özelleştirilmesi reformları ile boşanma konusunda irade birliği sağlayan tarafların, mahkemeye başvurmadan idari makamlar önünde evlilik birliğini sona erdirebilmelerini sağlayan düzenlemeleri kabul eden ülkelerin sayısı sürekli artmaktadır¹⁷⁶. İdari makamlar önünde gerçekleştirilen boşanmalar mahkemelerin iş yükünün ve mahkeme masraflarının azaltılmasını, boşanma sürecinin hızlandırılmasını ve tarafların duygusal açıdan daha az yıpranmasını sağlamaktadır¹⁷⁷.

Belirtmek gerekir ki öğretide bazı yazarlar, mahkeme dışında gerçekleşen boşanma yöntemini, bir boşanma usulü olarak kabul etmemekte ve eleştirmektedir¹⁷⁸. Bu yazarlara göre, her ne kadar taraflar anlaşmış olsalar da boşanmanın tarafsız bir makam tarafından denetlenmesini isteyebilirler ayrıca tarafların çok düşünmeden ve hızlıca herhangi bir denetim makamı olmaksızın boşanma kararı alabilmeleri

¹⁷³ Türk hukukunda boşanma, velayet ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklarda ihtiyari arabuluculuğa başvurmak mümkündür (HUAK m.3/1). Ancak aile içi şiddet iddiası içeren uyuşmazlıklarda arabulucuya başvurulamaz (HUAK m.1/2). Avrupa’da çoğu ülkede uygulanmakta olan aile arabuluculuğuna ilişkin ise Türkiye’de çalışmalar devam etmektedir. Aile arabuluculuğu hakkında bkz. Lisa Parkinson, **Aile Arabuluculuğu Family Mediation**, Editör: Yonca Fatma Yücel, 2018, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, s. 345-402; çevrimiçi baskı için bkz. <https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1512021090918Aile%20Arabuluculu%C4%9Fu.pdf> (Çevrimiçi) 26.04.2021.

¹⁷⁴ Dijital boşanma, boşanma taleplerinin online olarak yapıldığı, taraflar bir araya gelmeden ve duruşma yapılmaksızın mahkeme kararı ile evliliğin sona erdiği boşanmadır. İngiltere ve Hollanda’da uygulanmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Selda Güneş Peschke, Dijital Boşanmaya İlişkin Güncel Düzenlemeler: Farklı Ülke Uygulamaları, **KADEM, Kadın Araştırmaları Dergisi**, IV, s. 1 (2018), 121-146.

¹⁷⁵ Anlaşmalı boşanma usulünde, tarafların avukatları aracılığıyla hazırlanan adil bir boşanma anlaşması söz konusudur. Aracı ile gerçekleştirilen boşanmalar, tarafsız arabuluculuk ya da tahkim yolu ile gerçekleşir. İdari makamlar önünde gerçekleşen boşanmalar ve dijital boşanmalar ise adli makamlardan bağımsız olarak tarafların boşanmalarına imkân verir. Belirtmek gerekir ki tarafların anlaşarak gerçekleştirdiği boşanmalar ve aracı ile gerçekleştirilen boşanmalar genellikle hâkimin onayına tabidir. Bkz. Jan Kabátek, Divorced in a Flash: The Effect of the Administrative Divorce Option on Marital Stability in the Netherlands, **IZA**, DP No. 12150, 2019, s. 1

¹⁷⁶ Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m.**, s.311; Lande, John and Gregg Herman. “Fitting the Forum to the Family Fuss. Choosing Mediation, Collaborative Law, or Cooperative Law for Negotiating Divorce Cases.” **Family Court Review**, Vol 42, No 2, 2004, p. 280–291; Aile Hukukunda özelleştirmenin avantajları ve dezavantajları hakkında bkz. Jana B. Singer, The Privatization of Family Law, **Wisconsin Law Review**, HeinOnline, 1992, s.1533-1564.

¹⁷⁷ Jan Kabátek, Divorced in a Flash, p.1; Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m.**, s.314; Lynda B. Munro, Johanna S. Katz, and Meghan M. Sweeney, “Administrative Divorce Trends and Implications”, **Family Law Quarterly**, Vol 50, Issue 3, 2016, p.427-428, (Çevrimiçi), <https://www.jstor.org/stable/26425752> 20.07.2021.

¹⁷⁸ Görüşler için bkz. Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m.**, s.314-315.

kendileri ya da çocuklarının gereksinimlerini iyi değerlendirememeleri sonucunu doğurabilir¹⁷⁹. Yine bu görüşteki yazarlara göre boşanma kamu düzenini ilgilendirdiğinden tarafların iradeleri ile idari makamlar önünde boşanabilmeleri mümkün değildir¹⁸⁰.

Boşanmanın adli alanın dışına çıkarılmasına ilişkin düzenlemeler neticesinde idari makamlara boşanma kararı verme yetkisi veren ülkelerde yetkili makamlar noter, konsolosluk ve diplomasi memurları, belediyeler, valilik ve nüfus müdürlükleri olarak sayılabilir¹⁸¹. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün "Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tescili" konulu ve 07.05.2020 dağıtım tarihli yazısının 11. Ekinde yabancı ülkelerde boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin karar veren adli ve idari makamların listesine yer verilmiştir¹⁸². İdari makamlara yetki veren ülkeler şu şekilde belirtilebilir; Azerbaycan (reşit olmayan çocuğun bulunmaması ve tarafların anlaşması halinde idari makamlar (Nüfus Müdürlükleri ve Asan Hizmet))¹⁸³, Belarus (ortak çocuğun bulunmaması ve mal

¹⁷⁹ Anatol Dutta, Henrich Schwab Dieter, Gottwald Dieter, Löhnig Peter, Martin (Hrsg.), "Stand des Scheidungsrechts in Deutschland": Scheidung ohne Gericht? Neue Entwicklungen im europäischen Scheidungsrecht, Bielefeld, **Giesecking Verlag**, 2017, s.52-53 (Almanya'da boşanma hukukunun durumu Mahkeme olmadan boşanma mı? Avrupa boşanma hukukunda yeni gelişmeler. Avrupa aile ve miras hukukuna katkılar); Aebi-Müller, Regina/Ziegler, Lenka "Stand des Scheidungsrechts in der Schweiz": (İsviçre'de boşanma hukukunun durumu) Dutta, Anatol/Schwab, Dieter/ Henrich, Dieter/Gottwald, Peter/Löhnig, Martin (Hrsg.), Scheidung ohne Gericht? Neue Entwicklungen im europäischen Scheidungsrecht, Bielefeld, **Giesecking Verla**, 2017, s. 79 (Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m**, s.315'ten naklen).

¹⁸⁰ Esat Şener, Medeni Kanunun Aile ve Nesep Bölümünde Çatışan Eğilimler, **Ankara Hukuk Fakültesi Ellinci Yıl Armağanı 1925- 1975**, Cilt: II, Boşanma Hukuku Haftası, Sevinç Matbaası, Ankara, 1977, s.234: "Boşanma, kamu düzeni ile ayrılmaz bir bağlantı içindedir. Nitekim Anayasanın 35. maddesi devlete aileyi koruma görevi vermiştir."; Turgut Akıntürk, **Aile Hukuku**, 3.bs., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975, s. 196; Bilge Öztan, **Aile Hukuku (2015)**, 6.bs., Turhan, Ankara, 2015, s. 696-698.

¹⁸¹ Nuray Ekşi, Tanıma, s. 39 vd.; Burak Huysal, Tescil, s. 476-477; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.e**, s.26-27; Salımya Ganiyeva, **a.g.m**, s. 35; Ziya Akıncı ve Cemile Demir Gökyayla, **Milletlerarası Aile Hukuku**, Vedat, 2010, s. 47; Rifat Erten, **Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi** (MÖHUK m. 41), Yetkin, Ankara, 2017, s. 190-191; Lale Ayhan İzmirlî, **a.g.m**, s.77; Sezen Gürhan, Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması ve Tescili, **Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2019, s. 69.

¹⁸² Talimat Dosyası, Ek 11.

https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/talimat/nufusislemeleri/07052020-Yabancı_ülke_Adli_veya_idari_Makamlarınca_verilen_Kararların_Tescili2020_2.pdf (Çevrimiçi), 20.07.2021.

¹⁸³ Taraflardan birisinin gaip olduğunun mahkeme kararıyla tespit edilmesi, kısıtlı olması ya da 3 yıldan fazla hapis cezasına mahkûm edilmesi halinde, reşit olmayan çocuklarının bulunmaması

paylaşımı konusunda uyuşmazlık olmaması halinde idari makam olan belediyeler), Brezilya (anlaşmalı boşanmalarda çocuğun bulunmaması halinde noterler), Çin Halk Cumhuriyeti (anlaşmalı boşanma halinde idari makamlar (Sivil İşler Bakanlığı'na bağlı Evlendirme Daireleri)), Danimarka(idari ve adli makamlar)¹⁸⁴, Estonya (anlaşmalı boşanma ve evliliğin mevcudiyetine ilişkin kararlar idari makamlar), Fransa (anlaşmalı boşanmalar idari makamlarca gerçekleştirilir)¹⁸⁵, Gürcistan(anlaşmalı boşanma halinde idari makam olan nüfus kayıt idareleri), İran (idari makamlar), İspanya(anlaşmalı boşanma halinde çocuklarının olmaması, başvuru sırasında kadının hamile olmaması, evlilik süresinin 3 aydan fazla olması ve avukatları ile birlikte başvuru yapmaları şartlarını sağlamaları halinde idari makam olan noterler veya mahkeme adli katipleri)¹⁸⁶, İtalya(anlaşmalı boşanma halinde eşlerin küçük ya da bağımlı çocuklarının bulunmaması halinde idari makam olan belediyeler)¹⁸⁷, Japonya (anlaşmalı boşanma halinde idari makam olan belediyeler)¹⁸⁸, Kazakistan (evliliğin mevcudiyeti ve anlaşmalı boşanmaya ilişkin hususlarda idari makamlar), Kamerun (evliliğin tanınmasına ilişkin hususlarda idari

şartıyla diğer tarafın talebi ile boşanma idari makama kayıt ile gerçekleşir; Azerbaycan Cumhuriyeti Aile Kanunu (28 Aralık 1999 tarih ve 781-IQ sayılı), Madde 17 “Yetkili yürütme organı tarafından evliliğin sona erdirilmesi”, Kanunun İngilizce çevirisi için bkz. http://gender-az.org/index_en.shtml?id_doc=93 (Çevrimiçi), 20.07.2021.

¹⁸⁴ Boşanmaların çoğu idari boşanma olarak gerçekleştirilmekte olup yetkili makam “Aile Hukuku Ajansı (Familiieretshuset)” dır. Eşler anlaşmalı ya da çekişmeli bütün boşanma taleplerini bu makama iletirler. Taraflar anlaşamazlarsa ya da karara itiraz etmek isterlerse mahkemeye başvurabilirler. Bkz. Patrick Parkinson, Family Law and the Indissolubility of Parenthood, New York, **Cambridge University Press**, 2011, s. 201.

¹⁸⁵ Eşlerin boşanma hususunda anlaşmaları, bu anlaşmayı yazılı hale getirerek imzalamaları ve bu anlaşmanın avukatları tarafından da imzalanması gerekmektedir. Tarafların boşanma iradelerini açıkça ifade ettikleri bu anlaşma noterde tescil edilerek boşanma anlaşması uygulanabilirlik kazanır. French Civil Code Art. 229-1, Code Civil [C. Civ.] [Civil Code] art. 229-1 (Fr.). Madde 229-1 hakkında bkz. Margaret Ryznar and Angélique Devaux, Voilà! Taking the Judge Out of Divorce, **Seattle University Law Review**, Vol 42:161, 2018, p.163-165, <http://www.law.seattleu.edu/lawrev> 20.02.2021.

¹⁸⁶ 2.7.2015 tarihli 15/2015 sayılı yasa (Ley 15/2015, de 2 de julio, de la Jurisdicción Voluntaria, Boletín Oficial del Estado núm 158, de 03 de julio de 2015 Capitulo II, Sección 3.a. De la escritura publica de separación matrimonial o divorcio, Artículo 82.1, 87 CC); Yasanın İngilizce çevirisi için bkz. <https://www.global-regulation.com/translation/spain/616038/law-15-2015%252c-of-2-july%252c-the-voluntary-jurisdiction.html> (Çevrimiçi), 15.07.2021.

¹⁸⁷ Decreto-Legge 12 settembre 2014, n. 132, Misure urgenti di degiurisdizionalizzazione ed altri interventi per la definizione dell'arretrato in materia di processo civile, Capo III, Art.12 Kanun Hükmünde Kararname için bkz. <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2014/09/12/14G00147/sg> (Çevrimiçi), 20.07.2021.

¹⁸⁸ Eşler herhangi bir resmi makamın katılımına gerek kalmaksızın sözlü olarak boşanma işlemini gerçekleştirebilirler. Daha sonra belediyeye tescil yapılır. Tescil açıklayıcı nitelikte olup bu şekilde boşanma usulüne 'Kyoki Rikon' adı verilmektedir. Bkz. Nuray Ekşi, Tanıma, s. 64-65; Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s.573-574.

makamlar), Kenya (evliliğin mevcudiyetinin tespiti idari makamlar), Kolombiya(anlaşmalı boşanma halinde idari makamlar), Letonya (anlaşmalı boşanma ve evliliğin mevcudiyetinin tespiti halinde idari makamlar), Malta (idari makamlar), Moğolistan (adli makamlar ve belirli şartlarda idari makamlar), Namibya (adli ve idari makamlar), Norveç (şiddet, çok eşlilik, yakın akrabalar arasında evlilik veya birlikte yaşamın sona ermesinden sonra iki yıl geçmesi üzerine boşanma talebi halleri dışında idari makam olan valiler)¹⁸⁹, Oman (mahkemeler ve noterler), Özbekistan(anlaşmalı boşanma halinde eşlerin çocukları yoksa idari makamlar), Portekiz(evliliğin mevcudiyetinin tespiti ve anlaşmalı boşanma hallerinde idari makam olan nüfus müdürlükleri)¹⁹⁰, Romanya (anlaşmalı boşanma halinde nüfus müdürlükleri ve noterler), Rusya (ergin olmayan çocuklarının olmaması ve boşanma hususunda anlaşmaları halinde idari makam olan belediyeler)¹⁹¹, Tacikistan (adli makamlar ve idari makamlar), Tayland (anlaşmalı boşanma ve evliliğin mevcudiyetinin tespiti hallerinde idari makamlar), Türkmenistan (reşit olmayan çocuğun ya da reşit ancak iş göremez çocuğun bulunmaması, ortak mal paylaşımının olmaması ve tarafların boşanma hususunda anlaşmaları halinde idari makamlar), Ukrayna (Kanunda belirtilen hallerde; evliliğin butlanı, iptali ya da mevcut olup olmadığının tespitinde ya da ortak çocuklarının bulunmaması şartı ile taraflar boşanma hususunda anlaşmışlarsa Ukrayna Adalet Bakanlığı'na bağlı idari bir birim olan Nüfus İşlemleri Tescil Dairesi),¹⁹² Vietnam (evliliğin iptali ve mevcudiyetinin

¹⁸⁹ LOV-1991-07-04-47: Lov om Ekteskap (ekteskapsloven), I 1991 hefte 12, Kapittel 5. Behandlingen av saker om oppløsning av ekteskap og om separasjon, § 27.Hvilken myndighet som avgjør saken (Section 27.Which authority will decide the case), Norveç Aile Kanunu'nun İngilizce çevirisi için bkz. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1991-07-04-47> (Çevrimiçi), 10.06.2021.

¹⁹⁰ Tarafların anlaşması halinde boşanma kararı, nüfus müdürlükleri (Civil Registry “Conservatória” ya da yerel mahkemeler(Tribuna l) tarafından verilir. Reşit olmayan çocuğun bulunması halinde, mahkeme tarafından çocuğun velayeti ve bakımı için gereken hususlarda karar verilmesi halinde nüfus müdürlüğünde boşanma kaydı söz konusu olabilir. Bkz. <https://www.realestate-algarve.info/posts/divorce-in-portugal/> (Çevrimiçi), 20.06.2021.

¹⁹¹ Sobranie Zakonodatelstva Rossiyskoy Federatsi, 01.01.1996, No: 1, St. 16 (The Family Code Of The Russian Federation No. 223-Fz Of December 29, 1995), Article 19, Rusya Federasyonu Aile Kanunu'nun İngilizce çevirisi için bkz. <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=1809>, (Çevrimiçi), 20.07.2021. Ayrıntılı bilgi için bkz. Salımya Ganiyeva, **a.g.m**, s. 42-46.

¹⁹² Ukrayna Aile Kanunun 39. maddesi gereğince; çok eşlilik, evliliğin kardeşler arasında veya aralarında kan bağı bulunanlar arasında gerçekleşmesi ya da eşlerden birinin ehliyetsiz olması hallerinde evlilik, talep ile Nüfus İşlemleri Tescil Dairesi tarafından iptal edilir. Ukrayna Aile Kanunu madde 39 (Family Code Of Ukraine, Chapter 5, Invalidity Of Marriage, Article 39 Invalid Marriage); boşanmada Nüfus İşlemleri Tescil Dairesi'nin yetkisi için bkz. madde 106, 107 (Chapter 11 Termination Of Marriage, Article 106, 107 Marriage Dissolution by the Public Civil Status Act

tespiti hallerinde idari makamlar), Yeni Zelanda (evliliğin mevcudiyetinin tespiti halinde İçişleri Bakanlığı), Yunanistan (anlaşmalı boşanma halinde noter)¹⁹³, Tayvan (adli makamlar ve idari makamlar).

2.2.2 Türk Hukukunda İdari Makamlarca Boşanma Kararı Verilmesi Hususuna Yaklaşım

Türk hukukunda boşanma ancak Türk Medeni Kanunu'nda belirtilen sebeplerin varlığı halinde ve mahkeme kararıyla mümkündür. İdari makamlarca evliliğin butlanı, iptali ya da mevcudiyetinin bulunup bulunmadığına ilişkin karar ya da boşanma kararının verilmesi mümkün değildir. TMK m. 166/3'te düzenlenen anlaşmalı boşanma halinde de boşanma kararı “hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması” şartıyla ancak mahkeme tarafından verilebilir. Ayrıca hâkimin tarafların ve çocuğun menfaatleri çerçevesinde değişiklik yapma imkânı bulunmaktadır. Görüleceği üzere tamamen serbest iradeye dayalı bir boşanma Türk hukukunda mümkün değildir¹⁹⁴.

İdari makamlara boşanma kararı verme hususunda Türk hukukunun yaklaşımı incelenirken kanaatimizce ilk olarak anlaşmalı boşanma kurumu incelenmelidir. Anlaşmalı boşanma, 1988 yılında çıkarılan 3444 sayılı Kanun¹⁹⁵ ile Medeni Kanun'da yapılan değişiklik ile Türk hukukunda kabul edilmiştir. Değişiklik öncesi dönemde anlaşmalı boşanma kurumu ile ilgili öğretide farklı görüşler ileri

Registration Authority upon Application of Spouses that Don't Have Children), Kanunun İngilizce çevirisi için bkz. http://jafbase.fr/docEstEurope/FAMILY_CODE_OF_UKRAINE.pdf (Çevrimiçi), 14.07.2021.

¹⁹³ Anlaşmalı boşanmalar noter huzurunda gerçekleşse de boşanma kararının kesinleşmesi için evliliğin tescil edilmiş olduğu belediye tarafından boşanma kararının tescil edilmesi gerekmektedir. Bkz. İçişleri Bakanlığı, Yabancı İdari ve Adli Makamlarınca Verilen Kararların Tesciline Yönelik Açıklama, s.34; Law 4509/2017 (GG A 201/22.12.2017), ΝΟΜΟΣ 4509/2017, Άρθρο 22, Διατάξεις για το συναινετικό διαζύγιο (Article 22 Provisions for consensual divorce); 4509/2017 sayılı Yasa metni için bkz. <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/338306/nomos-4509-2017> (Çevrimiçi), 19.07.2021. İlgili Yasa ile Yunan Medeni Kanununun 1441. maddesinde değişiklik yapılarak noter huzurunda anlaşılan eşlerin belediyeye tescil ile boşanabilecekleri düzenlenmiştir. Bkz. 4509/2017 sayılı Yasanın 22/2. maddesi.

¹⁹⁴ Aydın Zevkliler, M. Beşir Acabey ve K. Emre Gökyayla, **Medeni Hukuk-Giriş-Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku**, 5.bs., Savaş, 1995, Ankara, s. 920; Bilge Öztan, 2015, s. 692; Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m**, s.328.

¹⁹⁵ RG. 12.05.1988, Sayı: 19812.

sürülmüştür. Şener, evliliğin devamının ve boşanmanın kamuyu ilgilendiren bir husus olduğunu, anlaşmalı boşanma kurumunun ailenin önemi ile bağdaşmadığını belirtmiştir¹⁹⁶. Yazar ayrıca bu kurumun kabulü halinde, kadına boşanma hususunda baskı yapılabileceğini vurgulamıştır¹⁹⁷. Feyzioğlu, o dönemki Türk toplumunun yapısını vurgulayarak kadınların anlaşmalı boşanma kurumundan erkeklerle eşit imkanlarda yararlanmalarının mümkün olmadığını belirtmiştir¹⁹⁸. Aksi görüşte olan Gürsoy¹⁹⁹, düzenlemenin kadınların lehine olduğunu ve eşlerin temelinden sarsılmış bir evliliğe zorlanmaması gerektiğini ifade etmiştir. Kanun koyucu, “743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin ve 818 Sayılı Borçlar Kanununun 49. Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı’nın genel gerekçesinde *“743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin ve 818 Sayılı Borçlar Kanununun 49. Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı” genel gerekçesinde “Türk Kanunu Medenisinin geçimsizlik, imtizaçsızlık” sebebiyle boşanma hükümleri toplumumuzu en çok meşgul eden konular arasında olup, bir eşin kendi kusuru ile evlilik birliğini sarsmış olmasına rağmen geçimsizliğe dayanarak boşanma davası açamaması ve eşlerin boşanma için anlaşmış olmalarının boşanma kararı verilmesi için yeterli sayılmaması sebebiyle evlilik birliğini temelden sarsan olayların vukuuna rağmen boşanma kararı verilememesi eşleri müşkül durumda bırakmakta, eşler fiilen ayrı yaşamakta, evlilik sadece hukuken devam etmektedir. İşte bu iki sebebe işlerlik kazandırabilmek için yeni düzenleme ile, belli şartların tahakkuku halinde; daha ziyade kusurlu eşe de boşanma davası açma hakkı tanınmış ve kendi aralarında anlaşarak karar vermiş kimselere de bu imkân sağlanmıştır.”*²⁰⁰ ifadeleri ile anlaşmalı boşanma kurumunun kabul edilme sebeplerini belirtmiştir.

Anlaşmalı boşanma kurumunun Türk hukukunda kabulü ve gelişimi incelendiğinde toplumsal gelişmelerin, kadının toplumdaki ve aile hayatındaki

¹⁹⁶Esat Şener, Medeni Kanunun Aile ve Nesep Bölümünde Çatışan Eğilimler, s. 234-235.

¹⁹⁷ Esat Şener, Medeni Kanunun Aile ve Nesep Bölümünde Çatışan Eğilimler, s.234-235.

¹⁹⁸ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Aile Hukuku (1979)**, 2. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979, s. 364-365.

¹⁹⁹ Görüş için bkz. Kemal Tahir Gürsoy, “Rızaya Dayanan Boşanma”, **Ankara Hukuk Fakültesi, 50. Yıl Armağanı 1925-1975**, C.2, Boşanma Hukuku Haftası, Ankara, Sevinç Matbaası, 1977, s. 151-163.

²⁰⁰ Genel Gerekçe, 1. Paragraf (Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 18, Yasama Yılı 1, S.25), s.1.

yerinin değişmesinin önemli etkileri olduğu görülmektedir. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 2020 yılı adli istatistikleri incelendiğinde, 2020 yılında açılan boşanma davalarının %48,7'sinin anlaşmalı boşanma şeklinde açıldığı görülmektedir²⁰¹. Bu bağlamda hukukumuzda, boşanma davalarının büyük bir kısmında eşlerin anlaştıkları ve anlaşmalı boşanma kurumunun önem arz ettiği görülmektedir.

Anlaşmalı boşanma oranının oldukça yüksek olduğu ülkemizde, anlaşmalı boşanma hallerinde idari makamlara boşanma kararı verme yetkisinin verilmesi kanaatimizce özellikle uygulama açısından yararlı olabilecektir²⁰². Zira boşanma sebeplerine ilişkin istatistikten de anlaşılacağı üzere mahkemelerin iş yükünün önemli bir kısmını anlaşmalı boşanmalar oluşturmaktadır²⁰³. Bu bağlamda, tarafların anlaştıkları boşanmalar ile sınırlı olmak üzere idari makamlara boşanma kararı verme yetkisinin verilmesi mahkemelerin iş yükünü azaltacak, tarafların hızlı ve daha az masraf ile boşanmaları mümkün olacaktır. Belirtmek gerekir ki kamu düzenini ilgilendiren bir kurum olan boşanmanın özellikle aile içi şiddet ya da çocuğun menfaatinin korunması gereken hallerde denetim makamı olmaksızın gerçekleşmesi kanaatimizce mümkün olmamalıdır²⁰⁴. Ayrıca çocuğun üstün menfaatinin idari makam tarafından değerlendirilmesi de mümkün değildir. Bu bağlamda aile içi şiddet ya da ihtilaflı bir durumun olmaması ve tarafların reşit olmayan çocuklarının bulunmaması hallerinde eşlerin anlaşması şartıyla kanaatimizce idari makamlara boşanma kararı verme yetkisinin verilmesi olumlu bir gelişme olacaktır. Mahkeme dışı makamlara boşanma yetkisi veren ülkeler incelendiğinde de çoğunlukla tarafların anlaşması, aile içi şiddet durumunun olmaması, reşit olmayan çocuğun

²⁰¹ Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2020, Ankara Hizmete Özel, s.161, Grafik 3.1.8, Bkz.

<https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22420211449082020H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> (Çevrimiçi), 20.05.2021.

²⁰² Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m.**, s.332.

²⁰³ 2020 yılında ülkemizde 246.561 boşanma davası açılmış olup 120.012 dava, anlaşmalı boşanma sebebine dayanarak açılmıştır. Bkz. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2020, Ankara Hizmete Özel, s.160-161, Tablo 3.1.10, bkz.

<https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22420211449082020H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> (Çevrimiçi), 20.07.2021.

²⁰⁴ Öğretide ayrıca maddi açıdan yetersiz eşler açısından da mahkeme denetiminin gerekli olduğu zira eşlerden birinin diğerine baskı yaparak menfaat dengesinin olmadığı anlaşmaların yapılabileceği belirtilmiştir. Bkz. Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m.**, s.333-334.

bulunmaması şartları ile bu yetkinin mahkeme dışı makamlara verildiği görülmektedir²⁰⁵. Doktrinde de haklı olarak belirtildiği üzere, farklı ülke hukuk sistemlerindeki düzenlemeler ve hukuk sistemimiz de dikkate alınarak yasal bir düzenleme ile eşlerin ve çocukların menfaatini koruyacak şartların belirlenmesi durumunda anlaşmalı boşanmanın idari makamlar önünde gerçekleştirilmesi imkanının sağlanması Türk hukuku açısından kabul edilebilir bir düzenleme olacaktır²⁰⁶.

2.3 Yabancı Boşanma Kararlarının MÖHUK hükümlerince Tanınması

2.3.1 Genel Bilgi

Yabancı boşanma kararı neticesinde ortaya çıkan hukuki durumun Türk hukuku açısından kesin hüküm ve kesin delil etkisini doğurabilmesi MÖHUK hükümleri çerçevesinde tanınması ile mümkündür.

MÖHUK m. 58 gereğince gerekli şartları taşıyan boşanma kararı Türk mahkemelerince tanınır ve nüfus kütüğüne tescil edilir. Tenfize ilişkin şartlar MÖHUK m.54/a hükmünde düzenlenen karşılıklılık şartı dışında yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında da aranacaktır (MÖHUK m.58). Buna göre MÖHUK m. 58 atfı ile MÖHUK m. 50’de tanıma için aranan ön koşullar, MÖHUK m.54’te karşılıklılık (m.54/a) şartı hariç tanıma için aranan asli koşullar düzenlenmiştir.

2.3.2 İdari Makamlar Tarafından Verilen Boşanma Kararlarının MÖHUK Hükümlerince Tanınmasına İlişkin Değerlendirme

Yabancı boşanma kararlarının tanınması MÖHUK m. 50-58 arasında düzenlenmiş olup m.50’ye göre “Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların...” tanınması ve tenfizi mümkündür. 17.04.2017 tarih ve 690 karar sayılı “Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemelerin Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 4.maddesiyle 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununa eklenen 27/A maddesi öncesi dönemde idari makamlarca verilen boşanma kararlarının Türk hukukunda etki doğurmasına ilişkin öğretide bir fikir birliği bulunmamaktadır²⁰⁷.

²⁰⁵Ülkelere örnek olarak İtalya, İspanya, Norveç, Özbekistan, Rusya, Ukrayna bkz. s.38-41.

²⁰⁶ Merve Ürem Çetinel ve Biset Sena Güneş, **a.g.m**, s. 335.

²⁰⁷ Çalışmamızın 38-41. sayfalarında yabancı idari makam tarafından verilen boşanma kararları incelenmiştir.

Genel görüş idari makamlarca verilen yabancı boşanma kararların hukuki sonuçlarını doğurmasının gerekliliğini kabul etmektedir²⁰⁸.

Öğretideki hâkim görüşe göre, yabancı idari makamlarca verilen boşanma kararları, mahkeme kararı niteliğinde olmamaları sebebiyle MÖHUK hükümlerince tanınamazlar²⁰⁹. Yargıtay kararları da idari makamlarca verilen boşanma kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınamayacağı hususunda istikrar içerisindedir²¹⁰. Öğretide, idari makamlarca verilen kararların tanınmasına ilişkin MÖHUK'ta yasal bir düzenleme yapılması gerekliliği belirtilmiştir²¹¹. Bu bağlamda, idari makamlarca verilen boşanma kararların tanınmasının mahkeme tarafından yapılması hususunda bir beklenti bulunduğu söylenebilir²¹². NHK m.27/A düzenlemesi, idari makamlarca verilen boşanma kararlarına etki tanınması yönünden genel görüşü destekler nitelikte olsa da düzenlemenin MÖHUK'ta yapılmaması ve tanınmanın mahkemeler tarafından gerçekleştirilmemesi gibi hususlarda beklentinin karşılandığı söylenemez²¹³.

²⁰⁸ Burak Huysal, Tescil, s.478.

²⁰⁹Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 118-119; Nuray Ekşi, Tanıma, s. 77; Rifat Erten, **a.g.e.**, s.191; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.709-710; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 544; Ziya Akıncı ve Cemile Demir Gökyayla, **a.g.e.**, s.47; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s.20; Ahmet Cemal Ruhi, **Türk Hukukunda Boşanma, Boşanmanın Sonuçları, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi (2004)**, Seçkin, Ankara, 2004, s. 791; Ahmet Cemal Ruhi, **Boşanma ile İlgili Yabancı İlamların Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi (2003)**, 1.bs., Seçkin, Ankara, 2003, s. 121; Lale Ayhan, İzmirli, **a.g.m.**, s. 80; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.38; Ata Sakmar, 1982, s.217; Tuğrul Arat, Tanıma, s.500; Işık Nazikioğlu, **a.g.m.**, s.481; Mustafa Reşit Belgesay, **a.g.e.**, s.219; Feriha Bilge Dinç, Nafaka ilamlarının Tanınması ve Tenfizi (Tez Çoğaltılmış Nüsha), Ankara, 1985, s.38; Günseli Öztekin Gelgel, Türk Devletler Özel Hukukunda Velayet Ve Vesayet Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Bazı Problemler, **MHB**, Yıl 35, Sayı 2, 2015, s.110; Işıl Özbakan, **a.g.e.**, s.145-146; Cemil Güner, Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanıma Kararı Alınmaksızın Tescili, **AkdHFD**, C.9, S. 2, 2019, s.302-303.

²¹⁰Yargıtay 2. H.D. 2008/13882 E., 2008/13079 K., 24.07.2007 T; Yargıtay 2. H.D. 1995/3612 E., 1995/4567 K., 13.04.1995 T., E.12495, K.14188 sayı ve 28.12.1998 tarihli kararlar Bkz. Nuray Ekşi, Tanıma, s. 78-79).

²¹¹ Nuray Ekşi, Tanıma, s.77; Burak Huysal, Tescil, s. 480; Uğur Tütüncübaşı, Yabancı Kararların Türk Hukukunda Tanınması Konusunda 690 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Düzenlenen Yenilikler, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, S. 2, 2017, s.123; Ahmet Cemal Ruhi, 2003, s. 121; Mehmet Tezgel, Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2011, s. 65; İdari makam kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınmaması hususunda eleştiriler için bkz. Pelin Güven, **Tanıma-Tenfiz**, Yetkin, 1.bs., Ankara, 2013, s. 28 vd., Ata Sakmar, 1976, s. 217; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 37.

²¹² Nuray Ekşi, Tanıma s.77; Burak Huysal, Tescil, s. 480.

²¹³ Burak Huysal, Tescil, s. 480; Sezen Gürhan, Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması ve Tescili, **Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, 2019, s.71.

Kanaatimizce de MÖHUK düzenlemesinin açık hükmü “mahkeme kararlarının” tanınmasına ve tenfizine imkân sağladığından yabancı idari makamlarca verilen boşanma kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınma ve tenfizi mümkün değildir. Her ne kadar NHK m.27/A düzenlemesi, idari makamlarca verilen boşanma kararlarının Türk hukukunda etki doğurmasını sağlaması açısından yerinde bir düzenleme olsa da kanaatimizce ihtiyaçlara tam olarak cevap vermemektedir. Bu bağlamda, öğretide haklı olarak belirtildiği üzere MÖHUK’un 50. maddesine eklenecek “yabancı ülke idarî makamlarınca verilen kararlar” ibaresi, NHK düzenlemesindeki şartların sağlanmaması halinde de kararların tanınmasının sağlanması açısından yerinde bir düzenleme olacaktır²¹⁴.

Çalışmamızın bu kısmında, idari makam kararlarının da MÖHUK hükümlerince tanınabileceğine ilişkin görüşün öğreti de mevcut olması ve idari makam kararlarının tanınmasına ilişkin diğer düzenlemelerin daha doğru anlaşılabilmesi için MÖHUK hükümlerince yabancı boşanma kararlarının tanınması hususuna yer verilmiştir.

2.3.3 MÖHUK Hükümlerince Tanınmanın Ön Koşulları ve Asli Koşulları

2.3.3.1 Tanınmanın Ön Koşulları

MÖHUK madde 50’de belirtildiği üzere tanıma için; “Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmın” olması gerekmektedir. Yabancı mahkeme tarafından verilmiş bir ilamın olması, ilamın hukuk davalarına ilişkin olması ve ilamın kesinleşmiş olması tanımanın ön şartlarıdır.

1.3.3.1.1 Yabancı mahkeme tarafından verilmiş bir ilam olması

MÖHUK hükümleri çerçevesinde tanıma, ancak yabancı bir devlet mahkemesi tarafından verilmiş ilamlar açısından mümkündür. Taraflara verilen hükmün nüshasına ilam denir²¹⁵. 6100 sayılı HMK²¹⁶ m. 294/1’de belirtildiği üzere “Yargılama sonunda uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihai karar, hükümdür.”.

²¹⁴ Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s.123.

²¹⁵ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.301/2; RG.4.2.2011-27836.

²¹⁶ RG.4.2.2011-27836.

MÖHUK m.50 açıkça yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizinin mümkün olduğunu belirtmektedir. Yargıtay da ilam niteliği taşımayan kararların tanıma ve tenfizinin mümkün olmadığını kararlarında vurgulamaktadır²¹⁷.

Yabancı mahkeme ilamı, yabancı devletin yargı organı tarafından verilen ve kesinleşmiş ilamdır²¹⁸. Kararın yabancı bir devletin egemenliği altındaki yargı organınca verilmesi gerekmektedir²¹⁹. Kararı veren yabancı devletin diğer devletler tarafından tanınmaması ya da kararın verildiği ülke üzerindeki egemenliğin değişmesi, tanıma ve tenfize engel oluşturmaz²²⁰. Ayrıca federe ya da konfedere devletler tarafından verilmiş kararların da tanınma ve tenfizi mümkündür²²¹.

Boşanma kararının adli makamlar dışında dini makamlar²²² ya da idari makamlar tarafından verilmesi halinde tanınmasının mümkün olup olmadığı hususu

²¹⁷Y.2.HD E.1990/3102, K.1990/9263, 11.10.1990 T. "...Yerine getirilmesi (tenfizi) istenilen yabancı ülke kararı, vasiyetnamenin açılıp saklanması öngören tedbir (önlem) niteliğindeki bir işlemdir...Çekişmesiz yargıyı dahi ilgilendirmeyen önlem niteliğindeki idari işlemin mahkemece verilmiş bir hüküm olarak kabulüyle yerine getirilmesine karar verilmesi doğru bulunmamıştır..." www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 04.04.2021; Yargıtay 2. HD 2007/4898 E., 2007/8730 K., 24.5.2007 T. "...Dava konusunu oluşturan ve tanınması istenen yabancı belge, vasiyetnamenin açılması ve yerine getirilmesi görevlisinin tayinine ilişkindir. Mahkeme kararı niteliğinde değildir. İdari nitelikte tasarrufa yöneliktir. İsteğin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir. (2675 S.K.m.38-42) ..."; Yargıtay 2. HD, 2006/14833 E., 2007/7727K., 7.6.2006 T. "...Davanın konusunu oluşturan ve tanınması istenen yabancı belge, şahit sözlerinin tespitine ilişkindir. Mahkeme kararı niteliğinde değildir. İsteğin reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır..."; Yargıtay 13.HD, E.1998/6747 K.1998/7537 T. 6.10.1998 "...2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanunun 34. Maddesine göre tenfiz kararı verilebilmesi için yabancı mahkemeden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bir ilâmın bulunmasının gerektiğini, davaya dayanak teşkil eden Almanya Wedding Sulh Hukuk Mahkemesi Merkezi İcra Mahkemesince verilen 30.10.1996 tarihli belgenin ilâm niteliğinde bir belge olmayıp, ilamsız ihbara bağlı olarak verilmiş bir icra kararı olduğunu, kararın ilâm niteliğinde olmamasından ötürü, tenfizinin mümkün olmadığını...". www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 04.04.2021.

²¹⁸ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.702.

²¹⁹ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 117; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.37; Ata Sakmar, 1982 s. 15; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.35; Tuğrul Arat, **a.g.e.**, s.500; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.61; Ziya Akıncı, 2020, s.185; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.634.

²²⁰ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.702; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.35; Tuğrul Arat, **a.g.e.**, s.500; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.61; Ziya Akıncı, 2020, s.185; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.637; Ata Sakmar, 1982, s.16-17; Erol Karaaslan ve Varol Karaaslan, Alman ve Türk Hukukuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması, **Adalet Dergisi**, S. 22, 2005, s.125.

²²¹ Aysel Çelikel, Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.702; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.37; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.61; Işıl Özbakan, **a.g.e.**, s. 148.

²²² İslam Hukukunun uygulandığı ülkelerde, erkeğin herhangi bir makama başvurmaksızın tek taraflı irade beyanı ile boşanması mümkündür (Talak). Öğretide çoğunluk görüşü, talak hakkında yabancı mahkeme tarafından bir tespit kararı verilmiş olsa dahi kadının savunma hakkına riayet edilmemesi, adil yargılanma hakkının ihlali ve kamu düzenine aykırılık gerekçeleriyle bu boşanmaların tanınmaması gerektiğini savunmaktadır. Ancak içerdikleri maddi vakıalar hukuki delil olarak değerlendirilebilir. Bkz. Berivan Gökçenay, Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi Mümkün Mahkeme

öğretide tartışmalıdır. Bir görüş, kanun hükmündeki açıklık sebebiyle adli makam dışındaki herhangi bir makam tarafından verilen boşanma kararının tanınmasının mümkün olmadığını belirtmektedir²²³. Ancak kanunda yapılacak bir düzenleme ile adli makamlar dışındaki makamların verdiği kararların tanınma ve tenfizi mümkün olacaktır²²⁴. Diğer görüş ise idari makamlarca verilen boşanma kararlarının tanınmasının mümkün olmadığını belirtmekte ancak bu kararların dolaylı bir hukuki etki yaratabileceğini savunmaktadır. Bu görüşe göre idari makamlarca verilmiş boşanma kararları hakkında tespit davası açılarak kararların hukuki etki doğurması sağlanabilir²²⁵. Üçüncü görüş ise tanınmanın niteliğinden hareket ederek tenfizde olduğu gibi icra edilebilirlik söz konusu olmadığından tenfiz için gereken şartların tanınmada ancak niteliğine uygun düştüğü ölçüde aranacağını belirtmekte olup adli makamlar dışında verilen boşanma kararlarının tanınmasının mümkün olduğunu savunmaktadır²²⁶. Adli makam dışındaki kararların tanınabilmesi için kararı veren ülkenin makamının boşanma hususunda yetkili olması gerekmektedir²²⁷. Son görüş ise mahkeme kararlarının dar ve geniş anlamda mahkeme kararı olarak ayrıldığını vurgulamaktadır²²⁸. Dar anlamda mahkeme kararı, yargı yetkisini kullanan mahkemelerin nihai kararı olarak tanımlanmakta, geniş anlamda mahkeme kararı ise yargı yetkisini kullanan resmi makamın uyuşmazlığı sona erdiren kararı olarak tanımlanmaktadır²²⁹. Bu görüşe göre adli olmayan makamlarca verilen boşanma kararları, geniş anlamda mahkeme kararı niteliği taşıdıklarından adil yargılanmayı

Kararları, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Doktora Tezi, İstanbul, 2009, s.139-141; Belirtmek gerekir ki kararın tanınmasını kadının istemesi halinde kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle reddedilmeyecektir. Kadıköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 7.2.1991 tarihli kararı bkz. Aysel Çelikel, Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.710.

²²³ Ergin Nomer, DHH (2017), s.506-507; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.38; Ata Sakmar, 1982, s.217; Tuğrul Arat, **a.g.e.**, s.500; Işık Nazikioğlu, **a.g.e.**, s.481; Mustafa Reşit Belgesay, **a.g.e.**, s.219; Feriha Bilge Dinç, **a.g.t.**, s.38; Günseli Öztekin Gelgel, **a.g.m.**, s.110.

²²⁴ Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.38; Ahmet Cemal Ruhi, 2003, s.121; "...Yargıtay'ın aksi yönde uygulamasına son vermek ve konunun uygulama açısından aydınlığa kavuşturulması için adli mahkemeler dışında boşanma kararı verme yetkisine sahip resmî makamlar tarafından gerçekleşen boşanmaların tanınıp tenfiz edilebileceği yönünde özel bir düzenleme yapılması da faydalı olacaktır." Bkz. Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.65.

²²⁵ Ali İhsan Özügür, **Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler, Boşanma ve Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları**, 3.bs., Ankara, Adalet, 2008, s. 1237; Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e.**, s. 491-493; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.62; Burak Huysal, Tescil, s.479-480.

²²⁶ Ata Sakmar, 1982, s.217; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.36-37; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.62; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.14; Işıl Özbakan, **a.g.e.**, s. 120.

²²⁷ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.37.

²²⁸ Şeref Ertaş, **a.g.e.**, s.380.

²²⁹ Şeref Ertaş, **a.g.e.**, s.380.

sağlamaları halinde tanınmaları mümkündür²³⁰. Belirtmek gerekir ki Yargıtay, mahkeme dışında verilen boşanma kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınmasının mümkün olmadığını belirtmektedir²³¹.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu, 10.02. 2012 tarih ve E. 2010/1 K. 2012/1 sayılı kararında “...Yabancı devletin usul hukukuna tabii olarak verilmiş olan bir mahkeme kararının, mahkeme ilamı niteliğinde olup olmadığı ve kesinleşme şartları, hiç şüphesiz ki münhasıran kararın verildiği ülkenin usul hukuka göre tayin ve tesbit olunur. Bu durum, bilindiği üzere milletler arası alanda gerekse Türk Mahkeme uygulanmasında kabul edilmiş bulunan, usul hukukunda *lex fori* prensibinin, diğer bir deyişle mahkemenin kendi usul hukukuna tabii olması prensibinin bir gereğidir. Nasıl ki, Türk Mahkemesinden verilmiş bir “mahkeme ilamını” yabancı bir devletin kendi usul hukuku kurallarına göre bir icra emri veya emirname olarak nitelemesi düşünülemez ise, aynı şekilde yabancı bir mahkeme kararının mahkeme ilamı niteliğinin Türk usul hukuku hükümlerine göre belirlemesi de söz konusu olamaz. Nitekim, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanunda tenfiz için 54. maddede öngörülen usul hukukuna ilişkin şartlardan, kararı veren mahkemenin tabii olduğu usul hukukuna göre değerlendirilebileceği ilkesinden hareket edildiği açıktır. Bu bakımdan kendi usul hukuku hükümlerine göre “ ilam” niteliğinde kabul edilen bir mahkeme kararını Türk İcra Hukukunda yer alan bir düzenlemeye benzeterek, belirli bir miktar paranın ödenmesi ihtarını içeren emirname veya “ödeme emri” olarak nitelemek

²³⁰ Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.64; “...Bazı ülkelerde anayasalar yasama ve idare organına da yargı yetkisi vermiş olabilir. Örneğin Danimarka kralı boşanma kararı verebilir. İşte bu ikinci halde geniş anlamda bir mahkeme kararı söz konusudur. Bu kararlar bir yargı organınca (mahkemece) verilmemekle birlikte tanıma ve tenfiz bakımından normal bir mahkeme kararının durumuna sahiptir. Yeter ki bunlar objektif bir yargılamanın özelliklerini taşısin, keyfi bir yargılamanın sonucu olmasın.” Bkz. Şeref Ertaş, “Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, s.380. Aksi görüş, kararın verildiği devlette mahkeme olarak kabul edilen kurumun, kararın tanınmasının talep edildiği devlette de mahkeme niteliği taşıması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Emre Esen, Alman Hukukunda İhtarlı Basit Dava Usulü (Mahnverfahren) Çerçevesinde Verilen Kararların Türk Hukukunda Tenfizi, **MHB**, Y.27, Sayı 1-2, 2007, s. 49-50.

²³¹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2008/13882 E., 2008/13079 K., 24.07.2007 T. “...Davacı, N. H.V.Hukuk ve İdare Şubesi tarafından verilen boşanma kararının tenfizi isteminde bulunmuştur. Davanın konusunu oluşturan ve tenfizi istenen yabancı belge mahkeme kararı niteliğinde olmadığından davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...”; Yargıtay 2. HD. 28.12.1998 tarih; 1998/12495 E; 1998/14188 K “...Köpenag valiliğince düzenlenmiş boşanma belgesinin mahkeme kararı olduğu kabul edilerek mahkeme kararının tanınarak tenfizi ve nüfus kaydına boşanma ile ilgili şerh verilmesine karar verilmiş olması usul ve kanuna aykırı bulunmuştur.”. www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 04.04.2021.

olanaksızdır. Öyleyse, tenfize uygun yabancı bir mahkeme ilamının, 5718 sayılı Kanunda sınırlı olarak sayılan şartları taşıması halinde tenfize karar verilmesi gerekir.” ifadelerine yer vermiştir. Kararda belirtildiği üzere mahkeme kararının, ilam niteliği ya da kesinleşmiş olup olmadığı verildiği ülke hukukuna göre belirlenecektir²³². Boşanma hususunda karar vermeye yetkili yabancı devlet makamının, mahkeme niteliği taşıyıp taşımadığı hususu da kararın verildiği ülke hukukuna göre belirlenecektir²³³. Kanaatimizce MÖHUK’un açık düzenlemesi karşısında kararı veren makamın mahkeme olmaması halinde yabancı boşanma kararının MÖHUK hükümlerince tanınması mümkün olmayacaktır. Kanun koyucu, evlat edinmeye ilişkin yabancı idari makam kararlarının tanınması hususunda NHK m.30’da açık düzenlemeye yer vermiştir. Ayrıca Çocukların Velayetine İlişkin Kararların Tenfizi ile Çocukların Velayetinin Yeniden Tesisine İlişkin Avrupa Sözleşmesi²³⁴ çerçevesinde idari makamlarca verilen velayet kararlarının tenfizi mümkündür. Belirtildiği üzere yabancı idari makamlarca verilen kararların tanıma ve tenfizine imkân verilen haller açık düzenlemelerle belirtilmektedir. Kanaatimizce idari makamlarca verilen boşanma kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınabilmesi için Kanunda düzenleme yapılması gerekmektedir.

2.3.3.1.2 İlamın hukuk davalarına ilişkin olması

Yabancı mahkeme kararının tanıma ve tenfizi için MÖHUK m.50/1 gereğince ilamın hukuk davalarına ilişkin olması gerekmektedir. Özel hukuk işlem ve ilişkilerinden doğan bir uyuşmazlığın çözümüne ilişkin kararlar hukuk davalarına

²³² Yabancı mahkeme tarafından verilmiş ödeme emrinin Türk hukukunda tenfizine ilişkin bkz. Faruk Kerem Giray, “Tenfize İlişkin Üç Soru: Tenfize Konu Yabancı İlâmın Hukuk Devletinden Sadır Olması Gerekir Mi? Arabuluculuk Neticesinde Yapılan Sulh Anlaşması Tenfiz Edilebilir Mi? Yabancı Mahkemeden Sadır Ödeme Emri Kararı Tenfiz Edilebilir mi?” (Tenfize İlişkin Üç Soru), **Public and Private International Law Bulletin**, S.39/2, 2019, s.633-639; Yargıtay 2.HD 13.04.2005 tarihli (E.3612, K.4567) kararında, kararın mahkeme hükmü olup olmadığını Türk hukukuna göre de vasıflandırmıştır. Bu kararda öğretide belirtildiği üzere çifte vasıflandırma metodunu kullanmıştır. Bkz. Emre Esen, **a.g.m.**, s.50.

²³³ Kararın verildiği ülke hukukuna göre mahkeme olarak kabul edilen makamın mahkeme niteliği taşıyıp taşımadığına ilişkin kural olarak tenfiz devleti hukuku çerçevesinde bir değerlendirme yapılamaz. Ancak öğretide haklı olarak belirtildiği üzere kararın verildiği ülke hukukunda mahkeme olarak adlandırılmasına rağmen yargılama faaliyetinin unsurları bulunmayan ilam; tenfiz devleti açısından adil yargılanma ilkesine (AİHS m.6) veya ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına (AİHS m.13) aykırılık sebebiyle MÖHUK m.54/1-c’de belirtilen “hükümün kamu düzenine açıkça aykırı olmaması” şartını sağlamaması sebebiyle tenfiz edilemeyecektir. Bkz. Faruk Kerem Giray, Tenfize İlişkin Üç Soru, s. 618.

²³⁴ RG: 2.11.1999-23864.

ilişkindir²³⁵. Kararın hukuk davalarına ilişkin olup olmadığının tespiti vasıflandırma yoluyla yapılacaktır²³⁶. Usul hukukuna ilişkin meselelerde vasıflandırma lex foriye göre yapılır. Bu bağlamda hâkimin hukukuna göre hukuk davası niteliği tespit edilecektir²³⁷. Hâkimin hukuku tanıma ve tenfiz taleple edildiği ülke hukuku olup Türk hukukuna göre vasıflandırma yapılacaktır.

MÖHUK m.50/2 ceza ilamlarında yer alan ancak özel hukuka ilişkin olan kişisel haklarla ilgili hükümlerin tanıma ve tenfizin istenebileceğini düzenlemiştir.

Boşanma Türk hukukunda Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiş olup medeni hukukun bir dalı olarak özel hukukun içerisinde yer alır. Dolayısıyla boşanma kararları hukuk davalarına ilişkin olduğundan tanıma ve tenfizi mümkündür.

2.3.3.1.3 İlamın kesinleşmiş olması

Yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi için kararı veren devlet kanunlarına göre kesinleşmesi gerekmektedir. Kararın kesin hüküm niteliği şekli anlamda kesin hüküm ve maddi anlamda kesin hüküm olmak üzere iki türdür. Şekli anlamda kesin hüküm karara karşı kanun yollarına artık başvurulamayacağını, müracaat edilecek kanun yollarının kalmadığını ifade eder²³⁸. Maddi anlamda kesin hüküm, kararın daha sonra açılan davada bağlayıcı olmasını, aynı konu, taraflar ve dava sebebi ile ikinci bir dava açıldığında farklı bir karar verilemeyeceğini ve ilk

²³⁵ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.708; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.120; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.38; Ata Sakmar, 1982, s.20; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.639; Şeref Ertaş, **a.g.m.**, s.380-381; Tuğrul Arat, **a.g.e.**, s.500; Ziya Akıncı, 2020, s.119; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.34; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.62; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.17.

²³⁶ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.639; Ergin Nomer, DHH (2017), s.509; Aysel Çelikel, Bahadır Erdem, 2020, s.708-709; Ziya Akıncı, 2020, s.118-119; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.34; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.38-39; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.62; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.17.

²³⁷ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.639; Ergin Nomer, DHH (2017), s.509; Aysel Çelikel, Bahadır Erdem, Milletlerarası Özel Hukuk, 2020, s.708-709; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.39; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.34.

²³⁸ Bkz. sayfa 23-24.

kararın dikkate alınması zorunluluğunu ifade eder²³⁹. Belirtmek gerekir ki şekli anlamda kesinleşmeyen hüküm, maddi anlamda da kesinleşemez²⁴⁰.

Tanıma ve tenfize konu olan kararların şekli anlamda kesin hüküm niteliği taşımasının yeterli olup olmayacağı hususu öğretide tartışmalıdır. Bir görüş tanıma ve tenfize konu ilamın hem şekli anlamda hem de maddi anlamda kesin hüküm niteliği taşıması gerektiğini savunmaktadır²⁴¹. Diğer görüş ise ilamın şekli anlamda kesin hüküm niteliği taşımasını yeterli görmektedir²⁴². Kanaatimizce tanıma ve tenfize konu kararın hem maddi hem de şekli anlamda kesinleşmesi gerekmektedir. Zira MÖHUK'ta yer alan kesinleşme şartı ile uyumsuzluğun kesin ve nihai olarak çözülmüş olması kastedilmektedir²⁴³. Ayrıca hükmün yalnızca şekli anlamda kesinleşmesi hukuki güvenliğin sağlanması açısından yeterli olmayacaktır²⁴⁴.

Hâkim, ilamın verildiği ülke hukukuna göre kesinleşip kesinleşmediğini resen inceler²⁴⁵. MÖHUK m. 53/2 gereğince “İlamın kesinleştiğini gösteren ve o ülke

²³⁹ Aysel Çelikel, Bahadır Erdem, Milletlerarası Özel Hukuk, 2020, s. 703; Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s. 108; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.121; Necip Bilge ve Ergun Önen, **a.g.e.**, s.703-704; Baki Kuru, HUKU, C.5, s.5062.

²⁴⁰ Yar 16. HD, T.15.07.1991, E. 1990/12819, K. 1991/10931 “...Maddi anlamda kesin hükmün taraflar yönünden bağlayıcılığı tartışmasızdır. Ancak, maddi anlamda kesin hükmün varlığını kabul edebilmek için, hükmün şekli anlamda kesinleşmesi gerekir...”. Naklen Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s.109.

²⁴¹ Işıl Özbakan, **a.g.e.**, s.150; Aysel Çelikel, “Yeni Kanuna göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfiz Şartları”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C.2,S.2, 1982, s. 13; Erdoğan Göğçer, **a.g.e.**, s.386: “Hukuki güven açısından her iki koşulun birlikte aranması gerektiği görüşü üstün tutulmalıdır.”; Aysel Çelikel, Tanıma, s. 101-102; Ergin Nomer, Yabancı Çekişmesiz Yargı Kararlarının Tanınmasında Kesinleşme Şartı”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, 2. bs., İstanbul, 2001, s.911; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.41; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 349; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 711; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 644.

²⁴² Ata Sakmar, 1982, s.57; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.38; Şeref Ertaş, **a.g.m.**, s.391; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.121; Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s.109, Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, 68; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.19-20.

²⁴³ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s.644.

²⁴⁴ Cemal Şanlı, Yabancı Veraset İlamlarının Türk Mahkemelerinde “Tanınması”, veya “Delil” Olarak Kullanılması, **İlhan Postacıoğlu’na Armağan**, İstanbul, 1990, s. 296-297.

²⁴⁵ Erdoğan Göğçer, **a.g.e.**, s.386; Ata Sakmar, 1982, s.58; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2007/15184 E., 2008/15306 K., T. 12.06.2007 “Yabancı mahkeme kararının (boşanma) davacısı kadındır. Kararın birinci sahifesinin üst kısmında “işbu 02.02.2006 günlü kararın 1-6. maddeleri 15.03.2006 günü hukuken kesinleşmiştir.” denilmektedir. Bu nedenle, mahkemenin boşanma ve yargılama giderlerinin taraflar arasında paylaşılması yönünden kesinleştiği, diğer bölümleri yönünden kesinleşmediği gerekçesi yerinde değildir. Bu husus nazara alınmaksızın yazılı şeklide hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.”; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 26.12.2007 T. ve E.2007/21661 K.2007/17790 “2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 37’nci maddesinde tenfiz dilekçesine eklenecek belgeler belirtilmiş olup, bu hükme göre yabancı mahkeme ilamının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı ve onanmış tercümesi ile, ilamın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesinin dilekçeye eklenmesi

makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge...” dava dilekçesine eklenmelidir. Yabancı mahkemece verilen karar verildiği ülke hukukuna göre geçici nitelikte bir kararsa kesin hüküm niteliği taşımadığından tanıma ve tenfizi mümkün olmaz.

2.3.3.2 Tanımanın Asli Koşulları

MÖHUK m. 58 atfı ile MÖHUK m.54’te tanımanın asli koşulları düzenlenmiş olup (m.54/a hariç), yabancı mahkeme kararının tanınması için ön koşullar yanında bu asli koşulları da taşıması gerekmektedir.

2.3.3.2.1 İlâmın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Giren Bir Konuda Verilmemiş Olması

Bir yetki kuralının milletlerarası özel hukukta münhasır yetki olarak nitelendirilebilmesi için davanın sadece Türk mahkemelerinde açılabilmesi gerekmektedir²⁴⁶. Yetki sözleşmesi yoluyla münhasır yetkili mahkemenin yetkisi bertaraf edilemeyeceği gibi yabancı bir mahkemenin yetkilendirilmesi de mümkün değildir.

İç hukukta ise münhasır yetkiden değil kesin yetkiden bahsedilir. Kesin yetki kurallarının milletlerarası özel hukuk gereğince Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğu konulardan olduğu söylenemez²⁴⁷. Uyuşmazlık konusu davanın yalnızca Türk mahkemelerinde açılabilirdiği hallerde Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi kabul edilir. Bu hususta yetki kuralının uyuşmazlığın sadece Türk

zorunludur. İncelenen dosyada, tanınması istenilen yabancı mahkeme kararının kesinleştiğini gösteren herhangi bir yazı veya belgenin bulunmadığı görülmektedir. Mahkemece eksiklikler giderilmeden davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.”. www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 07.04.2021.

²⁴⁶ Ata Sakmar, 1982, s.99; Şeref Ertaş, “Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, s.394. Yılmaz Altuğ, **Türk Milletlerarası Usul Hukuku**, 3. Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1983. s.122; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s.41; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e**, s.740-741; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 523; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 660-661; Vahit Doğan, **a.g.e**, s. 125-126; Ziya Akıncı, 2020, s. 203; Ergin Nomer, Yabancı İlamların Tenfizinde Mahkemenin Yetkisi ve Kamu Düzeni, **MHB**, Y.23, 2003, s. 566-567; Mehmet Tezgel, **a.g.t**, s. 85; Sezen Gürhan, **a.g.t**, s.25-26.

²⁴⁷ Ata Sakmar, 1982 ,s.99; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e**, s.740-741; Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e**, İstanbul, 2008, s.475; Bahadır Erdem, "22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda Düzenlenen Türk Mahkemelerinin Yetkisine İlişkin Kurallar ve Bu Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi"(Milletlerarası Yetki), **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni** , V.22, 2002, s.166; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 661; Ergin Nomer, Kamu Düzeni, s. 566; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s.40; Ergin Nomer, DHH (2017), s.523.

mahkemelerinde görülmesini sağlamak amacıyla düzenlenmiş olması gerekir²⁴⁸. Hâkim, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinin olup olmadığını resen inceler²⁴⁹.

Türkiye’de bulunan taşınmazların aynına ilişkin davalarda Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi olduğu hususunda öğretide görüş birliği vardır (HMK m.12)²⁵⁰. Yabancı mahkeme tarafından verilen Türkiye’de yer alan taşınmazın aynına ilişkin kararların tanınması ve tenfizi mümkün değildir²⁵¹. Yargıtay vesayete ilişkin eski kararlarında Türk mahkemelerinin münhasır yetkisini kabul etmiş olsa da bu görüşünü değiştirmiştir²⁵². İflas davalarında da Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi kabul edilmektedir²⁵³.

²⁴⁸ Ata Sakmar, 1982, s. 99; Emre Esen, Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması Ve Tenfizinde Münhasır Yetki Kavramı, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl 2002, Cilt 22 , Sayı 2, s.187; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 523; Ergin Nomer, Türklerin Kişi Hallerine İlişkin İhtilafları ve Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, **MHB**, S.1, Y.3, İstanbul, 1983, s.12; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.740-741; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 43; Ergin Nomer, “Yargıtay Kararlarında Devletler Özel Hukuk Kanunu” (Özel Hukuk), **Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul 1998, s. 715; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 661; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 84; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 125-126.

²⁴⁹ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.125.

²⁵⁰ Baki Kuru, 2001, s.634 vd; Yılmaz Altuğ, **a.g.e.**, s.123; Mustafa Reşit Belgesay, **a.g.e.**, s.222; Ergin Nomer, Yetki, s.12; Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e.**, s.475; Ata Sakmar, 1982, s.100; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.126; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.741; Işıl Özkan ve Uğur Tütüncübaşı, **Uluslararası Usul Hukuku**, 1.bs., Adalet, Ankara, 2017, s. 193-196; Şeref Ertaş, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, s.394.

²⁵¹ Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, **Medeni Usûl Hukuku**, C.1, 15. bs., On iki levha, İstanbul, 2017, s. 293-296; Şeref Ertaş, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, s.394; Bahadır Erdem, Milletlerarası Yetki, s.206; Emre Esen, **a.g.m.**, s.188; Esat Şener, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi”, **TNBHD**, S.41, 1984, s.8-9; Cemal Şanlı, “Türkiye’deki Gayrimenkullerle İlgili Bir Yabancı Boşanma Kararının Tenfizi”, **MHB**, S.1, Y.6, 1986, s.45; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.41.

²⁵² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2009/2-280 E., 2009/326 K., 08.07.2009: “... Kaldı ki 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun 411.maddesinde "Vesayet işlerinde yetki küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir." hükmüne yer verilmiş, MÖHUK 27.maddede ise "Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları tayin eder." düzenlemesi getirilmiştir. Vesayet işlerinde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi münhasır yetki olup yabancı mahkemece verilen vesayete ilişkin kararın tenfizine ve tanınmasına karar verilemez (MÖHUK 38 ve 42). Münhasır yetki kamu düzenine ilişkin olup yargılamanın her aşamasında dikkate alınabilir. Tenfiz kararı verilmiş olması Alman Mahkemesinin vesayet makamı olma durumunu değiştirmeyeceğine göre yapılan işlemlerin denetim imkanı da mümkün olmayacaktır...”. www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 09.04.2021; Yargıtay’ın, vesayete ilişkin yetki kurallarının münhasır yetki olduğuna ilişkin görüşü değişmiştir. Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E.2017/1924, K.2019/1060, T. 15.10.2019 “...Yargıtay uygulamalarında, Türk Medeni Kanunu’nun 411 ve 412.maddelerindeki yetkinin kesin ve kamu düzenine ilişkin olduğu kabul edilmektedir. Ancak, yukarıda da ifade edildiği gibi, kesin ve kamu düzenine ilişkin her yetki kuralı, milletlerarası hukuk yönünden münhasır yetki değildir. İç hukuk yönünden vesayette, kamu düzeni ve kesin yetki ilkeleri benimsenmiş ise de, burada amaç, kendisini ve malvarlığını, yönetmekten ve korumaktan yoksun olanlarla (Türk Medeni Kanunu’nun 404, 405. maddeleri), kendisini ve malvarlığını, yönetmek ve korumaktan yoksun bırakılanların (Türk Medeni Kanunu’nun 406, 407, 408. maddeleri) korunmasıdır. Bu hükümlerin devletin egemenlik ve hükümler hakkıyla bir ilgisi bulunmamaktadır...”. Ayrıca

Belirtmek gerekir boşanma davalarında Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi yoktur. İç hukukta yetki kuralları kamu düzenine ilişkin olup olmamalarına göre ayrılmaktadır²⁵⁴. Kamu düzenine ilişkin yetki kuralları ise kesin yetki kuralları ve kesin olmayan yetki kuralları olarak ikiye ayrılır²⁵⁵. Boşanma davaları hakkında yetki her ne kadar kamu düzenine ilişkin olsa da birden fazla mahkeme yetkili kılınmış olup kesin yetki söz konusu değildir²⁵⁶.

2.3.3.2.2 İlâmın Dava Konusu veya Taraflarla Gerçek Bir İlişkisi Bulunmadığı Halde Kendisine Yetki Tanıyan Bir Devlet Mahkemesince Verilmemiş Olması

Yabancı ilâmın tanınması ya da tenfizi talep edildiğinde Türk mahkemesi kural olarak yabancı mahkemenin yetkisini inceleyemez²⁵⁷. Ancak MÖHUK m.54, dava konusu ve taraflarla gerçek bir ilişkinin bulunmadığı hallerde itiraz üzerine tanıma ve tenfize engel olunabileceğini düzenlemiştir. Belirtmek gerekir ki aşırı yetki şartı ilk kez 5718 sayılı MÖHUK ile düzenlenmiştir²⁵⁸.

Mahkemelerin yetkisini belirleyen olağan yetki kurallarını kullanmayan yetki kuralları, aşırı yetki kuralları (“exorbitant jurisdiction”) olarak ifade edilmektedir²⁵⁹. Milletlerarası yetkinin belirlenmesinde olması gereken dava ile “gerçekçi ve objektif” bağlantının bulunmasıyken uygulamada devletlerin “zayıf, geçici ve

bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 2012/12365 E., 2013/483 K., 17.01.2013 T.; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 2013/18352 E., 2014/4459 K., 11.03.2014 T.; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2017/8099 E., 2018/405 K., T. 15.01.2018. Kararlar için bkz. www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 09.04.2021.

²⁵³ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.128; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.741; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.662.

²⁵⁴ Baki Kuru, Ramazan Aslan ve Ejder Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 21. bs., Yetkin, Ankara, 2010, s.150; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özokes, **a.g.e.**, s. 70-76.

²⁵⁵ Baki Kuru, Ramazan Aslan ve Ejder Yılmaz, 2010, s.150; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özokes, **a.g.e.**, s. 70-76.

²⁵⁶ Baki Kuru, Ramazan Aslan ve Ejder Yılmaz, 2010, s.177.

²⁵⁷ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 129; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 746; Ergin Nomer, DHH (2017), s.526; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.666; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.28.

²⁵⁸ 2675 sayılı MÖHUK döneminde aşırı yetkiye ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak aşırı yetkinin adil yargılanma hakkına etkisi sebebiyle aşırı yetki ile verilmiş kararlara ilişkin tanıma ve tenfiz talepleri kamu düzenine aykırı oldukları için reddedilebilir. Bkz. Ata Sakmar, 1982, s. 221.

²⁵⁹ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 129; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 746; Ergin Nomer, DHH (2017), s.526; Ziya Akıncı, 2020, s. 204-205; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.667; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.28; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.87; Kavram hakkında bkz. Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s.250-251.

sübjektif” milletlerarası yetki kurallarını benimsedikleri görülmektedir²⁶⁰. Davalı, dava konusu ya da taraflarla bağlantısı olmayan bir yerde yargılanması halinde, davayı takip etmekte zorlanabilir ya da alışkın olmadığı düzenlemelerle karşılaşarak mağduriyet yaşayabilir²⁶¹. Aşırı yetki kuralları ile yetkili olan mahkeme tarafından verilen yabancı kararın tanınma ve tenfizi talebi, davalının itiraz etmesi şartıyla reddedilecektir. İtiraz edilmemiş olsa dahi doğal hâkim ilkesine ve adil yargılama hakkına aykırılık olarak değerlendirilerek aşırı yetki kuralları ile verilen kararların tanınma ve tenfizi talebi, Türk kamu düzeninin müdahalesi sebebiyle reddedilebilecektir²⁶².

Yabancı boşanma ilamları açısından aşırı yetki teşkil edebilecek hallere örnek olarak İngiliz hukukunda, davalının geçici bir süreliğine İngiltere’de bulunduğu süreçte davaya ilişkin tebligatın İngiltere’de yapılması halinde İngiliz mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin kabul edilmesi verilebilir²⁶³. Her ikisi de Türk vatandaşı eşlerin boşanma davasının sadece tebligat İngiltere’de yapıldığı için İngiliz mahkemelerinde görülmesi halinde Türk mahkemesinde açılacak tanıma ve tenfiz davasında aşırı yetki itirazında bulunulabilecektir. Türk hukukunda ise MÖHUK m.41’de düzenlenen yetki kurallarında aşırı yetkinin söz konusu olabileceği kabul edilmektedir. MÖHUK m.41 düzenlemesi gereğince, Türk vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin davaların yabancı mahkemelerde açılmadığı ya da açılmadığı hallerde Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkemenin, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yerdeki mahkemenin, Türkiye’de sâkin değilse

²⁶⁰ Geçici, zayıf ve sübjektif bağlantıların kabul edilmesi kararın etkisini azaltır, davacının kendi lehine karar verecek mahkemelere gitme ihtimalini artırır. Bu hususlar milletlerarası özel hukuk hakkaniyeti ile bağdaşmaz. Bkz. Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.667.

²⁶¹ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 746-747; Ergin Nomer, DHH (2017), s.524-525; Ziya Akıncı, 2020, s. 205; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.667.

²⁶² Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 129; Ergin Nomer, DHH (2017), s.526; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.668-669; Ata Sakmar1982, s. 221; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.27.

²⁶³ Yiğit Gökçen, Milletlerarası Özel Hukukta Aşırı Yetki, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, **Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış)**, Ankara, 2019, s. 16; Dava ile daha yakın bağlantıya sahip bir mahkeme tespit edilirse forum non conveniens doktrini uyarınca mahkeme yetkisinden feragat edebilir. Bkz. Nuray Ekşi, Yabancı Mahkemenin “Aşırı” Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi”, **İKÜHFD**, Y. 9, S.2, 2010, s. 63; Farklı hukuk sistemlerindeki aşırı yetki kuralları hakkında bkz. Nuray Ekşi, **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, 2.bs, Beta, İstanbul, 2000, s. 56 vd.; Nuray Ekşi, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, s.256-281; Esra Dardağan, **Milletlerarası Usul Hukukunda “Aşkın Yetki” Kavramı**, Siyasal Kitabevi, Ankara 2005.

Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinin, bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinin yetkili olacağı düzenlenmiştir. Maddenin son fıkrasında yer alan Ankara, İstanbul ve İzmir mahkemelerinde bağlantı bulunmasa bile dava açılabilmesi aşırı yetki teşkil eder²⁶⁴.

2.3.3.2.3 Kararın Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması

2.3.3.2.3.1 Genel Bilgi

Bir devlet mahkemesinin vermiş olduğu kararı herhangi bir sınırlamaya tabi tutmaksızın uygulamak devletlerin egemenlik haklarına zarar verebilmektedir. Bu sebeple yabancı mahkeme kararlarının tanınma ve tenfizi belirli koşullara tabi tutulmuştur. MÖHUK m. 54/c gereğince yabancı ilamın tanıma ve tenfizi için hükmün kamu düzenine açıkça aykırı olmaması gerekmektedir.

Kamu düzeni, zamana ve mekâna göre değişken ve istisnai bir kavram olup genel bir tanımını yapmak oldukça zordur²⁶⁵. Doktrinde Ökçün kamu düzenini, “...belirli bir ülkede, belirli bir zamanda kamu yararlarını, kamu vicdanı ve genel ahlakı çok yakından ilgilendiren hususlar kamu düzeninin içine girer.”²⁶⁶ şeklinde ifade etmiştir. Çelikel ise kamu düzenini, “Bir toplumun temel yapısını ve çıkarlarını koruyan kurallar” olarak tanımlamıştır²⁶⁷. 10.02.2012 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı “...Burada esas alınması gereken kıstas, yabancı ilamın Türk Hukukunda bir veya birden çok kanun hükümlerine aykırı bulunmasından çok, Türk Hukukunun temel değerlerine, Türk genel adap ve ahlak anlayışına Türk kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışına ve hukuk siyasetine, Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklere milletlerarası alanda geçerli ortak ve kabul görmüş hukuk prensiplerine, ikili anlaşmalara, gelişmiş toplumların ortak benimsedikleri ahlak ve adalet anlayışına, medeniyet seviyesine siyasi ve ekonomik rejimine bakmak olmalıdır²⁶⁸” şeklinde tanıma ve tenfizde kamu düzenine ilişkin kıstasları

²⁶⁴ Nuray Ekşi, Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, s. 59; Mehmet Tezgel, **a.g.e.**, s.90.

²⁶⁵ Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.47; Gülören Tekinalp, 2020, s.49; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 748; Erdoğan Göger, **a.g.e.**, s.102; Şeref Ertaş, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, s.396.

²⁶⁶ A. Gündüz Ökçün, **Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Yayınları, Ankara, 1967, s. 14.

²⁶⁷ Aysel Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk (1992)**, 3. bs., Beta, İstanbul, 1992, s. 134.

²⁶⁸ YİBK, 10.02.2012 tarih ve 2010/1 E, 2012/1 K. sayılı kararı. www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 04.04.2021.

belirtmiştir. Kamu düzeni kavramının içeriğinin tam olarak belirlenmesi mümkün değildir. Bu sebeple sınırları tam olarak belirtilmemiş ve hâkimin takdirine bırakılmıştır²⁶⁹.

İç hukuktaki kamu düzeni kavramı ve milletlerarası özel hukuktaki kamu düzeni kavramı farklıdır²⁷⁰. İç hukukta kamu düzeni, tarafların serbest iradelerini ortadan kaldırırken, milletlerarası özel hukukta kamu düzeni, yabancı hukukun uygulanmasını engeller²⁷¹. Ayrıca iç hukukta kamu düzenini ilgilendiren her kural, milletlerarası özel hukukta kamu düzenini ilgilendirmez²⁷². Öğretide, kamu düzeninin hangi hukuk alanı açısından incelenecekse, o alan açısından değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek, iç hukuk bakımından kamu düzeni ve devletler hususi hukuku bakımından kamu düzeni ayrımı yapılmıştır²⁷³.

Hükmün kamu düzenine aykırı olması ile kuralın soyut anlamda aykırılığı değil kuralın uygulanması ile verilen kararın somut anlamda kamu düzenine aykırılığı kastedilmektedir²⁷⁴. Belirtmek gerekir ki MÖHUK m.5'te düzenlenen yabancı hukukunun uygulanmasını engelleyen kamu düzeni ile tanıma ve tenfiz şartları arasında düzenlenen kamu düzeninde temelde bir farklılık bulunmamakla beraber iki düzenlemenin uygulama alanı ve kamu düzeninin müdahale gücü farklıdır²⁷⁵. Milletlerarası özel hukukta kamu düzeninin amacı, kamu düzenine aykırı hukukun uygulanmasını engellemektir ve kamu düzeni müdahalesi ancak hâkimin yabancı hukuku uyguladığı durumlarda söz konusu olabilir²⁷⁶. Kamu düzeni müdahalesi için MÖHUK m. 5 gereğince, yabancı hukukta yer alan maddi hukuk hükmünün uygulanması sonucunda verilen kararın kamu düzenine aykırı olması gerekirken, tanıma ve tenfizde yabancı hükmün kamu düzenine açıkça aykırı olması

²⁶⁹ Ziya Akıncı, 2020, s.206; Erdoğan Göğer, **a.g.e.**, s.102, Ergin Nomer, DHH (2017), s.528; Ata Sakmar, 1982, s. 81.

²⁷⁰ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 748; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.46; A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s.14-15; Şeref Ertaş, **a.g.e.**, s. 395.

²⁷¹ A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s.14-15.

²⁷² A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s.15: İç hukukta ehliyet kamu düzenini ilgilendirse de sadece uyumsuzluğun ehliyetle ilişkin olması sebebiyle yabancı hukukun uygulanmasına engel olunamaz.

²⁷³ A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s.16: Yazar milli kamu düzeni ve milletlerarası kamu düzeni ayrımını (Bartın, Principles, C.1, s.369), her devletin kendisine ait kamu düzenine sahip olması gerekçesiyle eleştirmiştir.

²⁷⁴ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 130; Ata Sakmar, 1982, s.79; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 748.

²⁷⁵ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 130; Ergin Nomer, DHH (2017), s.527.

²⁷⁶ Ergin Nomer, DHH (2017), s. 528-529.

gerekmektedir²⁷⁷. Yabancı kararın tanınma ve tenfizinde ise kamu düzeninin daha geniş bir etkisi söz konusu olup usul hukukuna aykırılık da kamu düzenine aykırılık sebebiyle tanıma ve tenfiz talebinin reddedilmesine sebep olabilir²⁷⁸. Tanıma ve tenfizde kamu düzeninin müdahale yetkisi daha zayıf olup öğretide bu durum yumuşatılmış etki olarak ifade edilmektedir²⁷⁹. Uyuşmazlık konusunun tanıma ve tenfizin istendiği ülke ile bağlantısının azalması halinde kamu düzeninin etkisi de azalacaktır²⁸⁰. Tanıma ve tenfizde kamu düzeninin yalnızca olumsuz etkisi vardır²⁸¹.

MÖHUK m.54/c düzenlemesi hükmün kamu düzenine açıkça aykırı olması halinde tanıma ve tenfiz edilemeyeceğini düzenlemiştir. Hüküm, yargılama neticesinde uyuşmazlık hakkında verilen nihai karardır. Tanıma ve tenfizde kamu düzeninin konusunu, hükme bağlanmış hukuki sonuçlar oluşturur²⁸². Hâkim, yabancı mahkeme kararının uygulanması halinde ortaya çıkacak sonuçların Türk kamu düzenine aykırı olup olmadığını inceler²⁸³. Belirtmek gerekir ki düzenlemenin kötüye kullanılmasının önlenmesi için hükmün “açıkça” aykırı olması şartı getirilmiştir²⁸⁴. Hükmün Türk hukukunun emredici kurallarına aykırı olması, usul kurallarının ve ispat kurallarının farklı olması, kararın doğru olmaması ya da davanın Türk mahkemelerinde görülmesi halinde farklı bir karar verilecek olması kamu düzeni müdahalesini gerektirmez²⁸⁵. Yargıtay’ın bir kararında belirttiği üzere “toplumun huzurlu ve uyumlu bir yaşam sürebilmesi için uyulması zorunlu hukuki ve vicdani

²⁷⁷ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 131-132.

²⁷⁸ Ergin Nomer, DHH (2017), s. 529-530.

²⁷⁹ Ata Sakmar, 1982, s.79; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 530.

²⁸⁰ Ergin Nomer, DHH (2017), s. 530.

²⁸¹ Öğretide, yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında kazanılmış hakkın varlığı sebebiyle, kamu düzeninin olumsuz etkisinin tenfizden daha sınırlı olması gerektiği ileri sürülmüştür. (Muhammed Raşit Seviğ ve Vedat Raşit Seviğ, **Devletler Hususî Hukuku**, 3.bs., İsmail Akgün Matbaası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1962, s.457). Ayrıca kişi hallerine ilişkin kararlarda kamu düzeninin aranmaması gerektiği ileri sürülmüştür (Tuğrul Arat, “Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, s.442-443). Bu görüşler, kazanılmış hakların tanınmasında kamu düzeni etkisinin sınırlı olmasının, yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında kamu düzeninin müdahalesinin olmayacağını göstermediği gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bkz. Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 47-48; A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s.120-121.

²⁸² Cemile Demir Gökyayla, **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanıma ve Tenfizinde Kamu Düzeni**, Seçkin, Ankara, 2001, s.128; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 527.

²⁸³ Cemile Demir Gökyayla, Kamu Düzeni, s.128; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.748-749; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 676.

²⁸⁴ Ergin Nomer, DHH (2017), s.527.

²⁸⁵ Ziya Akıncı, 2020, s.207; Ergin Nomer, DHH (2017), s.533,535; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 669.

kurallara açıkça aykırılık²⁸⁶ halinde kamu düzenine aykırılık söz konusudur. Türk hukukunun vazgeçilmez temel prensiplerine, Türk hukukunun temel değerlerine, Anayasa’da düzenlenen temel hak ve özgürlüklere, adap ve ahlak anlayışına, milletlerarası alanda kabul görmüş prensiplere aykırı hükümlerin tanınma ve tenfizi kamu düzeni müdahalesi sebebiyle mümkün değildir²⁸⁷. Kamu düzeni kavramı değişken olup yabancı mahkemede kararın verildiği tarihte, kamu düzenine aykırı olan bir hüküm, Türk mahkemesinde tanıma ve tenfizin talep edildiği tarihte kamu düzenine aykırı olmayabilir²⁸⁸. Öğretide haklı olarak belirtildiği üzere kamu düzenine aykırılığın gerçekleşip gerçekleşmediği, tanıma ve tenfiz kararının verileceği tarihteki kamu düzeni açısından değerlendirilmelidir²⁸⁹.

2.3.3.2.3.2 Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınmasında Kamu Düzeni Etkisinin Görülebileceği Haller

2.3.3.2.3.2.1 Boşanma Davasında Davalının Savunma Haklarının İhlal Edilmiş Olması

Savunma hakkı, Anayasa m.36 ve AİHS m.6 ile adil yargılanma hakkı çerçevesinde güvence altına alınmış olup bu ilkenin ihlali tanıma ve tenfiz talepleri için aynı zamanda kamu düzenine aykırılık teşkil edecektir²⁹⁰. MÖHUK m. 54/ç düzenlemesi, kararı veren mahkemeye davalının usulüne uygun çağrışmamış olması,

²⁸⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 17.02.1997 T., 1996/675 E., 1997/1633 K.

²⁸⁷ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2017/6657 E., 2018/196 K., 11.01.2018 T.; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 2014/7513 E., 2014/9261 K., 10.06.2014; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2013/16635 E., 2014/3011 K., 17.02.2014 T.; Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 2013/6886 E., 2013/8478 K. 27.05.2013 T. www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 04.04.2021.

²⁸⁸ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s. 48; A. Gündüz Ökçün, **a.g.e**, s.128; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 676.

²⁸⁹ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 676; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s. 48; Işıl Özkan ve Uğur Tütüncübaşı, **a.g.e**, s 215; Öğretide, MÖHUK m. 59 gereğince yabancı karar, kesin hüküm etkisini kesinleştiği tarihten itibaren doğuracağı için yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihteki kamu düzeni anlayışının dikkate alınacağı belirtilmiştir. Bkz. Ayhan Dolunay, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınma ve Tenfizinde Kamu Düzeni, **Yakın Doğu Üniversitesi, Yıldırım Uler’e Armağan**, Lefkoşa, S.45, 2014, s. 54. Kanaatimizce MÖHUK m.59 hükmünü kamu düzeni anlayışı açısından kabul etmek yerinde değildir. Kamu düzeni açısından kesinleşme tarihini kabulü MÖHUK m. 59’un amacıyla bağdaşmadığı gibi değişken bir husus olan kamu düzeni anlayışına da uygun değildir. Örneğin anlaşmalı boşanmaya ilişkin Türk hukukunda düzenlemenin yer almadığı ve bu şekilde gerçekleştirilen boşanmalara ilişkin tanıma taleplerinin reddedildiği dönemde gerçekleşen yabancı boşanma kararının tanınması talebinin, o tarihte anlaşmalı boşanma kurumunun kamu düzenine aykırı olması sebebiyle reddedilmesi yerinde olmayacaktır.

²⁹⁰ Ergin Nomer, DHH (2017), s. 537; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e**, s.754-755; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 689-690.

davalının mahkemede usulüne uygun temsil edilmemesi, davalının kanuna aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmesi hallerinde, Türk mahkemesinde itiraz edilmesi şartı ile tanıma ve tenfiz talebinin reddedileceğini düzenlemiştir. Ancak öğretide, m.54/ç'nin kapsamına girmeyen hallerde, kamu düzenine aykırılık teşkil eden savunma haklarının ihlali söz konusuysa, tanıma ve tenfiz talebinin reddedileceği belirtilmektedir²⁹¹. MÖHUK m.54/ç'nin kapsamına girse dahi ağır ihlalin hâkim tarafından tespit edilmesi halinde, itiraz şartı gerçekleşmese dahi kamu düzenine aykırılık sebebiyle tanıma ve tenfiz talebi reddedilebilecektir²⁹².

Öğretide ve Yargıtay kararlarında, davalıya gerçek ve dürüst bir tebligat yapılmaması halinde kamu düzenine aykırılığın gerçekleşeceği belirtilmektedir²⁹³. Zira boşanma davası ile ilgili bilgi sahibi olmayan davalının savunma hakkını kullanması da beklenemez. Davalıya gerekli sürelerin verilmemesi ve delillerini hukuka uygun bir şekilde sunabilme imkanının sağlanmaması da savunma hakkını ihlal eden kamu düzenine aykırılık sebeplerindendir²⁹⁴. Belirtmek gerekir ki sunulan delillerin Türk hukukundaki temel esaslara göre kabul edilemeyecek bir nitelik taşıması halinde de kamu düzeni müdahalesi söz konusu olacaktır²⁹⁵.

²⁹¹ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.768; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 48-49; Ergin Nomer, DHH (2017), s.536; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 53; Aysel Çelikel, 1982, s.10-11; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 688; A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s. 127; Şeref Ertaş, **a.g.e.**, s.397; Ata Sakmar, 1976, s.239; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.101;

²⁹² Ahmet Cemal Ruhi, 2003, s. 101; Ergin Nomer, DHH (2017), s.536, Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e.**, s. 486.

²⁹³ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.49; Ata Sakmar, 1976, s.239; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 53; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 754-755; A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s.127; Cemile Demir Gökyayla, Kamu Düzeni, s. 209; Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e.**, s. 486; Ata Sakmar, Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, s.78; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 103; Yargıtay 2. HD., 2009/8144E. 2009/12603K., 25.06.2009 T. "Davalı kadının 31.01.2008 tarihinden sonra yurt dışına çıkmadığı ve Türkiye'de ikamet ettiği dosya içindeki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. Davacı kocanın Belçika Gent Mahkemesinde 16.10.2006 tarihinde açtığı davada, davalı kadının adresini Belçika göstererek gıyabında boşanma kararı alıp bu kararı yine Belçika'da 30.01.2007 tarihinde kesinleştirmesi, davalı kadının savunma hakkını kısıtlaması sonucunu doğurduğundan açıkça kamu düzenine aykırıdır. (MÖHUK. m. 54) ..."www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 12.04.2021; Yargıtay 2.HD. E.2009/532, K.2009/6718, 08.04.2009 T., "...Kendisine karşı tanıma istenilen davalının hükmü veren mahkemeye o yer kanunları uyarınca usulüne uygun şekilde çağrılmamış olması, tanımaya engeldir..."www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 12.04.2021.

²⁹⁴ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 49; Ata Sakmar, Devletler Hususi Hukukunda Boşanma, s.239; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 53; Cemile Demir Gökyayla, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanıma ve Tenfizinde Kamu Düzeni, s.210, Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 105.

²⁹⁵ Davacının iddialarının ispatında yemini yeterli gören ya da davacının iddialarına tanık delili niteliği tanıyan ilamların tanıma ve tenfizinin kamu düzeni müdahalesi sebebiyle reddi mümkündür. Bkz. Ata Sakmar, Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, s. 78.

Yabancı kararın gerekçesinin olmamasının kamu düzeni müdahalesini gerektirip gerektirmeyeceği hususunda Yargıtay'ın farklı görüşlerde kararları mevcuttur²⁹⁶. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 10.2.2012 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı²⁹⁷ ile “yabancı mahkeme kararlarının salt gerekçesinin bulunmamasının kesinleşmiş yabancı mahkeme kararının tenfizine engel olmayacağı” belirtilerek görüş farklılıkları giderilmiştir²⁹⁸. Kanaatimizce de kararın sadece gerekçesinin bulunmaması nedeniyle kamu düzenine aykırılık sebebiyle tanıma ve tenfiz talebinin reddi yerinde değildir. Kararın gerekçesinin bulunmaması hususu her olay için ayrı değerlendirilmelidir²⁹⁹. Hüküm kısmının net olarak anlaşılamadığı ya da açık olmadığı hallerde kararın gerekçesinin olmaması kamu düzenine aykırılık teşkil edebilecektir³⁰⁰. Ayrıca öğretide belirtildiği üzere savunma haklarının ihlal edilip edilmediği hususu özellikle kararın gerekçesinden anlaşılabilmektedir³⁰¹. Bu bağlamda savunma haklarına riayet edilmemesi hususu hükümden anlaşılamıyorsa gerekçenin bulunmaması kamu düzenine aykırılık teşkil edebilecektir.

2.3.3.2.3.2.2 Tanınması veya Tenfizi İstenen Yabancı Boşanma Kararı Hakkında Daha Önceden Verilmiş Bir Türk Mahkemesi Kararının Bulunması

Tanınması veya tenfizi istenen boşanma kararına ilişkin Türk mahkemesinde, aynı taraflar arasında, aynı konuda ve aynı sebeplerle açılmış bir dava kesinleşmişse, bu karar ile bağdaşmayan yabancı mahkeme kararlarının tanınma ve tenfizi, aynı uyumsuzluk ile ilgili Türkiye’de verilmiş bir kesin hüküm olması sebebiyle

²⁹⁶ Yargıtay'ın gerekçesi olmayan kararların kamu düzenine aykırılık teşkil edeceğine ilişkin kararları bkz: Yargıtay 2. HD T. 30.06.1999 E. 1999/5888, K. 1999/7609; Yargıtay 13. HD. 05.12.2001 E. 2001/9007, K. 2001/11406 Aksi yönde bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 08.06.2006 E. 2006/2612, K. 2006/9147. Gerekçesiz kararların tanınma ve tenfizi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Cemile Demir Gökyayla, Yeni Yargıtay Kararları Işığında Gerekçesiz Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.9, S.105-106, 2003, s.3 vd.; Emre Esen, **a.g.m.**, s.69-72;

²⁹⁷ YİBGK, T. 10.02.2012, E. 2010/1, K. 2012/1. www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 12.04.2021.

²⁹⁸ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 765-766; Ziya Akıncı, 2020, s.208; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.133-134.

²⁹⁹ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.135.

³⁰⁰ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.135.

³⁰¹ Ziya Akıncı, 2020, s. 208.

reddedilecektir (HMK m.114/i) ³⁰² . Tanıma veya tenfizi istenen yabancı mahkeme kararı, taraf, konu ya da sebep unsurlarından birisi ile Türk mahkemesinden verilmiş ve kesin hüküm teşkil eden bir kararla aynı olmasa dahi, Türk mahkemesinin vermiş olduğu kararla çelişir nitelikteyse kararın tanınma ve tenfizi talebi, kamu düzeni müdahalesi sebebiyle reddedilir³⁰³.

Yabancı mahkemenin farklı bir sebebe dayanan ya da yeni olaylar neticesinde boşanma kararı vermiş olması halinde kamu düzeni müdahalesi söz konusu olmayacaktır³⁰⁴ . Yabancı boşanma kararı hakkında tanıma veya tenfiz kararı verilmiş ise bu kararlar Türk mahkemelerince verilen kararlar gibi kesin hüküm etkisini gösterirler. Türk mahkemesince verilmiş ve kesin hüküm teşkil eden bir karar olmasına rağmen tanıma ve tenfiz davası sonucunda çelişkili bir karar verilmişse, birbiri ile bağdaşmayan iki kesin hüküm olduğu için yargılamanın iadesi yoluna başvurulması gerekir (HMK m. 375/1-ı)³⁰⁵.

2.3.3.2.3.2.3 Yabancı Mahkemenin Esasa Uyguladığı Hukukun veya Uyguladığı Kanundaki Boşanma Sebebin Kamu Düzenine Aykırı Olması (Esasa Girme Yasağının İhlali)

Yabancı mahkemenin esasa uyguladığı hukukun veya uyguladığı kanundaki boşanma sebebinin Türk hukukundan farklı olması, kamu düzenine aykırılık teşkil etmez³⁰⁶. Ayrıca yabancı mahkemenin Türk hukukunu uygulamaması, eksik veya yanlış uygulaması ya da yabancı hukuku yanlış uygulaması da kamu düzeni müdahalesini gerektirmez³⁰⁷. Yabancı mahkemede uygulanan yabancı boşanma

³⁰² Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 759; Ziya Akıncı, 2020, s.209; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 534, dn.282; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.680.

³⁰³ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 759; Ziya Akıncı, 2020, s.210; Ata Sakmar, 1982, s. 80; Cemile Demir Gökyayla, Kamu Düzeni, s. 267; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 534; Şeref Ertaş, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, s. 396; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.681-682.

³⁰⁴ Ata Sakmar, 1976, s. 240; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 54, Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.49; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.111.

³⁰⁵ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 760; Ziya Akıncı, 2020, s. 209, dn 391; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 535; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.680.

³⁰⁶ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.677-678; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 530-531; Ziya Akıncı,2020, s. 210; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 752; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.46; Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e.**, s. 107;

³⁰⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi E. 2009/9678 K. 2009/22090 T. 21.12.2009 “...Cinsiyet değişikliğinin Türk Medeni Kanunu’nun 40. maddesinde gösterilen prosedür izlenmeden yapılmış bulunması ve kararın dayandığı doktor raporunun, bu maddede sayılan hususları ihtiva etmiyor olması tek başına

hükümlerinin hukuk anlayışımızı katlanılamaz şekilde zedelemesi veya Türk hukukundaki temel ilkeleri ihlal etmesi halinde kamu düzeni müdahalesi mümkündür³⁰⁸. Bu hususta incelenecek ilk husus anlaşmalı boşanmadır.

Anlaşmalı boşanma, 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin ilk halinde yer almayan bir husus olup 1988 yılında 3444 sayılı Kanunla yapılan değişik ile kabul edilmiştir³⁰⁹. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda da anlaşmalı boşanmaya yer verilmiştir. Düzenleme öncesi dönemde Yargıtay, anlaşmalı boşanma kararlarının tanınma ve tenfizini aile hukukuna ilişkin kararların tanınmasının Türk hukukuna aykırı olması, kararın verildiği tarihte Türk hukukunda anlaşmalı boşanmanın kabul edilmemesi ve yabancı mahkemede gerçekleşen boşanmanın Türk hukukundaki boşanma şartlarını sağlamaması gerekçeleriyle kamu düzeni müdahalesiyle reddetmekteydi³¹⁰. Düzenleme sonrasında ise Yargıtay bazı kararlarında, yabancı hukukta anlaşmalı boşanmaya ilişkin koşulların Türk hukukunda düzenlenen anlaşmalı boşanma koşullarıyla uyum sağlamadığı gerekçesiyle yabancı mahkeme kararının tanınma ve tenfizini reddetmiştir³¹¹. Öğretide haklı olarak anlaşmalı boşanma müessesesinin Türk hukukunda yer almıyor olması ya da anlaşmalı boşanma için gereken şartların Türk hukukundan farklı olmasının kamu düzenine aykırılık teşkil etmediği belirtilmiştir³¹². Zira tanıma ve tenfiz talebini inceleyen hâkim, esasa ilişkin bir inceleme yapamaz (revision au fond

Türk kamu düzenine aykırılık oluşturmaz. O halde koşulları olduğundan her iki kararın tanınmasına (5718 s. MÖHUK. md. 58) karar verilmesi gerekirken isteğin reddi doğru bulunmamıştır..."; Ayrıca bkz. Yargıtay 2. HD, T. 07.02.2007, E. 2007/820, K. 2008/1118; Nuray Ekşi, **Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Miras Hukuku**, Beta, İstanbul, 2013, s. 122-123; Yargıtay 2. HD, T.30.04.2008, E. 2007/21645, K. 2008/6081; Nuray Ekşi, **a.e.**, s. 125-126.

³⁰⁸ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.50; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 54; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.678; Ata Sakmar, Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, s.79; Cemile Demir Gökyayla, Kamu Düzeni, s.154; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 107.

³⁰⁹ RG. 12.05.1988-19812.

³¹⁰ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 750-751; Yargıtay 2. HD, T. 15.5.1984, E. 1984/2674, K. 1984/4577: "Türk Medeni Kanununda eşlerin boşanmalarına yer verilmemiştir. Oysa tenfizi istenen yabancı ilamda sebep gösterilmeksizin tarafların rızai boşanmalarına karar verildiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple tenfizi istenen yabancı mahkeme ilamı kamu düzenine aykırı olup, tenfiz isteğinin reddi doğru olduğundan hükmün onanmasına karar verildi."; Ayrıca bkz. Y.2.HD. 15.05.1985 T. ve E.2674-K.4577 (Namık Yalçınkaya ve Şakir Kaleli, **a.g.e.**, s.2021).

³¹¹ Yargıtay 2.HD, 26.05.1988, E. 1988/3211 ve K.1988/5558, (Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s.751, dn. 318); 02.03.1990 T. E.1990/10963-K.1990/2445 (Ata Sakmar, Nuray Ekşi ve İlhan Yılmaz, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Evrim, 1989, İstanbul, s. 354).

³¹² Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 752; Ergin Nomer, Rızai Boşanma ve Kamu Düzeni, C.4, S. 2, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, 1984, s. 96; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.50; Aysel Çelikel, 1963, s. 122; Aydanur Gürzumar, Türk Devletler Özel Hukuku Açısından Boşanma Davalarında Kamu Düzeninin Etkileri, **MHB**, Y. 14, S. 1-2, 1994, s.39-40.

yasağı)³¹³. Yabancı boşanma kararını veren mahkemede uygulanan hükümlerin Türk hukukunda yer almaması ya da Türk hukukundan farklı olması değil hükmün uygulanması ile doğacak sonuçların kamu düzenine aykırı olup olmadığı incelenecektir. Türk hukukunda yer almayan bir kuruma, sebebe ya da hukukumuzdan farklı koşullara dayanılması gerekçesiyle tanıma ve tenfiz talebinin reddedilmesi yerinde değildir³¹⁴.

Bu başlık altında incelenecek diğer husus talak ile gerçekleşen boşanmalardır. Erkeğe tek taraflı iradesi ile boşanma imkânı veren düzenlemenin Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğu açıktır. Ancak talak ile gerçekleşen boşanmaların kamu düzenine aykırılığı, somut olaya uygulanması ile ortaya çıkan sonuçlar açısından değerlendirilmelidir³¹⁵. Nitekim Kadıköy Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 7.2.1991 tarihli kararında, talak ile gerçekleşen boşanmada uygulanan hukuk her ne kadar Türk kamu düzenine aykırı olsa da kadının boşanmayı açık bir şekilde kabul ettiği ve kararın tanınmasını bizzat kadının istediği görülmekte olup kararın icrasının kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyeceği belirtilmiştir³¹⁶. Kanaatimizce de kadının da açık bir şekilde boşanmayı istediği ve kabul ettiği hallerde kamu düzeni müdahalesinin uygulanmaması yerindedir³¹⁷.

Belirtmek gerekir ki yabancı mahkeme kararının tanınmasında dikkate alınacak kısım hükümdür. Yargılama ile elde edilen hukuki sonuçlar hükmü oluşturur. Yabancı mahkeme kararının kamu düzenine aykırı olup olmadığı, hüküm fıkrasının incelenmesi ile tespit edilir³¹⁸. Yabancı ilamın esasına girerek değerlendirme yapması mümkün değildir (revizyon yasağı-esasa girme yasağı-

³¹³ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 752; Aydanur Gürzumar, **a.g.m.**, s.30; Ergin Nomer, Rızai Boşanma ve Kamu Düzeni, s.96; Ata Sakmar, 1982, s. 14.

³¹⁴ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 752; Faruk Kerem Giray, **Milletlerarası Özel Hukukta Kaçırılan veya Korunan Çocukların İadesi**, Beta, 2010, İstanbul, s.294; Ergin Nomer, Rızai Boşanma ve Kamu Düzeni, s.96.

³¹⁵ Ergin Nomer, Suudi Arabistan Hukukuna Göre Talak ve Türkiye'de Tanınması, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 65, S. 7.8.9, Temmuz Ağustos Eylül 1991, s.501-503; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 56; Ergin Nomer, DHH (2017), s.544-545.

³¹⁶ Kadıköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, T.7.2.1991, E. 1990/853, K. 1991/94: **İstanbul Baro Dergisi**, Cilt 65, S. 7.8.9, Temmuz Ağustos Eylül 1991, s.505-506.

³¹⁷ Ergin Nomer, **a.e.**, s. 501-503; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 756; Ergin Nomer, DHH (2017), s.544-545; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 57; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 109; Gülören Tekinalp, 2020, s. 171.

³¹⁸ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.676; Ergin Nomer, DHH (2017), s.539; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 749.

revision au fond)³¹⁹. Yabancı mahkemede uygulanan hukuk kuralları, vakıalar, deliller ya da kararın doğruluğu tanıma davasında inceleme konusu yapılamaz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 02.06.2009 tarihli kararında kamu düzeni kapsamında incelenmeyecek hususları belirtmiştir. Buna göre; “...*Kendisinden hükmün tanınmasını ve tenfizi istenen hâkimin yabancı memlekette karar oluşturulurken hangi vakaların kabul edildiğini veya edilmediğini değerlendirme yetkisi yoktur. Yabancı kararda uygulanan usul hükümleri ile maddi ve hukuki tesbitler tanıma ve tenfizin konusunun dışındadır...*”³²⁰.

2.3.3.2.3.2.4 Yabancı Boşanma Kararının Kamu Düzeni Müdahalesi ile Karşılaşabileceği Diğer Haller

Yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin (HMK m. 375) varlığı halinde kamu düzenine aykırılık sebebiyle kararın tanınma ve tenfizinin reddedileceği kabul edilmektedir³²¹. Buna göre boşanma davasında davaya bakması yasak olan bir hâkimin karar vermiş olması, lehine karar verilen tarafın kararı etkileyen hileli bir davranışının olması, bilirkişinin hükme esas alınan konuda kasten gerçek olmayan beyanda bulunduğu ispat edilmiş olması gibi yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden birinin gerçekleşmesi halinde kamu düzeni müdahalesi gerçekleşecektir.

Belirtmek gerekir ki bahsedilen sebeplerin, yabancı ilamın tanınması hususunda kamu düzenine aykırılık sebebiyle engel olabilmesi için esasa girme yasağının ihlal edilmemiş olması gerekmektedir. Yabancı ilamın kamu düzenine aykırılığının hüküm fıkrasından anlaşılması halinde kamu düzeni müdahalesinin tespiti kolay olacaktır. Ancak kamu düzenine aykırılığın tespiti için hüküm fıkrasına bakmak her durumda yeterli olmayabilir ve yabancı ilamda esasa ilişkin bazı hususların incelenmesi gerekebilir. Özellikle yabancı devlette yapılan yargılama sırasında kamu düzenine aykırı hususların dava konusu yapılmaması ya da üst

³¹⁹ Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 296; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 539; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e**, s. 752; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s.682.

³²⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2008/4290 E., 2009/10608 K., 02.06.2009 T. (Nuray Ekşi, **5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a İlişkin Yargıtay Kararları (Kararlar)**, On iki levha, İstanbul, 2010, s. 150.

³²¹ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e**, s. 757; Aysel Çelikel, 1982, s.10-11; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s. 51; Cemile Demir Gökyayla, **a.g.e**, s. 231; Mehmet Tezgel, **a.g.t**, s. 112.

mahkemede bu hususlara ilişkin itirazda bulunulmaması hallerinde kamu düzenine aykırılık hüküm fıkrasından anlaşılmayabilir³²². Öğretide, kamu düzenine aykırılığın tespiti için esasa ilişkin bazı hususların “zarureten” incelenmesinin esasa girme yasağının ihlali anlamına gelmeyeceği isabetli olarak belirtilmektedir³²³. Kamu düzeni müdahalesinin gerekip gerekmediğinin tespiti için hâkimin bununla sınırlı olarak esasa ilişkin inceleme yapması ya da hükmün gerekçesinin incelemesi revizyon yasağı kapsamında değerlendirilmemelidir³²⁴.

2.3.3.2.4 Savunma hakkının ihlal edilmemiş olması

MÖHUK m. 54/ç gereğince tanınma ve tenfizi istenen davanın yabancı mahkemede görülmesi esnasında, tarafların fıkarda belirtilen savunma haklarına riayet edilmemesi durumunda Türk mahkemesinde kararın tanınma ve tenfizine itiraz edilebilir. Hâkim, düzenlemede belirtilen şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini resen incelemeyebilir. Öğretide, savunma haklarının ağır ihlali söz konusuysa kamu düzenine aykırılık teşkil edeceğinden hâkim tarafından resen inceleneceği belirtilmektedir³²⁵. Düzenleme çerçevesinde, tanıma ve tenfiz davasının davalısı, yabancı mahkemeye usulüne (o yer kanunlarınca) uygun çağrılmamışsa veya o mahkemede temsil edilmemişse, kararı veren yer kanunlarına aykırı şekilde yokluğunda hüküm verilmişse, ilgilinin itiraz etmesi ile tanıma ve tenfiz talebi reddedilecektir³²⁶.

Savunma haklarına riayet edilip edilmediği hususu usule ilişkin bir mesele olup lex foriye tabidir³²⁷. Kararı veren ülkenin hukukuna göre değerlendirilecektir. Tebligatın başka bir ülkede yapılması gerektiği hallerde, o ülkenin yetkili

³²² Örneğin tenfize konu yabancı karar, kararın verildiği devlet hukukuna göre üç hâkim ile yapılacak bir yargılama ile verilmesi gerekirken tek hâkim ile verilmişse kamu düzeni müdahalesi gerekmektedir. Bkz. Faruk Kerem Giray, Tenfize İlişkin Üç Soru, s. 618.

³²³ Tenfize konu kararın dayandığı belgelerin sahte olması, davacı ile hiçbir işlem yapılmaması, hususen davacının herhangi bir mal ithal etmemesi, dava konusu kararın hile ile elde edilmesi, yabancı karara konu olan sözleşmenin gümrük ve kambiyo rejimine karşı muvazaa oluşturması gibi durumlarda kamu düzenine aykırılığın tespiti için esasa ilişkin bazı hususların araştırılması gerekmektedir. Bkz. Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s.676-677.

³²⁴ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.135; Ergin Nomer, DHH (2017), s.539; Işıl Özkan ve Uğur Tütüncübaşı, **a.g.e.**, s. 211-213; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s.676-677.

³²⁵ Metin Tuluay Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Üzerine Düşünceler, **MHB**, Y.2, S.1, 1982, s. 27; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, 82; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 138.

³²⁶ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 689.

³²⁷ Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e.**, s.486; Aysel Çelikel, 1963, s.109.

makamlarınca ve hukukuna uygun olarak yapılması gerekir³²⁸. Belirtmek gerekir ki düzenleme dışında yer alan savunma haklarının ihlali hallerinde MÖHUK m.54/ç düzenlemesine başvurulamaz ancak kamu düzeni müdahalesi sebebiyle tanıma ve tenfiz talebinin reddi mümkündür³²⁹.

Öğretide, usulüne uygun davet yapılmamış olsa dahi, davalı davadan haberdar olmuş ve savunmasını yapmışsa savunma hakkının ihlal edildiğinin iddia edilemeyeceği belirtilmektedir³³⁰. Ayrıca usulüne uygun davet yapılmamasına rağmen davadan haberdar olan taraf davada hazır bulunmamış ve savunmasını yapmamışsa usulüne uygun davet yapılmadığını ileri süremez³³¹.

MÖHUK m.54/ç düzenlemesinde, belirtilen savunma haklarının ihlal edildiği hallerde tanıma ve tenfizin reddi davalının itirazı şartına bağlanmıştır. Davalı, usulüne uygun tebligat yapılmadığını veya davada usulüne uygun temsil edilmediğini ya da kararı veren yabancı mahkemenin o yer kanunlarına aykırı olarak gıyabında ya da yokluğunda karar verdiğini, somut olgularla ispatlamalıdır³³². Davacı ise davalının savunma haklarının ihlal edilmediğini ispatlamalıdır³³³.

Öğretide, düzenlemenin itiraz şartı taşıması haklı olarak eleştirilmektedir³³⁴. Zira savunma hakkı, yargılamanın ana ve vazgeçilmez ilkelerinden olup AİHS,

³²⁸ Aysel Çelikel, 1963, s. 109; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 82; Tuğrul Arat, **a.g.m.**, s.507; Mustafa Reşit Belgesay, **a.g.e.**, s. 223.

³²⁹ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 771; Şeref Ertaş, **a.g.e.**, s.397; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 689-690; Ata Sakmar, 1976, s. 236; A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s.126-127; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 81; Metin Tuluay, **a.g.m.**, s. 26; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 77; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi E. 2005/10735 K. 2005/13428 T. 4.10.2005 : "... 2675 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanununun 38/d bendi; "...kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı şekilde gıyapta hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine Türk Mahkemesinde itiraz etmiş olmasını..." tenfize engel kabul etmiştir. Tanımada 38/d bendi uygulanmaz ise de; bu maddede sayılan hususlara uyulmamış olması, temel haklardan olan savunma hakkının ihlali sonucunu doğuracağından, 38/d. bendinde sayılan hususların ihlali, hükmün kamu düzenine açık aykırılığı sonucunu doğurur..."www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 16.04.2021.

³³⁰ Işık Nazikoğlu, **a.g.m.**, s.493; Tuğrul Arat, **a.g.m.**, s. 507.

³³¹ Tuğrul Arat, **a.g.m.**, s. 507.

³³² Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 771; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 693; Ata Sakmar, Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, s. 137; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 120; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 39-40.

³³³ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 771; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 693; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 120; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.40.

³³⁴ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 689; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.83; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 408; Ahmet Cemal Ruhi, 2003, s. 149; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 121; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 39-40.

Anayasa'nın 36. maddesi ve HMK ile de güvence altına alınmıştır³³⁵. Ayrıca bu hakkın yabancı mahkeme kararının tenfizi için aranması gereken en önemli şart olduğu da öğretide belirtilmektedir³³⁶. Belirtmek gerekir ki savunma hakkına aykırılık halleri aynı zamanda kamu düzeni müdahalesini de gerektirecektir. Aynı derece önem taşıyan ve düzenlemede belirtilmeyen savunma haklarının ihlali halinde kamu düzeni müdahalesi sebebiyle hâkimin resen inceleme yapabilmesi ancak maddede belirtilen hallerde resen inceleme yapamaması kanaatimizce yerinde değildir. Doktrinde de belirtildiği üzere, maddede düzenlenen itiraz şartı kaldırılmalı ve savunma hakkının ihlali hâkimin resen inceleyebileceği bir hal olarak düzenlenmelidir³³⁷.

2.3.4 Tanımanın Türk Hukukunda Uygulanma Biçimi

2.3.4.1 Genel Bilgi

MÖHUK hükümleri gereğince evliliği sona erdiren ve icra edilmesi gerekmeyen yabancı boşanma kararlarının kesin hüküm ve kesin delil etkisinin sağlanabilmesi Türk mahkemelerinden alınacak tanıma kararı ile mümkündür. Ancak hükmün tazminat, nafaka ve velayet gibi icra edilebilir nitelikteki hususları içermesi durumunda bu hususların icrası için Türk mahkemelerinden tenfiz kararı alınması gerekmektedir. Türk hukukunda tanımanın uygulama biçimi üç şekilde görülebilir. İlk olarak yabancı mahkeme kararının kesin hüküm ve kesin delil etkisi Türk mahkemelerinde görülmekte olan bir davada ileri sürülebilir³³⁸. MÖHUK m.58/1'de belirtildiği üzere “yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığına mahkemece tespitine

³³⁵ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 83; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 40; “...bu düzenleme tarzı, savunma hakkının mahiyet ve önemine uygun değildir. Savunma hakkı, tüm hukuk sistemlerinde usul hukukunun temel ve vazgeçilmez ilkelerinden biridir. Bu hakka riayet edilmeden verilen kararlar, gerçek anlamda adaleti yansıtmaz ve adli hakikati ifade etmez. Bu itibarla yargılama hukukunun bu temel ilkesine riayetsizliğin, bir tenfiz şartı olarak mahkemece re’sen değil de, ancak davalının itirazı üzerine dikkate alınabilmesi savunma hakkının mahiyetine uygun düşmemiştir.” Bkz. Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 689.

³³⁶ A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s. 127.

³³⁷ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.83; Ahmet Cemal Ruhi, 2003, s. 149; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 40-41; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.125.

³³⁸ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 786; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 140; Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e.**, s. 494; Ziya Akıncı, 2020, s.216; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 58; Ata Sakmar, 1982, s. 178-179; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 726; Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s.62.

bağlıdır.”. Kanunun açık hükmüne rağmen Yargıtay bazı kararlarında hatalı olarak tanımayla ilişkin ayrı bir dava açılması ve bu davanın bekletici mesele yapılması gerektiğini ileri sürmektedir³³⁹.

Türk mahkemelerinde açılmış bir boşanma davasında, yabancı boşanma kararının kesin hüküm ve kesin delil etkisi ileri sürülebilir. Bu durumda Türk mahkemesi, yabancı boşanma kararının tanınmasına ilişkin talepleri de karara bağlayacaktır³⁴⁰. Kesin hüküm itirazı ileri sürüldüğünde, davaya bakan mahkeme öncelikli olarak esasa girmeden tanıma şartlarının sağlanıp sağlanmadığını inceleyecek ve tanıma şartlarının sağlanması halinde kesin hükmün etkisiyle esasa girmeden dava şartlarının eksik olması sebebiyle boşanma davasını reddederek hükmün tanınmasına karar verecektir³⁴¹. Tanıma şartlarının sağlanmaması halinde ise tanıma talebi ve kesin hüküm itirazı reddedilerek davanın esasına ilişkin inceleme yapılarak karar verilecektir³⁴². Türk mahkemesinde açılmış bir boşanma davasında kesin delil için tanıma talebinde bulunulması halinde kesin hüküm de olduğu gibi, yabancı mahkeme kararının tanıma şartlarını taşıyıp taşımadığını inceleyecek ve şartların varlığı halinde tanınan karar kesin delil olarak kabul edilerek, eşler boşanmış olacaklardır³⁴³. Zira kesin delilin varlığı durumunda aksinin ispatı mümkün olmadığı gibi hâkim de bu durumu inceleyemez. Belirtmek gerekir ki kesin hüküm ve kesin delil etkisinin ileri sürüldüğü hallerde tanımada yetkili mahkeme esasa bakan mahkemedir.

³³⁹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E.2010/5217, K.2011/7574, T. 03.05.2011: “Hüküm tarihinden önce 12.12.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 58. maddesinde yer alan hükme göre; yabancı mahkeme ilamının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilamın tenfiz şartlarını taşıdığının tespitine bağlıdır. Tanımada aynı Yasanın 54. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz. Yasanın 59. Maddesinde ise tanıma halinde yabancı ilamın kesin hüküm veya kesin delil etkisinin yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade edeceğini hükme bağlanmıştır. Şu halde tarafların boşanmalarına ilişkin yabancı mahkeme kararının tenfizi halinde, taraflar yabancı ilamın kesinleştiği andan itibaren boşanmış hale geleceklerdir. (2.H.D’nin 18.09.2008 tarihli 2008/11211-12168 sayılı kararı) Bu hukuki durum karşısında iki davanın birlikte görülmesi ve sonuca bağlanması mümkün değildir. Öyleyse tenfize ilişkin birleşen davanın, boşanma davasından tefrik edilmesi, boşanma davasında tenfize ilişkin davanın bekletici sorun yapılması ve tenfiz davasının neticesine göre boşanma davasının sonuca bağlanmasında zorunluluk bulunmaktadır.” Ayrıca bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2013/4847 E., 2013/8387 K., 04.06.2013 T. www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 12.04.2021.

³⁴⁰ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.148; Ziya Akıncı ve Cemile Demir Gökyayla, **a.g.e.**, s. 57

³⁴¹ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.58; Ata Sakmar, 1982, s. 179-180.

³⁴² Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.58; Ata Sakmar, 1982 s. 179-180.

³⁴³ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.59.

Tanımanın hukukumuzdaki ikinci uygulama biçimi ise bağımsız dava yolu ile tanımadır. Kural olarak yabancı mahkeme kararına dayanılarak herhangi bir hukuki işlem yapılamaz. Yabancı mahkeme kararına dayanarak bir hukuki işlem yapılabilmesi ancak tanıma davası ile mümkündür³⁴⁴. Buna göre yabancı mahkeme kararı ile boşanan eşler, bağımsız bir tanıma davası neticesinde kararın tanınmasıyla kararı nüfus kütüğüne tescil ettirebilir ve yeniden evlenebilirler. Nüfus Hizmetleri Kanunu m.35 gereğince de nüfus kütüğünde yapılacak herhangi bir değişiklik ancak kesinleşmiş mahkeme kararı ile mümkündür.

Tanımanın hukukumuzdaki son uygulama biçimi ise tenfizle birlikte tanımadır. Nafaka, tazminat, velayet, mal paylaşımı gibi hususlar içeren yabancı boşanma kararlarının bu hükümlerinin icra edilebilmesi için Türk mahkemelerinde tenfizi gerekmektedir. Kararın tenfizi için ise öncelikle yabancı boşanma kararı tanınmalıdır.

2.3.4.2 Tanıma Usulü

MÖHUK m. 58 düzenlemesi ile tanımaya ilişkin hususlarda MÖHUK'un tenfiz hükümlerine atıf yapılmıştır. Bu bağlamda tenfiz usulü tanımada da uygulanacaktır. Türk mahkemelerinde açılacak tanıma ve tenfiz davalarında usule ilişkin meselelerde lex fori prensibi sebebiyle Türk hukuku uygulanacaktır³⁴⁵. MÖHUK'ta düzenlenmeyen hususlarda ise HMK hükümleri uygulanacaktır.

2.3.4.2.1 Görev ve Yetki

MÖHUK m. 51 gereğince tanıma ve tenfiz davalarında görevli mahkeme asliye mahkemeleridir. Ancak 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un³⁴⁶ 5133 sayılı Kanun ile değişik m. 4/2 gereğince 5718 sayılı MÖHUK'a göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde görevli mahkeme aile mahkemeleridir. Aile mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde ise o yerdeki asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla tanıma ve tenfiz davasına bakacaktır. Görev kamu düzeninden

³⁴⁴ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, 2020, s. 788; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 141; Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e.**, s. 494.

³⁴⁵ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s.715.

³⁴⁶ RG. 18.01.2003-24997.

olup (HMK m.1) hâkim tarafından resen dikkate alınır. Taraflar da mahkemenin görevli olmadığını her zaman ileri sürebilirler.

Tanıma ve tenfiz davalarında yetkili mahkeme MÖHUK m. 51/2’de düzenlenmiştir. Buna göre tanıma ve tenfiz davası kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye’deki yerleşim yeri mahkemesi, yoksa sakın olduğu yer mahkemesi, sakın olduğu yer mahkemesi de yoksa Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden istenir. Yetkili mahkeme ile illerdeki merkez ilçe mahkemesi kastedilmektedir³⁴⁷. Kademeli yetki ile tanıma ve tenfiz davaları için daima yetkili bir mahkeme bulunması amaçlanmıştır³⁴⁸.

2.3.4.2.2 Teminat

Davacının haksız çıkması halinde karşı tarafın uğrayacağı muhtemel zararı ve yargılama giderlerinin davacıdan alınabilmesinin zor olduğu hallerde kanun koyucu teminatı gerekli kılmıştır³⁴⁹. Tanıma ve tenfiz davaları açısından önem arz eden teminat hükümleri, HMK m. 84-89 ve MÖHUK m.48’de yer almaktadır.

HMK m.84/1-a gereğince Türkiye’de mutad meskeni bulunmayan Türk vatandaşı, dava açması, davacı yanında davaya müdahil olması ya da takip yapması hallerinde davalının yargılama giderlerini karşılayacak uygun bir teminat gösterir. Görüldüğü üzere HMK düzenlemesi, Türkiye’de mutad meskeni olmayan Türk vatandaşlarının teminat gösterme yükümlülüğünü düzenlemiştir. Burada Türk vatandaşının hayat ilişkilerinin ağırlıklı olarak yurtdışında olması, fiilen oturduğu yerin yurtdışı olması kastedilmektedir³⁵⁰. Burada amaç, Türkiye ile bağılılığı az olan kişilerin açacakları davalarda doğabilecek zararların önlenmesidir³⁵¹. HMK m. 85, teminat gerektirmeyen halleri düzenlemiştir. Buna göre “davacının adli yardımdan yararlanması, yurt içinde istenen teminatı karşılamaya yeterli taşınmaz malının veya ayni teminatla güvence altına alınmış bir alacağının bulunması, davanın sırf küçüğün menfaatlerini korumaya yönelik olarak açılmış olması ve ilama bağlı alacak için

³⁴⁷ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.736-737.

³⁴⁸ Vahit Doğan, **a.g.e**, s. 144; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.737; Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 54; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, 2020, s.719.

³⁴⁹ Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Demir Demir, C.4, 6. bs., 2001, İstanbul, s. 4154; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e**, s. 666.

³⁵⁰ Uğur Tütüncübaşı, Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C. 12, S. 2, 2010, s. 198.

³⁵¹ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e**, s. 667; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.e**, s. 67.

ilamlı icra takibi yapılmış olması” hallerinde teminattan muafiyet söz konusudur. Mülga HUMK’un aksine HMK’da karşılıklılık şartına maddede yer verilmemiştir. Ancak bu durum, teminattan muafiyeti sağlayan bir anlaşmanın varlığı halinde teminat isteneceği anlamına gelmez³⁵².

MÖHUK m. 48/1, “Türk mahkemesinde dava açan, davaya katılan veya icra takibinde bulunan yabancı gerçek ve tüzel kişiler, yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere mahkemenin belirleyeceği teminatı göstermek zorundadır.” şeklindedir. Maddeden anlaşılabileceği üzere düzenleme ile HMK’dan farklı olarak yabancı gerçek ve tüzel kişilere teminat gösterme zorunluluğu getirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan kimseler yabancıdır³⁵³. Buna göre vatansızlar, göçmenler, sığınmacılar, mülteciler, Türk vatandaşlığı haricinde vatandaşlığı olan kimseler bu kapsamdadır³⁵⁴. İdare merkezi yurt dışında olan tüzel kişiler de yabancılık sıfatına haiz olup teminat göstermek zorundadırlar³⁵⁵. MÖHUK m.48/2, karşılıklılık esasına göre teminattan muaf olunacağını düzenlemiştir. Karşılıklılık iki taraflı ya da çok taraflı anlaşmalarla düzenlenmiş olabileceği gibi kanuni ve fiili karşılıklılık olarak da görülebilir. Yabancı devlet ile Türkiye arasında teminattan muafiyete ilişkin bir anlaşma olmamasına rağmen kanunlarında ya da uygulamada, Türk vatandaşları teminattan muaf tutuluyorsa o devletin vatandaşından da Türkiye’de dava açması, takip yapması ya da davaya katılması halinde teminat talep edilmeyecektir³⁵⁶. Belirtmek gerekir ki karşılıklılık gerçekleşmese dahi dava ve takibin niteliğine ve duruma göre hâkim, davacıyı teminattan muaf tutabilir³⁵⁷. Hâkim, bu konuda takdir hakkına sahiptir.

2.3.4.2.3 Tanıma Davasının Tarafları, Tanıma İstemi ve Gerekli Belgeler

2.3.4.2.3.1 Tanıma Davasının Tarafları

³⁵² Uğur Tütüncübaşı, Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü, s. 206.

³⁵³ Aysel Çelikel, Günseli Öztekin Gelgel, **Yabancılar Hukuku**, 24.bs., Beta, İstanbul, 2018, s. 17-18.

³⁵⁴ Aysel Çelikel, Günseli Öztekin Gelgel, **a.e.**, s.17-35.

³⁵⁵ Aysel Çelikel, Günseli Öztekin Gelgel, **a.g.e.**, s.35-38.

³⁵⁶ Uğur Tütüncübaşı, Teminat s. 207-208.

³⁵⁷ MÖHUK m.48 Gerekçesi bkz. <https://app.e-uyar.com/gerekce/index/b413f65b-e88c-4f7e-8969-4f5f9e362bcc> (Çevrimiçi), 20.05.2021.

Tanıma davaları hasımlı davalardır³⁵⁸. Yabancı mahkemede açılmış boşanma davası sonucunda davayı kaybeden taraf hasım olarak gösterilir. Tanıma davasının davalısı kural olarak yabancı ilamda taraf olarak gösterilen kişilerdir³⁵⁹.

MÖHUK m.52/1, “Kararın tenfiz edilmesinde hukukî yararı bulunan herkes tenfiz isteminde bulunabilir.” düzenlemesine yer vermektedir. Hukuki yarar, tanıma davası için dava şartı olup davanın her aşamasında ileri sürülebilir³⁶⁰. Hâkim de bu şartın sağlanıp sağlanmadığını resen dikkate alır. Yabancı boşanma davasının taraflarının hukuki yararı bulunduğu açıktır. Bunun yanında tanıma davasını, hukuki yararı bulunan diğer kişiler de açabilecektir. Kararın kesin hüküm ve kesin delil etkisi itiraz ile ileri sürülmemişse ya da idari işlemin yapılması gerekli değilse hukuki yarardan söz edilemez³⁶¹. Yabancı boşanma kararının tanınmasında tarafların her ikisi de hayatta ise diğer kişilerin hukuki yarar sahibi olmaları mümkün değildir³⁶². Yabancı boşanma kararının tanınmasını talep edecek kişinin Türk vatandaşı olması gerekmemektedir³⁶³. Türk vatandaşı olmayan kimse de hukuki yararı bulunduğu takdirde Türkiye’de tanıma davası açabileceklerdir.

Belirtmek gerekir ki Mülga 2675 sayılı Kanun döneminde hukuki yararı bulunan herkesin dava açabileceğine ilişkin düzenlemeye yer verilmemişti. Yargıtay kararları da boşanmanın şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğunu ve taraflar dışındaki kimselerin dava açma imkânının bulunmadığını belirtmekteydi³⁶⁴. Uygulamada yaşanan tereddütlerin önlenmesi ve tatbikatta kolaylık sağlanması amacıyla 5718 sayılı MÖHUK’un 52. maddesinde hukuki yararı bulunanların yabancı mahkeme kararının tanınma ve tenfizini talep edeceği belirtilmiştir. Hukuki yarar devletler özel hakkaniyetinin gereği olup kanaatimizce bu şartın aranması

³⁵⁸ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 728; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t**, s.106.

³⁵⁹ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 731.

³⁶⁰ Ergin Nomer, DHH (2017), s.538.

³⁶¹ Ergin Nomer, DHH (2017), s.538.

³⁶² Ergin Nomer, DHH (2017), s.538.

³⁶³ Ziya Akıncı, Milletlerarası Aile Hukuku, s. 61.

³⁶⁴ Yargıtay 2. HD, E. 1994/11220, K. 1994/12667, T. 19.12.1994, (Nuray Ekşi, **5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a İlişkin Yargıtay Kararları (Kararlar)**, On iki levha, İstanbul, 2010, s. 215); Yargıtay 2. HD2005/4718 E., 2006/2192 K. , 23.02.2006,T.(Ahmet Cemal Ruhi, **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun**, 4.Bs., Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014, s. 425); Yargıtay 2. HD, 06.12.2001, E.2001/15944, K. 2001/17222, Nuray Ekşi, **Milletlerarası Nitelikte Davalara İlişkin Mahkeme Kararları**, Arıkan, İstanbul, 2007, s. 215; Y.2.HD’nin 09.03.2006 T. ve E.2005/18525-K.2006/3076 sayılı kararı (Ahmet Cemal Ruhi, **a.e**, s.534-535).

yerinde bir düzenlemedir³⁶⁵. 5718 sayılı Kanun düzenlemesi sonrasında verilen Yargıtay kararlarında, yabancı boşanma kararının tanınması ve tenfizinde boşanma davasının tarafları dışında hukuki yararı bulunan kimselerin de dava açma hakkının bulunduğu kabul edilmektedir³⁶⁶. Yabancı boşanma kararının tanınma ve tenfizini sağlamadan eşin ölmesi halinde mirasçılarının da hukuki yararı bulunmaktadır³⁶⁷. Belirtmek gerekir ki tanıma talebinde bulunan kişinin hukuki yararının bulunup bulunmadığı her somut olay için ayrı değerlendirilecektir³⁶⁸.

2.3.4.2.3.2 Tanıma İstemi

MÖHUK m.52 gereğince yabancı kararın tanınması dilekçe ile istenir. Dilekçeye karşı taraf sayısı kadar örnek eklenir. Dilekçede, tanımayı isteyenle, karşı tarafın ad, soyad ve adresleri, varsa kanuni temsilcilerinin ve vekillerinin ad, soyad ve adresleri; tanıma konusu hükmün hangi devlet mahkemesinden verilmiş olduğu ve

³⁶⁵ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 723.

³⁶⁶ Yargıtay 2. HD, E. 2015/ 21225, K. 2016/5080, T. 13.01.2016, www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 12.04.2021.

; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2011/593, K. 2011/726, T. 30.11.2011. www.legalbank.com.tr (Çevrimiçi) 16.04.2021.

³⁶⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2011/593, K. 2011/726, T. 30.11.2011: “Tüm bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere, tanınmanın- kararda eda hükmü varsa tenfiz- hukuki niteliği ile yabancı mahkeme kararlarının tanınmakla -ya da tenfizle- Türk hukuku açısından, o kararın kesinleştiği tarih itibarıyla hüküm ifade etmeye başlayacağı, bu tarihin de boşanan eşlerden birinin ölüm tarihinden önce olduğu gerçeği karşısında; yabancı ülkede kesinleşen boşanma kararının, Türk Hukukuna göre tanınması ya da tenfizi sağlanamadan eşlerden birinin ölmesi durumunda; bundan hukuku etkilenen, ölen eşin mirasçılarının, yabancı mahkeme kararının tanınmasını ya da tenfizini istemekte, hukuki yararının bulunduğu her türlü duraksamadan uzaktır.”(Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 14.04.2021.

³⁶⁸ “Önemle belirtilmelidir ki, hukuki yararın varlığı koşulunun mevcut olup olmadığı, her davada o davaya konu olayın somut özellikleri çerçevesinde, hâkim tarafından değerlendirilmelidir. Bir hakkın, mahkeme kararına gerek olmaksızın, başka bir yolla ve aynı ölçüde güvenli olarak elde edilebilmesinin mümkün bulunduğu hallerde, o hakla ilgili olarak dava açılmasında hukuki yarar bulunmazken; o hakkın ancak, mahkeme kararı ile elde edilebileceği hallerde, hukuki yararın varlığının kabulü gerekir.” Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2011/593, K. 2011/726, T. 30.11.2011; (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 14.04.2021.; 20.01.2021 tarihli Yargıtay kararına konu olayda davacı erkek anlaşarak boşandıklarını ve Hollanda Zwolle Bölge Adliyesinin boşanma kararının tanınmasını talep etmiştir. Davalı ise boşanmanın formalite olarak yapıldığını ve fiili birlikteliklerinin devam ettiğini ileri sürmüştür. Bölge Adliye Mahkemesi istinaf incelemesinde tarafların boşandıktan sonra doğan müşterek çocuklarının olduğunu ve fiili birlikteliklerinin sürdüğünü belirterek tanıma talebinin TMK m.2 dürüstlük kuralına aykırı olduğunu belirterek tanıma talebini esastan reddetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, mahkemenin yalnızca tanıma şartlarını inceleyebileceğini belirtmiştir. Yargıtay, tarafların birlikteliğinin devam etmesinin ya da bu dönemde ortak çocuklarının dünyaya gelmiş olmasının davacının kararın tanınmasında hukuki yararının bulunduğu gerçeğini değiştirmedikçe ve kararın tanınmasının talep edilmesi Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan dürüstlük kuralına aykırılık da oluşturmayacağını belirtmiştir. Bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E.2020/5320, K.2021/398, T. 20.01.2021 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 25.05.2021.

hükmü veren mahkemenin adı ile ilâmın tarih ve numarası ve hükmün özeti; tanıma, hükmün bir kısmı hakkında isteniyorsa bunun hangi kısım olduğu hususlarına yer verilir. Bu hususların dışında dilekçenin içermesi gereken konular genel hükümlere tabidir. Bu bağlamda tanıma dilekçesinin HMK m.119’da yer alan diğer hususları da taşınması gerekir. Ancak tanıma davalarında maddi vakıaların ispatı gerekmediğinden ispatla ilgili hususlara gerek yoktur³⁶⁹.

2.3.4.2.3.3 Dilekçeye Eklenecek Belgeler

MÖHUK m.53 gereğince tanıma dilekçesine şu belgeler eklenir³⁷⁰:

“a) Yabancı mahkeme ilâmının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ve onanmış tercümesi.

b) İlâmın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesi.”

Yabancı mahkeme kararının ve bunun kesinleştiğini gösteren belge veya yazının, kararın verildiği devlet makamları; Türkçe tercümesinin de yetkili Türk makamı tarafından onanmış olması gerekmektedir³⁷¹. Belirtmek gerekir ki tanıma talebinde bulunulurken yabancı mahkeme ilâmının tam metninin sunulması gerekmektedir. İlâmın özeti yeterli değildir³⁷². Yabancı mahkeme kararının kesinleştiğine ilişkin belgelerin usulüne uygun onanmış olması Türk hukukuna göre tespit edilecektir³⁷³. Mahkeme kararının verildiği ülke, Türkiye’nin de taraf olduğu Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkında Lahey

³⁶⁹ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 722.

³⁷⁰ MÖHUK m.53’e, 2675 sayılı Kanunun 37. maddesinde yer almayan “veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örneği” ve “onanmış tecrübesi” ifadeleri eklenmiştir. “Böylece ilâmın aslının uygulamada bazı yabancı devlet mahkemelerince verilmediği gerçeği göz önüne alınarak ilâmı veren mahkeme tarafından onanan örneğinin tenfiz dilekçesine konulmasının da yeterli olacağı kabul edilmiştir.” 5718 sayılı MÖHUK m.53’ün gerekçesi için bkz. Günseli Öztekin Gelgel ve Bahadır Erdem, **27.11.2007 Tarih ve 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun**, Beta, İstanbul, 2016, s.136-137.

³⁷¹ Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 108; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 88; Yargıtay 11. HD, E.2015/12481, K. 2016/195, T. 13.01.2016; Yargıtay 2. HD, E.2010/ 22330, K. 2011/12754/ T. 20.07.2011; Yargıtay 13. HD, E.1990/7708, K.1991/1285, T. 8.2.1991 (Yasa, Hukuk ve Mevzuat İçtihat Dergisi, Cilt 14, S.10, Ekim/ 1991, s. 1399).

³⁷² İlgili karar için bkz. Yargıtay 2. HD, E.2010/4666, K. 2010/16233, T. 06.10.2010. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 10.04.2021.

³⁷³ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 741.

Sözleşmesi'nin³⁷⁴ tarafı ise onanmış yazı ve belgelerde apostil şerhinin bulunması yeterli olacaktır³⁷⁵.

MÖHUK m.53'te belirtilen hususların eksikliği halinde nasıl karar verileceği Kanunda düzenlenmemiştir. Yargıtay bazı kararlarında, belirtilen belge ve yazıların eksik olması halinde, eksikliğin tamamlanması için uygun bir süre verilmesi ve bu süre içerisinde eksikliğin tamamlanmaması halinde davanın reddi gerektiğini belirtmektedir³⁷⁶. Bazı kararlarında ise MÖHUK m.53'te belirtilen belgelerin dava dilekçesinde sunulmamasını dava şartı eksikliği olarak kabul etmekte ve tanıma talebini reddetmektedir³⁷⁷.

Öğretide haklı olarak usule ilişkin bir konuda özel kanunda hüküm bulunmaması halinde genel kanun olan HMK hükümlerine başvurulacağı belirtilmektedir³⁷⁸. Bu bağlamda, dava dilekçesinde yabancı mahkeme ilâmının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ile ilâmın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile bu belgelerin Türk makamlarınca onanmış Türkçe tercümelerinin eklenmemesi halinde HMK m.119/2 gereğince davacıya 1 haftalık kesin süre verilmeli ve bu eksikliğin tamamlanmaması halinde dava açılmamış sayılmalıdır.

³⁷⁴ RG. 29.06.1984-18446.

³⁷⁵ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 741.

³⁷⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E.2010/22330, K. 2011/12754, T. 20.07.2011 “Mahkemece yapılacak iş; yabancı ilâmın aslı veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış “apostil şerhini” ihtiva eden örneğini ve onanmış tercümesini ibraz etmesi için davacıya uygun süre vermek ve sonucuna göre hüküm kurmaktan ibarettir. Bu yön gözetilmeden hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.”; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi E.2014/17694, K.2014/25089, T. 08.12.2014: “...davacıya yabancı mahkemece verilen 10.09.2012 tarihli geçici kararın ve 27.02.2013 tarihli son kararın o yerdeki Türk konsolosluğu tarafından onaylanmış veya noter tarafından yaptırılan Türkçe tercümesini sunması için uygun süre verilmeli, eksiklik tamamlandığı takdirde, tanıma talebinin 5718 sayılı Yasanın 58/1. maddesinde gösterilen şartları incelenip, hasıl olacak sonucu uyarınca karar verilmeli, verilen süre içinde eksiklik tamamlanmaz ise, davanın usulden reddi yönüne gidilmelidir.” Ayrıca bkz. Yargıtay 2. HD, E.2010/20341, K. 2011/10152, T. 09.06.2011.; Ayrıca bkz. Y.2.HD'nin 26.11.2008 T. E.2008/12894-K.2008/16050; Y.2.HD 22.11.2006 T., E.2006/7071-K.2006/15239. Kararlar için bkz. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 22.04.2021.

³⁷⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E.2013/17269, K. 2014/1375, T. 22.01.2014 “ Ancak, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 53. maddesinde belirtilen ve aynı zamanda dava şartı niteliğinde bulunan ilâmın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesini havi bulunmayan tenfiz dilekçesi ekindeki belgelere göre tenfiz kararı verilmesi doğru görülmemiş, mümeyyiz davalılar vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile kararın mümeyyiz davalılar yarına bozulmasına karar vermek gerekmiştir.”. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 07.04.2021.

³⁷⁸ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 741.; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 726-727.

2.3.4.2.4 Tanıma Davasının Görülmesi

2.3.4.2.4.1 Davanın Açılması ve Tebligat

Yabancı boşanma kararının tanınmasına ilişkin dava, MÖHUK m.52 ve HMK m.119’da belirtilen hususları taşıyan ve MÖHUK m.53’te belirtilen belge ve yazıların eklendiği dilekçe ile yetkili aile mahkemesinde açılır. Biri dava dosyasına sunulmak üzere taraf sayısının bir fazlası kadar nüsha mahkemeye sunulur. 492 sayılı Harçlar Kanunu’nun³⁷⁹ 4. maddesinde belirtildiği üzere tanıma ve tenfiz davalarında 1 sayılı tarife gereğince harç alınacaktır. Yabancı boşanma kararının tanınmasına ilişkin davada maktu harç ve başvuru harcı alınacaktır³⁸⁰. Dava, dava dilekçesinin esas defterine kaydedildiği tarihte açılmış sayılır (HMK m.118/1).

İncelenmesi gereken diğer husus, uygulamada sıklıkla görülen yabancı boşanma kararının tanınma ve tenfizini talep etmek yerine yeniden boşanma davası açılması durumudur³⁸¹. Taraflardan birisi Türk mahkemelerinde boşanma davası açmış, diğer taraf ise yabancı boşanma kararının tanınmasına ilişkin tanıma davası açmış olabilir. Böyle bir durumda Yargıtay kararlarında vurgulandığı üzere tanıma ve tenfiz davası, önceliğe bakılmaksızın bekletici mesele yapılacaktır³⁸². Yabancı boşanma kararının tanınmasına veya tenfizine karar verildiğinde, boşanma davası konusuz kalmış olacaktır³⁸³.

Yabancı boşanma kararının tanınmasına ilişkin davalar hasımlı davalardır. MÖHUK m.55/1 gereğince, dilekçe, duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edilecektir. MÖHUK hükümleri tebligata ilişkin bir düzenleme içermemektedir. Bu bağlamda tebligat, taraf olunan tebligata ilişkin çok taraflı ve iki taraflı anlaşma hükümleri çerçevesinde, taraf olunan tebligata ilişkin bir sözleşme bulunmaması halinde 7201 sayılı Tebligat Kanunu³⁸⁴ hükümlerince yapılacaktır.

³⁷⁹ RG. 11.07.1964-11756.

³⁸⁰ Cemal Şanlı, Yabancı Mahkeme Kararının Tanınma ve Tenfizi Davalarında Tahsil Olunacak “Karar ve İlam Harcına” ve Ticaret Mahkemesinin Bulunduğu Yerlerde Görevli Mahkemeye İlişkin Bazı Sorunlar, **İstanbul Barosu Dergisi**, Sayı 10-11-12, İstanbul, 1993, s.764.

³⁸¹ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 145.

³⁸² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E.2011/19170, K. 2011/16864, T. 24.10.2011 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 11.04.2021.; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E.2012/6980, K. 2012/26390, T. 07.11.2012 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 15.04.2021.

³⁸³ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 145.

³⁸⁴ RG. 19.02.1959-10139.

2.3.4.2.4.2 Yargılama Usulü

MÖHUK m.55/1 gereğince tanıma davaları basit yargılama usulüne tabidir. Türk hukukunda basit yargılama usulü HMK m.316-322 arasında düzenlenmiştir. Basit yargılama usulüne tabi davalarda cevap süresi, dava dilekçesinin tebliğinden itibaren iki haftadır (HMK m.317/2). Cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri verilemez (HMK m.317/3). Basit yargılama usulüne tabi davalarda mahkeme mümkün olan hallerde duruşma yapmaksızın karar verecektir (HMK m.320/1). Ancak tanıma ve tenfiz davalarında duruşma yapılmadan dosya üzerinden karar verilmesi mümkün değildir. Nitekim bu durum, 20.02.2018 tarihli Yargıtay kararında, “...sözü edilen maddeye göre, duruşma yapmadan karar verilebilmesi için, hukuken bunun mümkün olması gerekir, başka bir anlatımla, ancak hukukun cevaz verdiği hallerde duruşma açmadan dosya üzerinden karar verilebilir (Örneğin ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları gibi) veya Kanunun duruşma açılmadan dosya üzerinden karar verilmesinde hakime takdir hakkı tanındığı hallerde dosya üzerinden karar verilebilir (Örneğin İİK'nun 17-18. maddelerinde öngörülen şikayet başvurusu gibi) Kanunun açıkça duruşma açılarak yargılama yapılmasını emrettiği hallerde dosya üzerinden karar verilemez.”³⁸⁵ şeklinde belirtilmiştir. MÖHUK m.55/1’de açıkça duruşma gününün taraflara tebliğini düzenlemiştir. Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere tanıma ve tenfiz davalarında duruşma yapılmadan karar verilmesi hukuki dinlenilme hakkının ihlaline sebep olur ³⁸⁶. Basit yargılama usulüne tabi davalar, kural olarak ön inceleme duruşması hariç iki duruşmada tamamlanır ve duruşmalar arasındaki süre bir aydan fazla olamaz (HMK m. 320/3).

³⁸⁵ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E. 2017/8161, K. 2018/2520, T.20.02.2018 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 14.03.2021.

³⁸⁶Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E.2016/10844, K. 2016/11374, T. 09.06.2016 “Yabancı mahkeme kararlarının tanınmasına ve tenfizine ilişkin davalar basit yargılama usulüne tabidir (HMK. m. 316). Basit yargılama usulüne tabi davalarda mahkeme mümkün olan hallerde tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verir (HMK m. 320). Şu hâlde basit yargılama usulüne tabi bir işin duruşmasız incelenebilmesi için evvela kanunen mümkün olmalıdır. Hükmü temyiz eden davacı temyiz dilekçesinde tanıma ve tenfiz koşullarının oluştuğunu açılan davanın kabulüne karar verilmesi gerektiğini belirterek hükmün bozulmasını talep etmiştir. Bu durum ve davanın niteliği talebin duruşma açılarak incelenmesini tarafların beyanlarının alınmasını ve gerekli araştırmaların yapılmasını zorunlu kılar. Dolayısıyla taraflara iddia, savunma ve ispat hakkı tanınmamış olup hukuki dinlenilme hakkı ihlal edilmiştir (HMK m. 27). Davanın basit yargılama usulüne tabi olması bu hakkın ihlal edilmesi suretiyle karar verilebileceği anlamına gelmez.” Ayrıca bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E.2016/16929, K.2017/6702, T. 01.06.2017; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2018/118, K. 2019/698, T. 07.02.2019; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2017/4690, K.2017/14162, T. 07.12.2017; Kararlar için bkz. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 02.04.2021.

Öğretide, yabancı mahkeme kararının tanınmasını talep eden tarafların, yabancı mahkeme kararını alırken ayrıca zaman harcadıkları bu bağlamda tanıma davasının daha hızlı bir yargılama usulü olan basit yargılama usulüne tabi kılınmasının tarafların yararına bir düzenleme olduğu belirtilmektedir³⁸⁷. Belirtmek gerekir ki öğretide, basit yargılama usulüne ilişkin bazı hükümlerin tanıma ve tenfiz davalarının mahiyetine uygun düşmediği belirtilmektedir³⁸⁸. Basit yargılama usulüne tabi davalarda iddiaların genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı dava açılmasıyla, savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı ise cevap dilekçesinin verilmesiyle başlar (HMK m.319). Tanıma ve tenfiz davasında, davacının davalının hangi hususlarda itiraz edeceğini baştan tahmin etmesi ve bu itirazlara cevap vermesi mümkün değildir. Davacının cevaba cevap dilekçesi sunamaması bu bağlamda hukuki dinlenilme hakkını ihlal etmektedir. Kanaatimizce de bu düzenlemelerde değişiklik yapılması gerekmektedir³⁸⁹.

2.3.4.2.4.3 Tanıma Davasında İspat Yükü

MÖHUK ve HMK tanıma ve tenfiz davalarında ispata ilişkin özel bir düzenleme içermemektedir. Hukukumuzda ispat yükü ile ilgili temel kural TMK m.6'da düzenlenmiş olup aksine düzenleme yapılmadıkça her taraf hakkını dayandığı olguları ispatlar. Bu bağlamda ispat yükü yabancı boşanma kararının tanınmasını isteyen davacıya aittir. Ancak tanıma davasının konusu MÖHUK hükümlerinde düzenlenen tanıma şartlarının sağlanıp sağlanmadığı olduğundan ispata ilişkin hususlar tanıma şartları bakımından ayrıca incelenmelidir.

Yabancı kararın tanınması için aranan ön şartların ve asıl şartların bir kısmının gerçekleşip gerçekleşmediğini hâkim resen inceler. Tanımanın ön şartları olan yabancı mahkemenin hukuk davalarına ilişkin vermiş olduğu bir ilam olması ve o devlet kanunlarına göre ilamın kesinleşmesi ile tanımanın asıl şartlarından olan Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmemesi ve hükmün kamu düzenine açıkça aykırı olmaması hususlarını hâkim, tarafların ileri sürmesi gerekmez.

³⁸⁷ Mehmet Köle, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınma ve Tenfizinde Usul, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 21, S.34, 2016, s. 58.

³⁸⁸ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 727-728, dn. 561; Burak Huysal, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler, **MHB**, C. 32, S. 1, s.79.

³⁸⁹ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 727-728, dn. 561.

resen inceler. Belirtmek gerekir ki hâkimin resen incelemesi gereken hususlarda ispat yükünün taraflara yüklenip yüklenmemesi hususu öğretide tartışmalıdır³⁹⁰. İspat yükünün taraflara yüklenemeyeceği kabul edilse dahi şartların oluşup oluşmadığına ilişkin kesin bir karara varılamaması halinde davacının dolaylı olarak ispat yükünün olacağı öğretide belirtilmiştir³⁹¹. Kanaatimizce yabancı kararların tanınmasında davacının ispat yükünün, hâkimin tanıma şartlarının varlığını araştırmaya yetecek şekilde maddede belirtilen belgelerin sunulmasını kapsadığını kabul etmek yerinde olacaktır³⁹².

Tanımanın asıl şartlarından olan aşırı yetki (MÖHUK m.54/b) ve MÖHUK m.54/ç’de belirtilen savunma haklarına aykırılık hallerinde hâkimin resen inceleme yetkisi bulunmamaktadır. Davalının bu hallerde itiraz etmesi ve itirazını ispatlaması gerekmektedir³⁹³.

2.3.4.2.4.4 Tanıma Davasında İleri Sürülebilecek İtirazlar

Tanıma davasında MÖHUK m. 55/2 gereğince tanıma şartlarının bulunmadığı, yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirildiği ya da yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıktığı itirazında bulunulabilir. Davalı, HMK m. 116’da düzenlenen ilk itirazları da süresinde ve uygun düştüğü ölçüde ileri sürebilir³⁹⁴.

Tanıma koşullarının varlığı, aşırı yetki ve MÖHUK m. 54/ç’de belirtilen savunma haklarının ihlaline ilişkin hususlar haricinde hâkim tarafından resen incelenmektedir. Mahkemenin resen inceleyeceği şartlardan birinin bulunmadığına ilişkin de itiraz edilebilir. Bu durumda davalının itirazında maddi olgulara dayanması halinde ispat yükü kendisinde olacaktır³⁹⁵. Belirtmek gerekir ki yabancı boşanma kararlarının tanınmasına ilişkin davalarda münhasır yetkiye ilişkin itirazda

³⁹⁰ Resen araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda ispat yükünün taraflara yüklenemeyeceğine ilişkin bkz. Ergin Nomer, **Devletler Hususi Hukuku (2011)**, 19.bs., Beta, İstanbul, 2011, s. 507; Aksi yönde bkz. Bilge Umar, Ejder Yılmaz, **İsbat Yükü**, 2.bs., Kazancı Matbaacılık, İstanbul, 1980, s. 18.

³⁹¹ Mehmet Köle, **a.g.m.**, s. 74.

³⁹² Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.90.

³⁹³ Pelin Güven, **a.g.e.**, s. 179; Mehmet Köle, **a.g.m.**, s. 74-75.

³⁹⁴ Ata Sakmar, Yabancı İlamların Türkiye’deki Sonuçları, s. 135; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 116; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 90; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 205.

³⁹⁵ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 91; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 116-117.

bulunulamaz³⁹⁶. Zira, boşanma davalarında Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi yoktur. Aşırı yetki ve MÖHUK m. 54/ç’de belirtilen savunma haklarının ihlaline ilişkin hususlarda ilgilinin itirazı gerekmektedir, hâkim tarafından bu hususlar resen incelenemez. Savunma haklarının ihlal edildiğine ilişkin itiraz maddi vakıalarla ispatlanacak olup yabancı mahkeme kararı dışındaki belgeler de ispat vasıtası olarak kullanılabilir³⁹⁷.

Yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirildiği ya da yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıktığı itirazı tanımadan çok tenfizde önem arz etmektedir. Zira tanıma davasının konusunu icra edilebilir olmayan yabancı mahkeme kararları oluşturmaktadır. Yabancı boşanma kararında belirtilen nafakanın ya da tazminatın daha önceden ödenmiş olması halinde yabancı mahkeme ilâmının yerine getirildiği itirazı MÖHUK m.55/2 gereğince tenfiz davasında ileri sürülebilir³⁹⁸. Yabancı boşanma kararında velayeti kendisine bırakılan tarafın, karardan sonra fiil ehliyetini kaybetmesine rağmen kararın tenfizini istemesi halinde, ilâmın yerine getirilmesine engel bir sebebin ortaya çıktığı itirazında bulunulabilir³⁹⁹.

MÖHUK m.55/2’de belirtilen hususlara ilişkin itirazın ne zaman yapılacağına ilişkin Kanunda bir açıklık yoktur. Hâkimin resen inceleyeceği hususlarda tarafların da her zaman itirazda bulunabileceği açıktır. Ancak diğer hallerde ne zaman itiraz edileceği hususu öğretide tartışmalıdır. İlk görüşe göre yargılamanın her aşamasında itiraz edilmesi mümkündür⁴⁰⁰. Diğer görüş ise tanıma ve tenfizin gerçekleşmesini önlemek ve yargılamayı uzatmak amacıyla yapılacak itirazların önlenmesi için en geç ilk oturumda itiraz edilmesi gerektiğini belirtmektedir⁴⁰¹. Usule ilişkin bir konuda MÖHUK’ta hüküm bulunmaması halinde genel kanun olan HMK’ya başvurulacaktır. HMK m. 117/1 gereğince ilk itirazların cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kanaatimizce MÖHUK m.55/2’de belirtilen hususlara ilişkin itirazlarında cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekmektedir.

2.3.5 Tanıma Sonucunda Verilecek Kararlar

³⁹⁶ Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 116.

³⁹⁷ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 91; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 117; Ata Sakmar, 1982, s. 136; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.208.

³⁹⁸ Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 117; Ata Sakmar, 1982, s. 137.

³⁹⁹ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 93; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 210-211.

⁴⁰⁰ Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 118-119; Ahmet Cemal Ruhi, Tanıma ve Tenfiz, s. 206.

⁴⁰¹ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 93; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.212.

Yabancı boşanma kararının tanınması talebi ile açılan davada, ilamın tanıma şartlarını taşıdığının tespiti ile tanıma kararı verilir. Bu karar hâkim tarafından, yabancı mahkeme kararının altına yazılır ve mühürlenip imzalanır (MÖHUK m. 56). Belirtmek gerekir ki bu düzenleme öğretide eleştirilmiştir. Bir görüşe göre kararın, yabancı mahkeme kararının altına yazılması karışıklık yaratabilir⁴⁰². Zira kesin hüküm ve kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararına değil, tanımaya ilişkin karara tanınmıştır⁴⁰³. Tanıma kararı, yabancı ilamı onaylayan basit bir tasdik işlemi olmayıp, bağımsız olarak yazılmalıdır. Ayrıca tanıma davası bağımsız bir dava şeklinde görülmekte olup, sadece bir onay işlemi niteliğinde değildir. Bu bağlamda tanıma kararında gerekçe ve hükme ayrı olarak yer verilmelidir⁴⁰⁴. Uygulamada da tanıma kararları ayrı bir karar şeklinde verilmektedir⁴⁰⁵. Kanaatimizce de bu düzenlemenin uygulama ile uyum sağlayacak şekilde değiştirilmesi gerekmektedir⁴⁰⁶.

Yabancı boşanma kararı hakkında tanıma kararı verilmesiyle karar, Türk mahkemelerince verilen boşanma kararı ile aynı etkiye sahip olarak kesin hüküm ve kesin delil etkilerini sağlar. Tanıma kararı ile boşanma kararının nüfus kütüğüne tescili mümkün hale gelir.

Yabancı boşanma ilamının, tanıma şartlarının taşımaması halinde ilamın tanınması talebinin reddine karar verilir. Kesin hükmün bütün sonuçlarını doğuran bu karar, yabancı ilamın yeniden tanıma davası konusu yapılmasını engeller. Öğretide belirtildiği üzere, tanıma davasında yalnızca tanıma şartlarının sağlanıp sağlanmadığı incelenmekte olup uyumsuzluğun esasına ilişkin bir karar verilmez ve kesin hüküm etkisi de tanıma davası ile sınırlıdır⁴⁰⁷.

2.3.6 Yabancı Boşanma Kararının Tanınmasının Sonuçları

2.3.6.1 Kesin Hüküm Etkisi

⁴⁰² Ata Sakmar, 1982, s. 142.

⁴⁰³ Ata Sakmar, 1982, s. 142.

⁴⁰⁴ Aysel Çelikel, Milletlerarası Özel Hukuk (1992), s.395.

⁴⁰⁵ Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 119.

⁴⁰⁶ Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 119.

⁴⁰⁷ Ata Sakmar, 1982, s. 145; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s. 120.

5718 sayılı MÖHUK m.50 ve m.54'te düzenlenen tanıma şartlarını taşıyan yabancı boşanma kararının tanınmasıyla yabancı boşanma kararı, Türk mahkemelerince verilmiş kararlar gibi kesin hüküm kuvvetini doğurur⁴⁰⁸. Yabancı boşanma kararının tanınmasıyla kararın maddi anlamda kesin hüküm etkisi Türkiye'de de tanınmış olur ve uyumsuzluk, aynı taraflar arasında yeniden dava konusu yapılamaz⁴⁰⁹. Kararın tanınması ile Nüfus Kütüğünde gerekli değişiklikler yapılır ve taraflar Türkiye'de yeniden evlenme imkanına sahip olurlar.

Maddi anlamda kesin hüküm, kural olarak kararın yalnızca hüküm fıkrasını kapsamaktadır ve hükümde hakkında karar verilmeyen talepler kesin hükmün kapsamına girmez⁴¹⁰. Öğretide, hüküm fıkrasının açık olmaması halinde, davanın usulden kabul ya da reddedildiği anlaşılmıyorsa ve gerekçe hükme sıkı sıkıya bağlı ise kesin hükmün gerekçeyi de kapsayacağı belirtilmektedir⁴¹¹.

Yabancı mahkeme kararının tanınmasıyla, ilamın kesin hüküm kuvvetinin kapsamının hangi kanuna göre belirleneceği hususu öğretide tartışmalıdır. İlk görüşe göre, ilamın kesin hüküm kuvvetinin kapsamı kararın verildiği ülke kanunlarına tabi olup karar, verildiği ülkede herkese karşı ileri sürülebiliyor ya da kesin hüküm kuvveti gerekçeyi de kapsıyorsa, tanıma ülkesinde de aynı etkiyi doğurmalıdır⁴¹². İkinci görüşe göre ise yabancı mahkeme kararının kesin hüküm etkisi, tanıma ülkesinde ve bu ülkenin kanunlarına göre verilen tanıma kararı ile sağlanmakta olup

⁴⁰⁸ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 796; Ata Sakmar, 1982, s.242; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.148; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 747; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 549; Işıl Özbakan, **a.g.e.**, s. 138.

⁴⁰⁹ Ata Sakmar, 1976, s. 246; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s. 747-748; bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E.2016/3022, K. 2016/13687, T. 11.10.2016 "Davacı kadın tarafından yabancı mahkemede açılan boşanma davasının kabulüne karar verilmiş ve bu davaya yönelik yabancı mahkeme kararının tanınmasına ilişkin karar kesinleşmiştir. Yabancı mahkemece verilen boşanma kararının tanınmasıyla yabancı ilamın kesin hüküm etkisi, yabancı mahkeme kararının kesinleştiği 25.02.2014 tarihinden itibaren hasıl olmuş, taraflar bu tarihten itibaren boşanmışlardır (5718 s. MÖHUK m. 59). Bu hukuki durum karşısında boşanma davası konusuz hale gelmiştir. Açıklanan sebeplerle davacı kadının boşanma davası konusuz kaldığından "karar verilmesine yer olmadığına" şeklinde karar verilmek üzere, hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir." Ayrıca bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E.2015/12506, K. 2016/4349, T. 07.03.2016; Yargıtay, 2. Hukuk Dairesi, E. 2016/148, K. 2016/3428, T. 24.02.2016; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2014/8263, K.2014/11388, T. 15.05.2014. Kararlar için bkz. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 09.04.2021.

⁴¹⁰ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.63; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.137; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 56-57; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 823.

⁴¹¹ Baki Kuru,; C. V, s. 5049-5053.

⁴¹² P.Mayer, Dip, s.307(Naklen Ata Sakmar, 1982, s.182).

kesin hükmün kuvveti bu kanun kapsamında belirlenmelidir⁴¹³. Türk öğretisinde de haklı olarak kabul edilen üçüncü görüş ise orta bir yol izleyerek yabancı mahkeme kararının kesin hüküm kuvvetinin kapsamının esas itibariyle kararın verildiği ülke kanunlarına tabi olduğunu ancak yabancı mahkeme kararına, tanımanın talep edildiği devletin kendi mahkeme kararlarının kesin hüküm kuvvetinden daha fazlasının verilemeyeceğini belirtmektedir⁴¹⁴. Buna göre yabancı boşanma kararına, Türk mahkemelerinde verilen boşanma kararının sahip olduğundan daha geniş bir kesin hüküm kuvveti tanınmaz.

2675 sayılı MÖHUK, yabancı mahkeme kararlarının hangi andan itibaren hüküm ifade edeceğine ilişkin bir düzenleme içermemekteydi. Yargıtay bu Kanun dönemindeki kararlarında, yabancı boşanma kararlarının hüküm ve sonuçlarını tanıma kararının kesinleştiği tarihinden itibaren doğuracağını belirtmekteydi⁴¹⁵. Yargıtay'ın bu görüşü tanımanın niteliğine uygun düşmediği için öğretide haklı olarak eleştirilmiştir⁴¹⁶. Zira, Türk mahkemelerinde tanıma kararı verilinceye kadar evlilik birliğinin devam ettiği kabul eden bu bakış açısı özellikle yenilik doğuran kararlar bakımından adil olmayan sonuçlar doğurabilmekteydi⁴¹⁷. Örneğin, yabancı mahkemede verilen boşanma kararının tanınmasından önce taraflardan birinin ölmesi halinde, Yargıtay'ın görüşü çerçevesinde tanıma kararının kesinleştiği tarihte boşanma kararının etkisini doğurduğu kabul edildiğinde, evlilik, boşanmadan önce eşin ölümü ile sona ermiş olacak ve sağ kalan eş mirasçı olacaktır⁴¹⁸.

⁴¹³ P. Mayer (Naklen Ata Sakmar, 1982, s.182).

⁴¹⁴ Ata Sakmar, 1982, s.182; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 822; Ahmet Cemal Ruhi, 2003, s. 215; Şeref Ertaş, **a.g.e**, s. 369-370; Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **a.g.e**, s. 464; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s.64; Esat Şener, "Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi", s.6; Cemile Demir Gökyayla, **a.g.e**, s.61; Mehmet Tezgel, **a.g.t**, s.138; Sezen Gürhan, **a.g.t**, 57-58.

⁴¹⁵ Yargıtay 2.HD, 20.04.2006 T., E.2005/21087 K.2006/5882 (Ahmet Cemal Ruhi, **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun**, 3.bs., Seçkin, Ankara, 2009 s.544-545); Y.2.HD 27.12.1994 T., E.11911- K.13053; Y.2.HD, 09.05.1996 T. ve E.1996/3469-K.1996/4878 Ata Sakmar, Nuray Ekşi ve İlhan Yılmaz, **a.g.e** s.359-361); Yargıtay 2. HD, T. 10.06.1997 E. 4851-K. 6669 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 14.04.2021.

⁴¹⁶ Tuğrul Ansay, "Türkiye'de Tanınan Bir Yabancı Mahkeme Kararı Hangi Andan İtibaren Geçerli Olur?" **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Y. 22, S. 2, 2002, s. 35-36; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 825; Ayfer Uyanık-Çavuşoğlu, **a.g.e**, s. 86.

⁴¹⁷ Ata Sakmar, Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, s. 183.

⁴¹⁸ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s. 64; Ata Sakmar, Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, s. 183; Mehmet Tezgel, **a.g.t**, s.140; "...Türk hukukunda tanınması henüz gerçekleşmedi diye Türk nüfus kütüğünde evli görünen ancak boşanma kararının verildiği ülkede boşanmış olan hatta yabancı ülkedeki boşanma davasının da kendisi tarafından açılmış olması ihtimali dahi bulunan sağ kalan

Uygulama ve öğretideki bu karışıklık MÖHUK m. 59 düzenlemesi ile ortadan kalkmıştır. Madde, “Yabancı ilâmın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder.” şeklindedir. Kararın, tanıma tarihinden itibaren kesin hüküm ve kesin delil etkisinin doğuracağına ilişkin görüşün yasal dayanağı kalmamıştır. Belirtmek gerekir ki düzenleme özellikle yenilik doğuran kararlar açısından önemlidir. Tanımanın konusunu oluşturan kararlar yenilik doğuran kararlar olup verildikleri andan itibaren etki doğururlar. Bu kararların niteliği gereği kesinleştikleri tarihten itibaren hüküm ifade etmeleri gerekmektedir⁴¹⁹. Yabancı boşanma kararının kesin hüküm ve kesin delil etkisi, kararın verildiği ülke hukukuna göre kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder⁴²⁰.

Boşanma konusunda kabul edilmiş sürelerin hesaplanmasında da yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihin dikkate alınacağı belirtilmektedir⁴²¹. Örneğin TMK m.166/4. “Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir.” hükmünü içermektedir. Yabancı mahkemede açılan boşanma davasının reddi halinde eşlerin bu hükmeye dayanarak Türk mahkemelerinde boşanma davası açmaları halinde öncelikle boşanmanın reddi kararının tanınması gerekmektedir. Bu kararın tanınmasıyla, yabancı mahkemenin vermiş olduğu boşanmanın reddi kararı Türk hukukunda kesin hüküm etkisini sağlar. Burada TMK m.166/4’te belirtilen fiili ayrılığa ilişkin üç yıllık sürenin başlangıcı yabancı mahkemenin boşanmanın reddi kararının verildiği ülke hukukuna göre kesinleştiği tarih olacaktır⁴²².

diğer eşe, miras hakkı tanınması, devletler özel hukuku hakkaniyeti ile bağdaşmamaktadır.” Bkz. Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 797.

⁴¹⁹ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Fıganmeşe, MÖH 2021, s.749; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 797; Ergin Nomer, DHH (2017), s.514-515.

⁴²⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2019/8077, K. 2019/12894, T. 26.12.2019; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2019/931, K. 2019/1288, T. 18.02.2019; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2017/3012, K. 2018/13329, T. 22.11.2018; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2016/3022, K. 2016/13687, T. 11.10.2016 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 13.04.2021.

⁴²¹ Tuğrul Ansay, “Türkiye’de Tanınan Bir Yabancı Mahkeme Kararı Hangi Andan İtibaren Geçerli Olur?”, s. 36.

⁴²² Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 142; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 60.

Öğretide, MÖHUK m.59'un dar ve lafzi yorumunun kabul edilemez neticeleri doğurabileceği belirtilmiştir⁴²³. TMK m.178, “evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.” düzenlemesini içermektedir. Boşanmaya bağlı tazminat, yoksulluk nafakası, gibi taleplerde zamanaşımı sürelerinin boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren zamanaşımının uygulanması adil olmayan sonuçlara yol açabilir. Yabancı mahkemede boşanma kararı alınması, yabancı kararın Türkiye’de tanınması ve yabancı boşanma kararının verildiği ülke hukukuna göre kesinleştiği tarihten itibaren bir yıllık zamanaşımı süresi içinde dava açmaları uygulamada mümkün olmayıp aynı zamanda tarafların AİHS m.6’da düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlaline sebep verir⁴²⁴. Bu bağlamda öğretide ve Yargıtay kararlarında da isabetli olarak belirtildiği üzere boşanmanın ferine ilişkin dava haklarında zamanaşımı (TMK m. 178), yabancı boşanma kararının tanınmasının kesinleşmesinden itibaren işleyecektir⁴²⁵.

Tanıma kararına istinaden açılan mal rejimi ve katılma alacağına ilişkin kararlarda zamanaşımı süresi ve zamanaşımının hangi tarihten itibaren işlemeye başlayacağı tartışmalıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17.04.2013 tarihli kararında katılma alacağının 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunu belirtmiştir⁴²⁶. Öğretide de isabetli olarak belirtildiği üzere katılma alacağı boşanmanın ferisi değildir⁴²⁷. TMK m.178 kapsamında 1 yıl olarak düzenlenen zamanaşımının kapsamına boşanmanın ferileri girmekte olup mal rejiminin tasfiyesi ve katılma alacağına ilişkin talepler ise TBK m.146 gereğince 10 yıllık zamanaşımına tabidir⁴²⁸.

⁴²³ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.749-752.

⁴²⁴ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.750.

⁴²⁵ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.750; Ebru Şensöz Malkoç Tanıma, s.824-836; Y. 8.H.D. 8.6.2009, E. 2030/K. 2937; Y. 2.H.D. 10.6.2010, E. 2009/9283, K. 2010/11533; Y.2.H.D. 14.1.2010, E. 2009/20515, K. K. 2010/594. Kararlar için bkz. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 14.01.2021.

⁴²⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2013/8-375 K. 2013/520, T. 17.4.2013 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 12.04.2021.

⁴²⁷ Zafer Zeytin, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi**, 2. bs., Ankara, Seçkin, 2008, s.261-268. Şükran Şıpka, **Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar**, 2.bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s.297-314; Gizem Ersen Perçin, Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Haziran 2014, İstanbul, s.46-49.

⁴²⁸ Zafer Zeytin, **a.g.e.**, s.261-268. Şükran Şıpka, **a.g.e.**, 2013.s. 297-314; Aksi yönde görüş, katılma alacağı ve tasfiye boşanmanın ferisi niteliğinde olmasa da TMK m.178'in lafzi sebebiyle evliliğin boşanma ile sona ermesinden doğan bütün davalar için 1 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması

Mal rejiminin boşanmanın ferî olmaması ve hak kaybının önlenmesi açısından tanıma kararına istinaden açılan mal rejiminin tasfiyesi ve katılma alacağına ilişkin kararlarda zamanaşımı süresinin 10 yıl olarak kabulü kanaatimizce de isabetli olacaktır⁴²⁹.

Yargıtay'ın yabancı boşanma kararlarına ilişkin tanıma kararlarına istinaden açılan tazminat, mal rejiminin tasfiyesi ve katılma alacağı hususlarını içeren davalarda zamanaşımının başlangıcı konusunda farklı kararlar verdiği görülmektedir. Bazı kararlarında, zamanaşımının başlangıcını yabancı kararın verildiği yer hukukuna göre kesinleştiği tarih olarak kabul ettiği görülmektedir⁴³⁰. Yabancı devlet mahkemesinde boşanma davasının açıldığı tarihi zamanaşımının başlangıcı olarak kabul ettiği kararları da bulunmaktadır⁴³¹. Son olarak yabancı boşanma kararına ilişkin tanıma kararının kesinleştiği tarihi zamanaşımının başlangıcı olarak kabul ettiği kararları da mevcuttur⁴³². Öğretide, TMK m.225/2 gereğince evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona ermesi halinde mal rejiminin davanın açıldığı tarihte sona ereceğini vurgulayarak katılma alacağının, tasfiyenin gerçekleşmesi ile muaccel olacağını; uygulamada katılma alacağı ve tasfiye davaları birlikte açıldığından mal

gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Ömer Uğur Gençcan, **Mal Rejimleri Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s.996-998.

⁴²⁹ Gizem Ersen Perçin, **a.g.t.**, s. 240.

⁴³⁰ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E. 2012/2056, K. 2012/3981, T. 08.05.2012; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E.2010/1855, K. 2010/3896, T. 13.07.2010. Kararlar için bkz. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 02.04.2021.

⁴³¹ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E.2009/3620, K. 2009/5010, T. 20.10.2009; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E. 2009/2342, K. 2009/4941, T. 19.10.2009 Kararlar için bkz. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 05.04.2021.

⁴³² Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E.2015/3525, K. 2015/8509, T. 16.04.2015: “Dairemiz, daha önceki tarihlerde verdiği kararlarda, mal rejiminin tasfiyesine ilişkin alacak davalarında, zamanaşımının yabancı mahkeme ilamının kesinleştiği tarihte başlatılması gerektiğini kabul etmekte idi. Bu görüşün benimsenmesi durumunda; tanıma-tenfiz kararından önceki ara dönemde, taraflar boşanmaya bağlı diğer dava haklarını kullanamayacak, ancak zamanaşımı işlemeye devam edecektir. Zamanaşımı, yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihte başlayacağından, tanıma tenfiz kararından sonra açılacak davaların zamanaşımı süresinin geçmiş olması sonucu ile karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır. Bu görüş, hak sahibinin haktan yararlanmasına izin vermeden, zamanaşımını başlatmak demektir ki; bu durum, hakkın özüne, hakkaniyete, toplum vicdanına ve adalete aykırıdır. Bu bakımdan Dairece görüş değişikliğine gidilerek, boşanmaya bağlı mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak davalarında zamanaşımının başlangıç tarihinin, yabancı mahkeme ilamıyla ilgili tanıma/ tenfiz kararının kesinleştiği tarih olarak kabul edilmiştir.”. Ayrıca bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 15.07.2009 T. 8466/4071; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 15.07.2009T., 8466/14071; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi 08.06.2009, 2030/2937; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2015/17493, K. 2015/24688, T. 22.12.2015; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E.2012/981, K. 2012/2448, T. 03.04.2012; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, T. 10.06.2010, E. 2009/9283, K.2010/11533. Kararlar için bkz. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 02.04.2021.

rejiminin sona ermesi ile tasfiye talep edilebileceğinden mal rejiminin sona erdiği tarih olan boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren zamanaşımının işleyeceğini belirtilmektedir⁴³³.

Kanaatimizce yabancı boşanma kararlarına ilişkin tanıma kararlarına istinaden açılan mal rejimi ve katılma alacağına ilişkin davalarda zamanaşımı, tanıma kararının kesinleştiği tarihten itibaren başlar. Zira TBK m.153/6 gereğince Türk mahkemelerinde ileri sürülebilmesi mümkün olmadığı sürece alacağına ilişkin zamanaşımı işlemeyecektir. Ayrıca hakkın tanınmasından önce Türk mahkemelerinde kesin hüküm etkisi taşımayan yabancı karara ilişkin de zamanaşımının işlemesi mümkün değildir⁴³⁴. Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 16.04.2015 tarihli kararında belirttiği üzere “...alacak, Türk mahkemelerinde ileri sürülemeyecek durumda ise zamanaşımı işlemez. Söz konusu kanuni düzenleme olmasa bile, modern hukuk öğretisi ve evrensel hukuk genel ilkelerine göre; ileri sürülmesi zamanaşımına bağlanan hakların kullanılmasında, zamanaşımı, söz konusu hakkın kullanılabilir duruma geldiği tarihte başlar.”⁴³⁵. Öğretide yabancı boşanma kararının tanınmasından önce karara zamanaşımı uygulanmasının, henüz tanınmamış bir karara etki tanımak olduğu ve bu durumun MÖHUK’un 50. maddesine aykırılık teşkil ettiği isabetli olarak belirtilmektedir⁴³⁶. Bu bağlamda

⁴³³ Gizem Ersen Perçin, Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri, **a.g.t.**, s.235-329; Aynı yönde görüş için bkz. Zafer Zeytin, **a.g.e.**, 2. bs., Ankara, Seçkin, 2008, s. 88; “...Buna karşılık, mal rejimi davalarında zamanaşımı süresi, öğretideki baskın görüşler dikkate alınarak, -boşanma kararının kesinleştiği tarihten değil- mal rejiminin sona erdiği tarihten başlayarak 10 yıl olarak kabul edilecek olursa, bu halde mal rejimi MK m. 225/f.2 gereği, boşanma davasının açıldığı tarihte sona ermiş olacağından, kanaatimizce yabancı boşanma kararının tanıma şartlarını taşıması ve böylelikle mal rejiminin tasfiyesi davasının öngörülebilirlik koşulunun oluşması şartıyla, zamanaşımı süresi, yabancı ülkede boşanma davasının açıldığı tarihten başlayacaktır.” Bkz. Ebru Şensöz, Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması, **Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, Doktora Tezi, Ocak 2012, s.594-595.

⁴³⁴ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.750; Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s.371.

⁴³⁵ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E.2015/3525, K. 2015/8509, T. 16.04.2015: “Zamanaşımının işlemeye başlamayacağı, başlamışsa duracağı halleri düzenleyen 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 153. maddesinin 6. fıkrasına göre (eBK 132/6); alacak, Türk mahkemelerinde ileri sürülemeyecek durumda ise zamanaşımı işlemez. Söz konusu kanuni düzenleme olmasa bile, modern hukuk öğretisi ve evrensel hukuk genel ilkelerine göre; ileri sürülmesi zamanaşımına bağlanan hakların kullanılmasında, zamanaşımı, söz konusu hakkın kullanılabilir duruma geldiği tarihte başlar. Bir hak kullanılabilir duruma gelmeden zamanaşımı işletilemez. Bu bakımdan; bir alacak davası olarak mal rejiminin tasfiyesine ilişkin alacak davalarında zamanaşımı süresinin; boşanmaya bağlı dava haklarının kullanılabilir hale geldiği, tanıma/tenfiz kararının kesinleşmesi tarihinden başlatılması gerekir.” (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 09.04.2021.

⁴³⁶ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s.750.

yabancı boşanma kararlarına ilişkin tanıma kararlarına istinaden açılacak davalarda zamanaşımının boşanma davasının açıldığı tarih ya da boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren işletilmesi kanaatimizce yerinde değildir.

2.3.6.2 Tanınmayan Yabancı Boşanma Kararlarının Etkisi

MÖHUK'ta düzenlenen şartları taşımayan boşanma kararlarının tanıma ve tenfizi mümkün değildir. Ancak kesin hüküm ya da kesin delil etkisi taşımayan bu kararların hukuki değerlerinin olmadığı da söylenemez⁴³⁷. Mahkeme tanıma talebini reddetse dahi, yeni boşanma davasında ya da görülmekte olan davada yabancı boşanma kararına takdiri delil olarak dayanabilir ve mahkeme kararında tespit edilen olayları, toplanan delilleri dikkate alarak yeni bir karar verebilir⁴³⁸. Belirtmek gerekir ki hâkim takdiri delilleri serbestçe değerlendirir bu bağlamda sadece yabancı boşanma kararına ve delillere dayanarak boşanma kararı verilmesi mümkün değildir.

⁴³⁷ Ata Sakmar, 1982, s. 156; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.** s. 65; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.** s. 124; Işıl Özbakan, **a.g.e.** s. 207; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s.603; Mehmet Tezgel, **a.g.t.** s. 142; Sezen Gürhan, **a.g.t.** s. 64.

⁴³⁸ Ata Sakmar, 1982, s. 154-147; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.** s. 65; Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.** s. 124; Işıl Özbakan, **a.g.e.** s. 207; Mehmet Tezgel, **a.g.t.** s. 142; Sezen Gürhan, **a.g.t.** s. 64.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YABANCI İDARİ MAKAMLARCA VERİLEN BOŞANMA KARARLARININ TÜRK HUKUKUNDA İDARİ MAKAMLARCA TANINMASI VE TESCİLİ

3.1 NHK m. 27/A Düzenlemesi Çerçevesinde Boşanma Kararlarının Tescili

3.1.1 Genel Bilgi

29.04.2017 tarih ve 690 karar sayılı “Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin⁴³⁹ 4. maddesi ile 25/4/2006 tarih ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununa “Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili” başlıklı 27/A maddesi⁴⁴⁰ eklenmiştir. Maddenin uygulanmasını göstermek için 07.02.2018 tarih ve 30325 sayılı “Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik”⁴⁴¹ kabul edilmiştir⁴⁴².

⁴³⁹ RG. KHK/690, 29.4.2017-30052.

⁴⁴⁰ 690 sayılı KHK ile yapılan değişiklik RG. 8.3.2018-30354 ile aynen kabul edilmiştir.

⁴⁴¹ RG. 07.02.2018-30325.

⁴⁴² Özellikle kendi vatandaşlarına ilişkin boşanma kararlarının idari makamlarca tanınmasına ilişkin düzenlemeler, karşılaştırılmalı hukukta da yer almaktadır. İtalyan hukukunda 31 Mayıs 1995, n.218 sayılı Kanunda yabancı kararların tanınması hususu düzenlenmiştir. İtalyan vatandaşlarına ilişkin yabancı ülkelerde verilmiş boşanma kararları 1 Ocak 1997 tarihinden itibaren basitleştirilmiş bir prosedür ile tescil edilmektedir. Kararın tescili için; yabancı boşanma kararı, daha önce İtalyan mahkemesinde verilmiş bir karara aykırı olmamalıdır ve tescili talep eden İtalyan vatandaşının aynı sebeple İtalyan hakiminin önünde daha önce yargılanmaması gerekmektedir. Ayrıca ilgili tarafın, yabancı ülke yüksek mahkemesinden almış olduğu ve karara itiraz edilmediğini gösteren evrak, boşanma sonucunda mal paylaşımına ilişkin anlaşma ve tercümesini başvurusuna eklemesi gerekmektedir. Karar, ilgili İtalyan Belediyesi tarafından tescil edilir. Bkz. Legge 31 maggio 1995, n. 218, Riforma Del Sistema Italiano Dı Diritto Internazionale Privato, Art 64-71; İlgili Kanun için bkz. http://www.jus.unitn.it/cardoza/obiter_dictum/codciv/legge218_95.htm (Çevrimiçi), 14.07.2021.

Bkz. L. n. 55 del 6 maggio 2015 "Disposizioni in materia di scioglimento o di cessazione degli effetti civili del matrimonio nonché di comunione tra i coniugi" (L. n. 55, 6 Mayıs 2015 "Evliliğin ve eşler arasındaki birliğin medeni etkilerinin sona ermesi veya sona ermesine ilişkin hükümler") Kanun için bkz. <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2015/05/11/15G00073/sg> (Çevrimiçi), 20.07.2021. Ayrıca bkz. (Çevrimiçi), 20.07.2021.

<https://www.international-divorce.com/Italy-Registration-of-Foreign-Divorces.htm>; (Çevrimiçi), 20.07.2021

İsviçre hukukunda, boşanmaya ilişkin İsviçre dışında verilen kararlar, ikamet edilen ülkede veya mutlak meskenlerinin bulunduğu ülkede ya da eşlerden birinin vatandaşı olduğu ülkede verilmişse tanınabilir. Bu kararın İsviçre nüfus kütüğüne tescili için asılları ya da usulüne uygun örnekleri ile birlikte; yürürlüğe girdiği tarihin yer aldığı boşanma kararının, velayet yetkisine ilişkin kararın ve eğer taraflar adres değiştirmişse buna ilişkin evrakın İsviçre temsilciliğine sunulması gerekmektedir

Madde ile milletlerarası sözleşmeler ve Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge m.17 haricinde idari makamlarca tescil edilen yabancı kararların Türk hukukunda hukuki etki doğurması imkânı getirilmiştir. Ayrıca düzenleme, evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı idari makam kararlarının tesciline olanak sağlamaktadır⁴⁴³.

“Yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili” başlığı ile düzenlenen NHK m.27/A gereğince yabancı ülke adli veya idari makamlarının boşanma, evliliğin butlanı, iptali ya da mevcut olup olmadığının tespiti ile ilgili kararları, verildiği devletin kanunlarına göre konusunda yetkili adli veya idarî makam tarafından verilmesi ve usulen kesinleşmesi ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması şartlarını sağlaması halinde; tarafların birlikte başvurmaları (bizzat ya da vekilleri aracılığıyla) veya taraflardan biri yabancıysa veya ölmüşse Türk vatandaşı olan diğer tarafın tek başına başvurması (bizzat ya da vekili aracılığıyla) ile nüfus kütüğüne tescil edilir (NHK m.27/A-1).

Tescil işlemleri, yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlüklerince yapılır (NHK m. 27/A-2). Belirtmek gerekir ki maddede belirtilen şartları taşımadığı için tescil talebi reddedilen kararlar, 5718 sayılı MÖHUK çerçevesinde Türkiye’de tanınır (NHK m.27/A-3).

3.1.2 Adli ve İdari Boşanma Kararlarının Adli Makamlar Dışında Tanınmasına İlişkin Düzenleme İhtiyacı ve Hükmün Gerekçesi

Bkz. İsviçre Milletlerarası Özel Kanunu, Federal Act on Private International Law (PILA) of 18 December 1987 article 65 İngilizce çevirisi için bkz. https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/en#art_65_a; (Çevrimiçi), 12.07.2021. Ayrıca bkz. <https://www.eda.admin.ch/countries/usa/en/home/services/civil-status/divorce.html>; (Çevrimiçi), 12.07.2021. Finlandiya hukukunda Avrupa Birliği ülkeleri dışındaki ülkelerde gerçekleşen boşanmalar, boşanma kararının verildiği ülkede verilen belgenin aslı veya onaylı bir örneğinin ibraz edilmesi ve boşanma kararının usulüne uygun olarak tasdik edilmiş olması şartları ile tanınabilir. Karar Fince, İsveççe veya İngilizce’ye çevrilmelidir. Yurtdışında yapılan çevirilerin de yasallaştırılması gerekmektedir. Belgeler, Dijital ve Nüfus Veri Ajansı, Pietarsaari Birimi (PO Box 26, 68601 Pietarsaari) veya gönderenin Finlandiya’daki en son ikamet ettiği belediyenin Kayıt Ofisine iletilerek kararın tanınması sağlanır. Bkz. <https://um.fi/registration-of-divorce-in-the-population-information-system> (Çevrimiçi), 10.07.2021.

⁴⁴³ İdari makam kararlarının hukukumuzda etki doğurmasını sağlayan diğer düzenlemeler Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge m.17 ve NHK m.30, yurt dışında yapılan evlat edinme işlemleri.

NHK m. 27/A düzenlemesi öncesi dönemde, her ne kadar öğretide aksi görüş yer alsa da uygulamada, idari makamlarca verilen yabancı boşanma kararlarının istisnalar dışında⁴⁴⁴ Türk hukukunda etki doğurabilmesi mümkün değildi. Zira idari makamlarca verilen kararlar yargı kararı olarak kabul edilmemektedir. Bu durum özellikle yabancı ülkelerde yaşayan ve adli olmayan makamlar önünde boşanan Türk vatandaşlarını olumsuz etkilemekte ve mağduriyetlere sebep olabilmekteydi⁴⁴⁵. Düzenleme öncesi dönemde, yurtdışında idari makam kararı ile boşandıktan sonra yeni bir evlilik gerçekleştirmiş ve çocuk sahibi olmuş Türk vatandaşının, boşanma kararı tanınmadığı için Türkiye’de yeniden boşanma kararı alana kadar ilk evliliği geçerli sayılmakta ve çocuğun soy bağı hususunda sorunlarla karşılaşılabilmekteydi⁴⁴⁶. Ayrıca tarafların boşanmalarından sonra Türk vatandaşı eşin vefat etmesi halinde, boşanma kararı tanınmadığı için taraflar Türk hukukunda evli kabul edilmekte ve evliliğin eşin ölümü ile son bulması sebebiyle sağ kalan eş haksız olarak mirasçı olabilmekteydi.

NHK m. 27/A düzenlemesinin gerekçesinin yer aldığı tezkerenin genel gerekçe kısmında “c.) Yurtdışından alınan boşanma kararlarının tanınması usulünün kolaylaştırılması” hususunun amaçlandığı belirtilmiştir⁴⁴⁷. Hükmün gerekçesinin yer aldığı madde 4 ise şu şekildedir;

“Madde ile, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın yaşadıkları ülkelerde aldıkları boşanma kararlarının Türkiye’de tanınması sürecinde karşılaştıkları

⁴⁴⁴ İdari makam kararlarının hukukumuzda etki doğurmasını sağlayan diğer düzenlemeler Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge m.17 ve NHK m.30.

⁴⁴⁵ Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 302-303, Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 84; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.80-82.

⁴⁴⁶ MÖHUK’un yürürlüğe girmesinden önceki dönemde de öğretide yabancı boşanma kararlarının tanınmamasının doğuracağı sorunlar şu şekilde ifade edilmiştir. “.... hukukumuzdaki bu durum, çağdaş devletler hususi hukuku anlayışına uygun olmadığı gibi, önemli mahzurlar da taşımakta ve uygulamada güçlükler yol açmaktadır. Özellikle yurt dışında yaşayan çok sayıda vatandaşımızın şahsî hâline ilişkin yabancı ilâmların Türkiye’de tanınmaması çeşitli sorunları ortaya çıkarmaktadır. Mesela yabancı bir ülkede boşandıktan sonra yeniden evlenen ve bu evlilikten çocukları olan vatandaşlarımız, Türk mahkemeleri tarafından verilmiş bir boşanma kararı olmadığı sürece, ilk evlilikleri ile bağlı sayılmaktadır. Bu durumda gerek çocukların nesebi, gerekse çift evlilik ve çıkabilecek miras sorunları açısından savunulması son derece güç olan sonuçları kabul etmek gerekmektedir...”. Ata Sakmar, 1982, s. 162-163.

⁴⁴⁷ 690 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1/836) ile İçtüzük’ün 128’inci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınmasına İlişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Tezkeresi, Genel Gerekçe, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss484.pdf>. (Çevrimiçi), 20.03.2021.

zorlukların çözümü amacıyla düzenleme yapılmaktadır. Uygulamada özellikle tebligat işlemlerinden dolayı tanıma davalarındaki süreç uzamaktadır. Düzenlemeyle boşanma kararlarının yargı yoluna başvurmaya gerek kalmadan basit bir usulle tanınmasına imkân sağlanmaktadır. Boşanma kararlarının yaşanan ülkedeki dış temsilcilikler veya yurt içinde İçişleri Bakanlığınca belirlenen nüfus müdürlükleri tarafından kütüğe tescil edilmesi öngörülmektedir.”⁴⁴⁸.

Madde gerekçesinde yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının boşanma kararlarının mahkemelerde tanınması hususunda yaşadıkları zorluklar ve tanıma sürecinin uzunluğu vurgulanmaktadır. Öğretide, tanıma sürecinin uzun olmasının MÖHUK düzenlemelerinin tanıma ve tenfizi zorlaştıran hükümler içermesinden kaynaklanmadığı isabetli olarak belirtilmektedir⁴⁴⁹. Zira MÖHUK’ta düzenlenen tanıma ve tenfize ilişkin şartlar mehzaz kanunlar ve sözleşmelerle benzer hükümleri içermekte olup tanımaya ilişkin karar verecek mahkeme yalnızca tanıma şartlarını inceler ve esasa ilişkin bir inceleme yapmaz. Öğretide, kısa sürmesi beklenen sürecin uzamasının yargı sisteminin işleyişinden ve mahkemelerin uluslararası sözleşmelerle düzenlenen kolay ve hızlı tebligat yöntemlerini kullanmamasından kaynaklandığı ifade edilmiştir⁴⁵⁰.

Belirtmek gerekir ki bazı durumlarda kararın tanınmasını istemeyen eş kasten tebligat yapılmasını zorlaştırabilir, eşin adresinin bilinmemesi ya da yurtdışında ikamet eden eşe ulaşamaması sebebiyle tebligat yapılamaması tanıma sürecini uzatmaktadır⁴⁵¹. Bu sürecin uzamasıyla evlilik birliği fiilen sona ermiş olsa da eşin yeniden evlenememesi, uzun süre bu evlilikle bağlı kalması, çifte evlilik, soy bağı ve miras gibi sorunlar doğabilmektedir.

İdari makamlarca verilen boşanma kararlarının Türk hukukunda etki doğurmasını sağlayan bir düzenlemenin olmaması öğretide uzun süredir eleştirilen

⁴⁴⁸ 690 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Madde Gereçekleri, s.6, m.4, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss484.pdf> (Çevrimiçi), 10.07.2021.

⁴⁴⁹ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 793.

⁴⁵⁰ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 793.

⁴⁵¹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 82; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 84.

bir husustur⁴⁵². Ancak öğretideki genel eğilim idari makamlarca verilen kararlarının adli makamlarca tanınması yönündedir⁴⁵³. NHK düzenlemesi, kararların tanınması hususunda idari makamlara yetki vererek basit ve hızlı bir tanıma usulü getirmiştir. Bu bağlamda düzenleme ile kararların hızlı bir şekilde Türk hukukunda etki doğurmasının sağlandığı ve mahkemelerin iş yükünün azaldığı açıktır⁴⁵⁴. Belirtmek gerekir ki NHK m.27/A düzenlemesi, TMK m.39 ile çelişki içerisindedir⁴⁵⁵. Zira, “mahkeme kararı olmadıkça, kişisel durum sicilinin hiçbir kaydında düzeltme yapılamaz” (TMK m.39). Ancak düzenleme ile yabancı idari makam kararlarının, idari makamlarca tanınmasına imkân tanınmaktadır. Yabancı ya da Türk mahkeme kararı olmaksızın boşanma ya da evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların tescili TMK m.39’a aykırılık teşkil edecektir⁴⁵⁶.

Düzenlemenin ihtiyaçlara ne ölçüde cevap verdiği, olumlu ve olumsuz yönleri hükmün şartlarının incelendiği kısımda değerlendirilecektir.

3.1.3 Düzenlemenin Nüfus Hizmetleri Kanunu’nda Yapılmasına İlişkin Değerlendirme

Yabancı adli ve idari makamlarca verilen boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin verilen kararların adli olmayan yollarla tanınması hususu NHK m.27/A’da düzenlenmiştir. Öğretide, düzenlemenin etki alanının milletlerarası özel hukuk olduğu, düzenlemede yer alan idari makamlarca kararın tescili için aranacak şartlar ile MÖHUK hükümlerinde yer alan tanıma ve tenfize ilişkin şartların benzerlik taşımakta olduğu bu anlamda düzenlemenin tanımaya ilişkin hükümlerle bağlantı içerisinde olduğu belirtilmiştir⁴⁵⁷.

⁴⁵² Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s.37; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 83; Ata Sakmar, Devletler Hususi Hukukunda Boşanma, s. 217; Ahmet Cemal Ruhi, 2003, s. 121-122.

⁴⁵³ Burak Huysal, Tescil, s.480, Nuray Ekşi, Tanıma, s. 77.

⁴⁵⁴ Işıl Özkan ve Uğur Tütüncübaşı, **a.g.e.**, s. 228; Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s. 117; Feriha Bilge Tanrıbilir, Türk Hukukunda Yabancı Makamlarca Verilen Boşanma Kararlarının Tanınmasına İlişkin Gelişmeler, **Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler Sempozyumu**(Editörler: **Vahit Doğan, Alper Çağrı Yılmaz, Lale Ayhan İzmirli**), Ankara, 2019, s.378; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 240; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.e.**, s.83; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.300; Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, “Critical analysis of recent Turkish legislation regarding the registration of foreign divorce decisions”, **NIPR**, T.M.C. Asser Press, Vol 37, 2019, s.398.

⁴⁵⁵ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.153.

⁴⁵⁶ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.153.

⁴⁵⁷ Burak Huysal, Tescil, s. 476.

Hukuki birliği sağlamak ve farklı düzenlemeleri ortadan kaldırmak adına düzenlemenin Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda değil MÖHUK'ta yer alması gerektiği ifade edilmiřtir⁴⁵⁸.

Düzenleme her ne kadar tanımayla ilgili hükümler ile bağlantılı olsa da belirtilen yabancı adli ya da idari makam kararlarının nüfus kütüğüne tescilini içermektedir. MÖHUK'un 1. maddesinde belirtildiği üzere yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yabancı kararların tanınması ve tenfizi Kanunun kapsamını oluşturmaktadır. Yabancı kararlarının tescili MÖHUK kapsamına alınmamıştır. Kanunun 1. maddesinde bir değişiklik yapılmadığı taktirde düzenlemenin MÖHUK'ta yer alması mümkün değildir. Bu bağlamda yabancı adli ve idari makamlarca verilen boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların tesciline ilişkin düzenlemenin NHK'da yer alması kanaatimizce yerindedir⁴⁵⁹.

3.1.4 Düzenlemenin Hukuki Niteliği

NHK m. 27/A, Yabancı  lke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararların şartların varlığı halinde nüfus kütüğüne tescilini düzenlemiştir. Tescilin hukuki niteliği hususunda öğretide farklı görüşler mevcuttur.

İlk görüş, düzenlemenin, MÖHUK'tan bağımsız bir tanıma usulü olduğunu belirtmektedir⁴⁶⁰. Diğer görüş ise hükmün MÖHUK'ta yer alan tanıma usulüne alternatif bir tanıma usulü olduğunu ileri s rmektedir⁴⁶¹. Bu görüşe göre maddede her ne kadar tescil ifadesi kullanılsa da NHK m. 27/A'da yer alan usul Milletlerarası Usul Hukuku anlamında yabancı mahkeme kararların tanınması niteliđindedir⁴⁶².

⁴⁵⁸ Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 378,383; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.83-84; Burak Huysal, Tescil, s. 476; Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s. 123; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.300-301.

⁴⁵⁹ Evlât edinmeye ilişkin yabancı adli veya idari makamlarca verilen kararların tanınması ve tenfizi de NHK m.30'da düzenlenmiştir. Bu bağlamda tescil düzenlemesinin MÖHUK'ta yer alması Kanunun amacına uygun olmayacak ve kapsamını aşacaktır.

⁴⁶⁰ Rifat Erten **a.g.m.**, s. 193.

⁴⁶¹ Aysel  elikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 763.

⁴⁶² Aysel  elikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 763.

Üçüncü görüş, düzenlemeyi doğrudan tanıma olarak değerlendirmektedir⁴⁶³. Yabancı kararın, tanıma kararına ihtiyaç duymaksızın kendiliğinden sonuçlarını doğurması doğrudan tanıma olarak açıklanmış olup bu görüşe göre, yabancı boşanma kararı, düzenlemede yer alan koşulların tespiti halinde mahkemeden tanıma kararı alınmaksızın etkilerini gösterecektir⁴⁶⁴. Düzenlemenin doğrudan tanıma olduğu görüşü kabul edildiği takdirde milletlerarası anlaşmalar yanında doğrudan tanımayı düzenleyen bir kanun hükmünün varlığı da kabul edilmiş olacaktır⁴⁶⁵.

Belirtmek gerekir ki bu görüş öğretide üç açıdan eleştirilmiştir⁴⁶⁶. İlk olarak doğrudan tanıma, talebe bağlanamaz⁴⁶⁷. Ancak NHK m.27/A, "...bizzat veya vekilleri aracılığıyla tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması..." zorunluluğunu getirmektedir. Hükümden de anlaşılacağı üzere tescil işlemi için talep gerekmekte olup bu durum doğrudan tanımanın niteliği ile bağdaşmaz⁴⁶⁸.

İkinci eleştiri, düzenleme ile tescil için belirli şartların aranması sebebiyle doğrudan tanıma olarak nitelendirilemeyeceği yönündedir⁴⁶⁹. Zira doğrudan tanıma kural olarak bir şarta tabi olmadan kendiliğinden etki yaratır. Milletlerarası sözleşmelerde doğrudan tanıma için şartların aranması bu durumun istisnasını teşkil eder. NHK m. 27/A hükmü ve uygulama yönetmeliği tescil için idarenin takdir hakkını kullanabileceği kamu düzenine aykırı olmama da dahil olmak üzere şartlar aramaktadır⁴⁷⁰. Bu durum, düzenlemeye konu kararın doğrudan etki yaratmasını engeller. İşbu sebeplerle düzenlemenin doğrudan tanıma olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

⁴⁶³ Ebru Sensöz Malkoç, Tanıma, s. 237 vd.

⁴⁶⁴ Ebru Sensöz Malkoç, Tanıma, s. 240-242.

⁴⁶⁵ Ebru Sensöz Malkoç, Tanıma, s. 237 vd.; Burak Huysal, Tescil, s.481.

⁴⁶⁶ Bkz. Burak Huysal, Tescil, s. 481-482; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s. 84-87; Cemil Güner, **a.g.m**, s. 306; Sezen Gürhan, **a.g.t**, s. 86-87.

⁴⁶⁷ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s. 85; Burak Huysal, Tescil, s.481; Cemil Güner, **a.g.m**, s. 306

⁴⁶⁸ "...NHK m. 27/A'ya bakıldığında açıkça yabancı adli ve idari kararların tescili için tarafların birlikte başvurusu yani "talep" aranmaktadır. Dolayısıyla görülmekte olan bir davada, söz konusu yabancı boşanma kararına vakıf olursa dahi Türk mahkemesinin bu karara kesin hüküm ve kesin delil etkisi tanınması mümkün olmayacaktır. Bu anlamda doğrudan tanımanın en önemli unsuru olan "kendiliğinden etki doğurma" işlevi ortaya çıkmayacaktır." Bkz. Burak Huysal, Tescil, s.481.

⁴⁶⁹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s. 85; Cemil Güner, **a.g.m**, s. 306; Sezen Gürhan, **a.g.t**, s. 86-87.

⁴⁷⁰ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s. 85.

Bu görüşe karşı son eleştiri yargı yoluna başvurulması hususunda yapılmaktadır⁴⁷¹. Zira kesinleşen tanıma kararlarına karşı yargı yolu kapalı olup doğrudan tanıma ile de hüküm tanıma etkisi gösterecektir⁴⁷². Ancak doğrudan tanımayı destekleyen görüş kendisiyle çelişerek yargı yoluna başvurulabileceğini düzenlemiştir⁴⁷³. Bu görüş tescili reddedilen kararlara karşı aile mahkemesinde dava açılabilmesini, kamu düzenine aykırı olmasına rağmen tanınan kararlara karşı da tescilin düzeltilmesi ve iptal davası açılabilmesini ileri sürmektedir⁴⁷⁴. Doğrudan tanımada yargı yoluna başvurulmasının mümkün olmaması sebebiyle düzenlemenin “doğrudan tanıma” olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Kanaatimizce de düzenlemenin doğrudan tanıma olarak nitelendirilmesine ilişkin yapılan eleştiriler haklı olup düzenleme bu kavramla nitelendirilmemelidir.

Öğretide yer alan dördüncü görüş, düzenlemeyi tanıma olarak değil özel bir doğrudan tescil hükmü olarak nitelendirmektedir⁴⁷⁵. Bu görüş, tescil edilen kararın, MÖHUK hükümlerince mahkeme tarafından tanınan karar gibi kesin hüküm ve kesin delil etkilerini doğurmadığını belirtmektedir⁴⁷⁶.

Son görüş düzenlemeyi idari tanıma olarak nitelendirmektedir⁴⁷⁷. Bu görüşe göre tescil işlemi ile her ne kadar MÖHUK hükümlerince tanınan mahkeme kararlarındaki kesin hüküm etkisi ortaya çıkmasa da kesin hükme benzer nitelikte sonuçlar oluşmaktadır⁴⁷⁸. Zira tescil ile evliliğin sona erdiği Türk hukukunda kabul edilir. Yazar, Yönetmelik m.10/2 hükmünü gerekçe göstererek tescil edilen yabancı kararın tarihinin, yabancı kararın kesinleşme tarihi olduğunu, bu tarihte taraflar

⁴⁷¹ Burak Huysal, Tescil, s.482.

⁴⁷² Burak Huysal, Tescil, s.482.

⁴⁷³ Burak Huysal, Tescil, s.482.

⁴⁷⁴ Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 243-244.

⁴⁷⁵ Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 378; Burak Huysal, Nüfus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan Tescili, s.483; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 89; “nüfus kütüğüne doğrudan başvuruyu sağlayan idari işlem kapsamında bir tescil” bkz. Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 306.

⁴⁷⁶ Öğretide,NHK m. 27/A çerçevesinde tescil edilen karara karşı iptal davası açılabilmesi, tescil talebinin reddi durumunda ise MÖHUK hükümlerince yeniden tanıma talebinde bulunabileceğini belirterek, tescil edilen kararın kesin hüküm ve kesin delil etkisinin bulunmadığını belirtmiştir. Bkz. Burak Huysal, Tescil, s.482; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 306.

⁴⁷⁷ Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.150,153; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 85-87.

⁴⁷⁸ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 86.

arasındaki evlilik birliğinin Türk hukuku açısından da sona erdiğini ve tarafların Türkiye’de yeniden boşanma davası açamayacaklarını belirtmektedir⁴⁷⁹.

Hükmün gerekçesinde de tescil işleminin niteliği açıkça tanıma olarak belirtilmiştir⁴⁸⁰. MÖHUK m.27/A hükmünün gerekçesinde “...düzenlemeyle boşanma kararlarının yargı yoluna başvurmaya gerek kalmadan basit bir usulle tanınmasına imkân sağlanmaktadır...” ifadesi yer almaktadır⁴⁸¹. Tescil işleminde yetkili makamlar idari makamlar olduğundan düzenlemenin idari tanıma olarak nitelendirilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁸². Öğretide bu görüş, MÖHUK hükümlerince yabancı ilamların tanınması ile doğan kesin hüküm, kesin delil etkilerinin NHK m. 27/A gereğince tescil ile oluşmayacağı, yalnızca tarafların evliliklerinin Türk hukukunda da sona ermesinin sağlanacağı gerekçeleriyle eleştirilmiştir⁴⁸³.

Kanaatimizce düzenleme ile tescil edilen kararların kesin hüküm ve kesin delil etkisinin bulunmaması düzenlemenin “idari tanıma” niteliğini etkilememektedir. NHK m.27/A hükümlerince tescil edilmiş bir karar, her ne kadar kesin hüküm ya da kesin delil etkisini sağlamasa da benzer nitelikte bir etki doğurmakta, tescil kararı ile evlilik Türk hukukunda da sona ermiş kabul edilmektedir⁴⁸⁴. Yine Yönetmelik m.10/2 gereğince yabancı kararın tarihi kesinleşme tarihi olarak kabul edilecektir. Çalışmamızın giriş bölümünde “tanıma kavramı” kısmında belirttiğimiz üzere tanıma, yabancı kararın kesin hüküm ve kesin delil etkisinin sağlanmasından daha geniş bir anlam ifade etmektedir⁴⁸⁵. Zira yabancı kararın tanıma ülkesinde hukuki etki doğurması, kararın tanınması ile

⁴⁷⁹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 86.

⁴⁸⁰ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 86.

⁴⁸¹ 690 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Madde Gereklere, s.6, m.4, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss484.pdf> (Çevrimiçi), 20.03.2021.

⁴⁸² Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 87.

⁴⁸³ Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 306.

⁴⁸⁴ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 86.

⁴⁸⁵ Bkz. sayfa 26.

sağlanmaktadır. Düzenleme, öğretide belirtilen haklı gerekçelerle “idari tanıma” olarak nitelendirilmelidir⁴⁸⁶.

3.1.5 Tescilin Şartları

Yabancı adli ve idari makamlarca verilmiş boşanma, evliliğin butlanı, iptali veya mevcudiyetine ilişkin kararların idari makamlarca tanınmasına ilişkin şartlar NHK m.27/A ve Tescil Yönetmeliğinde tahdidi olarak düzenlenmiştir. Buna göre kanunda düzenlenen şartlar şu şekildedir;

- Sadece boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararların tescili mümkündür.
- Tarafların bizzat veya vekilleri aracılığıyla birlikte başvurmaları gerekir.
- Karar, yabancı ülkenin yetkili adli veya idari makamları tarafından verilmiş olmalıdır.
- Karar, usulen kesinleşmiş olmalıdır.
- Karar, Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmamalıdır.

Tescil Yönetmeliği m. 7/2, Kanunda yer almayan bir şartı düzenlemiştir. Buna göre yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlarla ilgili Türk mahkemelerinde görülmekte olan veya reddedilmiş bir dâva bulunmaması gerekmektedir. NHK m.27/A ve Tescil Yönetmeliği birlikte incelenerek idari tanıma için gerekli şartlar değerlendirilecektir.

3.1.5.1 Kararın Boşanmaya, Evliliğin Butlanına, İptaline veya Mevcut Olup Olmadığının Tespitine İlişkin Olması

NHK m.27/A ve Tescil Yönetmeliği m.2, idari tanımaya konu olabilecek kararları boşanmaya, evliliğin butlanına, evliliğin iptaline ve evliliğin mevcut olup olmadığına ilişkin kararlar şeklinde belirtmiştir. Belirtmek gerekir ki NHK m. 27/A

⁴⁸⁶ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s. 85-87; Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, internet sitesinde yapmış olduğu duyuruda “Yabancı Ülkelerde Alınan Boşanma Kararlarının Basit Usul ile Tanınmasına Yönelik Uygulama Hakkında Bilgilendirme” başlığı ile “basit usulle tanıma” ifadesini kullanmıştır. Bkz. <https://www.ytb.gov.tr/duyurular/yabanci-ulkelerde-alinan-bosanma-kararlarinin-basit-usul-ile-taninmasına-yonelik-uygulama-hakkinda-bilgilendirme> (Çevrimiçi), 20.03.2021.

düzenlemesi başlık ve içerik açısından uyumsuzdur⁴⁸⁷. Zira madde başlığı “Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili” şeklindedir. Ancak düzenleme boşanma kararlarının yanında evliliğin iptali, evliliğin butlanı ve evliliğin mevcut olup olmadığına ilişkin kararları da içermektedir. Başlığın içerikle uyumsuz olduğu açıktır⁴⁸⁸.

Düzenleme ile geniş bir kapsamı olan evliliği sona erdiren kararlar idari yoldan tanımaya konu olabilecektir⁴⁸⁹. Zira madde evliliğin yokluğuna ilişkin kararları da kapsamaktadır. Bu durum öğretide, idari makamların yetkilerinin genişlemesi yönünden eleştirilmektedir⁴⁹⁰. Bazı hukuk sistemlerinde, evliliği sona erdiren sebepler arasında din değiştirme ve ömür boyu hapse girme hususları da kabul edilmektedir⁴⁹¹. Bir görüşe göre, diğer şartları da sağladığı takdirde yabancı hukuk sisteminde, din değiştirme ya da ömür boyu hapse girme halleri evliliği sona erdiriyorsa bu husus sicile tescil edilebilecektir⁴⁹². Ancak öğretide, din değiştirme ve ömür boyu hapis cezası durumlarının bazı hukuk sistemlerinde evliliği kendiliğinden (ipso jure) sona erdirdiği belirtilerek ortada bir adli ya da idari makam kararı olmadığı için isabetli olarak evliliğin sona ermesi hususunun NHK m. 27/A gereğince tescilinin ya da MÖHUK hükümlerince tanınmasının mümkün olmadığı belirtilmektedir⁴⁹³.

İncelenmesi gereken diğer husus ise ayrılık kararlarıdır. Ayrılık kararı ile evlilik birliği sona ermez⁴⁹⁴. Tarafların hukuki olarak evli statüsü devam eder ancak ortak yaşama bir süre ara verilir⁴⁹⁵. Evliliği sona erdirmeyen, nüfus siciline tescil edilmeyen ayrılık kararlarının NHK m. 27/A hükmünce tescili mümkün değildir⁴⁹⁶. Bu kararlar yabancı mahkemeler tarafından verilmişse MÖHUK hükümleri

⁴⁸⁷ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.88; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 91.

⁴⁸⁸ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.88; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 91.

⁴⁸⁹ Burak Huysal, Tescil, s.484; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.t.**, s.88; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.91.

⁴⁹⁰ Nuray Ekşi, Tanıma, s. 45; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 20; Burak Huysal, Tescil, s.484; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 92.

⁴⁹¹ Burak Huysal Tescil, s. 484; Nuray Ekşi, Tanıma, s. 40; Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, **a.g.m.**, s.400-401; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.91-92.

⁴⁹² Burak Huysal, Tescil, s. 484; Nuray Ekşi, Tanıma, s. 40.

⁴⁹³ Burak Huysal, Tescil, s. 485, Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, **a.g.m.**, s.401.

⁴⁹⁴ Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve M. Alper Gümü; **a.g.e.**, s. 135-163; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 25; Bilge Öztan, 2015, s. 707 vd.

⁴⁹⁵ Bilge Öztan, 2015, s. 707 vd.

⁴⁹⁶ Burak Huysal, Tescil, s.484-485; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.t.**, s. 88; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.92-93.

çerçevesinde mahkemelerce tanınabilir. Ancak idari makamlar tarafından verilen ayrılık kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınmaları mümkün değildir⁴⁹⁷.

NHK m.27/A'da, hangi kararların tescil edilebileceği belirtilmiş olup evlilik birliğinin sona ermesinin ferî sonuçlarının idari makamlarca tanınması mümkün değildir. Tescil Yönetmeliği m.9/5 ferî sonuçlara ilişkin şu düzenlemeyi içermektedir;

“(5) Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararlarda; velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hüküm bulunması halinde, karar komisyonca boşanma, evliliğin butlanı, iptali ve mevcut olup olmadığının tespiti yönünden kabul edilir, incelenir, karar verilir ve sonucu ilgili taraflara ve il müdürlüğüne bildirilir. Komisyon kararı, yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararlardaki velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler bakımından bir sonuç doğurmaz. Komisyon kararına esas yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararlardaki velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler için taraflarca, 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun uyarınca görevli ve yetkili mahkemelere kararın tanınması veya tenfizi için dava açılabilir.”

Buna göre yabancı adli ve idari makamlarca evliliği sona erdiren velayet, tazminat, nafaka gibi ferî sonuçları olan bir kararın idari tanınması söz konusu olduğunda kararın yalnızca evliliğin sona ermesine ilişkin kısmı tanınır. Ferî sonuç kısmı ise icra edilebilir bir mahkeme kararıysa MÖHUK hükümlerince tenfiz edilebilir⁴⁹⁸. Belirtmek gerekir ki ferî sonuçların idari tanıma düzenlemesinin dışında tutulması öğretide eleştirilmektedir⁴⁹⁹. Özellikle idari makamlarca verilen bir kararının evliliğin sona ermesi yanında ferî sonuç da içermesi halinde kararın yalnızca evliliğin sona ermesine ilişkin kısmının idari makamlarca tanınması

⁴⁹⁷ Burak Huysal, Tescil, s.485; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.92.

⁴⁹⁸ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 89-90; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.307; Gülüm Bayraktar Özçelik, **a.g.m.**, s. 401.

⁴⁹⁹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 90; Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 384; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 94.

mümkün olacaktır. Feri sonuçlara ilişkin idari makam kararı, uygulamada yalnızca mahkeme kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınması mümkün olduğundan hukukumuzda tanınamayacaktır. Kararın hukuki etki doğurması isteniyorsa ferî sonuçlar için yeniden dava açılması gerekecektir.

Ferî sonuçların, NHK m.27/A düzenlemesi kapsamında yer almamasını kanaatimizce yerinde bir düzenlemedir⁵⁰⁰. Nafaka, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, velayet⁵⁰¹, mal rejimleri gibi hukuki bilgi gerektiren ferî sonuçların idari makamlarca tanınması adil olmayan sonuçlar doğurabilir. Ayrıca nafaka, velayet, mal rejimleri gibi ferî sonuçların nüfus kütüğüne tescili de mümkün olmayıp idari makamlar tarafından tanınmaları ve madde kapsamına alınmaları mümkün değildir.

İdari makamlarca verilen yabancı boşanma kararlarının ferî sonuçlar içermeleri halinde, ferî sonuçların hukuk düzenimizde etki doğurabilmesi ancak bu talebe ilişkin yeniden dava açılması ile mümkündür⁵⁰². Zira idari makam kararları, yargı kararı olmadıklarından MÖHUK hükümlerince tanıma ve tenfize konu olmaz. Bu bağlamda mağduriyetlerin doğabileceği açıktır. Örneğin Türk vatandaşı, idari boşanmaların mümkün olduğu Norveç'te boşanma hususunda yetkili makam olan valilikten, çocuğun velayeti hakkında da hüküm içeren boşanma kararı almıştır. Türk vatandaşı, bu kararın Türk hukukunda da etki doğurmasını istemektedir. Şartlarını sağlaması halinde Norveç'in yetkili valiliğinden alınan boşanma kararı NHK m.27/A kapsamında nüfus kütüğüne tescil edilebilecektir. Peki çocuğun velayetine ilişkin ferî

⁵⁰⁰ Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.94.

⁵⁰¹ Öğretide Huysal, velayet kararlarının tanıma davasına konu olabileceğini belirtmektedir. Bkz. Burak Huysal, **Devletler Özel Hukukunda Velâyet**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 176; Aksi görüş için bkz. Cemal Şanlı, Türk Hukukunda Çocukların Velayetine ve Korunmasına İlişkin Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, **MHB**, Y.16, S.1-2, 1996, s.72; Yargıtay 2. HD 13.02.2006 T., 2006/253 E., 2006/1529 K.; Yargıtay 2. HD, 26.02.2007 T., 2007/2219 E, 2007/2792 K. (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 02.04.2021.

⁵⁰² Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 90; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.307; Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, **a.g.m.**, s.401 Öğretide Yönetmelik öncesi dönemde düzenlemeyi değerlendiren Huysal, NHK m.27/A maddesinin üçüncü fıkrasının idari makam kararları açısından önem arz etmek üzere iki şekilde yorumlanabileceğini belirtmiştir. Yazara göre ilk yorum düzenleme ile tescili reddedilen kararların idari karar dahi olsa MÖHUK hükümlerince tanınabileceği; ikinci yorum ise kararların ancak MÖHUK'ta belirtilen şartları taşıması halinde tanınabileceği bu bağlamda idari makam kararlarının tanınamayacağıdır. NHK m.30/2'de idari makam kararlarının tanınmasının açıkça düzenlendiğini vurgulayan yazar, NHK m.27/A'da açık düzenleme olmaması sebebiyle MÖHUK'un mahkeme kararlarının tanınabileceğine ilişkin hükmünün bu düzenleme ile bertaraf edilemeyeceğini ve idari makam kararlarının MÖHUK hükümlerince tanıma ve tenfiz edilemeyeceğini belirtmektedir. Bkz. Burak Huysal, Tescil, s. 499-500.

sonuçlar ne olacaktır? İdari makam kararı olduğu için velayete ilişkin hükmün MÖHUK çerçevesinde tenfiz talebi reddedilecektir. Kararın Türk hukukunda etki doğurması ancak yeniden dava açılması ile mümkün olacaktır. Kanaatimizce yaşanabilecek mağduriyetlerin önlenmesi adına MÖHUK'ta yapılacak bir düzenleme ile idari makamlarca verilen kararların tanınma ve tenfizi imkânı getirilmelidir⁵⁰³.

3.1.5.2 Tarafların Birlikte Başvurmaları Şartı ve Başvuruda Bulunabilecekler

NHK m. 27/A-1 düzenlemesi idari makamlarca yabancı boşanma kararlarının tanınması için “...bizzat ve vekilleri aracılığıyla tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması...” şartını aramaktadır⁵⁰⁴.

Tescil Yönetmeliği'nin, Başvuru Usulü başlıklı 6. Maddesi şu şekilde düzenlenmiştir;

“MADDE 6 – (1) Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararların aile kütüğüne tesciline ilişkin başvurular; taraflarca bizzat, kanuni temsilcileri veya vekilleri aracılığıyla yapılır. Başvuru esnasında tarafların yetkili merci huzurunda birlikte hazır olması zorunlu olmayıp, taraflar başvurularını aynı anda birlikte veya ayrı zamanlarda yapabilir. Ayrı ayrı müracaat edilmesi halinde her iki müracaat arasındaki süre doksan günü geçemez.

(2) Tek taraflı irade beyanı ile gerçekleşmiş boşanmalar hariç, evliliği sona ermiş kişilerin tescil talebi öncesinde ölmüş olmaları durumunda, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin verilen kararların aile kütüğüne tescil talebi hukuki yararı bulunanlar tarafından yapılabilir.”.

Bu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde yabancı boşanma kararının tescilini isteyebilecek kişiler şu şekilde sıralanabilir;

⁵⁰³ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 90.

⁵⁰⁴ 25.03.2020 tarihli ve 7226 sayılı kanunun 28. maddesi ile taraflardan birinin ölmesi ya da yabancı devlet vatandaşı olması halinde Türk vatandaşı tarafın tek başına başvurabilmesi olanağı getirilmiş ve bu düzenleme ile öğretideki bazı tartışmalar sona ermiştir.

-Yabancı boşanma kararının tarafları, vekilleri ya da kanuni temsilcileri (taraflar, vekilleri ya da kanuni temsilcileri aynı anda birlikte başvuru yapabilir ya da aralarındaki süre doksan günü geçmemek üzere farklı zamanlarda başvuruda bulunabilirler),

-Taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf ve vekili (7226 sayılı Kanun⁵⁰⁵ madde 28 ile hükme eklenmiştir),

-Hukuki yararı bulunanlar (Tek taraflı boşanmalar hariç olmak üzere evliliği sona ermiş kişilerin tescil talebinden önce ölmeleri halinde).

İncelenmesi gereken ilk husus kararın idari makamlarca tanınması için istisnalar dışında yabancı boşanma kararının taraflarının birlikte başvurmaları zorunluluğudur. Düzenlemenin birlikte başvuru şartını araması, tek taraflı irade beyanlarıyla gerçekleşen boşanmaların tescilinin sakıncalarını önlemesi açısından yerindedir⁵⁰⁶. Taraflardan birisinin yurtdışında yaşaması halinde ise birlikte başvuru çoğunlukla gerçekleşmeyecektir. Zira boşanma kararının Türkiye’de tanınmasında menfaati olan kişi çoğunlukla Türk vatandaşı olan taraftır. Kararın idari makam tarafından verilmesi halinde MÖHUK hükümlerince tanınması da mümkün olmayacaktır⁵⁰⁷. Öğretide tarafların anlaşarak boşandığı hallerde birlikte başvuru şartının hükmün amacına aykırı olduğu belirtilmiştir⁵⁰⁸. Zira, adli makamlarca verilmiş boşanma kararının tanınması hususunda birlikte başvurma iradesi olan eşler, MÖHUK hükümleri uyarınca mahkemeden kararın tanınmasını istemeleri halinde hükmün gerekçesinde de belirtilen milletlerarası tebligatın uzun sürmesi sorunuyla karşılaşmayacaklar ve dava kısa sürede sonuçlanacaktır. Belirtmek gerekir ki öğretide kanun koyucunun birlikte başvuru şartını bilinçli olarak aradığı gerekçesiyle

⁵⁰⁵ RG.26.03.2020-31080.

⁵⁰⁶ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 98-99; Burak Huysal, Tescil, s. 497; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.314; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 105. Örneğin, İslam hukukun kabul edildiği hukuk sistemlerinde, erkek eşin tek taraflı iradesi ile boşanma gerçekleşmişse (talak) karar, yalnızca kadının tanıma talebinde bulunması halinde kamu düzenine aykırılık sebebiyle reddedilmeyecektir. Bkz. s.65 Yargıtay da aynı görüştedir. Bkz. Yargıtay 2. HD. E. 2001/13000, K. 2001/14704, 26.10.2001 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 08.04.2021.; Belirtmek gerekir ki birlikte başvuru şartı aranmasa dahi NHK m.27/A’da aranan kamu düzenine aykırı olmama şartı sebebiyle tek taraflı irade ile gerçekleşen boşanmalara ilişkin tescil talebi reddedilecektir. Bkz. Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 384.

⁵⁰⁷ Görüş için bkz. Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 99.

⁵⁰⁸ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 99; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.314 Benzer yönde görüş için bkz. Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.155.

bu görüş isabetli olarak eleştirilmiştir⁵⁰⁹. Zira tek tarafın iradesiyle tescilin gerçekleştirilebilmesi halinde diğer taraf söz konusu idari işleme itiraz etmek isterse İdare Mahkemesine başvuracak bu durum, mahkemelerin iş yükünü azaltmayı hedefleyen düzenlemeyi bu amacından uzaklaştıracaktır⁵¹⁰. Ayrıca tarafların ortak iradeleri söz konusu olsa dahi tanıma davalarında duruşma günü tayin etme zorunluluğu, yargı sisteminin yavaş ilerlemesi gibi sebeplerle MÖHUK hükümlerince tanıma davasının kısa sürede sonuçlanması mümkün değildir⁵¹¹.

Düzenleme, mahkemelerin iş yükünü azaltmayı hedeflemektedir⁵¹². Bu bağlamda kanaatimizce birlikte başvuru şartı yerinde bir düzenlemedir. 7226 sayılı Kanun ile hükme eklenen "...taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması..." ifadesi ile birlikte başvuru şartına ilişkin NHK m.27/A'da istisna getirilmiştir. Öğretide, boşanma kararının tanınmasında menfaati olan kimsenin çoğunlukla Türk vatandaşı eş olduğu ve diğer eşin yurtdışında yaşaması halinde kararın tanınmasında menfaati de olmadığından birlikte başvuru şartının sağlanamayacağı belirtilerek bu husus eleştirilmiştir⁵¹³. Hükme eklenen taraflardan birinin yabancı olması halinde Türk vatandaşı eşe tek başına başvuru imkânı veren düzenleme öğretide belirtilen bu soruna kanaatimizce çözüm getirmiştir. Eklenen hüküm ile değerlendirildiğinde birlikte başvuru zorunluluğunun iki tarafın da Türk vatandaşı olduğu haller ile sınırlandığı görülmektedir. Düzenlemenin amacı özellikle yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının yabancı devlet makamlarından aldıkları boşanma kararlarının basit bir usulle tanınmasını sağlamak olduğundan kanaatimizce birlikte başvuru şartının yalnızca iki tarafın da Türk vatandaşı olduğu hallerde aranması yerindedir. 7226 sayılı Kanun ile tarafların birlikte başvuru imkanının bulunmadığı ya da oldukça zor olduğu hallerde tarafa tek başına başvuru yapma imkanını tanınmıştır. Zira taraflardan birinin ölmesi halinde zaten tarafların birlikte başvuru yapma şartını

⁵⁰⁹ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 384-386.

⁵¹⁰ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.385.

⁵¹¹ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.385-386; Çelikel/Erdem, NHK m.27/A'nın gerekçesinde ileri sürülen gecikmelerin mahkemelerin kolay ve hızlı tebligat usullerini uygulamak hususundaki tereddütlerinden ve Türk yargı sisteminin yavaş işlemesinden kaynaklandığını belirtmektedir. Bkz. Çelikel/Erdem, 2020, s. 793.

⁵¹² Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 385.

⁵¹³ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 99; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.314.

sağlamaları mümkün değildir. Taraflardan birinin yabancı olduğu hallerde ise çoğunlukla yalnızca Türk vatandaşının menfaati vardır ve menfaati bulunmayan yabancı taraf ile “birlikte başvuru” şartını sağlamak oldukça zordur⁵¹⁴.

Tescil yönetmeliği ve 7226 sayılı Kanun ile eklenen hükümden önce düzenleme, evliliği sona ermiş kişilerden birinin tescil talebinden önce ölmesi halinde ve gaiplik ya da ölmüş sayılma kararları ile evliliğin sona erdiği durumlarda sağ kalan eşe ve mirasçılara tescil talebinde bulunma hakkı vermediği için eleştirilmiştir⁵¹⁵. Belirtmek gerekir ki adli makam kararıyla evliliğin sona ermesi halinde hukuki yararı bulunan kimseler MÖHUK hükümleri gereğince kararın tanınma ve tenfizini isteyebileceklerdir (MÖHUK m.50, 52/1). Ancak Yönetmelik ve 7226 sayılı Kanun öncesi dönemde idari makam kararıyla evliliğin sona ermiş olduğu hallerde sağ kalan eş ya da mirasçılarının kararın tescilini talep etmeleri mümkün olmamaktaydı. Ayrıca hukuki yararı bulunan bu kişiler MÖHUK m. 50 şartlarını taşımadıkları için (mahkeme kararı olmadığı için) kararın tanınma ve tenfizini mahkemelerden de talep edemeyeceklerdir. Bu durum, hukuki yararı bulunan kişilerin mülkiyet haklarına, mahkemeye erişim hakkına⁵¹⁶ aykırılık teşkil etmekte ve aynı statüdeki kişilerin farklı uygulamalarla karşılaşmasına sebep olmaktadır⁵¹⁷. Öğretide bu sorunun, MÖHUK m.52/1’de yer alan ve hukuki yararı

⁵¹⁴ Kanun ile eklenen “...taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması...”, düzenlemesinden önce özellikle yabancı idari makam tarafından verilen kararlara karşı NHK m.27/A hükümlerince idari tanıma imkanının bulunmaması ve bu kararların MÖHUK hükümlerince tanıma imkanının da olmaması mahkemeye erişim hakkını ihlal etmekteydi.

⁵¹⁵ Burak Huysal, Tescil, s.497-498; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 105-106.

⁵¹⁶ Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine örnek olarak Selin Aslı Öztürk davası verilebilir. Bu olayda, başvuranın babası, yabancı uyruklu eşinden Bensheim (Allemagne) Asliye Hukuk Mahkemesi’nde boşanmış, karar tanıma ve tenfiz edilmeden baba vefat etmiştir. Başvuran, vefat edenin tek yasal mirasçısı olup bu sebeple boşanma kararının tanınma ve tenfizini talep etmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi kararı tanırken Yargıtay, davacının dava açma vasfı bulunmadığını belirtmiştir. Başvuruyu mahkemeye erişim hakkı açısından inceleyen AİHM, sadece yabancı davanın taraflarına tanıma ve tenfiz davası açma hakkı veren sınırlamanın, başvuranın babasından kalan mirasın tamamını talep etme hakkını engellediğini belirtmektedir. “... Başvuran - babasının tek doğrudan varisi - , merhum babasıyla ilgili yasal bir statünün tanınması ve tüm miras haklarının kabul edilmesi yönündeki taleplerinin kesin olarak engellendiği bir durumla karşı karşıya kalmıştır... Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında AİHM, kararın tanınmasını elde etme imkânlarından mahrum bırakan bu ihtilafı kuralın başvurana orantısız bir yük dayattığı ve bu suretle mahkemeye erişim hakkının özde çiğnendiği kanaatine varmaktadır...” Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, İkinci Daire, Selin Aslı Öztürk -Türkiye Davası, Başvuru no:39523/03, T. 13.10.2009.

⁵¹⁷ Burak Huysal, Tescil, s.498; Ebru Şensöz-Malkoç, Tanıma, s. 241-242; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 107.

bulunanlara tanıma ve tenfiz davası açma hakkı veren hüküm benzeri bir düzenlemenin NHK m.27/A'da yapılması halinde ortadan kalkacağı belirtilmiştir⁵¹⁸. Belirtmek gerekir ki 7226 sayılı Kanun ile taraflardan birinin ölmüş olması halinde, Türk vatandaşı taraf veya vekiline tek başına kararın idari makamlarca tanınması amacıyla başvuru imkânı getirilmiştir. Ancak MÖHUK benzeri hukuki yararı bulunanlara talepte bulunma hakkı veren düzenleme NHK'da yer almamaktadır.

Kanunda düzenlenen tescil başvurusunda bulunabilecek kişiler arasına, Yönetmelik hükümleri ile kanuni temsilciler ve tek taraflı boşanmalar hariç olmak üzere evliliği sona ermiş kişilerin tescil talebinden önce ölmeleri halinde hukuki yararı bulunanlar eklenmiştir. Kanunda düzenlenen bir hükme yönetmelikle istisna getirilmesi normlar hiyerarşisine aykırıdır zira yönetmelik hükümleri Anayasa m. 124/1⁵¹⁹ gereğince kanuna aykırı olamaz⁵²⁰. Doktrinde de belirtildiği üzere tescil talebinde bulunacak kişilerin genişletildiği düzenlemenin NHK m.27/A'da yapılması yerinde olacaktır⁵²¹.

NHK m.27/A düzenlemesi, taraflardan birinin ölmesi halinde yalnızca Türk vatandaşı tarafa, kararın idari makamlarca tanınmasını talep etme imkânı vermiştir. Yönetmelik m.6/2 ise tek taraflı irade beyanıyla gerçekleşen boşanmaları hariç tutarak evliliği sona ermiş kişilerin tescil talebi öncesinde ölmeleri halinde hukuki yararı bulunan kişilerin tescil talebinde bulunabileceği hükmüne yer vermiştir. Kanaatimizce iki düzenleme birlikte değerlendirildiğinde bazı hususlar eleştiriye açıktır. İlk olarak Yönetmelik hükmü ile tescil talebinde bulunabilecek kişiler genişletilmiştir. Evliliğin sona ermesine ilişkin yabancı kararın taraflarının tescil talebinde bulunmakta hukuki yararları olduğu açıktır. Yönetmelik hükmü gereğince, kararın tarafları dışında hukuki yararı bulunan kişiler de evliliği sona ermiş kişilerin talep öncesinde ölmeleri halinde tescil talebinde bulunma imkanına sahiptir. Bu düzenlemenin Yönetmelik'te yer alması normlar hiyerarşisine aykırıdır. Ayrıca, Yönetmelik hükümlerinden farklı olarak NHK m.27/A, tek taraflı irade beyanı ile

⁵¹⁸ Burak Huysal, Tescil, s.498; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 241-242.

⁵¹⁹ Anayasa m. 124/1; “Başbakanlık, Bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.”.

⁵²⁰ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.101; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 384; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.108.

⁵²¹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.101.

gerçekleşen boşanmaları istisna olarak belirtmemiştir. Bu bağlamda tek taraflı irade beyanı ile gerçekleşen bir boşanma kararının NHK m.27/A gereğince tescili talep edilebilir mi sorusu akla gelebilir. Tek taraflı irade beyanı ile gerçekleşen boşanmalara ilişkin düzenleme bulunmasa dahi bu boşanmalar irade beyanında bulunmayan eşin savunma hakkının ihlal edilmesi ve adil yargılanma hakkına aykırılık sebebiyle kamu düzenine aykırılık teşkil eder ve NHK m.27/A gereğince tescil talebi reddedilir⁵²².

Yönetmeliğe göre “...evliliği sona ermiş kişilerin tescil talebi öncesinde ölmüş olmaları durumunda...” hukuki yararı bulunanlar kararın idari tanınmasını talep edebileceklerdir. Öğretide, eşlerden birisinin tescil talebinden önce ölmesi halinde de hukuki yararı bulunanların talep hakkı bulunduğu belirtilmektedir⁵²³.

İncelenmesi gereken diğer husus düzenlemenin zaman bakımından uygulanmasıdır. Eşlerin düzenlemeden önce evliliğinin sona ermesi ve tescil talebinde bulunmadan ölmeleri halinde hukuki yararı bulunanlar Yönetmelik hükümleri kapsamında tescil talebinde bulunabilirler mi? Zira hüküm zaman açısından bir sınırlama getirmemiştir. Belirtmek gerekir ki düzenleme bir usul hukuku hükmü olup derhal uygulanma prensibine tabidir. Öğretide isabetli olarak tamamlanmamış işlerde hukuki yarar sahiplerinin tescil talebinde bulunabileceği, Yönetmelik ve NHK m.27/A düzenlemeleri öncesinde evliliğin sona ermesi ve tarafların tescil talebinde bulunmadan ölmeleri halinde hukuki yararı bulunanların kararın idari makamlarca tanınmasını talep edebilecekleri belirtilmektedir⁵²⁴.

Düzenleme ile ilgili öğretide tartışılan diğer husus hukuki yararı olan kişilere tescil talebinde bulunma imkânı veren Yönetmelik hükümlerinin birlikte başvuru şartını arayıp aramadığıdır⁵²⁵. Evlilik birliğinin sona ermesinden sonra taraflardan birinin ölmesi halinde sağ kalan eş, Türk vatandaşı ise NHK m.27/A gereğince tek

⁵²² Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 384; Boşanma hususunda irade beyanında bulunmayan tarafın tanıma talebinde bulunması halinde kamu düzenine aykırılık sebebiyle talep reddedilmemelidir. Bkz. Gülören Tekinalp, 2020, s. 173; Ergin Nomer, DHH (2017), s. 536; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 710; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 135; Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 537-538.

⁵²³ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 103; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 108-109.

⁵²⁴ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 384; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 102; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 110; Usul kurallarının zaman bakımından uygulanması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sema Taşpınar Ayvaz, **Hukuk Muhakemeleri Kanun’un Zaman Bakımından Uygulanması**, 1.bs., Yetkin, Ankara 2013.

⁵²⁵ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.102-103; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 109; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.384.

başına kararın idari makamlarca tanınmasını talep edebilecektir. Vefat edenin mirasçısı ise hukuki yararı bulunduğundan Yönetmelik hükümlerince tescil talebinde bulunabilir. Öğretide, sağ kalan eş ile hukuki yararı olan kişinin birlikte talepte bulunmasının gerekip gerekmediği hususu tartışılmıştır⁵²⁶. Bir görüşe göre hukuki yararı bulunanın tek başına tescili isteyebilmesi gerekmektedir ve bu düzenleme Kanunda yapılmalıdır⁵²⁷. Sağ kalan eş ve hukuki yararı olanın birlikte başvuru zorunluluğu düşünülürse menfaat ihlali söz konusu olacaktır. Sağ kalan eşin Türk vatandaşı olması durumunda, karar tescil edilinceye kadar eş mirasçı sayılacaktır ve bu durum hukuki yararı olan diğer mirasçıların hakkını zedeleyecektir. Diğer bir ihtimalde sağ kalan eş yabancıysa ve ölen eş Türk vatandaşıysa, sağ kalan eş mirasçılar arasında kabul edilecektir. Bu durumda sağ kalan eş ve mirasçıların birlikte başvurmamaları durumunda mirasçıların hakkı zedelenecektir. Bu sebeple Yönetmelik hükmü hukuki yararı bulunanların tek başına tescil talebinde bulunabilmeleri şeklinde yorumlanmalıdır⁵²⁸. Aksi görüş ise, hukuki yararı olan kişinin tek başına tescil talebinde bulunabileceğine ilişkin bir yorumun mümkün olmadığını belirtmektedir⁵²⁹. Yazar kanunun evliliği sona eren taraflar sağken dahi bir tarafa ayrı tescil talebi imkanını tanımadığını, Yönetmelik hükümleri ile hukuki yararı olan kişiye tek başına tescil hakkının tanınmasının Anayasa m.124 ve normlar hiyerarşisine aykırı olduğunu belirtmektedir⁵³⁰.

Kanaatimizce hüküm sağ kalan eş ve hukuki yarar sahibinin birlikte başvuru zorunluluğu bulunduğu şeklinde yorumlanmalıdır. Her ne kadar yönetmelik hükmünde birlikte başvuruya ilişkin bir açıklık bulunmasa da Kanun düzenlemesi başvurunun tarafların sağ olması halinde birlikte yapılacağını düzenlemiştir. Aksinin kabulü Yönetmelik hükmünün kanuna aykırı olması sebebiyle Anayasa m. 124'e aykırılık teşkil eder. Hukuki yararı bulunan kimsenin evliliği sona erdiren karar mahkeme kararı ise tek başına MÖHUK hükümlerince tanıma davası açma hakkı bulunmaktadır.

⁵²⁶ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.102-103; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 109; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.384.

⁵²⁷ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.103; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 315; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 109.

⁵²⁸ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.103; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 109.

⁵²⁹ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.384; Öğretide, birlikte başvuruyu imkân tanıyan bir düzenlemenin yapılması gerekliliği savunulmaktadır. Bkz. Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s.241-242.

⁵³⁰ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.384.

Nitekim Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün 07.05.2020 dağıtım tarihli uygulamada birliğin sağlanması ve vatandaşların mağdur olmasının önlenmesi amacıyla güncellenen “Yabancı Ülke Adli ve İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tesciline Yönelik Açıklama” dosyasının “başvuru usulü” kısmında hukuki yararı bulunan ile sağ kalan eşin birlikte başvuru zorunluluğu şu şekilde ifade edilmiştir; “*Tek taraflı irade beyanıyla gerçekleşen boşanmalar hariç, evliliği sona ermiş kişilerin tescil talebinden önce ölmüş olmaları durumunda, yabancı ülke adli ve idari makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin verilen kararların aile kütüğüne tescili hukuki yararı bulunanlar tarafından da talep edilebilir. Bu durumda, ölü olan tarafın kanuni yararı bulunan mirasçılarında biri ile sağ olan diğer tarafın veya her iki tarafın da ölü olması halinde kanuni yararı bulunan mirasçılardan birer kişinin taraf olarak başvuru esnasında yetkili merci huzurunda birlikte bulunması zorunlu olmayıp, taraflar başvurularını aynı anda birlikte ve ayrı zamanlarda yapabilirler. Ayrı ayrı müracaat edilmesi halinde her iki müracaat arasındaki süre doksan günü geçemez. Ayrıca, ayrı ayrı müracaatlar farklı başvuru yerlerine yapılamaz.*”⁵³¹.

Talimat dosyasının konuya ilişkin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere düzenleme ile hukuki yararı bulunan mirasçı, sağ kalan eş ile aynı anda birlikte ya da aralarındaki süre doksan günden fazla olmamak üzere aynı başvuru yerine farklı zamanlarda başvuru talebi ile yapılacaktır. Evliliğin sona ermesine ilişkin tarafların her ikisi de ölmüşse kanuni yararı bulunan mirasçılardan birer kişinin birlikte ya da aralarındaki süre doksan günü geçmemek üzere tescil talebinde bulunması gerekmektedir. Kanaatimizce burada birlikte başvurusu gereken ölen tarafların kendi mirasçılarıdır. Yurtdışında yetkili makamdan boşanma kararı almış olup her ikisi de tescil talebinde bulunmadan vefat eden iki Türk vatandaşının mirasçıları olarak yalnızca anne ve babalarının bulunması halinde Taraflardan birinin mirasçıları olan anne veya babası boşanma kararını tescil ettirmek istediğinde diğer tarafın mirasçılarından biri yani anne ya da babası ile birlikte ya da aralarındaki süre doksan

⁵³¹ İçişleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Talimat Dosyası, s. 4-5. Bkz. https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/talimat/nufusislemeleri/07052020-Yabancı_ulke_Adli_veya_idari_Makamlarinca_verilen_Kararların_Tescili2020_2.pdf (Çevrimiçi), 10.02.2021.

günü geçmemek üzere farklı zamanlarda yetkili makamdan tescil talebinde bulunmalıdırlar. Aralarındaki süre doksan günü geçtiği takdirde başvuru reddedilir. Bu durumda tarafların ancak birlikte başvurmaları halinde idari makamlarca tanımaya ilişkin talep kabul edilir⁵³².

Çalışmamızın bu kısmında değerlendirilecek diğer husus gaiplik ve ölmüş sayılma hallerinde birlikte başvuru şartının nasıl değerlendirileceğidir. NHK m.27/A ve Yönetmelik hükümleri bu hususta bir düzenleme içermemektedir. Taraflardan birinin gaip olması ya da ölmüş sayılması hallerinde birlikte başvuru şartı sağlanamayacağından kararın idari makamlarca tanınması talep edilemeyecektir. Eğer ki karar yabancı idari makam tarafından verilmişse MÖHUK hükümlerince de tanınması talep edilemeyecek ve hukuki yararı bulunanların mahkemeye erişim hakkı ihlal edilmiş olacaktır⁵³³. Kanaatimizce birlikte başvuru şartına istisna olarak düzenlenen tek başına başvuru yapılabilecek haller arasına gaiplik ve ölmüş sayılma da eklenmelidir⁵³⁴.

NHK m.27/A düzenlemesi ile yabancı karar ile evliliği sona eren Türk vatandaşlarına ilişkin kararların idari makam tarafından tanınması ve bu hususun Nüfus Kütüğüne tescili düzenlenmiştir. Bu bağlamda taraflardan en az birinin Türk vatandaşı olması gerektiği açıktır. Belirtmek gerekir ki tarafın, kararın idari makamlarca tanınmasının talep edildiği tarihte Türk vatandaşı olması gerekmektedir. Örneğin boşanma kararının kesinleşmesinden sonra ancak kararın tanınmasına ilişkin talepten önce Türk vatandaşlığından çıkan kişinin Türk vatandaşlarına özgü Nüfus Kütüğünde kaydı bulunmayacak ve bu kişinin yabancı boşanma kararı NHK m.27/A kapsamında idari makamlarca tanınamayacaktır⁵³⁵.

3.1.5.3 Yabancı Devletin Yetkili Adli ya da İdari Makamlarınca Verilmiş Bir Karar Olması

⁵³² İçişleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Talimat Dosyası, s.5.

⁵³³ Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 106.

⁵³⁴ MÖHUK m.27/A hükmüne kanaatimizce "...taraflardan biri hakkında gaiplik kararı alınması ya da taraflardan birinin ölmüş sayılması hallerinde vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması..." ifadesi eklenmelidir.

⁵³⁵ Bkz. Gülüm Bayraktar Özçelik, **a.g.m.**, s. 401-402.

NHK m. 27/A düzenlemesi “...verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili adli veya idari makam...” kararlarının tescilinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Yönetmelik m.2, düzenlemenin kapsamını “yabancı ülke adli veya idari makamlarınca...kararlar” olarak belirtmiştir. Adli makamlarca verilen evliliğin sona ermesine ilişkin kararlar yanında idari makamlarca verilen evliliğin sona ermesine ilişkin kararların da tescilinin mümkün olması öğretideki çoğunluk görüşüne uygun bir düzenlemedir⁵³⁶.

Yabancı devletin adli ve idari makamları kavramı, yabancı devletin egemenliği altında bulunan adli ve idari makamları ifade etmektedir. Kararın Türk egemenliği adına karar veren adli makam ya da Türkiye’de bulunan bir idari makam tarafından verilmemiş olması gerekir⁵³⁷.

Düzenleme, adli ve idari makam kararı dışında evliliği sona erdiren halleri kapsamına almamıştır. Dini boşanmalar, ya da tarafların anlaşmalı protokol ile gerçekleştirdikleri boşanmalar bu düzenleme kapsamına girmez. Talak, Yahudi hukukunda düzenlenen erkeğin kadına get belgesi vermesi gibi evliliği sona erdiren hususlar, NHK m.27 kapsamında idari makamlarca tanınmaz⁵³⁸. Belirtmek gerekir ki öğretide, bu gibi durumlarda evliliği sona erdiren durumun adli makam tarafından denetlenmesi halinde MÖHUK hükümlerince tanınabileceği belirtilmektedir⁵³⁹. Kıyas yoluyla değerlendirildiğinde adli ya da idari olmayan bir boşanma, adli ya da idari bir makam tarafından denetlendiği ya da onaylandığı takdirde NHK m.27/A kapsamında nüfus kütüğüne tescil edilebilecektir⁵⁴⁰.

⁵³⁶ Şeref Ertaş, **a.g.e.**, s. 380; Ata Sakmar, 1976, s. 217 vd.; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 36 vd.; Nuray Ekşi, 2012, s.77; Buray Huysal, Tescili, s. 480; Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s.123; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.65.

⁵³⁷ “Yabancı mahkeme kararı”, yabancı devletin yargı organı tarafından verilen karardır.’ Bkz. Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 702; kararın “yabancı” mahkeme ya da idari makamlarca verilmiş olması hususunda bkz. Burak Huysal, Nüfus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan Tescili, s. 486-489; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 95.

⁵³⁸ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 91;

⁵³⁹ Nuray Ekşi, Milletlerarası Özel Hukukta Medeni Olmayan Evliliklerin ve Adli Olmayan Boşanmaların Tanınması, s. 81, 102; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 117; Rifat Erten, **a.g.m.**, s. 193.

⁵⁴⁰ Uğur Tütüncübaşı, Yabancı Kararların Türk Hukukunda Tanınması Konusunda 690 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Düzenlenen Yenilikler, s. 117. Benzer yönde bkz. Işıl Özkan ve Uğur Tütüncübaşı, **a.g.e.**, s. 228; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.** s. 91; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 382; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.307; Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, **a.g.m.**, s. 400.

Kanun, gaiplik ya da ölmüş sayılma hallerine ilişkin bir açıklık getirmemiştir. Gaiplik ya da ölmüş sayılma hallerinde karar, evliliğin sona erdiğine ilişkin bir hüküm içeriyorsa kararın bu kısmının tescili mümkün olacaktır⁵⁴¹. Ancak bu gibi durumlarda birlikte başvuru şartının sağlanamayacağı belirtilmelidir⁵⁴².

İncelenmesi gereken diğer husus Türkiye’de idari makamlarca verilen boşanma kararlarının NHK m.27/A hükmü gereğince tescilinin mümkün olup olmadığıdır. Örneğin tarafların Türkiye’de konsoloslukta boşanmaları halinde bu karar NHK m.27/A kapsamında idari tanımaya konu olabilecek midir? NHK düzenlemesi öncesi dönemde öğretide Türkiye’de yapılan talakın tanınması hususu üzerinden mahkeme dışı boşanmalar değerlendirilmiştir⁵⁴³. İlk görüş, kamu düzenine aykırılık sebebiyle talakın tanınamayacağıdır⁵⁴⁴. Diğer görüş Türk hukukunda boşanma konusunda tek yetkili makamın mahkemeler olduğunu, MÖHUK’ta özel bir düzenleme yer almadığını bu sebeple Türkiye’de gerçekleştirilen mahkeme dışındaki bir boşanmanın tanınamayacağını belirtmektedir⁵⁴⁵. Son görüş, tarafların Türk vatandaşı olmamaları halinde yabancı idari makamlarca Türkiye’de verilen boşanma kararlarının kamu düzenine aykırı olmamaları koşuluyla tespit davasına konu olabileceğini ifade etmektedir⁵⁴⁶.

Öğretide, Türkiye’de gerçekleşen mahkeme dışı boşanmaları NHK m.27/A düzenlemesi açısından inceleyen Huysal, yabancı idari makamlarca Türkiye’de verilen boşanma kararlarının tescilinin mümkün olmadığını isabetli olarak belirtmektedir⁵⁴⁷. Zira Türkiye’de bulunan yabancı devlet konsoloslukları değerlendirildiğinde yapılan konsolosluk anlaşmalarıyla hiçbir konsolosluga evliliğin sona erdirilmesi hususunda yetki verilmediği görülecektir. 1963 tarihli Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi, konsolosluklara belirli idari işlemleri yapmak yetkisi verse de bu yetkinin Türk kanun ve düzenlemelerine aykırı olmaması

⁵⁴¹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m** s. 91-92; Burak Huysal, Tescil, s. 485.

⁵⁴² Bkz. s.105.

⁵⁴³ Yargıtay’ın Türkiye’de yapılan talaka ilişkin 1945 tarihli kararı için bkz. Nuray Ekşi, 2012, s. 80-81.

⁵⁴⁴ Nuray Ekşi, 2012, s. 80.

⁵⁴⁵ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, **Milletlerarası Özel Hukuk (MÖH 2016)**, 5.bs., Vedat, İstanbul, 2016, s. 134-135.

⁵⁴⁶ Ergin Nomer, DHH (2017), s. 257; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.e**, s. 82.

⁵⁴⁷ Burak Huysal, Tescil, s. 487-489; Benzer görüş için bkz. Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s.93-94; Sercan Ecemiş, **a.g.m**, s. 382-383.

gerekmektedir⁵⁴⁸. Yazar, nüfus kütüğüne sadece Türk vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin olayların tescil edileceğini, TMK m. 167 ve m.170 hükümlerinin doğrudan uygulanan kural niteliğinde olduğunu (MÖHUK m.6), bir Türk vatandaşının Türkiye’de mahkeme dışında boşanmasının mümkün olmadığını ve bu hususta tek yetkili makamın mahkemeler olduğunu belirterek Türkiye’de mahkeme dışında boşanmanın mümkün olmadığını ifade etmiştir⁵⁴⁹. Öğretide Ayhan-İzmirli, boşanmanın ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer durumların mahkemede gerçekleşmesine ilişkin hükümlerin doğrudan uygulanan kural olarak kabul edilmesinin bu kavramın kapsamını oldukça genişleteceğini belirtmiştir⁵⁵⁰. Yazar isabetli olarak, yargı yetkisinin egemen devletin yargı makamlarınca kullanılması sebebiyle Türkiye’de mahkeme dışı makamların boşanma kararı veremeyeceğini ve böyle bir karar söz konusuysa tescil talebinin kamu düzeni sebebiyle reddedileceğini belirtmektedir⁵⁵¹.

Düzenleme “yetkili” idari ve adli makam kararlarını konu almaktadır. Adli ya da idari makamın yetkili olup olmadığı hususunu inceleyecek makam NHK m.27/A-2’de ve Yönetmelik m.5’te “...yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlükleri...” olarak belirtilmiştir. Öğretide, idari makam olan dış temsilciliklere ve nüfus müdürlüklerine “devlet kanunlarına göre yetkili adli veya makamı” inceleme yetkisinin verilmesi çeşitli sebeplerle eleştirilmektedir⁵⁵².

Öğretide bir görüş, madde metninin lafzi yorumundan anlaşıldığı üzere idari makamın yetkiyi resen inceleyeceğini ve idari makama özellikle adli makamların yetkisini incelemesi hususunda oldukça ağır bir koşul yüklendiğini belirtmektedir⁵⁵³. MÖHUK hükümleri dahi mahkemeye tanıma konusu kararı veren mahkemenin yetkisini resen inceleme imkânı vermemekte, mahkeme, ancak itiraz ile aşırı yetki itirazını inceleyebilmekteyken, idari bir makama yabancı mahkemenin yetkisini

⁵⁴⁸ Burak Huysal, Tescil, s. 488.

⁵⁴⁹ Burak Huysal, Tescil, s. 488-489; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 308.

⁵⁵⁰ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.93 dn. 98.

⁵⁵¹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.94.

⁵⁵² Burak Huysal, Tescil, s. 489-492; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 95-98; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 308.

⁵⁵³ Burak Huysal, Tescil, s. 489; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.95.

incelemesi hususunda yetki verilmesi hatalı bir düzenlemedir⁵⁵⁴. Adli bir makam kararının, bir idari makam tarafından denetlenmesi hukukun genel prensiplerine aykırıdır. Ayrıca, tarafların birlikte başvuru yapma zorunluluğu olduğunda yetki konusunda tereddüt bulunması halinde taraf başvuru yapmayarak kararın tescilini engelleyebilecektir⁵⁵⁵. Bu sebeple düzenleme ile tarafların yararı yerine kamu yararı ön plana çıkmaktadır⁵⁵⁶. Ancak yetkiyi kamu yararı açısından yalnızca mahkemeler inceleyebilir.

Öğretide düzenleme, idari makamların araştırma imkanları açısından da eleştirilmiştir⁵⁵⁷. Buna göre idari makamın yetki konusunu araştırabileceği alan mahkemelere göre oldukça kısıtlıdır. Mahkemeler bu hususta Uluslararası Sözleşmeler, bilirkişi ve uzman görüşünden yararlanabilirken idari makamlar için böyle bir imkân bulunmamaktadır.

Maddede ifade edilen yetki doktrinde de haklı olarak belirtildiği üzere yer anlamında yetki ya da usul hukuku anlamında görev değildir⁵⁵⁸. Tescil talebini inceleyen idari makam resen bir araştırma yapmaz yalnızca kararı veren adli ya da idari makamın kendi hukukunda görevli olup olmadığını inceler⁵⁵⁹. Adli ya da idari makam yabancı ülkede evliliği sona erdirebiliyorsa madde anlamında yetkili sayılır. Örneğin Rusya’da tarafların anlaşması ve ergin çocuklarının bulunmaması halinde noterler boşanma kararı verebilmektedir. Bu şartları taşımayan bir durumda noterde boşanma kararı verilmesi halinde NHK m.27/A anlamında yetkili adli veya idari makam kararı şartı sağlanmaz ve karar tescil edilemez.

“Yabancı Ülke Adli ve İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tescili” konulu talimat dosyasında yabancı adli ya da idari makamın yetkinin nasıl inceleneceği belirtilmemiştir. Ancak “Komisyonca Başvurunun İncelenmesinde Uyulacak Esas ve Usuller” kısmında, kararın Ek 11’de yer alan listede belirtilen adli ya da idari

⁵⁵⁴ Burak Huysal, Tescil, s. 489; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.95-96; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 308-309.

⁵⁵⁵ Burak Huysal, Tescil, s. 491.

⁵⁵⁶ Burak Huysal, Tescil, s. 491; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 96.

⁵⁵⁷ Burak Huysal, Tescil, s. 490; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 96-97.

⁵⁵⁸ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 92; Burak Huysal, Tescil, s. 490; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 382; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 309; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 98.

⁵⁵⁹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 92; Burak Huysal, Tescil, s. 490; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 382; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 309; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 98.

makamlarca verilip verilmediğinin kontrol edileceği belirtilmiştir⁵⁶⁰. Kanaatimizce talebi inceleyen makam, yabancı adli ya da idari makamın evliliği sona erdirmeye hususunda yetkisinin bulunup bulunmadığını bu listeye göre tespit edebilecektir. Belirtmek gerekir ki liste sürekli güncellenmekte ve yabancı ülkede boşanma hususunda yetkili makamın belirtildiği ülkelerin sayısı artmaktadır⁵⁶¹.

3.1.5.4 Kararın Usulen Kesinleşmiş Olması

NHK m. 27/A hükmü ve Tescil Yönetmeliği m.4/g tescil edilebilecek yabancı boşanma kararlarını verildiği ülke hukukuna göre usulen kesinleşmiş kararlar olduğunu düzenlemektedir. Belirtmek gerekir ki “usulen” kesinleşme kavramı daha önce herhangi bir kanunda yer almamıştır. Bu açıdan kavramın kastettiği kesinleşme net değildir.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınma ve tenfizini içeren MÖHUK m.50 “...o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilamların...” ifadesini içermektedir. Görüldüğü üzere hükümde “usulen” ifadesi kullanılmamıştır. MÖHUK hükümlerince tanınma için gereken şartlardan kesinleşme şartı incelenirken maddi anlamda ve şekli anlamda kesinleşmiş olma hususları incelenmiştir. Doktrinde MÖHUK hükümlerince kararın tanınması ve tenfizi için şekli anlamda kesinleşmesini yeterli gören yazarlar olduğu gibi kararın hem maddi hem de şekli anlamda kesinleşmesi gerektiğini savunan yazarlar da bulunmaktadır⁵⁶². Yargıtay, kararın şekli anlamda kesinleşmesini yeterli görmektedir.⁵⁶³

Belirtmek gerekir ki hukuk düzeninde kararın kesinleşmemiş olması halinde bu kararın tanınması problemlere neden olur. Kararın kesinleşme şartı hukuki güvenliği sağlamaktadır⁵⁶⁴. Kişilerin korunmasının sağlanması ve birbirine aykırı

⁵⁶⁰ Talimat Dosyası, EK 11, s. 24-34. Kanaatimizce, liste evliliğin sona ermesi hususunda yetkili yabancı adli ve idari makamları daha ayrıntılı düzenlemelidir. Listede yer alan bazı ülkelerde yetkili makam “idari makam” olarak belirtilmiş olup hangi idari makam olduğu belirtilmemiştir. Bu durum uygulamada karışıklık yaratabilir ve haksız uygulamalara sebep olabilir. Bkz. Türkmenistan, Rusya, Özbekistan, Litvanya, Kolombiya vb.

⁵⁶¹ Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 309.

⁵⁶² Şekli anlamda kesinleşmeyi yeterli gören yazarlar için bkz. sayfa 52.

⁵⁶³ YİBBGK, E. 2010/01, K. 2012/1, 10.02.2012 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 22.04.2021.

⁵⁶⁴ Ata Sakmar, 1982, s. 57-58; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 38; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s.67; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 99.

kararların önlenmesi için hukuki güvenliğin sağlanması gerekmektedir. Bu sebeple düzenlemede kesinleşme şartının yer alması yerindedir.

Düzenlemede usulü kesinleşme ifadesine yer verilmesi öğretide ifadenin anlamının net olmaması ve daha önce herhangi bir Kanunda “usulü kesinleşme” ifadesine yer verilmediği gerekçeleriyle eleştirilmiştir⁵⁶⁵. Öğretide, ifadenin şekli kesinleşme olarak anlaşılması gerektiği belirtilmektedir⁵⁶⁶. Şekli kesinlik, karara karşı olağan kanun yollarının tüketilmesidir⁵⁶⁷. NHK m.27/A düzenlemesinin konusunu adli ve idari makam kararları oluşturmaktadır. Adli makam kararları açısından şekli anlamda kesinlik, karara karşı başvuracak olağan kanun yolunun kalmaması yani kanun yollarının tüketilmesidir. İdari makam kararları açısından şekli anlamda kesinleşme hususunda öğretide farklı görüşler mevcuttur.

İlk görüş adli ve idari makamlarca verilen boşanma ve diğer evliliğin sona erme hallerinde verilen kararlar açısından ayırım yapmamaktadır⁵⁶⁸. Hem adli makamlar hem de idari makamlarca verilen kararların şekli anlamda kesin hüküm oluşturması yani bu kararlara karşı kanuni başvuru imkanının kalmaması gerekir. İdari makamlarca verilen boşanma kararları ve evliliği sona erdiren diğer kararlar için de idari kanun yolları tüketilmiş olmalıdır. NHK m.27/A kapsamında, idari tanımaya konu olacak kararlar inşai kararlardır. Etkilerini şekli kesinleşmeyle karar tarihinden itibaren ileriye doğru doğururlar. Bu sebeple madde hükmünden anlaşılması gereken şekli kesinleşmedir⁵⁶⁹.

Öğretide diğer görüş, maddi ve şekli anlamda kesinleşmenin yargı kararlarına özgü kavramlar olduğunu belirterek adli kararlar ve idari kararlar arasında kesinleşme hususunda ayırım yapmıştır⁵⁷⁰. Adli kararlar kanun yollarının tüketilmesi ile şeklen kesinleşmektedir. Maddede düzenlenen “usulen kesinleşme” ifadesi ile idari makam kararları açısından işleme karşı başvuru imkanının kalmaması, idari

⁵⁶⁵ Burak Huysal Tescil, s.493; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 383; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 310; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 99;

⁵⁶⁶ Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s. 119; Işıl Özkan ve Uğur Tütüncübaşı, **a.g.e.**, s. 229; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 95; Burak Huysal, Tescil, s. 494; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 310; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.99; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 383.

⁵⁶⁷ Bkz. s.23-24.

⁵⁶⁸ Burak Huysal, Tescil, s.493-494.

⁵⁶⁹ Burak Huysal, Tescil, s.494.

⁵⁷⁰ Görüş için bkz. Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 96.

yargıya başvuru için sürelerin geçmiş olması ya da idari yargı kararının kesinleşmiş olması anlaşılmalıdır⁵⁷¹.

Bu başlık altında incelenecek diğer husus kararın kesinleştiğinin nasıl tespit edileceğidir. Tescil yönetmeliği kesinleşmenin tespit yöntemine açıklık getirmiştir⁵⁷². Yönetmelik m.7'nin ilgili düzenlemesi şu şekildedir;

“Başvuruda gerekli belgeler

MADDE 7 – (1) Yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca verilen kararların aile kütüğüne tesciline ilişkin başvurularda aşağıda belirtilen belgelerin ibraz edilmesi zorunludur:

...

c) Adli veya idari makam kararında kesinleşme şerhi yok ise kararın verildiği ülke kanunlarına göre kesinleştiğine dair onaylanmış belge veya yazının aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi...”

Düzenlemeden de anlaşılacağı üzere adli ya da idari makam kararının kesinleşmesi için kesinleşme şerhi veya kararın kesinleştiğine dair düzenlemede belirtilen belge veya yazının ibrazı gerekmektedir.

Belirtmek gerekir ki tescil başvurusu yapıldığı anda kararın kesinleşmemiş olması durumunda tescil talebinin reddedilmeyecektir⁵⁷³. Zira Yönetmelik m.7/4 hükmü başvuruda eksik belgelerin bulunması halinde bu eksikliğin giderilmesi için doksan günlük süre verileceğini düzenlemektedir⁵⁷⁴. Kesinleşme şartının talep anında mutlaka bulunması gerekmemektedir. Doksan günlük süre de bu eksiklik

⁵⁷¹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 96; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 310-311.

⁵⁷² Yönetmelik öncesi dönemde NHK m.27/A düzenlemesi çerçevesinde kararların tescilinde MÖHUK m.53'te belirtilen yöntemin uygulanmasının yerinde olacağı belirtilmiştir. Bkz. Burak Huysal, Tescil, s. 492. Ayrıntılı bilgi için bkz. Pelin Güven; **a.g.e.**, s. 181-184; Nuray Ekşi, Tanıma ve Tenziz, s. 78-79. Belirtmek gerekir ki Yönetmelik hükmü bu görüşe uygundur.

⁵⁷³ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 97; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.100-101.

⁵⁷⁴ Yönetmelik m. 7/4, “Başvuruda alınan belgelerde eksiklik tespit edilenlere, belgedeki bu eksikliklerin tamamlanması için doksan günlük süre verilir. Bu süre içinde eksik belgelerin tamamlanmaması halinde başvuru reddedilir.”.

tamamlanabilir⁵⁷⁵. Ancak taraflara verilen doksan günlük süre içerisinde karar kesinleşmezse talep reddedilecektir.

3.1.5.5 Kararın Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması

NHK m.27/A düzenlemesi, adli ya da idari makamlarca verilen boşanma ya da evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların nüfus kütüğüne tescili için “Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması” şartını aramaktadır. Yönetmelik m.9/7’de “Türk kamu düzenine açıkça aykırı olan kararlar gerekçesi belirtilmek suretiyle reddedilir.” ifadesiyle kamu düzeni şartını tekrarlanmıştır⁵⁷⁶.

Belirtmek gerekir ki NHK’da yer alan kamu düzeni şartı prensip olarak MÖHUK tanıma ve tenfiz şartları arasında düzenlenen kamu düzeninden farklılık taşımamaktadır⁵⁷⁷. Anayasada düzenlenen temel hak ve özgürlüklere, toplumun genel ahlak, örf ve âdet kurallarına açıkça aykırılık kamu düzeni müdahalesini gerektirecektir⁵⁷⁸. MÖHUK hükümlerince tanıma ve tenfiz incelenirken belirtildiği üzere tanınması ya da tenfizi istenen kararın Türk hukukunun maddi ve usulü kurallarından farklı düzenlemeler içermesi, emredici kurallardan ayrı unsurlar içermesi kamu düzeni müdahalesini gerektirmez. Ayrıca kararın bir kısmının kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi halinde, kamu düzenine aykırı olmayan kısmın

⁵⁷⁵ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 97; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.100-101. Nitekim, Yabancı Ülke Adli ve İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tescili Konulu, 40004962-010.07.01-E. 50233 Sayılı Talimat Dosyası “Başvuru Belgelerinin Ön İncelemesi” başlığı altında ön incelemede başvuru belgelerinin usulüne uygun olmaması halinde hata ya da eksikliğin giderilmesi için ilgililere doksan gün süre verileceği belirtilmiştir. Bkz. Talimat Dosyası, s.8.

⁵⁷⁶ 07.05.2020 dağıtım tarihli Talimat Dosyasının 5. Ekinde yer alan yabancı kararların idari tanıma taleplerinin reddine ilişkin karar örneklerinde, talebin kamu düzenine açıkça aykırılık sebebiyle reddedilmesi halinde “.....Adli veya idari makamının sayılı ve .../.../... kesinleşme tarihli boşanma/evliliğin butlanına/iptaline/mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin kararı, kamu düzenine açıkça olduğu anlaşıldığından reddine karar verilmiştir.” örnek olarak verilmiştir. Bkz. İçişleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 07.05.2020 Dağıtım Tarihli, Yabancı Ülke Adli ve İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tescili Konulu, 40004962-010.07.01-E. 50233 Sayılı Talimat Dosyası, Ek 5, s.18, Ör. 3; Her ne kadar talimat dosyasında kamu düzenine açıkça aykırılık sebebiyle talebin reddi halinde gerekçesinin belirtilmesine ilişkin bir husus yer almasa da Yönetmelik hükmü bu hususta açıktır. Talebin kamu düzeni sebebiyle reddi halinde gerekçesi belirtilmelidir.

⁵⁷⁷ Burak Huysal, Tescil, s. 494; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.356; Uğur Tütüncübaşı Yenilikler, s. 120; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 386.

⁵⁷⁸ Kamu düzeni hakkında bkz. çalışmamız s. 53-57; “Kamu düzeni, niteliği gereği zamana, yere göre değişen, içeriğinin tespiti zor bir her somut olaya göre değişiklik gösteren bir kavramdır. İlmi açıklamalara ve yargısal kararlara rağmen gelişen hukuk sistemlerinde bile tanımı olmamasına rağmen “toplumun temel yapısını ve çıkarlarını koruyan kuralların bütünü” olarak tanım yapılabilir”. Yargıtay İBHGK, 10.2.2012, E. 2010/1, K. 2012/1, RG 20.9.2012-28417 (Çevrimiçi) www.legalbank.com.tr 23.04.2021.

MÖHUK hükümlerince tanıma ve tenfizi mümkündür. Kararın idari makamlarca tanınması hususunda da aynı hususlar geçerlidir.

NHK m.27/A hükmünde tescil için aranan kamu düzeni şartının sağlanıp sağlanmadığı hususunun nasıl belirleneceği belirtilmemiştir. Öğretide, düzenleme yorumlanırken MÖHUK'ta yer alan kamu düzenine aykırı olmama şartının kıyasen uygulanması gerektiği belirtilmektedir⁵⁷⁹. Yine NHK düzenlemesi de MÖHUK'ta düzenlenen tanıma ve tenfiz şartlarında olduğu gibi “açıkça aykırılık” halinde tescil talebinin reddedileceğini belirtmiştir. Kanun düzenlemesinden anlaşılabacağı üzere mümkün olduğunca kararların tescili sağlanmaya çalışılmaktadır⁵⁸⁰. Somut olayın özellikleri değerlendirilerek kararın uygulanmasının kamu düzeni açısından ağır ve kabul edilemez sonuçlar doğurması halinde kamu düzenine açıkça aykırılık sebebiyle tescil talebi reddedilecektir. Yönetmelikte idarenin kamu düzenine açıkça aykırı olması sebebiyle kararın tescilini reddetmesi halinde gerekçesini belirtmek zorunluluğu belirtilerek idarenin keyfi karar vermesinin önüne geçilmek istenmiştir⁵⁸¹.

Düzenleme ile kamu düzenine aykırılığın gerçekleşip gerçekleşmediği hususunu inceleme yetkisi idari makamlara verilmiştir. Adli makamların dahi tespit ederken zorlandığı ve hukukun oldukça karmaşık bir hususu olan kamu düzeninin incelenmesi hususunda idari makamlara yetki verilmesi öğretide haklı olarak eleştirilmektedir⁵⁸².

Kamu düzeni incelemesi oldukça teknik ve tartışmalı bir alan olup idari makamın değerlendirmeyi nasıl yapacağı hususu hükümde açıkça düzenlenmemiştir. Öğretide idarenin inceleme yapmasını kolaylaştırmak amacıyla kamu düzeni hallerinin belirtildiği bir liste yapılması ve idari makamın bu listede yer alan bir durum söz konusuysa kamu düzenine açıkça aykırı olması sebebiyle tescil talebinin

⁵⁷⁹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 107.

⁵⁸⁰ Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s.119, Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 108; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.104-105.

⁵⁸¹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.104-105; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.104.

⁵⁸² Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 108-109; Cemil Güner, **a.g.m.**, s 311-313; Burak Huysal, Tescil, s.494-497; Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s. 120; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 386, Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem; **a.g.e.**, s. 764; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 101; Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 381, Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.152; Gülüm Bayraktar Özçelik, **a.g.m.**, s. 404-405.

reddedilmesi öneri olarak sunulmuştur⁵⁸³. Kamu düzeni durumlarının bu şekilde ayrıntılı liste halinde düzenlenmesi önerisi öğretilde haklı olarak eleştirilmiştir⁵⁸⁴. Zira kamu düzeni kavramı zamana ve yere göre değişkendir⁵⁸⁵. Ayrıca kamu düzeni hallerinin önceden tespit edilmesi ve tek tek sayılması mümkün değildir⁵⁸⁶. Hukuk sistemleri birbirinden farklı usulü ve maddi düzenlemeler içermekte olup bu düzenlemeler farklı şekillerde ortaya çıkarak Türk kamu düzeninin ihlali söz konusu olabilecektir. Ayrıca böyle bir liste ile idarenin denetim görevinin sınırlandırılacaktır⁵⁸⁷. Kanaatimizce öğretilde de belirtildiği üzere fikir oluşturmak adına örnekleme yöntemi ile kamu düzeni hallerinin belirtilmesi daha doğru bir yöntem olacaktır⁵⁸⁸.

Uygulamada birliğin sağlanması ve vatandaşın mağdur olmasının önüne geçilmesi amacıyla Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan talimat dosyasında yetkili idari makamın kamu düzeni değerlendirmesi ile ilgili hususlara yer verilmiştir. Buna göre;

“Kamu düzeni bakımından yabancı adli ve idari makamlarınca verilen kararda incelenecek husus; kararda yer alan hükmün uygulanmasının Türkiye’de ağır ve kamu vicdanında kabul edilemez sonuçlar doğurup doğurmayacağıdır. Kamu düzenine açıkça aykırılıktan kamu düzeninin ağır ihlali anlaşılmalıdır.

⁵⁸³ Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 475.

⁵⁸⁴ Kamu düzenine ilişkin durumların farklı şekillerde ortaya çıkabileceği, bu sebeple kamu düzenine ilişkin hallerin tek tek sayılmasının sorun doğurabileceği, belirtilerek örnekleme yoluyla kamu düzeni hallerinin belirtilmesinin daha uygun olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Burak Huysal, Tescil, s.495; Benzer görüş için bkz. Cemil Güner, **a.g.m.**, s.313; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 102.

⁵⁸⁵ Yılmaz Altuğ ve Mustafa Yasan, “Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni” Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan, **Alkım**, 2003, s.140; A. Gündüz Ökçün, **a.g.e.**, s., 108; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.135; Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2021, s. 675-676; Cemile Demir Gökyayla, **a.g.e.**, s.125; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 105. Ahmet Cemal Ruhi, **a.g.t.**, s.47; Gülören Tekinalp, 2020, s.49; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 748; Erdoğan Göger, **a.g.e.**, s.102; Şeref Ertaş, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, s.396.

⁵⁸⁶ Yılmaz Altuğ ve Mustafa Yasan, **a.g.e.**, s. 139-150, 142 vd.; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **a.g.e.**, s. 748; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.135; Ahmet Cemal Ruhi ve Yavuz Kaplan, “Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tenfizi Açısından Kamu Düzeni (Ordre Public)” Yıl 22, **MHB**, 2002, s. 644; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 105.

⁵⁸⁷ Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.102.

⁵⁸⁸ Burak Huysal, Tescil, s. 495; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.313; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.102; Öğretilde Doğan, “yol gösterici mahiyette bir kısım hükümlere yer verilmesi” gerekliliğini belirtmiştir. Bkz. Vahit Doğan, **a.g.e.**, s. 152.

Bu açıklamalar doğrultusunda, karar Anayasa ile düzenlenen temel hak ve hürriyetlere, iyi niyet kurallarına, adil yargılama ve savunma hakkına genel ahlak ve adap anlayışına aykırı olup olmadığı, ayrıca hukuk sistemine yabancı olan bir konu hakkında karar verilip verilmediği hususları bakımından değerlendirilir.”⁵⁸⁹.

Talimat dosyasının ilgili kısmından da kamu düzeni incelemesinin nasıl yapılacağı hakkında net bir bilgi verilmemiştir. İdare, yabancı kararda yer alan hükmün uygulanmasının kamu düzenini ağır ihlal edip etmediğini inceleyecektir. Talimat dosyasının ilgili bölümünde ayrıca “...hukuk sistemine yabancı olan bir konu hakkında karar verilip verilmediği...” hususunda değerlendirileceği belirtilmiştir. Kanaatimizce buradan anlaşılması gereken hukuk sistemimizde yer almayan ya da farklı bir şekilde düzenlenmiş konunun kamu düzenine aykırılık sebebi ile reddedilmesi değildir. Düzenlemenin uygulanması ile doğan sonuç kamu düzenini ağır ihlal ediyorsa, kararın idari makamlarca tanınmasına ilişkin talebin reddedilmesi gerekir.

Tescil talebinde bulunan yabancı adli ya da idari makam kararlarını; Yönetmelik m.8’de belirtildiği üzere dış temsilciliklerde ve Bakanlıkça belirlenen il müdürlüklerinde oluşturulan komisyonlar inceler. İl müdürlüklerinde komisyon; valinin onayı ile ilgili vali yardımcısı başkanlığında, il nüfus müdürü, iki ilçe nüfus müdürü ve hukuk formasyonuna sahip kamu görevlisinden oluşmaktadır (Yönetmelik m.8/2). Dış temsilciliklerde ise komisyonun başında misyon şefi bulunmak kaydıyla komisyonu oluşturacak kişi sayısı ve unvanları misyon şefinin takdirine bırakılmıştır (Yönetmelik m.8/3). Görüldüğü üzere il müdürlüklerinde oluşturulan komisyonda hukuk formasyonuna sahip kamu görevlisi şartı bulunmaktayken dış temsilcilikler için bu durum misyon şefinin taktirine bırakılmıştır. Belirtildiği üzere tespiti oldukça zor ve karmaşık olan kamu düzeni denetiminin idari makamlarca yapılması çelişkili uygulamalara ve sorunlara sebep olabilecektir. Hukukçu olmayan kimselerin, kamu düzeni değerlendirmesi yapması uygun değildir⁵⁹⁰. Ayrıca hukuk formasyonuna sahip kamu görevlisinin kamu düzeni değerlendirmesi için yeterli olmadığı ve komisyonlarda özellikle milletlerarası özel

⁵⁸⁹ İçişleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Talimat Dosyası, s.10.

⁵⁹⁰ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.109; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.312-313.

hukuk alanında uzman hukukçuların bulunması gerektiği haklı olarak belirtilmektedir⁵⁹¹. Öğretide bir görüş alanında uzman hukukçuların bulunmasının da kamu düzeni değerlendirmesi için yeterli olmadığını belirtmektedir⁵⁹². Yazara göre oy çokluğuyla karar alan komisyonda alanında uzman bir hukukçu olsa dahi diğer üyelerin farklı görüşte olması halinde kamu düzeni değerlendirmesi eksik ya da yanlış yapılabilecektir. Hatta herhangi bir kamu düzeni incelemesi yapılmadan da tescil kararı verilebilmesi imkân dahilindedir⁵⁹³.

Kamu düzeni değerlendirmesinin idari makamlarca yapılması sakıncalar doğursa da öğretide bir görüş tescil işlemi sonrası mahkemelerce yapılacak denetimin bu sorunu çözeceğini belirtmektedir⁵⁹⁴. Yabancı adli makamlar tarafından verilen kararların tescil talebinin kamu düzenine aykırılık sebebiyle reddi halinde MÖHUK hükümlerince mahkemede tanıma davası açılabilir ve karar kamu düzeni açısından mahkeme tarafında değerlendirilir. Belirtmek gerekir ki tescil işlemi bir idari işlemdir. İdari işlemler idari yargının denetimine tabidir. Tescil talebi reddedilen kişi idari yargıya başvurarak işlemin iptalini isteyebilecektir. Öğretide, idare mahkemesi hakiminin kamu düzeni kavramını milletlerarası özel hukuktan farklı anlamlandırabileceği belirtilmiştir⁵⁹⁵.

Kanaatimizce, milletlerarası özel hukuk alanında uzman olmayan hatta hukukçu olmayan kişilerin kamu düzeni değerlendirmesi yapması, oyçokluğu ile karar alınan komisyonda hukukçu yer alsa dahi diğer üyelerin görüşlerinden farklı bir görüşe sahip olması halinde kararın hukukçu olmayan üyelerin görüşleri doğrultusunda alınabilmesi kamu düzenine aykırılığın yanlış değerlendirilmesine sebep olabilecektir⁵⁹⁶. Ayrıca öğretide haklı olarak belirtildiği üzere milletlerarası özel hukuku ilgilendiren hususlarda kamu düzeni değerlendirmesini idare mahkemesinin yapması kamu düzeninin farklı nitelendirilmesine sebep

⁵⁹¹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.109; Burak Huysal, Tescil, s. 495, dn.75; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 387; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.312-313.

⁵⁹² Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 387; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.312.

⁵⁹³ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 387.

⁵⁹⁴ Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 244.

⁵⁹⁵ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 387; Burak Huysal, Tescil, s. 503.

⁵⁹⁶ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 387; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.109; Burak Huysal, Tescil, s. 495, dn.75; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.312.

olabilecektir⁵⁹⁷. Bu bağlamda kanaatimizce mahkeme denetimi ile kamu düzeni hususunu idarenin incelemesine ilişkin sorun çözülmemektedir. Kanaatimizce, kamu düzeni incelemesini yapacak ayrı bir komisyonun oluşturulması ve komisyonda yalnızca alanında uzman hukukçuların yer alması yerinde bir düzenleme olacaktır⁵⁹⁸.

Kamu düzenine açıkça aykırılık incelemesi yapılırken velayete ilişkin hüküm içeren boşanma kararları öğretide ayrıca değerlendirilmiştir⁵⁹⁹. Kararın ferî sonucu olan bu husus NHK m.27/A düzenlemesi çerçevesinde nüfus kütüğüne tescil edilemeyecektir. Yönetmelik m.9/5⁶⁰⁰ açıkça tescili istenen kararın velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hüküm içermesi halinde, boşanma, evliliğin butlanı, iptali ve mevcut olup olmadığının tespiti yönünden karar verileceğini, yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca verilen kararlardaki velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler bakımından sonuç doğurmayacağını belirtmiştir. Yönetmelik hükmünden de anlaşılacağı üzere tescile konu karar, velayete ilişkin bir hüküm içeriyorsa ayrıca MÖHUK hükümlerince tanıma ve tenfiz davası açılmadan velayete ilişkin hüküm, sonuç doğurmayacaktır.

Velayete ilişkin hüküm içeren yabancı bir boşanma kararının tescili talep edildiğinde yalnızca boşanma kararı tescil edilecektir. Karar idarî makamlarca verildiğinde velayet hükmünün MÖHUK hükümlerince tanıma ve tenfiz davasına konu olması mümkün olmayacaktır⁶⁰¹. Adli makamlarca verilen bir boşanma kararı olması halinde de ayrıca tenfiz davası açılmadığı takdirde velayete ilişkin hüküm

⁵⁹⁷ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 387.

⁵⁹⁸ “Komisyonda görev alacak üyelerin tamamının veya en azından çoğunluğunun bu konuda uzman hukukçu üyelerden oluşturulması, ifade ettiğimiz sakıncaların doğmasını asgari seviyeye indirecek bir çözüm yoludur.” Bkz. Cemil Güner, **a.g.m.**, s.312-313

⁵⁹⁹ Bkz. Burak Huysal, Tescil, s. 495-497; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 102-104.

⁶⁰⁰ (5) Yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca verilen kararlarda; velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hüküm bulunması halinde, karar komisyonca boşanma, evliliğin butlanı, iptali ve mevcut olup olmadığının tespiti yönünden kabul edilir, incelenir, karar verilir ve sonucu ilgili taraflara ve il müdürlüğüne bildirilir. Komisyon kararı, yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca verilen kararlardaki velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler bakımından bir sonuç doğurmaz. Komisyon kararına esas yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca verilen kararlardaki velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler için taraflarca, 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun uyarınca görevli ve yetkili mahkemelere kararın tanınması veya tenfizi için dava açılabilir.

⁶⁰¹ Burak Huysal, Tescil s.496.

sonuç doğurmayacaktır. Bu durumda tarafların evlilik birliği sona ermiş olsa da çocuğun velayeti evlilik birliğinin varlığı statüsünde devam edecektir. Bu durumun, çocuğun yararını hâkimin resen gözetmesi gerektiği için kamu düzenine aykırı olduğu savunulmuştur⁶⁰². Velayet hükmü içeren boşanma kararlarının tescilinin kamu düzenine aykırılığının önlenmesi için öğretide NHK m.27/A kapsamında tescil talebinde bulunma imkânının sadece velayeti altında çocuğu bulunmayan taraflara tanınması veya tanıma ve tenfiz davaları ile tescilin uyumunun sağlanması gerekliliği ileri sürülmüştür⁶⁰³.

Belirtmek gerekir ki öğretide bir görüş⁶⁰⁴ ve bazı Yargıtay kararları⁶⁰⁵, tanınması istenen boşanma kararının velayete ilişkin düzenleme içermemesinin kamu düzenine aykırı olmadığını belirtmektedir. Zira velayete ilişkin hususu taraflar her zaman belirleyebilir. Kanaatimizce de boşanma kararlarının NHK m.27/A kapsamında idari makamlarca tanınmasının sırf velayete ilişkin hüküm içermemesi ya da velayetin henüz tenfiz edilmemiş olması sebepleriyle kamu düzenine aykırı kabul edilerek reddedilmesi yerinde değildir. Zira madde düzenlemesi “kamu düzenine açıkça aykırılık” halinde talebin reddedileceğini belirtilmiştir. Kamu düzenine ilişkin hallerde kategorik ayırım yapmak yerinde değildir. Yabancı kararda velayete ilişkin hükmün yer almamasının ya da bu hükmün tenfiz edilmemesinin Türk hukukunda kamu düzenine açıkça aykırılık oluşturup oluşturmadığı her somut olay için değerlendirilmelidir. Ayrıca öğretide isabetli olarak belirtildiği üzere velayetin düzenlenmemesi çocuğun menfaati açısından düzeltilemez bir durum

⁶⁰² Burak Huysal, Tescil, s. 496; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 156; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.104; Boşanma ilamında velayete yer verilmemesinin kamu düzenine aykırılık teşkil edeceği hususunda bkz. Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 80.

⁶⁰³ Burak Huysal, Tescii, s. 496-497; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.104.

⁶⁰⁴ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2016, s.532, dn. 380, Pelin Güven, **a.g.e.**, s. 144; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s. 388.

⁶⁰⁵ Yargıtay 2. HD. E. 2007/12361, K. 2008/12805, T. 24.09.2008; Yargıtay 2. HD. E. 6723, K. 7597, T. 10.06.2004 bkz. Ali İhsan Özüğür, **Türk Medeni Kanununun Yeni Düzenlemeleri ile Açıklamalı İhtihatlı Velayet-Vesayet-Soybağı ve Evlat Edinme Hukuku**, Seçkin, Ankara, 2003, s. 1301; Öğretide, boşanma davasında velayete ilişkin hüküm yer almamasının taraflar arasında velayet konusunda bir uyuşmazlık olmadığı şeklinde anlaşılması gerektiği ve gerekli hallerde Türk mahkemelerince yeniden karar verilebileceği belirtilmektedir. Bkz. Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2016, s.532, dn. 380; Huysal, bu görüşü “Türk hukukunda taraflar anlaşmış olsalar da, hakim tarafından boşanmaya karar verilirken “her zaman çocuğun yararı bakımından eşler arasındaki anlaşmanın denetlenmesi” gerekliliği” sebebiyle eleştirmektedir. Bkz. Burak Huysal, Tescil, s.496, dn. 78.

oluşturmamaktadır. Zira tarafların talebi üzerine ya da hâkim tarafından resen çocuğun menfaatine ilişkin tedbirler alınabilmektedir⁶⁰⁶.

3.1.5.6 Tanınması Talep Edilen Kararla İlgili Türk Mahkemelerinde Görülmekte Olan veya Reddedilmiş Bir Dava Bulunmaması

Yönetmelik m. 9/6 yabancı adli ve idari makamlarca verilen boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların tescili için “yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması” şartını düzenlemiştir. Belirtmek gerekir ki NHK m.27/A böyle bir şart içermemektedir. Tescile ilişkin Kanunda belirtilmeyen bir şartın Yönetmelikte düzenlenmesi Anayasa m.124 ve normlar hiyerarşisine aykırı olup öğretide haklı olarak eleştirilmektedir⁶⁰⁷.

Yönetmelik hükmünün “adlî veya idarî makamlarınca verilen kararla ilgili dava” ifadesi ile tanıma davası mı yoksa boşanma davasının mı kastedildiği açık değildir⁶⁰⁸. Öğretide hükmün amacı gereği Türkiye’de açılmış olan boşanma davaları ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer davaların derdest olması ya da reddedilmiş olması halinde de tescil talebinin reddinin gerektiğini bu sebeple “verilen kararla ilgili” ifadesinin “karara konu olayla ilgili” şeklinde değiştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁶⁰⁹.

Yönetmelik hükmündeki dava ifadesinin yabancı mahkeme kararının tanınması için açılmış ve devam etmekte olan ya da reddedilmiş tanıma davası olarak değerlendirilmesi halinde yabancı boşanma ya da evliliği sona erdiren diğer kararlara ilişkin açılan boşanma davası ya da diğer davalar, tescil talebinin Yönetmelik hükmü gereğince reddini gerektirmeyecektir⁶¹⁰.

⁶⁰⁶ Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, MÖH 2016, s. 553-556, dn. 421.; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.388.

⁶⁰⁷ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 109; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.388; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 315; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.112; Gülüm Bayraktar Özçelik, **a.g.m.**, s.405-406.

⁶⁰⁸ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.389; Cemil Güner, **a.g.m.**, s. 316; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.112-113; Gülüm Bayraktar Özçelik, **a.g.m.**, s.405-406; Öğretide hükmün lafzi yorumu ile tanıma davasının anlaşıldığı ifade edilmektedir. Bkz. Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 109-110.

⁶⁰⁹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 110.

⁶¹⁰ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 110; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.389.

Yönetmelik m.9/6 hükmünün lafzi yorumu, tanıma davası şeklinde anlaşılabilir de başvuru için gerekli belgeleri belirten Yönetmelik'in 7. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde kanaatimizce boşanma davasını da kapsamaktadır⁶¹¹. Yönetmelik m.7/2 "...Türk mahkemelerinde halen devam eden bir dava yahut tanımanın Türk mahkemelerince evvelce reddedildiğine dair karar bulunmadığı yönünde adli makamlardan alınan belge başvuru formuna eklenir..." ifadesini içermektedir⁶¹².

Yönetmelik m.7/2'nin ilgili kısmında da görüleceği üzere "halen devam eden bir dava yahut tanıma" ifadesi kullanılmıştır. Kanaatimizce Yönetmelik m.7/2, tanımayı ayrıca belirterek tanıma dışındaki davalarında ret sebebi olacağına işaret etmektedir. İfadede belirtilen tanıma, MÖHUK hükümlerince yabancı mahkeme kararlarının tanınmasına ilişkin tanıma davasıdır. Zira Türk mahkemelerince reddedilen tanımadan bahsedilmiştir. İdari tanıma işlemi, idari makamlarca gerçekleştirilmektedir. "Kararla ilgili devam eden dava" ifadesi ile kastedilen davanın hangi dava olduğu açık değildir. Bu husus özellikle Yönetmelik m.9/6 hükmünün lafzi yorumundan da farklılık teşkil etmektedir. Kanaatimizce Yönetmelik hükümlerinde, kastedilen davanın hangi dava olduğu açıkça belirtilmeli ve bu bağlamda ortaya çıkabilecek karışıklıklar önlenmelidir.

Yönetmelik hükmünde yer alan "...verilen kararla ilgili Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava..." ifadesi ile yalnızca tanıma davasının kastedildiği kabul edildiğinde tescil talebinden önce evliliğin sona ermesine ilişkin başka bir dava açıldığında ya da Türk mahkemelerince yabancı karar ile çelişen bir

⁶¹¹ "...dava ile hem Türk mahkemelerinde açılan tanıma davası hem de boşanma davası anlaşılmalıdır." Bkz. Cemil Güner, **a.g.m.**, s.316.

⁶¹²Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün 07.05.2020 Dağıtım Tarihli Talimat Dosyası, bu bağlamda Yönetmelik m.7/2 ile aynı ifadeyi içermektedir. İlgili talimat dosyasında, "Başvuru Formuna Eklenecek Belgeler" başlığı altında "*Türk mahkemelerinde halen devam eden bir dava yahut tanımanın Türk mahkemelerince evvelce reddedildiğine dair bir kararın bulunmadığı yönünde adli makamlardan alınan belgenin de*" başvuru formuna ekleneceği belirtilmiştir. Ayrıca ilgili bölümde, kararla ilgili Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunup bulunmadığı hususunun nasıl inceleneceğine yer verilmiştir. Bu bağlamda idari makamlarca kararların tanınmasına ilişkin tüm işlemlerin MERNİS yazılımına aktarıldığı, Başvuru formu doldurulurken sistem tarafından UYAP üzerinden taraflara ilişkin sorgulama işlemi yapılacağı belirtilmiştir. Buna göre, "*Bu kararla ilgili Türk mahkemelerinde halen devam eden bir dava yahut tanımanın Türk mahkemelerince evvelce reddedildiğine dair karar var mıdır?*" sorusuna karşılık kadın ve erkek taraf için ayrılan "Evet" veya "Hayır" alanları sistem tarafından yapıp sorgulama sonucu başvuru formuna aktarılacak ve işaretli olarak çıktısı alınacaktır." Bkz. Talimat Dosyası, s.6.

kararın verilmiş olması halinde, idari tanıma ile ilgili talebi inceleyen idari makam nasıl karar verecektir?

Türk mahkemelerinde karara bağlanmış bir hususa ilişkin MÖHUK hükümlerince konusu, tarafları ve sebebi aynı olan bir tanıma davası açılması halinde kamu düzeni sebebiyle dava reddedilecektir⁶¹³. Tarafları, sebebi ya da konusu aynı olmasa da yabancı kararın, mahkeme kararı ile bağdaşmaması halinde de tanıma talebi reddedilecektir⁶¹⁴. Öğretide, bu hususun idari makamlarca yabancı boşanma kararlarının ve evliliğin sona ermesine ilişkin düzenlemede belirtilen diğer kararların tescilinde de uygulanması gerektiği isabetli olarak belirtilmektedir⁶¹⁵. Bu bağlamda tescil talebinden önce verilmiş olan ve yabancı karar ile çelişen bir Türk mahkemesi kararı mevcut ise kamu düzeni sebebiyle kararın idari makamlarca tanınması talebi reddedilecektir. Türk mahkemelerinde boşanma davası devam etmekte iken nüfus kütüğüne tescilin gerçekleşmesi ihtimalinde ise dava konusuz kalacak ve mahkeme, karar verilmesine yer olmadığına karar verecektir⁶¹⁶.

3.1.6 İdari Tanıma Usulü

3.1.6.1 Başvuru Mercii

NHK m. 27/A-2, başvuru yapılacak mercileri düzenlemiş olup bu merciler yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlükleridir. Yönetmelik m.5 gereğince ise başvurular dış temsilcilikler ve yurt içinde taraflardan birinin yerleşim yeri il müdürlüğüne; Türkiye’de yerleşim yeri yoksa Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Kahramanmaraş, Samsun, Siirt, Sivas, Trabzon, Şanlıurfa ve Van il müdürlüklerinden birine yapılacaktır. Kanun koyucu birden fazla ilin idari makamını yetkili kılarak Türkiye’de tescil için yetkili merci bulundurmaya hedeflemektedir⁶¹⁷. Öğretide,

⁶¹³ Bkz. s.62-63.

⁶¹⁴ Bkz. s.62-63.

⁶¹⁵ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s. 110-111; Sercan Ecemiş, **a.g.m**, s.389; Sezen Gürhan, **a.g.t**, s.113.

⁶¹⁶ Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma s. 243; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s. 111; Sercan Ecemiş, **a.g.m**, s.389; Sezen Gürhan, **a.g.t**, s.113.

⁶¹⁷ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m**, s.113; Cemil Güner, **a.g.m**, s.317; Tanrıbilir, Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları için getirilen söz konusu düzenlemelerde, Yönetmelikte yurtdışında yetkili mercilerin bu

alanında uzman hukukçular olmamaları sebebiyle büyük şehirlerde dahi kararların tescil işlemlerinin sıkıntı doğuracağı bu sebeple daha küçük illere yetki verilmesinin doğru olmadığı belirtilmiştir⁶¹⁸.

3.1.6.2 Başvuruda Gerekli Belgeler

Yönetmelik m.7 gereğince yabancı adli ve idari makamlarca verilen boşanma ve evliliği sona erdiren diğer kararların aile kütüğüne tescili için ibraz edilmesi gereken belgeler şu şekildedir;

“a) Başvuru Formu⁶¹⁹,

b) Aile kütüğüne tescili talep edilen usulüne göre onaylanmış kararın aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi,

c) Adli veya idari makam kararında kesinleşme şerhi yok ise kararın verildiği ülke kanunlarına göre kesinleştiğine dair onaylanmış belge veya yazının aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi,

ç) Kimlik veya pasaport fotokopileri, taraflardan biri yabancı ise kimlik veya pasaportların noter tasdikli Türkçe tercümeleri,

d) Vekil aracılığı ile yapılacak müracaatlarda noter tarafından düzenlenen fotoğraflı özel vekâletnamenin aslı veya onaylanmış aslına uygun örneği.

e) Yabancı ülke adli veya idarî makamlarınca verilen kararlarla ilgili daha önce Türk mahkemelerinde açılmış ve halen görülmekte olan dava dosyası bilgileri ile varsa kararların daha önce Türk mahkemelerince kesin hükme bağlanmış olduğuna ilişkin mahkeme kararının aslı veya fotokopisi ya da Türk mahkemelerinde

denli ayrıntılı düzenlenmesini eleştirmektedir, Bkz. Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 379.

⁶¹⁸ Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 114.

⁶¹⁹ Başvuru formu, il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerince MERNİS üzerinden elektronik ortamda düzenlenecektir. Dış temsilciliklerde ise gerekli modüller hazırlanana kadar www.nvi.gov.tr adresinde bulunan başvuru formu doldurulacak; modüller hazırlandıktan sonra e-Konsolosluk.Net sisteminden düzenlenecektir. Taraflar ayrı ayrı müracaat etmeleri halinde (doksan günlük süre içinde) aynı başvuru formu kullanılacaktır. Bkz. Talimat Dosyası, s.6.

halen devam eden bir dava yahut tanınanın Türk mahkemelerince evvelce reddedildiğine dair karar bulunmadığı yönünde adli makamlardan alınan belge.”⁶²⁰

Belgelerde eksiklik olduğunun tespiti halinde taraflara bu eksikliğin tamamlanması için doksan günlük süre verilecek ve bu sürede eksikliğin tamamlanmaması halinde tescil talebi reddedilecektir (Yönetmelik m.7/4). Belirtmek gerekir ki süre içinde eksiklik giderilemediği için tescil talebi reddedilen kişinin yeniden tescil talebinde bulunmasını engelleyecek bir düzenleme bulunmamaktadır⁶²¹.

3.1.6.3 Başvuru Komisyonu ve Talebin İncelenmesi

Yabancı boşanma kararlarının ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların yetkili idari makamlarca tanınması talebini Yönetmelik hükümleri çerçevesine oluşturulan komisyon inceleyecektir. Yönetmelik m.8, başvuru komisyonunun kimlerden oluşacağını düzenlemiştir. Buna göre Bakanlıkça belirlenen il müdürlüklerinde komisyon valinin onayı ile ilgili vali yardımcısı başkanlığında, il nüfus müdürü, iki ilçe nüfus müdürü ve hukuk formasyonuna sahip kamu görevlisinden oluşur⁶²².

Dış temsilciliklerde ilgili büyükelçilik ve başkonsolosluk tarafından oluşturulan komisyonun başında misyon şefi bulunmaktadır. Misyon şefi⁶²³,

⁶²⁰07.05.2020 dağıtım tarihli Talimat Dosyasında, başvuru formuna eklenecek belgeler arasında, “vekil aracılığı ile yapılacak müracaatlarda noter tarafından düzenlenen fotoğraflı özel vekaletnamenin aslı veya onaylanmış aslına uygun örneği”, “taraflardan birinin ölmüş olması halinde, ölüm olayına ilişkin usulüne uygun şekilde onay ve tasdik işlemleri yapılmış belge aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış Türkçe tercümesi”, “kararlardaki tenfize konu olan hükümler için 5718 sayılı Kanun uyarınca görevli ve yetkili mahkemelere kararın tenfizi yönünde dava açılması gerektiği yolunda tarafların bilgilendirilmesi amacıyla imzalarının alındığı bilgilendirme formu (EK 8)” yer almaktadır. Talimat Dosyası, s.5. Kanaatimizce başvuru formuna eklenecek belgelerin Yönetmelik hükümlerinde düzenlenmesi yerinde olur.

⁶²¹ Sezen Gürhan, **a.g.t.**, 115-116; Tarafların ayrı ayrı müracaat etmesi halinde doksan günlük süre geçmişse başvuru süresinin geçmesi sebebiyle başvurusu reddedilen tarafların birlikte başvuru halinde başvuruları kabul edilecektir. Bkz. Talimat Dosyası, s.5.

⁶²²Öğretide, komisyonda nüfus idaresi personelinin fazlalığı ve hukuk formasyonu kavramının belirsizliği haklı olarak eleştirilmiştir. Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 380; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 116.

⁶²³ Misyon Şefi, diplomatik temsilciliklerin Büyükelçi, Daimî Temsilci, Temsilci, Elçi veya Maslahatgüzar unvanlarından birini taşıyan en üst yöneticisidir. Bkz. Diplomatik Temsilciliklerde Diplomatik Statü, Konsolosluklarda Konsolosluk Memuru Statüsünü Haiz Personel ile İlgili Protokol Esasları Hakkında Yönetmelik, 12.2.1986, No: 19017, Madde 5. Protokol için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.859898.pdf>

komisyonu oluşturacak kişi sayısı ve unvanları belirler (Yönetmelik m.8/3). Misyon şefi, komisyona başkanlık etme yetkisini bir kariyer memuruna devredebilir.

Yönetmeliğin 9. Maddesi “komisyonun çalışma usul ve esasları” başlığı ile karar alma usulünü, toplanma tarihini, tescili talep edilen kararların incelenme usulünü düzenlemiştir. İlgili maddenin ilk fıkrasında komisyonun sekreteryaya işerini yapacak makamların dış temsilcilikler ve il müdürlükleri olduğu düzenlemiştir.

Kararlar, toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınır, eşitlik olması halinde başkanın olduğu tarafın görüşü kabul edilir. Karara katılmayan komisyon üyesi gerekçesini belirtmek zorundadır (Yönetmelik m.9/2).

Komisyon gündem olması halinde en geç on beş gün içinde toplanır ve tarihler komisyon başkanınca iş yoğunluğu dikkate alınarak belirlenir (Yönetmelik m.9/3). Gündem olması ifadesi belirsiz olduğu gerekçesi ile eleřtirilmiřtir⁶²⁴. Kanaatimizce burada gündem olması ifadesi ile kastedilen tescil talebinde bulunulmasıdır. Zira komisyon üyeleri arasında farklı görüşlerin çıkması ya da karara varmaları için de komisyonun öncesinde toplanması gerekmektedir. Düzenleme değerlendirildiğinde tescil talebinde bulunulması sonrası talebi inceleyecek toplantının kastedildiği anlaşılmaktadır.

Komisyon, kararların tescilinin yapılıp yapılamayacağını mevzuat hükümlerince inceleyerek karar verir. Bu karar taraflara ve il müdürlüğüne bildirilir. Aynı karara ilişkin birden fazla başvuru yapılmasını önlemek amacıyla Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından elektronik ortamda kayıt sistemi oluşturulur (Yönetmelik m.9/4). Belirtmek gerekir ki ağır bir yükümlölük getirse de Komisyon, NHK ve Tescil Yönetmeliği yanında yürürlükte bulunan diğer yasal düzenlemeleri de incelemelidir. Zira komisyonun yalnızca nüfus hizmetleri düzenlemelerini inceleyerek kamu düzeni değerlendirmesi yapması beklenemez.

Yönetmelik m.9/5 boşanma, evliliğin butlanı, iptali ve mevcut olup olmadığının tespiti yönünden karar verilebileceğini düzenlemiş olup bu kararlarda yer alan hukuki sonuç doğurması istenen diğer hususlar için MÖHUK uyarınca

⁶²⁴ Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 117.

konusuna göre tanıma veya tenfiz davası açılacaktır. Tescili istenen kararlar ilgili Türkiye’de derdest bir dava olması ya da reddedilmiş dava bulunması halinde talep reddedilecektir (Yönetmelik m.9/6)⁶²⁵. Kararın kamu düzenine açıkça aykırı olması halinde gerekçesi belirtilerek tescil talebi reddedilecektir (Yönetmelik m.9/7)⁶²⁶.

3.1.7 İdari Tanıma Başvurusu Sonucu Verilecek Kararlar

3.1.7.1 Genel Bilgi

Adli ve idari makamlarca verilen boşanma ve diğer evliliğin sona ermesine ilişkin kararların yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen Nüfus müdürlükleri tarafından tescili için kararların NHK m.27/A ve Tescil Yönetmeliğinde düzenlenen şartları taşıması gerekmektedir. Şartları taşıması halinde idari makamlarca yabancı kararın idari tanınmasına ilişkin talep kabul edilecek ve karar aile kütüğüne tescil edilecektir. Şartları taşımayan kararların tescil talebi reddedilecektir.

3.1.7.2 Tescil Talebinin Kabulüne İlişkin Karar

NHK m.27/A ve Yönetmelik’te belirtilen şartları sağlayan yabancı kararın tescil talebi kabul edilecektir. Bu başlık altında tescil edilen kararın ne zamandan itibaren Türk hukukunda sonuç doğuracağı hususu ve kararın sonuçları incelenecektir.

Düzenlemeyi Yönetmelik öncesi dönemde inceleyen müellif, MÖHUK m.59 hükmünün tescili talep edilen kararlar için de kıyasen uygulanması gerektiğini ve tescil edilen kararın kesinleşme tarihinden itibaren hüküm doğuracağını belirtilmiştir⁶²⁷. Yönetmelik m.10/2, bu hususu düzenleme altına almıştır. Bu düzenlemeye göre idari makamlarca tanınan karar, verildiği ülkedeki kesinleşme tarihi itibarıyla Türk hukukunda etki doğuracaktır⁶²⁸.

⁶²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. s.127-129.

⁶²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. s.120-127.

⁶²⁷ Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s. 121.

⁶²⁸ Yönetmelik m. 10/2; “Komisyonca, yabancı ülke yetkili adli veya idari makamlarınca verilen kararların tesciline karar verilmesi halinde; boşanma, evliliğin butlanı, iptali veya mevcut olup olmadığı kararlarının tarihi, kesinleşme tarihi olarak kabul edilir.” Bkz. Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.114; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.121; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.390; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.320.

MÖHUK hükümlerince tanınan kararlar kesin hüküm ve kesin delil etkisini doğururlar. Ancak öğretide haklı olarak belirtildiği üzere NHK m.27/A çerçevesinde tescil edilen kararların kesin hüküm ve kesin delil etkisi doğurduğu söylenemez⁶²⁹. Zira tescil edilen kararın kesin hüküm etkisinin kabulü halinde idari kararın, yargı kararına çevrilmesi durumu oluşacak ve idari tanınmanın konusu olan karara tescil ülkesinde, kararın verildiği ülkeden daha fazla etki tanınması söz konusu olacaktır⁶³⁰.

Öğretide, NHK m.27/A düzenlemesi ile idari makamlarca tanınan kararların MÖHUK hükümlerince tanınan kararlardan farklı bir etki doğurduğu hususunda fikir birliği vardır⁶³¹. Bu bağlamda tescil edilen kararların etkisine ilişkin birbirine yakın iki yorum yapılmıştır.

NHK m.27/A düzenlemesini, tanıma olarak kabul etmeyerek “kendine özgü bir tescil işlemi” olarak nitelendiren görüşe göre tescil talebinin kabulü halinde maddi hukuk anlamında evlilik birliği sona erer ancak kararın kesin hüküm ya da kesin delil etkisinden bahsedilemez⁶³². Bu görüş, NHK m.27/A-3 düzenlemesini, tescil işleminin tanıma olarak nitelendirilemeyeceğine gerekçe olarak göstermektedir. Zira düzenleme ile şartların sağlanmaması halinde reddedilen kararların MÖHUK hükümlerince tanınabileceği belirtilmiştir. Buna göre tescil talebine ilişkin karar, MÖHUK hükümlerince verilen tanıma kararı gibi kesin hüküm ve kesin delil etkisi sonuçlarını doğursaydı tescil talebinin reddi halinde MÖHUK hükümlerince tanıma davası açılmaması gerekirdi⁶³³.

NHK m.27/ A düzenlemesini idari tanıma olarak kabul eden görüşe göre tescil talebinin kabul edilmesi, MÖHUK hükümlerince tanınan kararlarda olduğu gibi kesin hüküm ve kesin delil etkisini sağlamayacak yalnızca evliliğin sona ermesinin hukuki sonuçlarının Türkiye’de kabul edilmesi sonucunu ortaya çıkaracaktır⁶³⁴. Yazar, mahkeme kararları çerçevesinde açıklanan ve kararların kesin

⁶²⁹ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 114-115; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 119-120; Burak Huysal, Tescil, s.498-499; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.320.

⁶³⁰ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 115; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.120.

⁶³¹ Burak Huysal, Tescil, s.498-499; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 115; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.120; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.390; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.320.

⁶³² Burak Huysal, Tescil, s.498-499; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.120-121; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.319-320.

⁶³³ Burak Huysal, Tescil, s.498-499; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.319-320; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.120-121.

⁶³⁴ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.114; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.120.

hüküm ve kesin delil etkisinin doğmasını sağlayan tanıma kavramının, NHK m.27/A düzenlemesi ile değiştiğini ve “geniş anlamda tanımanın” Türk hukukunda kabul edildiğini belirtmektedir⁶³⁵. Kanaatimizce de NHK m.27/A düzenlemesi çerçevesinde idari makamlarca tanınan kararlar, MÖHUK hükümlerince mahkemelerce tanınan kararlardan farklı olarak kesin hüküm ve kesin delil etkisini doğurmayacak; kararın idari makamlarca tanınması ile “evliliğin sona ermesinin hukuki sonuçları” Türk hukukunda kabul edilecektir⁶³⁶.

3.1.7.3 Tescil Talebinin Reddine İlişkin Karar

Yabancı boşanma kararlarının ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların tescil için gerekli şartları taşımadığının tespiti halinde yurt dışında kararın verildiği ülke dış temsilcilikleri, yurt içinde taraflardan birinin yerleşim yeri il müdürlüğü, yerleşim yerinin bulunmaması halinde Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Kahramanmaraş, Samsun, Siirt, Sivas, Trabzon, Şanlıurfa ve Van il müdürlüklerinden birine yapılan tescil başvurusu reddedilecektir. Belirtmek gerekir ki düzenlemede belirtilen başvuru belgelerinde eksiklik tespit edilmesi halinde, taraflara bu eksikliğin tamamlamak için doksan günlük bir süre verilir ve bu süre içinde eksikliğin giderilmemesi halinde başvuru reddedilir (Yönetmelik m. 7/4).

NHK m.27/A-3’te şartlar yerine getirilmediği gerekçesiyle tescil talebi reddedilen kararların Türkiye’de tanınmasının 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun uyarınca yapılacağı düzenlenmiştir. Yine Yönetmelik başvurunun komisyonca reddedilmesi halinde; 5718 sayılı Kanun uyarınca yetkili aile mahkemelerinde kararın tanınması veya tenfizi için dava açılabileceğini belirtmiştir. Anlaşılacağı üzere kanun koyucu tescil talebi reddedilen kararlar için aile mahkemelerinde MÖHUK hükümlerince kararın tanınmasının talep edilebileceğini düzenlemiştir. Burada değerlendirilmesi gereken husus yabancı boşanma kararları ve diğer evliliği sona erdiren kararlar için NHK m.27/A gereğince tescil başvurusu yapılması hususunun, MÖHUK hükümlerince tanıma davasında bir ön şart olarak kabul edilip edilmeyeceği hususudur. Yabancı mahkemeden boşanma

⁶³⁵ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.115; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.120.

⁶³⁶ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.115.

kararı almış taraflar tescil talebinde bulunmadan aile mahkemelerinde dava açabilirler mi? Öğretide bu hususa ilişkin farklı görüşler mevcuttur. İlk görüş, NHK düzenlemesi ve MÖHUK hükümlerince tanıma talep edilmesi hususunun birbirinden bağımsız olduğunu belirterek tescil talebinde bulunmadan mahkemeden kararın tanınmasının talep edilebileceğini savunmaktadır⁶³⁷. Diğer görüş ise durumu, hukuki yarar açısından değerlendirmiştir (HMK m. 114/h). Tescil ile mahkeme dışı bir yol ile karar hukuki sonuç doğurabilecekken mahkemede dava açarak tanıma talep edilmesinde hukuki yarar yoktur⁶³⁸. Ayrıca yazar, tescil talebinin reddi halinde MÖHUK hükümlerince tanıma talep edilebileceğini belirten düzenlemenin HMK m.114/2 anlamında özel şart olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir⁶³⁹.

Yabancı kararın MÖHUK hükümlerince tanınması için, öncelikle kararın NHK m.27/A gereğince idari makamlarca tanınmasının talep edilmesinin gerekliliği hususunu inceleyen son görüş sorunu, tarafların dava açmaktaki amaçları açısından değerlendirmiştir⁶⁴⁰. Yazara göre, tarafların amacı kararın kütüğe tescili ise tarafların mahkemeden tanıma talep etmekte hukuki yararları bulunmayacaktır. Ancak tarafların amacı tescil değil, kararın kesin hüküm ve kesin delil etkisinin sağlanmasıysa mahkemeden kararın tanınmasının talebinde hukuki yararları vardır⁶⁴¹. Zira kararın kesin hüküm ve kesin delil etkisi NHK m.27/A çerçevesinde kararın idari makamlarca tanınması ile sağlanamayacaktır.

Yargıtay kararında da belirtildiği üzere; “...Dava açmaktaki hukuki yarar; hukuk düzenince kabul edilmiş meşru bir yarar olmalı, bu yarar dava açan hak sahibi ile ilgili olmalı ve dava açıldığı sırada halen mevcut bulunmalıdır. Ayrıca açılacak davanın ortaya çıkacak tehlikeyi bertaraf edecek nitelikte olması gerekir. Bir kimsenin hakkına ulaşmak için mahkeme kararının o an için gerekli olması durumunda hukuki yararın olduğundan söz edilebilir. Bir mahkeme kararına ihtiyaç

⁶³⁷Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 383; Tescilin özel bir dava şartı olarak kabul edilebilmesi için MÖHUK ya da NHK’da değişiklik yapılması gereklidir. Bkz. Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.125; Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, **a.g.m.**, s. 410-411.

⁶³⁸Burak Huysal, Tescil, s. 501; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.124; Hukuki yarar hakkında bkz. Burak Huysal, Tespitler, s. 83.

⁶³⁹Burak Huysal, Tescil, s. 501; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.124; Aksi görüş için bkz. Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 383.

⁶⁴⁰Cemil Güner, **a.g.m.**, s.321-322.

⁶⁴¹Cemil Güner, **a.g.m.**, s.322.

yoksa hukuki yarardan söz edilemez (Pekcanitez, H., Atalay, O., Özokes, M.; Medeni Usul Hukuku, Ankara 2011, s.297).’’⁶⁴² . Bu bağlamda, hukuki yararın varlığı için hakkın elde edilebilmesi ancak mahkeme kararı ile mümkün olmalı ve mahkeme gereksiz yere meşgul edilmemelidir⁶⁴³.

Kanaatimizce, kararın idari makamlarca tanınması talep edilmeden MÖHUK hükümlerince mahkemeden kararın tanınmasının istenip istenemeyeceği hususunda son görüş kabul edilmelidir⁶⁴⁴. MÖHUK hükümlerince tanınan karar ile NHK m.27/A kapsamında idari makamlarca tanınan kararın etkileri aynı değildir. Bu bağlamda kararın tanınması ile kesin hüküm ve kesin delil etkisini sağlamayı amaçlayan taraflara hukuki yararları bulunmadığı gerekçesiyle idareye başvuru zorunluluğu getirmek kanaatimizce mahkemeye erişim hakkını ihlal eder. Ayrıca, kararın kesin hüküm ve kesin delil etkisinin sağlanması için mahkemeye başvurmak zorunludur. Bu bağlamda yalnızca kararın nüfus kütüğüne tescilini amaçlayan tarafların, NHK m.27/A hükmü çerçevesinde talepte bulunmadan, mahkemede tanıma davası açma hususunda hukuki yararları yoktur. Ancak kararın kesin hüküm ve kesin delil etkisini sağlamayı amaçlayan tarafların doğrudan mahkemede tanıma davası açmaları hususunda hukuki yararları bulunmaktadır.

Yabancı idari makamlarca verilen kararların idari tanınmasına ilişkin talebin reddi halinde MÖHUK hükümlerince tanınmasının mümkün olup olmadığına ilişkin değerlendirme çalışmamızın “Tescil Talebinin Reddine Karşı MÖHUK Hükümlerince Tanıma Talep Edilmesi” başlığı altında yapılacaktır⁶⁴⁵.

3.1.8 İdari Tanıma Kararına Karşı Başvurulabilecek Kanun Yolları

3.1.8.1 Genel Bilgi

NHK m.27/A-3 ve Yönetmelik m.11 düzenlemeleri, şartların sağlanmaması halinde tescil talebinin reddedileceğini düzenlemiştir. Ancak öğretilde,

⁶⁴² Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Esas No.2019/6625, K. 2019/18225, T. 16.10.2019; Benzer kararlar için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2015/21-3366 K. 2019/987 T. 1.10.2019; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E.2014/ 21-61, K. 2015 / 1723 T.19.06.2015.

⁶⁴³ Bkz., Ramazan Arslan aktaran: Emel Hanağası, **Davada Menfaat**, Yetkin, Ankara, 2009, Önsöz s.7.

⁶⁴⁴ Görüş için bkz. Cemil Güner, **a.g.m**, s.321-322.

⁶⁴⁵ Bkz. s.140-142.

düzenlemelerde yer alan ifadelerin açık olmamasının farklı olasılıklara sebep olabileceği belirtilmektedir⁶⁴⁶.

NHK m.27/A çerçevesinde tescile karşı açılacak davalar kapsamında; NHK’nda düzenlenen davalar, idari yargıda açılacak iptal davası ve MÖHUK hükümlerince kararın tanınmasının talep edilmesi hususları ayrı ayrı incelenecektir.

NHK m.27/A-3, “bu maddede sayılan şartlar yerine getirilmediği gerekçesiyle tescil talebi reddedilen kararlar” hakkında MÖHUK hükümlerince tanıma talep edilebileceği düzenlenmiştir. Ancak Yönetmelikte de her ne kadar normlar hiyerarşisine aykırı olsa da “Tanınması Talep Edilen Kararla İlgili Türk Mahkemelerinde Görülmekte Olan veya Reddedilmiş Bir Dava Bulunmaması” hususu tescil için şart olarak düzenlenmiştir. Ayrıca Yönetmelik m.11 “kararların tesciline ilişkin başvurunun komisyonca reddedilmesi halinde” mahkemeye başvurulacağını düzenleyerek daha geniş bir alanı düzenlemiştir. İki düzenleme arasında farklılık bulunmakta olup Yönetmelikte düzenlenen şartın sağlanmaması sebebiyle tescil talebinin reddi halinde mahkemeden tanıma talep edilip edilemeyeceği hususu kanaatimizce açık değildir. NHK düzenlemesinin lafzı dikkate alındığında bu sebeple reddedilen bir tescil talebinden sonra mahkemeden tanıma talep edilemeyeceği görülecektir⁶⁴⁷. Ancak bu durum düzenlemenin amacıyla kanaatimizce bağdaşmamaktadır.

3.1.8.2 Nüfus Hizmetleri Kanunu’nda Düzenlenen Davaların Tescil Açısından Değerlendirilmesi

NHK m.35 kayıt düzeltilmesi başlığı ile NHK m.36 nüfus davaları başlığıyla nüfus kütüklerindeki kayıtların ancak kesinleşmiş mahkeme hükmü ile düzeltilebileceğini belirtmektedir. Yabancı boşanma kararının tescil talebinin reddine ilişkin bu maddeye dayanarak dava açılması mümkün değildir. NHK m.40 ise nüfus kaydının iptali hususunu düzenlemiştir. Buna göre;

⁶⁴⁶ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.116-117.

⁶⁴⁷ Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 116; Başvurunun komisyonca reddi halinde yetkili aile mahkemelerinden tanıma ve tenfiz talebi edileceğine ilişkin düzenlemenin Yönetmelik m.11’de yer alması Anayasa m.142’ye aykırıdır. Zira, mahkemelerin görev ve yetkileri ancak kanunla düzenlenir. Bu bağlamda Yönetmeliğin ilgili düzenlemedi Kanun ile yapılmalıdır. Bkz. Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, **a.g.m.**, s.410.

“Usûlüne göre düzenlenmemiş bir belgeye dayanılarak tesis edilmiş nüfus kayıtları Genel Müdürlüğün ya da nüfus müdürlüklerinin göstereceği lüzum üzerine mahkemece verilecek kararlar iptal edilir. Nüfus kütüğüne düşülmüş olan şerh ve açıklamaların iptal edilmesi de aynı usûle tâbidir.”

Yabancı boşanma kararlarının tescilinin kabulü halinde yapılan tescil işlemi hukuka aykırıysa kanaatimizce bu hüküm uygulanabilir⁶⁴⁸. Usulüne uygun olmayan bir yabancı makam kararının nüfus kütüğüne tescil edilmesi halinde Asliye Hukuk Mahkemesinde iptal davası açılabilir.

3.1.8.3 Tescile Karşı İdari Yargıda Açılacak Davalar

İYUK m.12 gereğince ilgililer haklarını ihlal eden bir idari işleme karşı idare mahkemelerinde iptal ve tam yargı davası açabileceklerdir. Ayrıca Anayasa m. 124 gereğince idarenin hiçbir işlemine karşı kanun yolu kapatılamaz. İdari işlem, Anayasa Mahkemesinin bir kararında, “Kamu kurumu ya da idare örgütü içinde yer alan bir idari makamca verilmiş ve idarenin idare hukuku alanında gördüğü idari faaliyetlerle ilgili olması gereken işlemdir” şeklinde tanımlanmıştır⁶⁴⁹. İdari işlemlerin yetki, sebep, şekil, konu ve amaç yönlerinden biri ile hukuka aykırı olmaları nedeniyle menfaatleri ihlal edilenler idari yargıda iptal davası açabilirler (İYUK⁶⁵⁰ m. 2/1.a.). Yabancı boşanma kararlarının idari makamlarca nüfus kütüğüne tescil işlemi idari işlemdir. Tescil talebinin hukuka aykırı olarak reddi halinde taraflar idari yargıda dava açarak idari işlemin iptalini ve boşanma ya da evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların tescilini isteyebilirler⁶⁵¹. Belirtmek gerekir ki yabancı kararın adli ya da idari makam tarafından verilmiş olması idari yargıda açılacak davada önem arz etmemektedir. Yani yabancı idari makam kararının tesciline ilişkin talebin reddi halinde de iptal davası açılabilir ve redde ilişkin işlemin iptali ile karar nüfus kütüğüne tescil edilebilir.

⁶⁴⁸ Burak Huysal, Tescil, s. 502; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 244-245; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 128-129; Öğretide, kamu düzenine açıkça aykırı olmasına rağmen hatalı olarak tescil edilmiş olan kararlara karşı asliye hukuk mahkemesinde, cumhuriyet savcılıkları ve nüfus müdürlüklerince tanınmanın reddi davası açılacağı belirtilmektedir. Bkz. Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 244-245.

⁶⁴⁹ Anayasa Mahkemesi, E. 1976/1, K. 1976/38, 25.05.1976, Karar için bkz. Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Sayı- 14, 2.bs., **Ankara Üniversitesi Basımevi**, Ankara, 1991, s. 170.

⁶⁵⁰ RG. 20.1.1982-17580.

⁶⁵¹ Burak Huysal, Tescil, s.502; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 127; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 116; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.391; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.320-321; Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, **a.g.m.**, s. 410.

Düzenleme tescil talebinin kabulü halinde kanun yoluna başvuru hususunda bir düzenleme içermemektedir. Ancak idari işlemlere karşı yargı yolunun kapatılamayacağından tescilin kabulü halinde de taraflar idari yargıda dava açabileceklerdir⁶⁵².

Belirtmek gerekir ki öğretide tescil talebinin reddi halinde açılacak davalarda, yapılacak bir düzenleme ile Aile mahkemelerinin görevli kılınması gerektiği belirtilmektedir⁶⁵³. Zira Aile mahkemeleri ihtisas mahkemeleri olup milletlerarası özel hukuk alanında uzman ve tecrübeli hakimlerden oluşmaktadır. İdari yargı hâkimi özellikle kamu düzeni sebebiyle reddedilmiş bir tescil talebinde birçok milletlerarası özel hukuk problemi ile ilk defa karşılaşabilecek ve bu durum yargılamayı olumsuz etkileyebilecektir. Bu bağlamda idari tanıma taleplerinin reddine karşı açılacak davaların Aile mahkemelerinde görülmesine ilişkin düzenleme yapılması kanaatimizce de isabetli olacaktır.

3.1.8.4 Tescil Talebinin Reddine Karşı MÖHUK Hükümlerince Tanıma Talep Edilmesi

NHK m.27/A-3 ve Yönetmelik m.11 düzenlemeleri tescil talebinin reddi halinde tarafların MÖHUK hükümlerince mahkemeden yabancı mahkeme kararının tanınmasını talep edebileceklerini düzenlemiştir. Kanun hükmü şu şekildedir;

“(3) Bu maddede sayılan şartlar yerine getirilmediği gerekçesiyle tescil talebi reddedilen kararların Türkiye’de tanınması, 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun uyarınca yapılır.”

Belirtmek gerekir ki düzenleme ile tescil taleplerinin reddine karşı tek başvuru imkanının MÖHUK hükümlerince tanıma davası açılması olduğu kastedilmemektedir⁶⁵⁴. Kanun koyucu tescil talebinin reddine karşı tanıma davası açılıp açılmayacağı hususunda çekinceleri gidermek amacıyla bu düzenlemeyi

⁶⁵² Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.116; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.320.

⁶⁵³ Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 384-385; Burak Huysal, Tescil, s. 503; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.117; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 127,129; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 17-18; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.321; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 244.

⁶⁵⁴ Burak Huysal, Tescil, s. 502; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s. 117; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.321; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.125.

yapmıştır. Bu düzenleme, tarafların idari yargıda iptal davası açma imkanını ortadan kaldırmamaktadır.

Kanun koyucu tescil talebinin reddine karşı MÖHUK hükümlerince tanıma davası açılabileceğini düzenlememiş olsaydı dahi MÖHUK m.50 şartlarını taşıyan kararlara karşı tescil talebinin reddi halinde taraflar mahkemeden tanıma talep edebilirlerdi. Zira NHK m.27/A-3 düzenlemesi tescil talebinin reddi halinde tarafların MÖHUK hükümlerince tanıma davası açabileceği hususunu bir nevi hatırlatmaktadır. Ayrıca tescil talebinin reddedilmesi MÖHUK hükümlerince tanıma talep edilmesine bir istisna oluşturmaz⁶⁵⁵.

Bu başlık altında değerlendirilecek son husus idari makamlarca verilen boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların NHK m.27/A çerçevesinde idari tanınması talebinin reddi halinde MÖHUK hükümleri çerçevesinde tanımanın mümkün olup olmadığıdır⁶⁵⁶. Öğretide bir görüş, açık düzenleme bulunmaması sebebiyle idari makamlarca verilen kararlara ilişkin talebin reddi halinde mahkeme kararı olma şartının sağlanmaması sebebiyle kararın MÖHUK hükümlerince tanınmasının mümkün olmadığını belirtmektedir⁶⁵⁷. Diğer görüş ise düzenlemenin amacına uygun yorum yapılması gerekliliğini belirterek idari

⁶⁵⁵ Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.125.

⁶⁵⁶ NHK m.27/A-3; “Bu maddede sayılan şartlar yerine getirilmediği gerekçesiyle tescil talebi reddedilen kararların Türkiye’de tanınması, 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun uyarınca yapılır.”.

Yönetmelik, m. 11; “Yabancı ülke yetkili adli veya idari makamlarınca verilen kararların tesciline ilişkin başvurunun komisyonca reddedilmesi halinde; 5718 sayılı Kanun uyarınca yetkili aile mahkemelerine kararın tanınması veya tenfizi için dava açılabilir.”. Kanaatimizce Yönetmelik hükmü de idari makamlarca verilen kararların MÖHUK hükümlerince tanınması hususunda açık bir düzenleme içermemektedir.

⁶⁵⁷ Huysal, yabancı idari makamlarca gerçekleştirilen evlat edinme işlemlerinin tanınmasına ilişkin NHK m. 30/2 hükmü ile NHK m.27/A düzenlemesini birlikte değerlendirerek NHK m.27/A düzenlemesinde idari makam kararlarının MÖHUK hükümlerince tanınmasına ilişkin açık bir ifadesi olmaması sebebiyle bu kararların MÖHUK hükümlerince tanınmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Bkz. Burak Huysal, Nüfus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan Tescili, s.499-500; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.123; Cemil Güner, **a.g.m.**, s.320-321; Aynı yönde bkz. Uğur Tütüncübaşı, Yenilikler, s. 121: “27/A maddesinde sayılan şartların yerine getirilmediği gerekçesiyle tescil talebi reddedilen yabancı kararlar hakkında, MÖHUK uyarınca yabancı kararın Türkiye’de tanınması talep edilecektir (27/A (3)). Bu durumda ise, yabancı kararı veren makamın mutlaka bir mahkeme olması gerekecektir (MÖHUK m. 50/1). Aksi takdirde, yani kararı veren yabancı bir idari makam ise, verilen kararın MÖHUK uyarınca tanınması mümkün olamayacaktır.”.

tanınması reddedilen idari makamlarca verilen kararların MÖHUK hükümlerince tanınmasının mümkün olduğunu ifade etmiştir⁶⁵⁸.

Öğretide belirtildiği üzere düzenleme ile idari makam kararlarının tanınması amaçlanmamaktadır⁶⁵⁹. Zira kanun koyucu böyle bir amaç taşımış olsaydı düzenleme MÖHUK hükümlerinde yapılırdı. Kanun koyucu, özellikle yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının ilgili kararların tanınması hususunda yaşadıkları zorlukları gidermek ve mahkemelerin iş yükünü azaltmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda kanaatimizce, hükmün amacına uygun yorum yapılarak tescil talebi reddedilen idari makamlarca verilen kararlara MÖHUK hükümlerince tanınma imkânı verdiği şeklinde kabul edilmesi doğru değildir⁶⁶⁰.

Adli makam kararı ve idari makam kararı ile evliliği sona ermiş Türk vatandaşları arasındaki oluşabilecek eşitsizliğin önlenmesi adına MÖHUK düzenlemesi ile idari makam kararlarının tanınmasına imkân verilmesi ya da NHK hükmünde bu hususun açıkça belirtilmesi yerinde bir düzenleme olacaktır.

3.2 Mavi Kart Sahiplerine İlişkin Boşanma Kararlarının Tanınması

30.04.2013 tarihli Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge⁶⁶¹ m.17, mavi kart sahibi yabancılara ilişkin boşanma kararlarının tescilini düzenlemiştir. Maddeye göre;

“(1) Boşanma kararlarının nüfus müdürlüklerine intikal etmesi halinde;

a) Her iki kişi de Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı ise boşanma, kayıtlarına işlenir.

b) Eşlerden biri Mavi Kartlılar Kütüğünde, diğeri aile kütüklerinde kayıtlı ise, boşanma her iki kütüğe usulüne uygun olarak tescil edilir.

c) Eşlerden biri Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı diğeri yabancılar kütüğünde kayıtlı ise boşanma her iki kütüğe de tescil edilir.

⁶⁵⁸ Feriha Bilge Tanrıbilir, Güncel Meseleler Sempozyumu, s. 383; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.123.

⁶⁵⁹ Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.123-124.

⁶⁶⁰ Belirtmek gerekir ki tescil talebi reddedilen idari makamlar tarafından verilen boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğerkararlara ilişkin idari yargıda iptal davası açılmasının önünde herhangi bir engel yoktur. Bkz. s.139-140.

⁶⁶¹ Yönerge için bkz.

<https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/yonerge/MaviKartlilarKutuguveNufusOlaylarininTutulmasiYonergesi.pdf>

ç) Eşlerden biri yabancı ise boşanma, Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişinin kaydına işlenir.”

Yönergenin 18. maddesi gereğince mavi kart sahipleri ve eşleri hakkında verilmiş olan evliliğin feshi veya iptaline ilişkin kararlar da ilgili kütüklere tescil edilecektir. Yönerge m.10/3’te belirtildiği üzere “Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişilerin uyruğu bulunduğu ülke makamlarından almış oldukları karar ve idarî belgeler usulüne göre tasdik edilmiş ve onaylanmış ise, ayrıca 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun hükümleri uyarınca tanınması veya tenfizi istenmez.”.

Yönergenin belirtilen hükümleri incelendiğinde adli ve idari makamlar tarafından verilen ve usulüne göre onaylanmış boşanma, evliliğin feshi veya iptaline ilişkin kararların talep ile ilgili kütüklere tescil edileceği ve MÖHUK hükümlerince tanıma ve tenfizinin talep edilemeyeceğinin düzenlendiği görülmektedir.

Çalışmamızın giriş bölümünde de belirtildiği üzere düzenleme birçok açıdan eleştiriye açıktır⁶⁶². İlk olarak düzenleme normlar hiyerarşisine aykırıdır. Zira TMK m.39, kişisel durum sicillerinde ancak mahkeme kararı ile değişiklik yapılabileceğini düzenlemektedir. Ayrıca MÖHUK hükümlerince yabancı mahkeme kararlarının tanınması ancak mahkeme kararı ile mümkündür. İdarenin adsız düzenleyici işlemleri Kanuna aykırı olamayacağından, Yönergenin ilgili hükümleri TMK m.39 ve MÖHUK m.1 ve m.58’e aykırıdır⁶⁶³. Yönergedeki düzenleme ile tescil işlemi herhangi bir şarta bağlanmamış olup Türk vatandaşlarına dahi tanınmayan bir imkân tanınarak doktrinde de belirtildiği üzere meşru bir amaca dayanmayan imtiyazlı bir grup oluşturulmuştur⁶⁶⁴.

⁶⁶² Bkz. s.34-35.

⁶⁶³ Burak Huysal, Tescil, s.477-478; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.100, dn, 121; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.379; Vahit Doğan, **a.g.e.**, s.154; Normlar hiyerarşisinde adsız düzenleyici işlemlere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Fatma Didem Sevgili-Gençay, “Adsız Düzenleyici İşlemlerin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 63, S. 2, 2014, s. 397-417; Öğretide, mavi kartlıların yabancı oldukları vurgulanarak kişi hallerinde değişiklik yapan yabancı kararın Türk hukukunda yeniden tanıma usulüne tabi tutulmasının milletlerarası hukuka aykırı olduğu belirtilerek “devletin egemenliğini tanımama” teşkil edeceği belirtilmiştir. Bkz. Hacı Can ve Tuna Ekin, **Milletlerarası Usul Hukuku**, 2.bs., Ankara, 2019, s.257-258.

⁶⁶⁴ Burak Huysal, Tescil, s. 478; Lale Ayhan İzmirli, **a.g.m.**, s.100, dn, 121; Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.379.

Öğretide, Yönerge m.17/1-b hükmünün NHK m.27/A düzenlemesi ile uygulanabilirliği kalmadığı isabetli olarak belirtilmektedir⁶⁶⁵. Zira normlar hiyerarşisinde üstte bulunan norm ile altta bulunan norm arasında çatışma olması halinde üst norm, alttaki normu ilga eder (Lex superior derogat legi inferiori)⁶⁶⁶. NHK m.27/A düzenlemesi evliliğin sona ermesine ilişkin kararın tescili için belirli şartlar aramakta olup düzenleme Yönergenin ilgili hükmü ile çatışmakta olup Yönerge m.17/1-b hükmünü ilga etmiştir⁶⁶⁷. Bu bağlamda mavi kartlı yabancı ve Türk vatandaşı eşe ilişkin boşanma, evliliğin feshi veya iptaline ilişkin kararın nüfus kütüğüne tescili için NHK m.27/A’da belirtilen şartlar aranacaktır.

⁶⁶⁵ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.379-380.

⁶⁶⁶ Kemal Gözler, **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi**, Ekin, Bursa, 2. bs., 2020, s.361-362.

⁶⁶⁷ Sercan Ecemiş, **a.g.m.**, s.380.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELER ÇERÇEVESİNDE YABANCI BOŞANMA KARARLARININ TANINMASI

4.1 Genel Bilgi

MÖHUK m.50-58 hükümleri arasında yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi düzenlenmiş olup MÖHUK m.1/2 hükmü milletlerarası sözleşme hükümlerini saklı tutmuştur. Buna göre yabancı boşanma kararlarının tanınması hususunda Türkiye'nin taraf olduğu çok taraflı ya da iki taraflı milletlerarası sözleşmelerin bulunması halinde sözleşme hükümleri öncelikli olarak uygulanacaktır. Bu durum milletlerarası özel hukukun genel ilkelerinden ahde vefanın (sözle bağlılık) da bir gereğidir⁶⁶⁸. Çalışmamızın bu kısmında yabancı kararların tanınma ve tenfizi hususunda hüküm içeren çok taraflı milletlerarası sözleşmeler ve Türkiye'nin taraf olduğu iki taraflı milletlerarası sözleşmeler incelenecektir.

4.2 Çok Taraflı Sözleşmeler

4.2.1 Genel Bilgi

Boşanma kararlarının tanınma ve tenfizi hususunda günümüze kadar farklı sözleşmeler yapılmıştır. 12 Haziran 1902 tarihli La Haye konferansında imzalanan çok taraflı sözleşme, boşanma ve ayrılık kararlarının tanınmasına yer vermiştir. Sözleşmenin 7. Maddesine göre sözleşmede belirtilen şartları sağlayan adli ya da idari mahkemelerce verilmiş boşanma ve ayrılık kararları her devlette tanınacaktır. Türkiye'nin katılmadığı bu sözleşme pratikte başarılı olamamış ve üye devletler sözleşmeden ayrılmıştır⁶⁶⁹.

Boşanma kararlarının tanınma ve tenfizi hususunda önemli çok taraflı sözleşmeler mevcuttur. Milletlerarası Kişi Halleri Komisyonu'nun⁶⁷⁰ yaptığı çalışmalarla oluşturulan ve 8 Eylül 1967 tarihinde üye devletlerce imzalanan "Evlilik

⁶⁶⁸ Mark W. Janis, **An Introduction to International Law**, Aspen Law Edition, 1993, s. 54-58; Bkz. A. Suat Bilge, Milletlerarası Hukukuna göre Milletlerarası Andlaşmaların Akti, **SBFD**, C. 24, No.3, 1969, s. 1-39; A. Suat Bilge, Milletlerarası Andlaşmaların Uygulanması, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilim ve Hukuk Dergisi**, C.24, S.4, 1969 s.19-21.

⁶⁶⁹ Ata Sakmar, 1976, s.250; Aysel Çelikel, 1963, s. 125; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 103.

⁶⁷⁰ Milletlerarası Kişi Halleri Komisyonu hakkında bkz. Şevki Eker, "Milletlerarası Kişi Halleri Komisyonu", **Prof. Osman F. Berki'ye Armağan**, Ankara 1977, s.287-312.

Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkındaki Sözleşme”, Türkiye’nin de taraf olduğu ve 10 Aralık 1977 tarihinde yürürlüğe girmiş sözleşmedir. Diğer önemli sözleşme ise La Haye Devletler Özel Hukuku Konferansının on birinci oturumunda hazırlanan ve üye devletler tarafından 1 Haziran 1970 tarihinde imzalanan sözleşmedir. Türkiye oturuma katılmış olsa da sözleşmeyi onaylamamıştır⁶⁷¹.

Kişi Halleri Komisyonu Sözleşmesi Federal Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa, Yunanistan, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, İsviçre ve Türkiye arasında imzalanmış olup bu ülkelerin hukuk sistemleri birbirine yakın olduğundan ortak düzenlemeler yapmak zor olmamıştır⁶⁷². La Haye Sözleşmesi ise hukuk sistemleri birbirinden oldukça farklı devletler tarafından imzalanmıştır. Bu devletlerin aynı hususlar üzerinde anlaşmaları zor olduğundan Sözleşme, Milletlerarası Kişi Halleri Komisyonu Sözleşmesinden farklı düzenlemeler içermektedir⁶⁷³.

Bu başlık altında incelenmesi gereken son düzenleme Avrupa Birliğine üye devletler arasında yürürlükte bulunan “Evliliğe ve Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Milletlerarası Yetki ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında 2201/2003 sayılı AB Konsey Tüzüğü (Yeni Brüksel II Tüzüğü)”dır.

4.2.2 Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkında Sözleşme⁶⁷⁴

4.2.2.1 Genel Bilgi

Sözleşme, Milletlerarası Kişi Halleri Komisyonu üyesi devletler tarafından 8 Eylül 1967 tarihinde Lüksemburg’da imzalanmıştır. Türkiye’de, Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile 17 Nisan 1975 tarihinde kabul edilmiş ve 10 Aralık

⁶⁷¹ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 104.

⁶⁷² Ata Sakmar, Devletler Hususi Hukukunda Boşanma, s.260; Mustafa T. Yücel, “Evlilik Bağına Ait Yabancı Mahkeme Kararlarının Türk Hukukunda Tanınması”, **Adalet Dergisi**, S. 3-4, Y. 70, 1979, s.189; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 136-137.

⁶⁷³ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 136-137.

⁶⁷⁴ RG. 14.09.1975-15356 “Convension sur la reconnaissance des decisions relatives au lien conjugal”, sözleşmenin Fransızca metni için bkz. <https://www.cieci1.org/ListeConventions>; Türkçe metni için bkz.; <https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarasi/No11.pdf>

1977 tarihinde Sözleşme yürürlüğe girmiştir. Türkiye sözleşmeye herhangi bir çekince koymamıştır⁶⁷⁵.

4.2.2.2 Sözleşmenin Amacı

Sözleşme, evlilik bağına ilişkin kararların Akit devletlerde tanınmasını kolaylaştırmak amacı ile imzalanmıştır⁶⁷⁶. Sözleşmenin 13. maddesinde belirtildiği üzere Sözleşme, yabancı kararların tanınmasına ilişkin daha elverişli hukuk kurallarının ya da milletlerarası sözleşmelerin uygulanmasına engel olmaz.

4.2.2.3 Sözleşme Kapsamında Tanınabilecek Kararlar

Evlilik bağına ilişkin kararlar Sözleşmenin 1. maddesinde belirtilmiştir. Sözleşmede belirtilen şartların sağlanması halinde evlilik bağının zevaline, gevşetilmesine, varlığına veya yokluğuna, geçerliğine veya butlanına ilişkin olarak akit devletlerde verilen kararlar tanınacaktır. Bu kararlar TMK açısından boşanma kararları, ayrılık kararları, evliliğin yokluğuna ilişkin tespit kararları ve evliliğin butlanı kararlarıdır⁶⁷⁷. Sözleşmenin 7. maddesinde belirtildiği üzere, bu kararların yanında, tarafların kusurları veya iyi niyetlerine ilişkin hükümlerde sözleşme kapsamında tanınmanın konusunu oluşturacaktır. Sözleşmenin uygulanması zaman açısından sınırlanmış olup ancak karar devleti ve tanınmanın istendiği devlette sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra verilen kararlar hakkında uygulanacaktır (Sözleşme m.12). Tanınması istenen kararda yer alan nafaka, velayet gibi feri

⁶⁷⁵ Sözleşme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aysel Çelikel, Cemal Şanlı, Günseli Öztekin, B. Bahadır Erdem, İnci Ataman, F. Kerem Giray, **Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri**, 1.bs., C. 2, Beta, İstanbul 2005, s. 169-175; Nuray Ekşi, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, s. 420-424; Şeref Ertaş, **a.g.e.**, s. 408-409; Aysel Çelikel, “Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkında Sözleşme ve Türk Hukuku”, **Hıfzı Timur’un Anısına Armağan**, İstanbul, 1979, s. 195-224; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 120-128.; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s. 267; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 239-247; Ziya Akıncı ve Cemile Demir Gökyayla, **a.g.e.**, s. 376-382; Nihal Uluocak, **Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri**, Filiz, İstanbul, 1989, s. 241-246; Mustafa T. Yücel, **a.g.m.**, s. 176-189; Ebru Şensöz Malkoç, Tanıma, s. 541-554.

⁶⁷⁶ Bkz. Sözleşme giriş kısmı “Milletlerarası Kişi Halleri Komisyon’u üyesi Almanya Federal Cumhuriyeti, Avusturya Cumhuriyeti, Belçika Krallığı, Fransa Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı, İtalya Cumhuriyeti, Lüksemburg Büyük Dükalığı, Hollanda Krallığı, İsviçre Konfederasyonu, ve Türkiye Cumhuriyeti, Evlilik bağına ilişkin olarak bu Devletlerin birinde verilmiş kararların bütün Akit Devletlerin ülkesinde tanınmasını kolaylaştırma arzusu ile, Aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmışlardır.”.

⁶⁷⁷ Aysel Çelikel, “Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkında Sözleşme ve Türk Hukuku”, s. 206; Ebru Şensöz Malkoç, Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması, s. 543; Ziya Akıncı ve Cemile Demir Gökyayla, **a.g.e.**, s. 68; Mehmet Tezgel, **a.g.t.**, s. 240; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 131.

sonuçlar sözleşme hükümlerince tanınmaz (Sözleşme m.7/2). Bu kararların MÖHUK hükümlerince tenfizi gerekecektir.

Sözleşmede “evlilik bağına ilişkin kararlar” ifadesi kullanılmış olup bu kararların mahkeme kararları olduğuna ilişkin bir ifadeye sözleşmede yer verilmemiştir. Sözleşmenin tarafı olan devletlerde evlilik bağına ilişkin karar verme hususunda adli makamların yanında idari makamlara da yetkiler verilmiştir. Örneğin sözleşmeye taraf devletlerden İtalya’da belediyelere, Fransa’da ve İspanya’da noterlere bazı hallerde boşanma ya da evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararları verme yetkisi verilmiştir⁶⁷⁸. İdari makamlar tarafından verilen evlilik birliğine ilişkin bu kararların sözleşme kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu öğretide tartışmalıdır⁶⁷⁹. Sözleşmenin adında ve hükümlerinde “mahkeme kararı” ya da “adli karar” ifadelerine yer verilmemiştir. Sözleşme adli makam ya da mahkeme ifadelerini içermemekte “yetkili makam” ifadesini kullanmaktadır. Ayrıca sözleşmeyle ilgili açıklayıcı raporda adli karar ve adli karar vermeye yetkili makam kararlarının tanınabileceğini düzenlenmiştir⁶⁸⁰. Öğretide isabetli olarak belirtildiği üzere sözleşme ile yalnızca adli makam kararlarının tanınması amaçlansaydı bu ifade iki taraflı sözleşmelerde olduğu gibi açıkça ifade edilirdi⁶⁸¹. Bu sebeple sözleşmeye taraf devletlerin idari makamlarınca verilen ilgili kararlarının da sözleşme kapsamında tanınması kanaatimizce mümkündür. Ancak belirtmek gerekir ki sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulamada idari makamların evlilik bağına ilişkin kararlarının tanınması söz konusu olmamıştır⁶⁸².

4.2.2.4 Sözleşme Hükümlerince Tanıma Şartları

Kararların tanınması için gereken şartlar sözleşmenin ilk üç maddesinde belirtilmiştir. Bu şartlar şu şekilde sıralanabilir.

⁶⁷⁸ Bkz. s.38-41.

⁶⁷⁹ Ebru Şensöz Malkoç, Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması, s. 544; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.132-133.

⁶⁸⁰ Ebru Şensöz Malkoç, Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması, s. 544; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.132; Convention CIEC no. 11, s. 5, bkz. www.ciec.org.tr.

⁶⁸¹ Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.132; Aysel Çelikel, “Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkında Sözleşme ve Türk Hukuku”, s. 210; Ebru Şensöz Malkoç, Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması, s. 545.

⁶⁸² Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s.133.

- Sözleşme m.1/1’de belirtildiği üzere “Karar, verildiği Devlette, bu Devlette daha önce kesinleşmiş, verilmiş veya tanınmış bir karar ile bağdaşıyorsa” tanınır. Öğretide bu hükümden, kararın tanınması istenen devlette aynı taraflar, aynı konu ve aynı sebeplerle açılmış bir dava sonucunda verilmiş bir kesin hüküm ile ya da açık ve kesin olarak tanınmış bir yabancı kararla çelişmemesi gerektiğinin anlaşılması gerektiği belirtilmiştir⁶⁸³. Milletlerarası hukukta birbiriyle çelişen kararların ortaya çıkması önlenerek yeknesaklık sağlamak amaçlanmaktadır⁶⁸⁴.
- Taraflara iddia ve savunma haklarını kullanmaları hususunda imkân verilmiş olmalıdır. Sözleşme m.1/2’de “Taraflar, esbabı mucibelerini geçerli kılabilmişlerse” olarak ifade edilmiş olup öğretide "taraflar iddialarını geçerli şekilde ileri sürmek imkânını bulmuşlar ise” şeklinde tercüme edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁶⁸⁵.
- Karar, tanınması talep edilen devletin kamu düzenine açıkça aykırı olmamalıdır (Sözleşme m.1/3).
- Evlilik bağına ilişkin kararın taraflarının her ikisinin de tanınmanın talep edildiği devletin vatandaşı olması halinde kararı veren makamın, tanınmanın talep edildiği devletin milletlerarası özel hukuk kurallarına göre yetkili olması gerekmektedir (Sözleşme m.2).
- Kararın taraflarından en az birinin tanınmanın talep edildiği devletin vatandaşı olması hallerinde davayı reddeden bir karar söz konusu ise ve kararı veren devletin kanunlar ihtilafı kurallarının yetkili kıldığı hukukun uygulanması ile ortaya çıkan sonuç, kararın talep edildiği devletin kanunlar ihtilafı kurallarının yetkili kıldığı hukukun uygulanması ile ortaya çıkacak sonuca aykırı ise tanınmanın talep edildiği devletin kanunlar ihtilafı kurallarına göre yetkili hukuktan farklı bir hukukun uygulanmaması gerekmektedir (Sözleşme m.3).

4.2.2.5 Sözleşme Hükümlerince Tanıma Usulü

⁶⁸³ Cemile Demir Gökyayla, **a.g.e.**, s.217; Mustafa T. Yücel, **a.g.m.**, s.182; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 122.

⁶⁸⁴ Aysel Çelikel, “Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkında Sözleşme ve Türk Hukuku”, s.208; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 122.

⁶⁸⁵ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 123.

Sözleşmenin 6. maddesinde belirtildiği üzere tanıma hususunda yetkili makam ve usul, her devletin kendi kanunlarına göre belirlenecektir. Sözleşme kapsamında verilmiş bir kararın Türkiye’de tanınması istendiğinde MÖHUK hükümleri uygulanacaktır. Sözleşmeye taraf devletler yetkili makamlarını sözleşmenin ekinde göstermişlerdir (Sözleşme m. 6). Türkiye yetkili makam olarak sözleşmenin ekinde Adalet Bakanlığı’nı göstermiştir. Adalet Bakanlığı’nın yetkili kılınmasının hukuka aykırı olduğu bildirilmiş ve Dışişleri Bakanlığı’nın yazısı ile yetkili makam adli makamlar olarak düzeltilmiştir⁶⁸⁶.

Sözleşmenin 4. maddesinde birbiri ile bağdaşmayan iki kararın kesinleşmiş olması halinde, önce kesinleşmiş kararın sözleşme kapsamında tanınacağı belirtilmiştir. Tanınmanın talep edildiği makam, yalnızca sözleşmede yer alan şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini inceleyecektir (Sözleşme m.5). Sözleşme de kararların tanınmasına ilişkin revision au fond yasağı prensibi benimsenmiştir.

Sözleşmenin 8. maddesi gereğince sözleşme hükümlerince tanınan kararlar, herhangi bir işlem gerekmeksizin nüfus siciline ve diğer kamusal sicillere tescil edilecektir. Evlilik bağına ilişkin kararın tanınmasıyla, başka bir devlette evlilik feshedilmemiş ya da karar tanınmamış olsa da kararın tanındığı devlette eşlerin yeniden evlenmesi mümkündür (Sözleşme m.9).

Sözleşmenin 17. ve 18. Maddeleri taraflara çekincede bulunma imkânı tanımıştır. Türkiye sözleşmeye herhangi bir çekince koymamıştır.

4.2.3 Boşanma ve Ayrılıkların Tanınmasına Dair Lahey Sözleşmesi⁶⁸⁷

4.2.3.1 Genel Bilgi

1 Haziran 1970 tarihli bu sözleşme, 25 devletin katılımıyla imzalanmıştır⁶⁸⁸. Sözleşmenin yürürlüğe girme tarihi katılan her devlet için onay belgesinin

⁶⁸⁶Dışişleri Bakanlığının 4 Ocak 1979 gün ve UUK. 1048 sayılı yazısı bkz. Mustafa T. Yücel, **a.g.m**, s.183, dn.22.

⁶⁸⁷ Sözleşmenin Türkçe metni için bkz. Ata Sakmar, "La Haye Devletler Hususi Hukuku Konferansının On Birinci Oturumunda Hazırlanan Sözleşme Tasarıları ", **MHAD**, 1969, S.5, s.363-372; Sözleşmenin İngilizce metni için bkz.

https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktarafli/soz/lahey/lahe18_ing.pdf

⁶⁸⁸ Bkz. Ata Sakmar, Sözleşme Tasarıları, s. 363; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s. 128.

ulaşmasından itibaren 60 gündür (Sözleşme m.28/2). Türkiye sözleşmenin oluşturulduğu La Haye Konferansının 11. Oturumuna katılmış ancak sözleşmeye taraf olmamıştır⁶⁸⁹.

4.2.3.2 Sözleşmenin Amacı ve Sözleşme Kapsamında Tanınabilecek Kararlar

Sözleşmenin amacı giriş kısmında ifade edilmiş olup boşanma ve ayrılığa ilişkin taraf devlet kararlarının, diğer taraf devletlerde tanınmasını sağlamak ve kolaylaştırmaktır. Taraf devlette tanıma açısında daha elverişli bir düzenlemenin uygulanmasına sözleşme engel olmayacaktır (Sözleşme m.17).

Sözleşme kapsamında tanınabilecek kararlar 1. maddede düzenlenmiştir. Adli mahkemelerden verilmiş boşanma ve ayrılık kararları ve taraf devlette resmen tanınan bir usul ile gerçekleşen ve ülkesinde hukuki etkisi olan boşanma ve ayrılıklar sözleşme kapsamında tanımanın konusunu oluşturur. Sözleşmeye taraf olan devletler birbirinden farklı hukuk sistemlerine sahiptirler. Bu sebeple adli mahkemeler yanında taraf devlette tanınan diğer boşanma ve ayrılık usullerinin de sözleşme kapsamında tanınmasına imkân verilmiştir. Sözleşmeye taraf devletlerin yetkili idari makamlarınca verilen boşanma ve ayrılık kararları da sözleşme kapsamında tanınacaktır⁶⁹⁰. Türkiye'nin sözleşmeye taraf olması halinde, taraf devletlerin idari makamlarınca verilen boşanma ve ayrılık kararların sözleşme kapsamında Türkiye'de kesin hüküm etkisi doğurması sağlanacaktır.

Boşanma ve ayrılığın, sözleşmenin yürürlüğünden önce ya da sonra gerçekleşmesinin bir önemi yoktur, sözleşme süre bakımından bir sınırlama getirmemiştir (Sözleşme m.24/I). Boşanma ve ayrılık kararlarındaki nafaka, velayet gibi ferî sonuçlar sözleşmenin kapsamının dışındadır. Sözleşme kapsamında tanıma talebini inceleyen makam yalnızca sözleşmede yer alan şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini inceler, esasa ilişkin bir inceleme yapamaz (Sözleşme m.6).

4.2.3.3 Sözleşme Hükümlerince Tanıma Şartları

⁶⁸⁹ Bkz. Ata Sakmar, Sözleşme Tasarıları, s. 363; Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 128; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 138.

⁶⁹⁰ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 129; Sezen Gürhan, **a.g.t.**, s. 139-140.

Sözleşmede yer alan tanıma şartları şu şekilde sıralanabilir;

-Kararı veren devlet makamının milletlerarası yetkiye haiz olması gerekir. Yetkiye ilişkin hükümler Sözleşme m.2 ve m.3'te düzenlenmiştir. Davalının mutad meskeni, kararı veren devlette ise bu devlet makamları yetkilidir (Sözleşme m.2/1). Davacının dava tarihinden geriye doğru en az 1 yıl süreyle mutaden sakin olması ya da eşlerin birlikte mutaden sakin sayılmaları durumlarında davacının mutad meskeni, kararı veren devlette ise bu devlet makamları yetkilidir (Sözleşme m. 2/2). Her iki eşin de kararı veren devletin vatandaşı olması halinde, kararı veren devlet makamları yetkilidir (Sözleşme m.2/3). Davacının mutad meskeni kararın verildiği devlette ise ya da davacı dava tarihinden önceki iki yıl içerisinde kısmen de olsa bir yıl kesinti olmadan kararın verildiği devlette mutaden sakin olması durumunda veya davacının dava tarihinde kararı veren devlette bulunması ve eşlerin son defa birlikte dava tarihinde boşanmayı kabul etmeyen bir devlette bulunmaları halinde, davacının kararın verildiği devlet vatandaşı ise, kararı veren devlet makamı yetkilidir (Sözleşme m.2/4). Belirtmek gerekir ki taraf devletlerin iç yetkisi sözleşme kapsamında önem arz etmemektedir.

-Çekincenin varlığı halinde, boşanma ve ayrılık kararlarının talep edildiği ülkenin kanunlarına göre yetkili hukukun uygulanmış olması gerekir. Belirtmek gerekir ki Sözleşme m.6/2 bu şartı çekince koyan taraf devletler dışında aramamıştır. Çekince koymayan taraf devletlerde, tanımanın talep edildiği devletin yetkili kıldığı hukuktan başka bir hukukun uygulanması sebebiyle tanıma talebi reddedilemez.

-Tarafların davadan haberdar olması için gerekli teşebbüslerde bulunulması ve tarafa haklarını savunma imkânı verilmesi gerekir (Sözleşme m.8).

-Boşanma ve ayrılık kararı tanımanın talep edildiği devletin kamu düzenine açıkça aykırı olmamalıdır (Sözleşme m.10). Tanımanın talep edildiği devlet hukukunda yer almayan bir sebeple boşanma ya da ayrılık kararı verilmesi kamu düzenine aykırılık oluşturmaz ve bu sebeple tanıma talebi reddedilemez (Sözleşme m.6/2/a).

-Tanımanın talep edildiği devlette, daha önceden verilmiş ve tanınması istenen karar ile bağdaşmayan bir kararın bulunmaması gerekir (Sözleşme m.9).

Boşanma kararının tanınması ile karar kesin hüküm etkisini kararın tanındığı ülkede de gösterir, kararın tanınması ile eşler tanıma ülkesinde de boşanmış kabul edilir. Üçüncü bir ülkede karar tanınmamış olsa dahi boşanma kararının tanındığı ülkede taraflar yeniden evlenebilir (Sözleşme m.11). Sözleşme, eşlerden birinin evlilik durumu ile ilgili taraf devletlerden birinde dava açılmış olması halinde, diğer taraf devletlerde boşanma ve ayrılık kararlarının verilmesinin ertelenmesi imkânı tanımaktadır (Sözleşme m.12).

4.2.4 Evliliğe ve Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Milletlerarası Yetki ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında 2201/2003 sayılı AB Konsey Tüzüğü⁶⁹¹

2201/2003 sayılı Tüzük 1 Ağustos 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve Avrupa Birliği'ne üye devletlerde (Danimarka hariç), 1 Mart 2005 tarihinden bu yana uygulanmaktadır. Türkiye Avrupa Birliği'ne üye devlet olmadığı için Tüzük hükümleri Türk hukukunda uygulanmamaktadır.

Tüzük kısaca Brüksel Ibis, yeni Brüksel II Tüzüğü veya Brüksel Ila Tüzüğü olarak ifade edilmektedir⁶⁹². Tüzüğün amacı evliliğe ve ebeveyn sorumluluğuna ilişkin konularda mahkemelerin milletlerarası yetkisinde “ortak ve modern standartların” sağlanması ve bu konularda verilen mahkeme kararlarının üye devletlerde “hızlı ve kendiliğinden” tanınmasıdır⁶⁹³.

Kapsam ve tanımlar başlıklı birinci maddede boşanma, yasal ayrılık ve evliliğin iptali hususlarının Tüzüğün kapsamına girdiği belirtilmiştir. Bu bağlamda üye devletlerde verilen boşanma kararlarının tanınması hususu da Tüzük kapsamındadır. Belirtmek gerekir ki karar ile boşanma, ayrılık, evliliğin hükümsüzlüğü veya velayete ilişkin verilmiş olan üye devlet mahkemelerinin kararı kastedilmektedir (madde 2/4). Üçüncü bölüm, birinci kısım m.21-27 hükümlerinde, ilgili mahkeme kararlarının tanınması hususu düzenlenmiştir. Üye devlet

⁶⁹¹ Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000 Official Journal L 338 , 23/12/2003 P. 0001 - 0029 ; Tüzüğün İngilizce metni için bkz.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32003R2201&from=EN>

⁶⁹² Nuray Ekşi, “Avrupa Birliği Brüksel Ibis Tüzüğüne Göre Boşanma Davalarında Üye Devlet Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, Özel S., 2009, s. 1143 (Basım Yılı: 2010).

⁶⁹³ Nuray Ekşi, **a.e.**, s.1144.

mahkemesinin boşanmaya ilişkin kararı herhangi bir özel prosedür gerekmez üye devletlerde tanınacaktır (Tüzük m. 21/1). İlgili karara dayalı olarak medeni durum sicillerinde gerçekleştirilecek değişiklikler için de özel bir prosedür gerekmemektedir (Tüzük m.21/2). Kararın tanınmasına ilişkin husus, tesadüfî olarak üye devlet mahkemesinin önüne geldiğinde mahkeme kararın tanınması hususunu tespit edebilir (Tüzük m.21/4).

Boşanma, evliliğin hükümsüzlüğü ya da ayrılığa ilişkin kararların tanınması, tanımanın talep edildiği devletin kamu düzenine aykırılık, üye devlet mahkemesinde savunma haklarına riayet edilmemesi, tanımanın talep edildiği devlette taraflar arasındaki kararla çelişen bir karar bulunması, kararın üye devlette ya da aynı taraflar arasında üye olmayan bir devlette daha önce verilmiş bir kararla çelişmesi hallerinde reddedilecektir (Tüzük m.22). Belirtmek gerekir ki kararı veren devletin yargı yetkisi incelenemez (Tüzük m. 24). Tanımanın talep edildiği devletin hukukunun aynı sebepler ile boşanmaya izin vermemesi ya da farklı bir düzenleme içermesi tanımanın reddini gerektirmez (Tüzük m. 25). Esasa ilişkin inceleme yapılamaz (Tüzük m. 26).

4.3 İki Taraflı Sözleşmeler

Türkiye Cumhuriyeti, yabancı kararların tanınması ve tenfizi hususunda birçok devlet ile ikili sözleşme yapmıştır. Belirtmek gerekir ki 1980 öncesi dönemde yapılan sözleşmeler sadece tenfizi düzenlemiş olup tanıma hükümlerine yer vermemiştir⁶⁹⁴. Ayrıca bu sözleşmelerden birçoğu kişi hallerine ilişkin kararlara tenfiz imkânı vermeyerek bu kararları sözleşmenin dışında tutmuştur. Daha sonraki dönemde yapılan ikili sözleşmeler hem kişi hallerine ilişkin kararları sözleşme kapsamına almış hem de tanıma hükümlerine yer vermiştir⁶⁹⁵. Bu bağlamda Türkiye'nin taraf olduğu ikili sözleşmeler çerçevesinde adli makamlar tarafından verilen boşanma kararlarının tanınması mümkündür. Belirtmek gerekir ki Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmelerden yalnızca “Türkiye ile Hırvatistan Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli İşbirliği Anlaşması”⁶⁹⁶ idari makamlarca verilen

⁶⁹⁴ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 104-105.

⁶⁹⁵ Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e.**, s. 104-105.

⁶⁹⁶ RG. 28.05.2000 – 24062.

kararların tanınmasına imkan vermektedir. Sözleşme m. 17 kapsamında “hukukî konularla ilgili diğer yetkili makamların kararları” sözleşme hükümleri çerçevesinde tanıma ve tenfize konu olabilecektir. Sözleşme kapsamında adli kararlar ve hukuki konularla ilgili diğer yetkili makam kararları tanınabilir. Belirtmek gerekir ki taraf devletlerin her ikisinde de boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararlar yalnızca mahkemeler tarafından verilmektedir⁶⁹⁷. İdari makamlar, taraf devletlerde boşanma ya da evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararları verme hususunda yetkili olmadığından sözleşme yalnızca mahkemeler tarafından verilen boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararlarda uygulanacaktır⁶⁹⁸.

Hırvatistan ile yapılan adli yardım sözleşmesi dışında Türkiye’nin taraf olduğu idari makam kararlarının tanıma ve tenfizine imkân sağlayan bir sözleşme bulunmamaktadır. Yabancı adli makamlarca verilen boşanma kararlarının tanınmasına olanak sağlayan iki taraflı sözleşmeler şu şekilde belirtilebilir;

- Türkiye ile İtalya Arasında Adli Himaye, Adli Makamların Hukuk ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Müzahareti ve Adli Kararların Tenfizi Muvakelenamesi⁶⁹⁹
- Türkiye ile Romanya Arasında Hukukî ve Cezaî İşlerde Adli Yardım Sözleşmesi⁷⁰⁰

⁶⁹⁷ Hırvatistan hukukunda boşanmada yetki için bkz. OBITELJSKI ZAKON NN 103/15, 98/19 (The Family Act); Article 42-52; Hırvatistan Aile Kanunun İngilizce çevirisi için bkz. <http://pak.hr/cke/propisi,%20zakoni/en/FamilyAct/EN.pdf>

⁶⁹⁸ Bkz. s. 157, dn.715.

⁶⁹⁹ RG.3.3.1929-1133; Sözleşmenin 19-23. Maddelerinde ilamların tenfizi hususu düzenlenmiştir. Sözleşme m.19 “...emyali menkule, gerek emyali gayrimenkule tatbikinde lazımüttenfiz olduğuna hükmedilerek...” ifadesiyle yalnızca taşınır ve taşınmaz ilamlarının tenfizini düzenlemiştir. Bu bağlamda kişi hallerine ilişkin ilamların sözleşme kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu öğretilerde tartışmalıdır. Ansay’a göre, sözleşme genel olarak yabancı mahkeme kararlarının tenfizini düzenlediği için kişi hallerine ilişkin kararlar da sözleşmenin kapsamındadır. Bu sebeple boşanma kararı da sözleşme kapsamında tenfizin konusunu oluşturacaktır. Bkz. Tuğrul Ansay, Yabancı Mahkeme İlamlarının Tenfizinde Karşılıklı Muamele Şartı, **Sabri Şakir Ansay’ın Hatırasına Armağan**, Ankara, 1964, s.253. Aksi görüş, Sözleşmenin 19. maddesinin açık hüküm içerdiğini belirterek kişi hallerine ilişkin kararların sözleşme kapsamında tenfiz edilemeyeceğini belirtmektedir. Boşanma kararlarının da Sözleşme kapsamında tenfizi mümkün değildir. Ayrıca İtalya’da 1974 yılına kadar boşanmanın yasak olması, Sözleşme kapsamında değerlendirilemeyeceğini göstermektedir. Bkz. Bilgin Tiryakioğlu, **a.g.e**, s. 105-106. Sözleşme kapsamına girmeyecek kişi hallerine ilişkin kararlar ancak MÖHUK hükümlerince tanıma ve tenfiz edilir. İtalya devletinin adli ya da idari makamlarınca verilmiş boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların şartlarını taşıması halinde NHK m.27/A gereğince tescili mümkündür.

⁷⁰⁰ RG.17.5.1972-14190); Sözleşmenin 10. maddesinde mameleke ilişkin hukuki konularda verilen mahkeme kararlarının sözleşme hükümlerince tenfiz edileceği düzenlenmiştir. Romanya adli ya da

- Türkiye ile Tunus Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Adli Kararların Tanınması ve Yerine Getirilmesi Hakkında Sözleşme⁷⁰¹
- Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların Geri Verilmesi ile Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi⁷⁰²
- Türkiye ile Polonya Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi⁷⁰³
- Türkiye ile Cezayir Arasında Hukuki İşbirliğine İlişkin Sözleşme⁷⁰⁴
- Türkiye ile Avusturya Arasında Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Sözleşme⁷⁰⁵
- Türkiye ile Irak Arasında Hukuki ve Adli İş Birliği Sözleşmesi⁷⁰⁶
- Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardım Sözleşmesi⁷⁰⁷

idari makamınca verilen boşanma ya da evliliğin sona ermesine ilişkin karar Sözleşme hükümleri çerçevesinde tenfiz edilemez.

⁷⁰¹ RG.11.9.1984-18512 Sözleşmenin 1. maddesi gereğince hukuki ve ticari konularda verilen çekişmeli ve çekişmesiz yargı kararları ve ceza ilamlarında yer alan kişisel haklara ilişkin hükümler tanıma ve tenfizin konusunu oluşturur. Sözleşme hükümlerinden anlaşılabacağı üzere idari makamlarca verilen kararlar sözleşmenin konusunu oluşturmamaktadır. Adli makamlarca verilen boşanma kararları sözleşme kapsamında tanınabilir.

⁷⁰² RG.13.2.1989-20079; Sözleşme m.13/a' da belirtildiği üzere mahkeme kararının kesin hüküm ve kesin delil etkisi, talepte bulunulan yetkili makamın tanıma kararı vermesi ile sağlanacaktır. KKTC adli makamlarından verilen bir boşanma kararının ya da evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların Sözleşme hükümleri çerçevesinde Türk mahkemelerinde tanınması mümkündür. Ancak idari makamlarca verilen bir kararın sözleşme kapsamında tanınması ve tenfizi mümkün değildir.

⁷⁰³ RG.23.7.1990-20583; Sözleşme m.19 gereğince hukukî ve ticarî konularda verilmiş mahkeme kararları, zararın tazmini konusuna ilişkin olarak cezaî konularda verilmiş mahkeme kararları, hukukî ve ticarî konularda hakem mahkemeleri tarafından verilmiş kararlar sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfizin konusunu oluşturur. Hukuk konularında verilmiş mahkeme kararları olarak belirtildiği için idari makamlarca verilen kararlar sözleşme kapsamına girmeyecektir.

⁷⁰⁴ RG.8.9.1991-20985; Hukuki ve ticari konularda verilen Türkiye ve Cezayir mahkemelerince verilen mahkeme kararları sözleşme kapsamında tenfizin konusunu oluşturur (Sözleşme m.20).

⁷⁰⁵ RG. 21.5.1991- 208777; Sözleşmenin 1. maddesi gereğince çekişmeli veya çekişmesiz yargı usulüne göre verilmiş olan hukukî ve ticarî konulardaki mahkeme kararları ve zarar görenin hukukî taleplerine ilişkin olarak, bir ceza davası çerçevesinde verilmiş olan hukukî kararlar tanıma ve tenfizin konusunu oluşturur. Sözleşmenin 2. Maddesinde belirtildiği üzere karar, “adı ne olursa olsun her türlü mahkeme kararı” olarak anlaşılabacaktır. Sözleşme hükümlerinden anlaşılabacağı üzere idari makamlarca verilen kararlar sözleşmenin konusunu oluşturmamaktadır.

⁷⁰⁶ RG. 2.9.1992-21303; Sözleşme m.79 gereğince hukukî ve ticarî konularda kesinleşmiş adli kararlar, cezaî konularda zararın tazmini ve malların iadesini öngören kesinleşmiş adli kararlar, hukukî ve ticarî konularda hakem kararları sözleşme kapsamında tanıma ve tenfizin konusunu oluşturur.

⁷⁰⁷ RG.12.11.1994-22109; Sözleşme m.21 gereğince, mahkemelerce hukukî konularda verilen kararlar, tazminat ile ilgili cezaî konulardaki mahkeme kararları, hakem organlarının kararları sözleşme kapsamında tanıma ve tenfize konu olabilir.

- Türkiye ile Azerbaycan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi⁷⁰⁸
- Türkiye ile Gürcistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması⁷⁰⁹
- Türkiye ile Özbekistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması⁷¹⁰
- Türkiye ile Arnavutluk Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi⁷¹¹
- Türkiye ile Kazakistan Arasında Hukukî Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması⁷¹²
- Türkiye ile Makedonya Arasında Hukuki ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması⁷¹³
- Türkiye ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Sözleşme⁷¹⁴
- Türkiye ile Hırvatistan Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli İşbirliği Anlaşması⁷¹⁵

⁷⁰⁸ RG.25.8.1993-21679; Sözleşme m.17 gereğince hukukî ve ticarî konularda verilmiş mahkeme kararları, hukukî konularda bir mahkemece onaylanmış sulh anlaşmaları, cezaî konularda tazminata ilişkin olarak verilmiş mahkeme kararları sözleşme hükümlerince tanınıp tenfiz edilebilir.

⁷⁰⁹ RG. 24.08.1997 – 23090; Sözleşme m.19 gereğince, hukukî ve ticarî konulara ilişkin kararlar, tazminata ilişkin olarak cezaî konularda verilmiş kararlar, hukukî ve ticarî konularda verilmiş hakem kararları sözleşme kapsamında tanıma ve tenfiz edilebilecek kararları oluşturur.

⁷¹⁰ RG. 07.11.1997 – 23163; Sözleşme m.19 gereğince malvarlığına ilişkin olarak hukukî ve ticarî konularda verilmiş adli kararlar, zararın tazmini konusuna ilişkin olarak cezaî konularda verilmiş adli kararlar, hukukî ve ticarî konularda hakem mahkemeleri tarafından verilmiş kararlar sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷¹¹ RG. 09.11.1997 – 23165; Sözleşme m.19 gereğince malvarlığına ilişkin olarak hukukî ve ticarî konularda verilmiş adli kararlar, zararın tazmini konusuna ilişkin olarak cezaî konularda verilmiş adli kararlar, hukukî ve ticarî konularda hakem mahkemeleri tarafından verilmiş kararlar sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷¹² RG. 12.11.1997 – 23168; Sözleşmenin 21. Maddesi gereğince mahkemelerce hukuki konularda verilen kararlar, tazminat ile ilgili cezai konulardaki mahkeme kararları, hakem organlarının kararları sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilecektir.

⁷¹³ RG. 14.05.2000 – 24049; Sözleşme m.19 gereğince hukuki konulara ilişkin kararlar, tazminata ilişkin olarak cezai konularda verilmiş kararlar, hukuki konularda verilmiş hakem kararları sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷¹⁴ RG. 22.05.2000- 24056; Sözleşmenin 1. maddesi gereğince hukuki ve ticari konulara ilişkin kararlar, tazminata ilişkin olarak cezai konularda verilmiş kararlar, hukuki ve ticari konularda verilmiş hakem kararları sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷¹⁵ RG. 28.05.2000 – 24062; Sözleşmenin 17. Maddesi gereğince hukukî ve ticarî konulara ilişkin adli kararlar, **hukukî konularla ilgili diğer yetkili makamların kararları**, tazminata ilişkin olarak cezaî konularda verilmiş kararlar, sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir. Sözleşme

- Türkiye ile Moldova Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması⁷¹⁶
- Türkiye ile Tacikistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması⁷¹⁷
- Türkiye ile Ukrayna Arasında Hukuki Konularda Adli Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşması⁷¹⁸
- Türkiye Cumhuriyeti ile Litvanya Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Hukukî ve Adlî İşbirliği Sözleşmesi⁷¹⁹
- Türkiye ile Moğolistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması⁷²⁰
- Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna-Hersek Arasındaki Hukuki ve Ticari Konularda Adli İşbirliği Sözleşmesi⁷²¹
- Türkiye Cumhuriyeti ile Slovakya Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî İşbirliği Sözleşmesi⁷²²

kapsamında adli kararlar ve hukuki konularla ilgili diğer yetkili makam kararları tanınabilir. Taraf devletlerin her ikisinde de boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararlar yalnızca mahkemeler tarafından verilmektedir. İdari makamlar taraf devletlerde boşanma ya da evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararları verme hususunda yetkili olmadığından sözleşme yalnızca mahkemeler tarafından verilen boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararlarda uygulanacaktır. Taraf devletlerin yapacakları düzenlemeler ile idari makamları bu kararlar hususunda yetkili kılmaları halinde kararların sözleşme hükümlerince tanınma ve tenfizi mümkün olacaktır.

⁷¹⁶ RG. 28.05.2000 – 24062; Sözleşmenin 21. Maddesi gereğince, hukuki ve ticari konulara ilişkin mahkeme kararları, zararlara ilişkin olarak cezai konularda verilen mahkeme kararları, hakem organlarının kararları; sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilecektir.

⁷¹⁷ RG. 30.05.2000 – 24064; Sözleşme m.19 gereğince malvarlığına ilişkin olarak hukukî ve ticarî konularda verilmiş adli kararlar, zararın tazmini konusuna ilişkin olarak cezaî konularda verilmiş adli kararlar, hukukî ve ticarî konularda hakem mahkemeleri tarafından verilmiş kararlar sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷¹⁸ RG. 22.12.2003 – 25324; Sözleşme m. 35 gereğince hukukî konulara ilişkin adlî kararlar, tazminata ilişkin olarak cezaî konularda verilmiş kararlar, sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷¹⁹ RG.20/04/2004- 25439; Sözleşme m.19 gereğince hukuki ve ticari konularda verilmiş adli kararlar, zararın tazmini konusuna ilişkin olarak cezai konularda verilmiş adli kararlar, hukuki ve ticari konularda hakem mahkemeleri tarafından verilmiş kararlar sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷²⁰ RG. 04.05.2004 – 25452; Sözleşme m. 19 gereğince hukuki ve ticari konulara ilişkin kararlar, tazminata ilişkin olarak cezai konularda verilmiş kararlar, hukuki ve ticari konularda verilmiş hakem kararları sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷²¹ RG. 04/11/2007 – 26690; Sözleşme m.16 gereğince yargılama masraflarına ilişkin kararlar da dahil olmak üzere, hukukî konularda verilmiş mahkeme kararları, hukukî konularda bir mahkemece yapılmış veya onaylanmış sulh anlaşmaları, cezai konularda tazminata ilişkin olarak verilmiş mahkeme kararları sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷²² RG. 7.12.2007- 26723; Sözleşme m.18 gereğince yargılama masraflarına ilişkin kararlar da dahil olmak üzere, hukukî konularda verilmiş mahkeme kararları, hukukî konularda bir mahkemece

- Türkiye Cumhuriyeti ile Umman Sultanlığı Arasında Hukuki, Ticari Ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi⁷²³
- Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Cezai Konularda Adli İşbirliği Sözleşmesi⁷²⁴
- Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli İşbirliği Sözleşmesi⁷²⁵
- Türkiye Cumhuriyeti ile Türkmenistan Arasında Hukuki Ve Cezaî Konularda Adlî Yardımlaşma Anlaşması⁷²⁶
- Türkiye Cumhuriyeti ile Sırbistan Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Sözleşmesi⁷²⁷
- Türkiye Cumhuriyeti ile Belarus Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi⁷²⁸

yapılmış veya onaylanmış sulh anlaşmaları, cezai konularda tazminata ilişkin olarak verilmiş mahkeme kararları sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷²³ RG. 22.05.2010-27588; Sözleşme m.19 gereğince malvarlığına ilişkin olarak hukuki ve ticari konularda verilmiş adli kararlar; zararın tazmini konusuna ilişkin olarak cezai konularda verilmiş adli kararlar; hukuki ve ticari konularda hakem mahkemeleri tarafından verilmiş kararlar, sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷²⁴ RG.10.03.2011- 27870; Sözleşme m.19 gereğince hukukî ve ticarî konularda verilmiş kararlar, zararın tazminine ilişkin cezaî kararlar, hukukî ve ticarî konularda verilmiş hakem kararları sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷²⁵ RG.24.03.2012- 28243; Sözleşme m.19 gereğince hukuki ve ticari konularda verilmiş adli kararlar, zararın tazmini konusuna ilişkin olarak cezai konularda verilmiş adli kararlar; sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷²⁶ RG. 22/05/2013- 28654; Sözleşme m.19 gereğince hukuki konularda verilmiş adli kararlar, zararın tazmini konusuna ilişkin olarak cezai konularda verilmiş adli kararlar, sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷²⁷ RG. 25.03.2017-30018; Sözleşme m.20 gereğince hukukî konulara ilişkin hükümler, tazminata ilişkin cezai hükümler sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

⁷²⁸ RG. 23.11.2018- 30604; Sözleşme m.19 gereğince hukuki ve ticari konularda verilmiş adli kararlar, tazmin konusuna ile ilgili cezai konularda verilmiş adli kararlar, hukuki ve ticari konularda verilmiş hakem kararları sözleşme hükümlerince tanıma ve tenfize konu olabilir.

SONUÇ

Yabancı boşanma kararlarının Türkiye’de hukuki etki doğurmasını sağlayan düzenlemeler 5718 sayılı MÖHUK, 5490 sayılı NHK m. 27/A, Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edile Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge ve milletlerarası sözleşmelerde yer almaktadır. İdari makamlara; boşanma ve evliliği sona erdiren diğer kararları verme yetkisi veren ülkelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. İdari makamlar önünde gerçekleştirilen boşanmalar ile mahkemelerin iş yükü ve masrafları azaltılmakta, boşanma süreci hızlandırılmakta ve tarafların duygusal açıdan daha az yıpranmasını sağlanmaktadır.

NHK m. 27/A düzenlemesi öncesi dönemde, her ne kadar öğretide aksi görüş yer alsa da uygulamada, idari makamlarca verilen yabancı boşanma kararlarının istisnalar dışında Türk hukukunda etki doğurabilmesi mümkün değildi. Bu düzenleme ile yabancı idari makamlarca verilen boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların adli makam kararı gerekmesizin idari makamlarca tesciline imkân sağlanmıştır.

Çalışmamız kapsamında öncelikle idari makamlarca verilebilecek boşanma ve evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararlar incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın giriş kısmında evlilik, evlenme koşulları, evliliğin hükümsüzlüğü, evliliğin sona ermesi ve yabancı kararların tanınması ve tenfizi hususları genel hatlarıyla incelenerek idari makamların evliliğin sona ermesi hususunda verebileceği kararların hukuki zemini incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızda; yabancı idari makamlarca verilen boşanma ve evliliği sona erdiren diğer kararların Türk hukukunda adli makamlarca tanınmasının mümkün olup olmadığı hususu incelenmiştir. İdari makamlara boşanma ve evliliği sona erdiren diğer kararları verme yetkisi veren ülkelerin kanuni düzenlemeleri incelenerek hukuk sistemlerinin boşanma usul ve düzenlemelerinin birbirinden farklılık arz ettiği görülmüştür. Evliliği sona erdiren kararları verme yetkisini adli makamların dışına çıkaran ülkelerin; noter, konsolosluk ve diplomasi memurları, belediyeler, valilik ve nüfus müdürlükleri gibi idari makamları bu kararlar hususunda yetkilendirdikleri görülmüştür. İdari makamlarca evliliğin sona erdirilmesi hususuna; Türk hukukunda

nasıl bir yaklaşım olduğu incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda öncelikle anlaşmalı boşanma kurumunun Tür hukukunda kabulü ve gelişimi incelenmiştir. Öğretideki görüşler ve yabancı ülke kanunlarındaki düzenlemeler de incelenerek aile içi şiddet ya da ihtilaflı bir durumun olmaması ve tarafların reşit olmayan çocuklarının bulunmaması hallerinde eşlerin anlaşması şartıyla idari makamlara boşanma kararı verme yetkisi verilmesinin Türk hukukunda olumlu bir gelişme olacağı hususunda önerilerde bulunulmuştur.

İdari makamlarca verilen yabancı boşanma kararlarının Türk hukukunda MÖHUK hükümlerince tanınması hususundaki görüşler çalışma kapsamında değerlendirilerek MÖHUK düzenlemesinin açık hükmü çerçevesinde idari makam kararlarının tanınması ve tenfizinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır. MÖHUK'un 50. maddesine eklenecek “yabancı ülke idarî makamlarınca verilen kararlar” ibaresi ile NHK düzenlemesindeki şartların sağlanmaması halinde de yabancı boşanma kararlarının tanınması sağlanacaktır.

Çalışma kapsamında “Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili” başlığı ile düzenlenen NHK m.27/A ve “Yabancı Ülke Adlî veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik” incelenmiştir. İlgili düzenleme ile yabancı ülke adli veya idari makamlarının boşanma, evliliğin butlanı, iptali ya da mevcut olup olmadığının tespiti ile ilgili kararlarının, verildiği devletin kanunlarına göre konusunda yetkili adlî veya idarî makam tarafından verilmesi ve usulen kesinleşmesi ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması şartlarını sağlaması halinde; tarafların birlikte başvurmaları (bizzat ya da vekilleri aracılığıyla) veya taraflardan biri yabancıysa veya ölmüşse Türk vatandaşı olan diğer tarafın tek başına başvurması (bizzat ya da vekili aracılığıyla) ile nüfus kütüğüne tesciline imkan sağlanmıştır. NHK m. 27/A, kararların tanınması hususunda idari makamlara yetki vererek basit ve hızlı bir tanıma usulü getirmiştir. Kararların hızlı bir şekilde Türk hukukunda etki doğurmasının sağlandığı ve mahkemelerin iş yükünün azaldığı açıktır. MÖHUK hükümlerinin yabancı kararlarının tanıma ve tenfizini düzenlemesi, kararların tescilinin MÖHUK kapsamında yer almaması sebebiyle kanaatimizce düzenlemenin NHK’nda yer alması yerindedir.

Hükmün gerekçesinde, tescil işleminin niteliğinin açıkça tanıma olarak belirtilmesi, tescil işlemi yetkili makamların idari makamlar olması, yabancı kararın tanıma ülkesinde hukuki etki doğurmasının, kararın tanınması ile sağlanacağı gerekçeleriyle kanaatimizce düzenlemenin hukuki niteliği “idari tanımadır”.

Düzenleme ile geniş bir kapsamı olan evliliği sona erdiren kararlar idari yoldan tanımaya konu olabilecektir. Madde başlığı “Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili” şeklindedir. Ancak düzenleme boşanma kararlarının yanında evliliğin iptali, evliliğin butlanı ve evliliğin mevcut olup olmadığına ilişkin kararları da içermektedir. NHK m. 27/A düzenlemesi başlık ve içerik açısından uyumsuzdur. NHK m.27/A’da, hangi kararların tescil edilebileceği belirtilmiş olup evlilik birliğinin sona ermesinin ferî sonuçlarının idari makamlarca tanınması mümkün değildir. Ferî sonuçların, NHK m.27/A düzenlemesi kapsamında yer almaması adil olmayan sonuçların önlenmesi ve ferî sonuçların nüfus kütüğüne tescilinin mümkün olmaması sebebiyle kanaatimizce yerinde bir düzenlemedir.

NHK m.27/A kapsamında kararın idari makamlarca tanınması için istisnalar dışında yabancı boşanma kararının taraflarının birlikte başvuruları zorunluluğu bulunmaktadır. 7226 sayılı Kanun ile hükme eklenen “...taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması...” ifadesi ile birlikte başvuru şartına ilişkin NHK m.27/A’da istisna getirilmiştir. Düzenlemenin amacı özellikle yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının yabancı devlet makamlarından aldıkları boşanma kararlarının basit bir usulle tanınmasını sağlamak olduğundan kanaatimizce birlikte başvuru şartının yalnızca iki tarafın da Türk vatandaşı olduğu hallerde aranması yerindedir. Kanunda düzenlenen tescil başvurusunda bulunabilecek kişiler arasına, Yönetmelik hükümleri ile kanuni temsilciler ve tek taraflı boşanmalar hariç olmak üzere evliliği sona ermiş kişilerin tescil talebinden önce ölmeleri halinde hukuki yararı bulunanlar eklenmiş olup Kanunda düzenlenen bir hükme yönetmelikle istisna getirilmesi normlar hiyerarşisine aykırıdır. Taraflardan birinin gaip olması ya da ölmüş sayılması hallerinde birlikte başvuru şartı sağlanamayacağından kararın idari makamlarca tanınması talep edilemeyecek olup kanaatimizce birlikte başvuru şartına istisna

olarak düzenlenen tek başına başvuru yapılabilecek haller arasına gaiplik ve ölmüş sayılma da eklenmelidir.

Düzenleme, adli ve idari makam kararı dışında evliliği sona erdiren halleri kapsamına almamıştır. Dini boşanmalar, ya da tarafların anlaşmalı protokol ile gerçekleştirdikleri boşanmalar bu düzenleme kapsamına girmez.

Düzenleme yetkili idari ve adli makam kararlarını konu almaktadır. Adli ya da idari makamın yetkili olup olmadığı hususunu inceleyecek makam "...yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlükleri..." olarak belirtilmiştir. Maddede ifade edilen yetki yer anlamında yetki ya da usul hukuku anlamında görev değildir. Tescil talebini inceleyen idari makam yalnızca kararı veren adli ya da idari makamın kendi hukukunda görevli olup olmadığını inceler. Adli ya da idari makam yabancı ülkede evliliği sona erdirebiliyorsa madde anlamında yetkili sayılır. İdari makam; kararın "Yabancı Ülke Adli ve İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tescili" konulu talimat dosyası Ek 11'de yer alan listede belirtilen adli ya da idari makamlarca verilip verilmediğini tespit edebilecektir.

NHK m.27/A idari tanımaya konu karara ilişkin "usulen kesinleşme" şartını aramaktadır. Maddede düzenlenen "usulen kesinleşme" ifadesi ile idari makam kararları açısından işleme karşı başvuru imkanının kalmaması, idari yargıya başvuru için sürelerin geçmiş olması ya da idari yargı kararının kesinleşmiş olması anlaşılmalıdır.

NHK m.27/A düzenlemesi, adli ya da idari makamlarca verilen boşanma ya da evliliğin sona ermesine ilişkin diğer kararların nüfus kütüğüne tescili için "Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması" şartını aramaktadır. Düzenleme ile kamu düzenine aykırılığın gerçekleşip gerçekleşmediği hususunu inceleme yetkisi idari makamlara verilmiştir. Adli makamların dahi tespit ederken zorlandığı ve hukukun oldukça karmaşık bir hususu olan kamu düzeninin incelenmesi hususunda idari makamlara yetki verilmesi kanaatimizce yerinde değildir. Milletlerarası özel hukuk alanında uzman olmayan hatta hukukçu olmayan kişilerin kamu düzeni değerlendirmesi yapması, oyçokluğu ile karar alınan komisyonda kararın hukukçu

olmayan üyelerin görüşleri doğrultusunda alınabilmesi kamu düzenine aykırılığın yanlış değerlendirilmesine sebep olabilecektir. Çalışma kapsamında kamu düzeni incelemesini yapacak ayrı bir komisyonun oluşturulması ve komisyonda yalnızca alanında uzman hukukçuların yer alması yerinde bir düzenleme olacağı hususunda önerilerde bulunulmuştur.

Çalışma kapsamında, kararın idari makamlarca tanınması talep edilmeden MÖHUK hükümlerince mahkemeden kararın tanınmasının istenip istenemeyeceği hususu incelenmiştir. MÖHUK hükümlerince tanınan karar ile NHK m.27/A kapsamında idari makamlarca tanınan kararın etkileri aynı değildir. Bu bağlamda kararın tanınması ile kesin hüküm ve kesin delil etkisini sağlamayı amaçlayan taraflara hukuki yararları bulunmadığı gerekçesiyle idareye başvuru zorunluluğu getirmek kanaatimizce mahkemeye erişim hakkını ihlal edecektir.

Tescil taleplerinin reddine karşı MÖHUK hükümlerince tanıma davası açılabileceği gibi, taraflar idari yargıda iptal davası da açabilirler. Düzenleme ile tescil talebi reddedilen idari makamlarca verilen kararlara karşı MÖHUK hükümlerince tanıma imkânı verilmemiştir. Çalışma kapsamında adli makam kararı ve idari makam kararı ile evliliği sona ermiş Türk vatandaşları arasındaki oluşabilecek eşitsizliğin önlenmesi adına MÖHUK düzenlemesi ile idari makam kararlarının tanınmasına imkân verilmesi ya da NHK hükmünde bu hususun açıkça belirtilmesi hususunda öneride bulunulmuştur.

Çalışma kapsamında Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge m.17 kapsamında mavi kart sahibi yabancılara ilişkin boşanma kararlarının tescili hususu incelenmiştir. Düzenleme; kişisel durum sicillerinde ancak mahkeme kararı ile değişiklik yapılabileceği (TMK m. 39) için normlar hiyerarşisine aykırıdır. Yönerge m.17/1-b hükmünün; NHK m.27/A düzenlemesi ile “normlar hiyerarşisinde üstte bulunan norm ile altta bulunan norm arasında çatışma olması halinde üst norm, alttaki normu ilga etmesi” sebebiyle uygulanabilirliği kalmamıştır.

Çalışmamızda milletlerarası sözleşmeler çerçevesinde yabancı boşanma kararlarının tanınması hususu incelenmiştir. Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması

Hakkında Sözleşme'nin ilgili hükümlerinin adli makam ya da mahkeme ifadelerini içermemesi “yetkili makam” ifadesini kullanması ve sözleşmeyle ilgili açıklayıcı raporda adli karar ve adli karar vermeye yetkili makam kararlarının tanınabileceğini düzenlenmesi sebebiyle sözleşmeye taraf devletlerin idari makamlarınca verilen ilgili kararlarının da sözleşme kapsamında tanınması kanaatimizce mümkündür. Türkiye'nin taraf olmadığı Boşanma ve Ayrılıkların Tanınmasına Dair Lahey Sözleşmesi ile adli mahkemeler yanında taraf devlette tanınan diğer boşanma ve ayrılık usullerinin de sözleşme kapsamında tanınması mümkündür. Türkiye'nin taraf olmadığı Evliliğe ve Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Milletlerarası Yetki ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında 2201/2003 sayılı AB Konsey Tüzüğü kapsamında üye devlet idari makam kararlarının tanınması mümkün değildir.

Türkiye'nin taraf olduğu ikili sözleşmeler çerçevesinde adli makamlar tarafından verilen boşanma kararlarının tanınması mümkündür. Belirtmek gerekir ki Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmelerden yalnızca “Türkiye ile Hırvatistan Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli İşbirliği Anlaşması” idari makamlarca verilen kararların tanınmasına imkan vermektedir. Sözleşme m. 17 kapsamında “hukukî konularla ilgili diğer yetkili makamların kararları” sözleşme hükümleri çerçevesinde tanıma ve tenfize konu olabilecektir. Ancak her iki devlette de yetkili makamlar adli makamlar olduğu için idari makam kararı Sözleşme çerçevesinde tanınmamıştır.

Çalışmamız kapsamında idari makamlarca verilen yabancı boşanma kararlarının Türk usul hukukunda tanınması Türk hukukundaki hükümler ve milletlerarası sözleşmeler çerçevesinde incelenmiştir. NHK m.27/A düzenlemesinin olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilerek uygulamada yaşanabilecek sorunlar somutlaştırılmaya çalışılmıştır

KAYNAKÇA

- Abalos, Jeofrey B. : "Divorce and Separation in the Philippines: Trends and Correlates," **Demographic Research**, Volume 36, Article 50, 2017, s.1515-1548, (Çevrimiçi) <https://www.demographic-research.org/volumes/vol36/50/36-50.pdf> 27.07.2021.
- Abela, Angela : "Divorce in Malta," In R.E. Emery (Ed.), **Cultural Sociology of Divorce: An Encyclopedia**, Thousand Oaks, CA: Sage, 2013, s.748-754.
- Akıncı, Ziya : **Milletlerarası Özel Hukuk**, 1.bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.
- Akıncı, Ziya, Demir-Gökyayla, Cemile : **Milletlerarası Aile Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Akıntürk, Turgut : **Aile Hukuku**, 3.bs., Beta, Ankara, 1975.
- Akıntürk, Turgut, Ateş, Derya : **Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku**, Cilt 2, 20.bs., Beta, İstanbul, 2017.
- Akipek, İlhan : **Mukayeseli Hukuk Bakımından Boşanma Sebepleri**, Güney Matbaacılık, Ankara, 1952.
- Altuğ, Yılmaz : **Türk Milletlerarası Usul Hukuku**, 3. Bası, İstanbul Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1983.

- Altuğ, Yılmaz,
Yasan, Mustafa : "Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni," **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan**, 2003, s.139-150.
- Ansay, Tuğrul : "Yabancı Boşanma İlâmlarının Türkiye'de Tanınmasına İlişkin İlk Görüşler," **MHB**, C.2, S.2, s.1-6.
- Ansay, Tuğrul : "Türkiye'de Tanınan Bir Yabancı Mahkeme Kararı Hangi Andan İtibaren Geçerli Olur?" **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Y.22, S.2, 2002, s.29-38.
- Ansay, Tuğrul : "Yabancı Mahkeme İlâmlarının Tenfizinde Karşılıklı Muamele Şartı," **Sabri Şakir Ansay'ın Hatırasına Armağan**, Ankara, 1964, s.245-262.
- Arat, Tuğrul : "Yabancı İlâmların Tanınması ve Tenfizi," **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.21, S.1-4, 1964, s.421-527.
- Aybay, Rona,
Dardağan, Esra : **Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı)**, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.
- Aydın, M. Akif : **İslam-Osmanlı Aile Hukuku**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1985.

- Ayvaz Taşpınar, Sema : **Hukuk Muhakemeleri Kanun'un Zaman Bakımından Uygulanması**, 1.bs., Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- Belgesay, M. Reşit : **Devletler Hususi Hukukunda Adliye**, 2. Kısım, İstanbul, 1938.
- Berki, Osman Fazıl : **Devletler Hususi Hukuku**, 6.bs., C.2, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1966.
- Berkin, M. Necmettin : **Medeni Usul Hukuku Esasları**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1969.
- Bilge, A. Suat : "Milletlerarası Hukukuna göre Milletlerarası Andlaşmaların Akti," **SBFD**, C.24, No.3, 1969, s.1-39.
- Bilge, A. Suat : "Milletlerarası Andlaşmaların Uygulanması," **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilim ve Hukuk Dergisi**, C.24, S.4, 1969, s.17-55.
- Bilge, Necip,
Önen, Ergun : **Medeni Yargılama Hukuku Dersleri**, 3.bs., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978.
- Cahıllane, Laura : "Fifteenth Amendment of the Constitution Act 1995," **Women's Legal Landmarks Celebrating the History of Women and Law in the UK and Ireland**, Ed. Erika Rackley, Rosemary Auchmuty, Hart Publishing, 2018.
- Cin, Halil : **Eski Hukukumuzda Boşanma**, 2.bs., Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1988.

- Çavuşoğlu- Uyanık, Ayfer : **Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Boşanma**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.
- Çelikel, Aysel : **Ahkâmı Şahsiye Konusundaki Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1963.
- Çelikel, Aysel : "Yeni Kanuna göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfiz Şartları," **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C.2, S.2, 1982, s.7-13.
- Çelikel, Aysel : "Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınması Hakkında Sözleşme ve Türk Hukuku," **Hıfzı Timur'un Anısına Armağan**, İstanbul, 1979, s.195-224.
- Çelikel, Aysel : **Milletlerarası Özel Hukuk**, 3.bs., Beta, İstanbul, 1992.
- Çelikel, Aysel,
Erdem, Bahadır : **Milletlerarası Özel Hukuk**, 16.bs., Beta, İstanbul, 2020.
- Çelikel, Aysel,
Şanlı, Cemal,
Öztekin, Günseli,
Erdem, B. Bahadır,
Ataman-Figanmeşe, İnci
Giray, F. Kerem : **Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri**, 1.bs., C.2, Beta, İstanbul, 2005.

Ürem-Çetinel, Merve,

Güneş, Biset Sena

: "Mahkeme Dışı Boşanma Kurumu ve Türk Hukukunun Bu Kuruma Yaklaşımı," **YBHD**, Y.5, S.2020/1, 2020, s.309-340.

Dalgın, Nihat

: **İslam Hukukunda Boşama Yetkisi**, Nun Yayıncılık, İstanbul, 2001.

Dardağan, Esra

: **Milletlerarası Usul Hukukunda "Aşkın Yetki" Kavramı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.

Dinç, Feriha Bilge

: **Nafaka İlâmlarının Tanınması ve Tenfizi**, (Tez, Çoğaltılmış Nüsha), Ankara, 1985.

Doğan, İzzet

: **Öğretide ve Uygulamada Milletlerarası Aile Hukuku ve Milletlerarası Usul Hukuku**, 1.bs., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010.

Doğan, Vahit

: **Milletlerarası Özel Hukuk**, 6.bs., Savaş Yayınevi, Ankara, 2020.

Dolunay, Ayhan

: "Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınma ve Tenfizinde Kamu Düzeni," **Yakın Doğu Üniversitesi, Yıldırım Uler'e Armağan**, Lefkoşa, S.45, 2014, s.45-60.

Dural, Mustafa,

Öğüz, Tufan,

Gümüş, M. Alper

: **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, 14.bs., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2019.

- Ecemiş, Sercan : "MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları," **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:22, Sayı:1, 2020, s.357-395.
- Eker, Şevki : "Milletlerarası Kişi Halleri Komisyonu," **Prof. Osman F. Berki'ye Armağan**, Ankara, 1977, s.287-312.
- Ekşi, Nuray : "Yabancı Mahkemenin 'Aşırı' Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi," **İKÜHFD**, Y.9, S.2, 2010, s.25-70.
- Ekşi, Nuray : "Avrupa Birliği Brüksel IIbis Tüzüğüne Göre Boşanma Davalarında Üye Devlet Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi," **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, Özel S., 2009, s.1139-1168.
- Ekşi, Nuray : **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi**, 2.bs., Beta, İstanbul, 2000.
- Ekşi, Nuray : **Milletlerarası Özel Hukukta Medeni Olmayan Evliliklerin ve Adli Olmayan Boşanmaların Tanınması**, Beta, İstanbul, 2012.
- Ekşi, Nuray : **Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Miras Hukuku**, Beta, İstanbul, 2013.
- Ekşi, Nuray : **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, 2.bs., Beta, İstanbul, 2020.

- Ekşi, Nuray : **5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a İlişkin Yargıtay Kararları**, Beta, İstanbul, 2010.
- Ekşi, Nuray : **Milletlerarası Nitelikte Davalara İlişkin Mahkeme Kararları**, Beta, İstanbul, 2007.
- Erdem, Bahadır : "Yabancı Aile Hukuku Mahkeme Kararlarının Tanıma ve Tenfizi ile Avrupa Birliği Brüksel II Tüzüğü," **Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı**, İstanbul, 2006, s.133-167.
- Erdem, Bahadır : "22.11.2001 Tarihli ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda Düzenlenen Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi (Milletlerarası Yetki)," **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Vol.22, 2002, s.149-182.
- Eren, Fikret : **Borçlar Hukuku - Genel Hükümler**, 21.bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.
- Erman, Eyüp Sabri : "Hüküm Nedir, Nasıl İttihaz ve Tefhim Olunmalıdır?" **Adalet Dergisi**, Sayı 1, 1974.
- Ertaş, Şeref : "Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi," **Kudret Ayiter Armağanı, DEÜHFD**, C.III, S.1-4, 1987, s.365-438.
- Erten, Rıfat : **Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi (MÖHUK m.41)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

- Esen, Emre : "Alman Hukukunda İhtarlı Basit Dava Usulü
(Mahnverfahren) Çerçevesinde Verilen Kararların Türk
Hukukunda Tenfizi," **MHB**, Y.27, Sayı 1-2, 2007, s.21-80.
- Esen, Emre : "Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının
Tanınması ve Tenfizinde Münhasır Yetki Kavramı,"
**Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk
Bülteni**, Yıl 2002, Cilt 22, Sayı 2, s.183-206.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin : **Aile Hukuku**, 2.bs., Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmettin : **Aile Hukuku**, 3.bs., Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986.
- Ganiyeva, Salimya : "Türk ve Rusya Federasyonu Milletlerarası Usul
Hukukunda İdarî Boşanma Kararlarının Tanınması Sorunu,"
MHB, C.33, S.1, 2013, s.31-60, (Çevrimiçi)
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iumhmohb/issue/23903/254738>
10.10.2021.
- Gelgel Öztekin, Günseli : "Türk Devletler Özel Hukukunda Velayet ve Vesayet
Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Bazı
Problemler," **MHB**, Yıl 35, Sayı 2, 2015, s.107-138.
- Gelgel Öztekin, Günseli,
Erdem, Bahadır : **27.11.2007 Tarih ve 5718 Sayılı Milletlerarası Özel
Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun**, Beta, İstanbul,
2016.

- Gençay-Sevgili, F.Didem : "Adsız Düzenleyici İşlemlerin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri," **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.63, S.2, 2014, s.397-417.
- Gençcan, Ömer Uğur : **Aile Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011.
- Gençcan, Ömer Uğur : **Boşanma Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006.
- Gençcan, Ömer Uğur : **Mal Rejimleri Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Giddens, Anthony : **Sosyoloji**, 1.bs., Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2012.
- Giray, Faruk Kerem : "Tenfize İlişkin Üç Soru," **Public and Private International Law Bulletin**, S.39/2, 2019.
- Giray, Faruk Kerem : **Milletlerarası Özel Hukukta Kaçırılan veya Korunan Çocukların İadesi**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Göğçer, Erdoğan : **Devletler Hususi Hukuku (Kanunlar İhtilafı)**, 4.bs., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara, 1977.
- Gökçen, Yiğit : "Milletlerarası Özel Hukukta Aşırı Yetki," Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.
- Gökçenay, Berivan : "Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi Mümkün Mahkeme Kararları," Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.
- Gökyayla Demir, Cemile : **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanıma ve Tenfizinde Kamu Düzeni**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.

- Gökyayla Demir, Cemile : "Yeni Yargıtay Kararları Işığında Gereksiz Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi," **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.9, S.105-106, 2003, s.7-42.
- Gözler, Kemal : **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi**, 2.bs., Ekin Yayınevi, Bursa, 2020.
- Güner, Cemil : "Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanıma Kararı Alınmaksızın Tescili," **AkdHFD**, C.9, S.2, 2019, s.299-325.
- Gürhan, Sezen : "Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması ve Tescili," Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.
- Gürsoy, Kemal Tahir : "Rızaya Dayanan Boşanma," **Ankara Hukuk Fakültesi, 50. Yıl Armağanı 1925-1975**, C.2, Sevinç Matbaası, Ankara, 1977, s.127-165.
- Gürzumar, Aydanur : "Türk Devletler Özel Hukuku Açısından Boşanma Davalarında Kamu Düzeninin Etkileri," **MHB**, Y.14, S.1-2, 1994, s.21-54.
- Güven, Pelin : **Tanım-Tenfiz**, 1.bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.
- Hanağası, Emel : **Davada Menfaat**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.
- Hatemi, Hüseyin : **Borçlar Hukuku Fasiküller**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2002.
- Hatemi, Hüseyin,

- Serozan, Rona : **Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.
- Helvacı, Serap : "İsviçre ve Türk Hukuklarında Boşanma Sebepleri," **Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı**, C.2, İstanbul, 2002, s.1156-1168.
- Huysal, Burak : "Nüfus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan Tescili (Tescil)," **MHB**, Cilt:37, Sayı:2, 2017, s.473-507.
- Huysal, Burak : "6100 Sayılı HMK ile Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler (Tespitler)," **MHB**, C.32, S.1, s.71-101.
- Huysal, Burak : **Devletler Özel Hukukunda Velâyet**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005.
- İzmirli, Lale Ayhan : "NHK m.27/A Çerçevesinde Yabancı Ülkelerde Verilen Boşanma Kararlarının İdarî Yoldan Tanınması," **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.12, Y.2018, S.4, s.67-126.
- Janis, Mark W. : **An Introduction to International Law**, Aspen Law Edition, 1993.
- Kabátek, Jan : "Divorced in a Flash: The Effect of the Administrative Divorce Option on Marital Stability in the Netherlands," **IZA**, DP No.12150, 2019.

- Karaaslan, Erol, : "Alman ve Türk Hukukuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması," **Adalet Dergisi**, S.22, 2005, s.121-143.
- Karaaslan, Varol
- Köle, Mehmet : "Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınma ve Tenfizinde Usul," **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 21, S.34, 2016, s.39-98.
- Köprülü, Bülent, : **Aile Hukuku**, 2.bs., Filiz Kitabevi, İstanbul, 1989.
- Kaneti, Selim
- Kuru, Baki : **Hukuk Muhakemeleri Usulü (HMu)**, C.2, 4.bs., Demir Demir Yayıncılık, Ankara, 1980.
- Kuru, Baki : **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, C.4, 6.bs., Demir Demir Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- Kuru, Baki : **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, C.6, 6.bs., Demir Demir Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- Kuru, Baki,
- Aslan, Ramazan,
- Yılmaz, Ejder : **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 21.bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Lande, John, : "Fitting the Forum to the Family Fuss," **Family Court Review**, Vol.42, No.2, 2004, p.280-291.
- Herman, Gregg

- Malkoç-Şensöz, Ebru : **Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması (Tanıma)**, 1.bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- Malkoç-Şensöz, Ebru : "Türkiye'nin Taraf Olduğu Bazı Milletlerarası Sözleşmeler Çerçevesinde Doğrudan Tanıma Usulü (Doğrudan Tanıma Usulü)," **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y.11, S.22, 2012, s.389-444.
- Melby, Kari,
Pylkkänen, Anu,
Rosenbeck, Bente,
Wetterberg, Christina
Carlsson : "The Nordic Model of Marriage," **Women's History Review**, Published: 21 Nov 2006.
- Munro, Lynda B.,
Katz, Johanna S.,
Sweeney, Meghan M. : "Administrative Divorce Trends and Implications," **Family Law Quarterly**, Vol.50, Issue 3, 2016, s.427-446,
(Çevrimiçi) <https://www.jstor.org/stable/26425752>
20.07.2021.
- Nazikioğlu, Işık : "Yabancı Memleket Mahkemelerinden Verilen İlâmların Tanınması ve Tenfizi," **AÜHFD**, C.7, S.3-4, 1950, s.468-500.
- Nomer, Ergin : **Devletler Hususi Hukuku (DHH 2017)**, 22.bs., Beta, İstanbul, 2017.
- Nomer, Ergin : **Devletler Hususi Hukuku**, 19.bs., Beta, İstanbul, 2011.

- Nomer, Ergin,
Şanlı, Cemal : **Devletler Hususi Hukuku**, 16.bs., Beta, İstanbul, 2008.
- Nomer, Ergin : "Yabancı Çekişmesiz Yargı Kararlarının Tanınmasında Kesinleşme Şartı," **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı**, 2.bs., İstanbul, 2001, s.909-922.
- Nomer, Ergin : "Yabancı İlamların Tenfizinde Mahkemenin Yetkisi ve Kamu Düzeni (Kamu Düzeni)," **MHB**, Y.23, 2003, s.566-678.
- Nomer, Ergin : "Türklerin Kişi Hallerine İlişkin İhtilafları ve Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi (Yetki)," **MHB**, S.1, Y.3, İstanbul, 1983, s.11-14.
- Nomer, Ergin : "Yargıtay Kararlarında Devletler Özel Hukuku," **Oğuz İmregün'e Armağan**, İstanbul, 1998, s.685-731.
- Nomer, Ergin : "Rızai Boşanma ve Kamu Düzeni," **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C.4, S.2, 1984, s.94-98.
- Nomer, Ergin : "Suudi Arabistan Hukukuna Göre Talak ve Türkiye'de Tanınması," **İstanbul Barosu Dergisi**, C.65, S.7-8-9, 1991, s.501-508.
- Oğuzman, M. Kemal,
Öz, M. Turgut : **Borçlar Hukuku - Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.

Oğuzman, M. Kemal,

Dural, Mustafa

: **Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

Ökcün, A. Gündüz

: **Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1967.

Önal, Ali

: "Tanıma ve Tenfiz Kararlarının Hukuki Niteliği," **MHB**, C.37, S.2, 2012, s.576-610.

Özbakan, Işıl

: **Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1987.

Özçelik Bayraktaroğlu,
Gülüm

: "Critical Analysis of Recent Turkish Legislation Regarding the Registration of Foreign Divorce Decisions," **NIPR**, T.M.C. Asser Press, Vol.37, 2019, s.398-411, (Çevrimiçi) 27.09.2021.

Özkan, Işıl,

Tütüncübaşı, Uğur

: **Uluslararası Usul Hukuku**, 1.bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Özkaya-Ferendeci, Hamide

Özden

: **Kesin Hükmün Objektif Sınırları**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Öztan, Bilge

: **Aile Hukuku**, 5.bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.

Öztan, Bilge

: **Aile Hukuku**, 6.bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 2015.

- Öztan, Bilge : **Şahsın Hukuku - Hakiki Şahıslar**, 7.bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 1997.
- Özuğur, Ali İhsan : **Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler, Boşanma ve Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları**, 3.bs., Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.
- Özuğur, Ali İhsan : **Türk Medeni Kanununun Yeni Düzenlemeleri ile Açıklamalı İçtihatlı Velayet-Vesayet-Soybağı ve Evlat Edinme Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2003.
- Parkinson, Lisa : **Aile Arabuluculuğu / Family Mediation**, Ed. Yücel, Yonca Fatma, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Parkinson, Patrick : **Family Law and the Indissolubility of Parenthood**, Cambridge University Press, New York, 2011.
- Pekcanitez, Hakan,
Atalay, Oğuz,
Özekes, Muhammet : **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 7.bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- Pekcanitez, Hakan,
Özekes, Muhammet,
Akkan, Mine,
Korkmaz Taş, Hülya : **Medeni Usûl Hukuku**, C.1, 15.bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

- Perçin, Gizem Ersen : "Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri,"
Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü, İstanbul, 2014.
- Peschke, Selda Güneş : "Dijital Boşanmaya İlişkin Güncel Düzenlemeler: Farklı
Ülke Uygulamaları," **KADEM, Kadın Araştırmaları
Dergisi**, IV, S.1, 2018, s.121-146.
- Postacıoğlu, İlhan E. : **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, 6.bs., İstanbul Üniversitesi
Yayınları, İstanbul, 1975.
- Postacıoğlu, İlhan E.,
Altay, Sümer : **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, 7.bs., Vedat Kitapçılık,
İstanbul, 2015.
- Ruhi, Ahmet Cemal : "Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması
ve Tenfizi," Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994.
- Ruhi, Ahmet Cemal : **Boşanma ile İlgili Yabancı İlamların Türkiye'de
Tanınması ve Tenfizi**, 1.bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara,
2003.
- Ruhi, Ahmet Cemal : **Türk Hukukunda Boşanma, Boşanmanın Sonuçları,
Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**,
Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004.
- Ruhi, Ahmet Cemal : **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında
Kanun**, 3.bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.

- Ruhi, Ahmet Cemal : **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun**, 4.bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Ruhi, Ahmet Cemal,
Kaplan, Yavuz : "Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tenfizi Açısından Kamu Düzeni (Ordre Public)," **MHB**, Y.22, 2002, s.643-663.
- Ryznar, Margaret,
Devaux, Angélique : "Voilà! Taking the Judge Out of Divorce," **Seattle University Law Review**, Vol.42:161, 2018, s.161-183, (Çevrimiçi) 20.02.2021.
- Sakmar, Ata : **Devletler Hususi Hukukunda Boşanma**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1976.
- Sakmar, Ata : **Yabancı İlâmların Türkiye'deki Sonuçları**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982.
- Sakmar, Ata : "La Haye Devletler Hususi Hukuku Konferansının On Birinci Oturumunda Hazırlanan Sözleşme Tasarıları," **MHAD**, 1969, S.5, s.363-389.
- Sakmar, Ata,
Ekşi, Nuray,
Yılmaz, İlhan : **Milletlerarası Özel Hukuk**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1989.
- Salihoğlu, Mahmut : "Yahudi Hukukunda Mamzer," **Ekev Akademi Dergisi**, Y.15, S.4, 2011, s.269-27, (Çevrimiçi) 14.02.2021.

Salihoğlu, Mahmut,

Bedir, Şefaat

: "Mordecai Kaplan'ın Yahudi Dinî Hayatında Yaptığı Yenilikler," **Oksident Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, 2019, s.171-192, (Çevrimiçi) 14.02.2021.

Saresella, Daniela

: "The Battle for Divorce in Italy and Opposition from the Catholic World (1861-1974)," **Journal of Family History**, V:42, I:4, 2017, s.401-418, (Çevrimiçi) 25.01.2021.

Sargın, Figen,

Erten, Rıfat

: "MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanımanın Hukukî Niteliği, Usûlü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar," **UTTDER**, C.3, S.2, 2014, s.37-136.

Schwarz, Andreas B.

: **Aile Hukuku**, Çev. Bülent Davran, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1942.

Seviğ, Muammer Raşit

: **Türkiye Cumhuriyeti Kanunlar İhtilâfı Kaidelerinin Sentezi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1941.

Seviğ, Muammer Raşit,

Seviğ, Vedat Raşit

: **Devletler Hususî Hukuku**, 3.bs., İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1962.

Singer, Jana B.

: "The Privatization of Family Law," **Wisconsin Law Review**, HeinOnline, 1992, s.1444-1567, (Çevrimiçi) 20.02.2021.

- Socco, Rodolfo : "İtalya'da Boşanma," Çev. Hüseyin Hatemi, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 1977.
- Şanlı, Cemal,
Esen, Emre,
Ataman-Figanmeşe, İnci : **Milletlerarası Özel Hukuk**, 5.bs., Beta, İstanbul, 2016.
- Şanlı, Cemal,
Esen, Emre,
Ataman-Figanmeşe, İnci : **Milletlerarası Özel Hukuk**, 9.bs., Beta, İstanbul, 2021.
- Şanlı, Cemal : "Yabancı Veraset İlamlarının Türk Mahkemelerinde 'Tanınması' veya 'Delil' Olarak Kullanılması," **İlhan Postacıoğlu'na Armağan**, İstanbul, 1990, s.291-307.
- Şanlı, Cemal : "Türkiye'deki Gayrimenkullerle İlgili Bir Yabancı Boşanma Kararının Tenfizi," **MHB**, S.1, Y.6, 1986, s.40-45.
- Şanlı, Cemal : "Yabancı Mahkeme Kararının Tanınma ve Tenfizi Davalarında Harç ve Görevli Mahkemeye İlişkin Bazı Sorunlar," **İstanbul Barosu Dergisi**, Sayı 10-11-12, İstanbul, 1993, s.763-772.
- Şanlı, Cemal : "Türk Hukukunda Çocukların Velayetine ve Korunmasına İlişkin Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi," **MHB**, Y.16, S.1-2, 1996.

- Şener, Esat : "Medeni Kanunun Aile ve Neseb Bölümünde Çatışan Eğilimler," **Ankara Hukuk Fakültesi Ellinci Yıl Armağanı 1925-1975**, Cilt II, Ankara, 1977, s.219-240.
- Şener, Esat : "Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi," **TNBHD**, S.41, 1984, s.5-10.
- Şıpka, Şükran : **Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar**, 2.bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- Tanrıbilir, Feriha Bilge : "Türk Hukukunda Yabancı Makamlarca Verilen Boşanma Kararlarının Tanınmasına İlişkin Gelişmeler," **Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler Sempozyumu**, Ankara, 2019.
- Tekinalp, Gülören : **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, 9.bs., Beta, İstanbul, 2006.
- Tekinalp, Gülören : **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları**, 13.bs., Beta, İstanbul, 2020.
- Tekinay, Selahattin Sulhi : **Türk Aile Hukuku**, 4.bs., Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1987.
- Tezgel, Mehmet : "Türk Hukukunda Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması ve Tenfizi," Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011.

- Tiryakioğlu, Bilgin : **Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, 1996.
- Tuluay, Metin : "Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Üzerine Düşünceler," **MHB**, Y.2, S.1, 1982, s.22-30.
- Tütüncübaşı, Uğur : "Yabancı Kararların Türk Hukukunda Tanınması Konusunda 690 Sayılı KHK ile Düzenlenen Yenilikler (Yenilikler)," **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.19, S.2, 2017, s.103-128.
- Tütüncübaşı, Uğur : "Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü (Teminat)," **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.12, S.2, 2010, s.183-223.
- Uludağ, Sabiha Nur : "Evlenmenin Hükümsüzlüğü Sebepleri," Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Aralık 2019.
- Uluocak, Nihal : **Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1989.
- Umar, Bilge,
Yılmaz, Ejder : **İsbat Yükü**, 2.bs., İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1980.
- Üstündağ, Saim : **Medeni Yargılama Hukuku**, C.I-II, 7.bs., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2000.

- Vatansever, Müge : "Eski Türk Hukukunda Boşanma ve Günümüz Hukukuyla Karşılaştırılması," Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2011.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet : **Türk Medeni Hukuku Cilt 2 Aile Hukuku**, 5.bs., Nurgök Matbaası, İstanbul, 1995.
- Yalçınkaya, Namık,
Kaleli, Şakir : **Boşanma Hukuku**, 2.bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1988.
- Yelwa, İsa Mansur : "Law Reform in the Muslim World: A Comparative Study of the Practice and Legal Framework of Polygamy in Selected Jurisdictions," **International Journal of Business & Law Research** 2(3), September 2014, s.32-44, (Çevrimiçi) 25.04.2021.
- Yücel, Mustafa Turgay : "Evlilik Bağına Ait Yabancı Mahkeme Kararlarının Türk Hukukunda Tanınması," **Adalet Dergisi**, S.3-4, Y.1979.
- Zevkliler, Aydın : **Medeni Hukuk - Giriş ve Başlangıç Hükümleri - Kişiler Hukuku - Aile Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara, 1989.
- Zevkliler, Aydın,
Acabey, M. Beşir,
Gökyayla, K. Emre : **Medeni Hukuk - Giriş - Başlangıç Hükümleri - Kişiler Hukuku - Aile Hukuku**, 5.bs., Savaş Yayınevi, Ankara, 1995.
- Zevkliler, Aydın,

Havutçu, Ayşe,

Ertaş, Şeref,

Gürpınar, Damla

: **Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)**, 9.bs., Turhan Kitabevi,
Ankara, 2015.

Zeytin, Zafer

: **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi**, 2.bs.,
Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKÇA

- <https://seahipaj.org/journals-ci/sept-2014/IJBLR/full/IJBLR-S-3-2014.pdf>
- <https://www.demographic-research.org/volumes/vol36/50/36-50.pdf>
- <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2012/1052>
- https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1991-07-04-47#KAPITTEL_1
- <http://www.jafbase.fr/docEstEurope/RussianFamilyCode1995.pdf>
- www.nvi.gov.tr
- <https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1512021090918Aile%20Arabuluculu%C4%9Fu.pdf>
- <https://www.jstor.org/stable/26425752>
- http://gender-az.org/index_en.shtml?id_doc=93
- http://www.law.seattleu.edu/lawrev_20
- <https://www.global-regulation.com/translation/spain/616038/law-15-2015%252c-of-2-july%252c-the-voluntary-jurisdiction.htm>
- <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2014/09/12/14G00147/sg>
- <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1991-07-04-47>
- <https://www.realestate-algarve.info/posts/divorce-in-portugal>
- <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=1809>
- <https://adliscil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22420211449082020H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf>
- www.legalbank.com.tr
- <https://app.e-uyar.com/gerekce/index/b413f65b-e88c-4f7e-8969-4f5f9e362bcc>
- http://www.jus.unitn.it/cardoza/obiter_dictum/codciv/legge218_95.htm
- <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2015/05/11/15G00073/sg>
- <https://www.international-divorce.com/Italy-Registration-of-Foreign-Divorces.htm>
- https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/en#art_65_a
- <https://www.eda.admin.ch/countries/usa/en/home/services/civil-status/divorce.html>
- <https://um.fi/registration-of-divorce-in-the-population-information-system>
- <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss484.pdf>

<https://www.ytb.gov.tr/duyurular/yabanci-ulkelerde-alinan-bosanma-kararlarinin-basit-usul-ile-taninmasina-yonelik-uygulama-hakkinda-bilgilendirme>

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.859898.pdf>

<https://www.ciec1.org/ListeConventions>

https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktarafli-soz/lahey/lahe18_ing.pdf

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32003R2201&from=EN>

<http://pak.hr/cke/propisi,%20zakoni/en/FamilyAct/EN.pdf>

ÖZGEÇMİŞ

ADI-SOYADI : Melike Asya TAYFUR

MESLEK : Avukat (2019-Halen)

LİSANS ÜNİVERSİTE : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi – Mezuniyet 2018

YÜKSEK LİSANS : İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

